

**Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der
Vereenigde Nederlanden uit de geloofwaardigste schryvers en
egte gedenkstukken zamengest. : ten onmiddelyken vervolge
van Wagenaars Vaderlandsche historie**

<https://hdl.handle.net/1874/37264>

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
TWEË-EN-TWINTIGSTE DEEL.

TWEE-EN-TWINTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

Uit de geloofwaardigste Schrijvers en egte
Gedenkstukken zamengefeld.

Met Platen.

TWEE-EN-TWINTIGSTE DEEL.

BEGINNENDE MET DEN JAARE 1752 EN EINDIGENDE MET
DEN JAARE 1758, BEVATTENDE HET TYDPERK VAN HET
GOUVERNANT- EN VOOGDESSCHAP VAN HAARE
KONINGLYKE HOOGHEID ANNA.

TEN ONMIDDELYKEN VERVOLGE VAN
WAGENAARS VADERLANDSCHE
HISTORIE.

Te AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.

MDCCLXXXVIII.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

EEN EN TACHTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

Schikkingen op de Regeering, naa den LXXXII
Dood van W. C. H. FRISO. Bepaalingen BOEK
by Holland gemaakt, indien de Gouvernante, staande de Minderjaargheid eens Opvolgers overleedt. Schryfstoffe van dit Tydperk. Besluit om den Stadhouder op kosten des Lands te begraven. Het Lyk gekist. De Begraafenisje bepaald. Waarom noch de Buitenlandsche Gezanten, noch de Raad van Staaten, in de Lykstatie komen. De Begraafenisje zelve. Lykreden en Lykgedichten. Rouw alhier, en vervolgens op Batavia aangenomen. JACOB MOSSEL, Gouverneur Generaal van Neerlands Indie: De Gouvernante neemt Zitting in de Hooge Vergaderingen. Haar voorstel by Staaten van Holland, tot vermindering van 't Krygsvolk. Besluit daar op genomen: Voordeelen gebegt aan een Plan van de
XXII. DEEL. A Gou-

LXXXI. Gouvernante omtrent het Krygsvolk ingele*
 BOEK. verd. Schikkingen op de Kleeding der Mi-
 litairen. Waaron voor de Landmagt zo
 zeer gezorgd en de Zeemagt onvoorzien ge-
 laaten werd. De Uitvoer van 't geen tot
 de Houtzaagery behoort verboden. Bepaa-
 ling by Holland omtrent de Dykwerkers.
 Vryheden aan de Handelaars op Spanje
 verleend. De Rekenkamer van het Noor-
 derkwartier uit Hoorn na 's Haage overge-
 bragt. WILLEM DE V. tot Ridder van
 de Kousband verheeven. Plegtigheden te
 dier gelegenheid. Liefddaadige Ondersteu-
 ning der Fransche Vlughtelingen. Inzame-
 lingen ten bunnen behoefte hier gedaan.
 Schipbreukelingen van Capitein STENIS,
 en anderen, uit de Moorsche Slaaverny, ge-
 lost. De Vrede met de Maroccaanen ge-
 slooten. Zorg door hunne Hoog Mogenden
 voor in Groenland gelaatene Schepen ge-
 draagen. Oprichting van de Hollandsche
 Maatschappij der Weetenschappen te Haar-
 lem. De Hooge School te Groningen
 hersteld. Instelling van den Heer WAL-
 TER SENSERF te Rotterdam. De Nieu-
 we Kerk te Bergen op Zoom ingewyd. De
 Overblyfsels van het Huis te Britten ver-
 toonen zich drie dagen agter den anderen.
 JOHAN VAN COLLEMA begiftigt het
 Burgerweeshuis te Breda. Geschil tusschen
 de Hollandsche en Zeeuwsche Admiralitei-
 ten, door haare Koninglyke Hoogheid be-
 slist. Het voorgevallene eswegen. Twist
 tusschen de Staaten van Friesland, en het
 Hof Provinciaal, over het te Regt stellen
 van

van misdaadige Militaire Persoonen, door de Gouvernante bemiddeld. De vyfde Jaardag van WILLEM DEN V. in den Haag en elders gevierd. Een nieuwe Stedepenning in Friesland vervaardigd. De openbaare Intrede van den Franschen Afgezant, den Marquis DE BONAC, in den Haag. Zyn eerste openbaar Geboor by bunne Hoog Mogenden. WILLEM DE V. voegt zich aan 't hooft der Haagfche Schutterye. Deese met een Gouden Bekér, van wylen WILLEM DEN IV. haar toegeschikt, beschonken. Vrugtlooze Poogingen om de Binnenlandsche Fabryken te begunstigen. Handelverdrag met den Koning der beide Sicilien. De Prins Bischof van Luik krygt hier den Tytel van Doorlugtige Hoogheid. Het Dok te Vlissingen hersteld. De Haven te Middelburg verbeterd. Oogmerk om de Speelkaarten en Dobbelseenen te belasten, niet volwoerd. De Heer CHARDON opent in den Haag eene Militaire Kweekschool. Het Beroeringswerk in de Kerken, door een Besluit der Clasis van Schieland tegengegaan, en gestuit. Het geval der Gebroeders MERKES, die men, ter oorzaak van Vrymetzelaary, tot geen Leden der Kerke wilde aanneemen. Ongeregeldheden in de Ommelanden, by het Inwyen van een Kerkhuis gepleegd. De Instelling van JAN STOLP te Leyden. JOHAN GEERTSEMA te Groningen in zyne eer hersteld. 't Voorgevallene van J. J. MAURICIUS op Surinaame, en hier te Lande. Verandering der Rege-

LXXXI. *ring op Surinaame. De zaaken gaan in de BOEK. Oost-Indien voorspoedig.*

1752.

Schikkin- **O**p de zo woelige tooneelen des buiten-
 gen op de landfchen Krygs, door den Vrede te *Aken*
 Regee- geëindigd; op de landberoerende onlusten,
 ring, naa die de verheffing des Prinzen WILLEM
 den dood van W. C. CAREL HENDRIK FRISO tot hooger
 H. FRISO. en uitgestrekter Waardigheden, dan immer
 een zyner Voorzaaten bekleedde, opvoer-
 den, begon 'er eene stilte in de *Vereenig-*
de Gewesten te heerschen, die rustige-
 dagen beloofde, voor den vervallen Handel,
 de kwynende Zeevaard, en de zugtende
 Handwerken, zo gunstig. De vroegtydi-
 ge Dood diens Vorsten, in den Jaare,
 MDCCCLI (*), zou het Gemeenebest on-
 getwyfeld blootgesteld hebben aan nieuwe
 binnenlandfche beweegenissen, indien de
 Erfopvolging, die zo veel voeten in de aar-
 de hadt (†), niet bepaald geweest, en het
 Volk, over de nieuwlings ingevoerde Re-
 geeringsvorm, niet wonder in den schik
 geweest ware. — Thans viel 'er niets
 meer te doen dan, overeenkomstig met de
 beraamingen, in den Jaare MDCCXLVII
 gemaakt, wanneer zyne Hoogheid iet
 menschlyks over kwam, de Prinsesse We-
 duwe, haare Koninglyke Hoogheid ANNA,
 by

(*) WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 448.

(†) CERISIER. *Tafereel van de Gesch. der Ver-*
den. Nederl. X. D. bl. 402.

by het beklagen van den Rouw, den Eed LXXXI. af te neemen, als Gouvernante en Voog-BOEK.
desse van den minderjaargen Heere WIL-
LEM DEN V. Prins van Oranje en Nas. 1752.
sau, en Erfstadhouders van *Holland*; dit
geschiedde, door Staten van *Holland*, ten
eigensten dage des overlydens, zonder dat
men 't noodig oordeelde, vooraf, last van
de Steden te haalen. Eene dergelyke Be-
zending uit de Algemeene Staaten vervoeg-
de zich, kort daar op, by die Vorstinne,
haar, als Gouvernante en Voogdesse, we-
gens het Erf-Capitein- en Admiraal Gene-
raalschap, en het Erfstadhouderschap over
de Generaliteits Landen, in den Eed nee-
mende. De andere Gewesten, en het
Landfchap *Drente*, hadden de leedmaare
van 's Stadhouders overlyden niet verno-
men, of zy volgden dit zelfde spoor, en
de Regeering schikte zich eerlang op den
voet, als de Reglementen ten aanziene van
het Erfstadhouderschap bepaald hadden (*).

Het onverwagte Sterfgeval des Stadhouders deedt de heilzaamheid zien van de voorafgemaakte schikkingen op de Regeeringsgesteltenisse, zo dat 'er niets anders noodig was, dan het beraamde in trein te brengen. De Ridderfchap van *Holland* leverde daarom in Wintermaand, ter Staatsvergadering een voorslag in, betreffende eene nadere Voorziening, waar van ge-
Bepaal-
gen by
Holland
gemaakt,
indien de
Gouver-
nante,
staande de
Minder-
jaargheid
geens Op-
sproo-
volgers
over-
leedt.

(*) WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XX. D. 449
en breeder in de *Nederl. Jaarb.* 1751. bl. 1031 enz.

LXXXI. sprooken was in de Opdragte van het Erfstadhouderfchap op den Negentienden van Slachmaand des Jaars MDCCLVII; om naamlyk vast te stellen, hoe te handelen, wanneer het der Voorzienigheid behaagde, de Vrouwe Gouvernante uit dit leeven weg te neemen, gedurende de Minderjarigheid van de Vorstlyke Spruiten, ter Erfopvolging benoemd. Het beraamde door hun Ed. Groot Mogenden veranderde men in een Besluit. Het Ontwerp haare Koninglyke Hoogheid ter overweeginge aangeboden, droeg, in Sprokkelmaand deezes Jaars, haare goedkeuring weg. Hoofdzaaklyk merkte zy 'er op aan, dat de benoeming der Persoonen over de Opvoeding, eene zaak van 't meeste gewigt zynde, veel overlegs vorderde: zo ras zy daar omtrent bepaaling gemaakt hadt, zou zy eenige Persoonen den Staaten van *Holland* voordraagen; doch vertrouwde, dat, indien zulks niet mogt geschied zyn, eer de dood dit belette, hun Ed. Groot Mogenden geene zwaarigheid zouden maaken, daar toe te gelasten de Persoonen, door haar, by eene beslootene Acte, onder handtekening, benoemd, ten ware als dan op die benoemde Persoonen zulke welverdiende aanmerkingen mogten vallen, dat zy, des kennis gehad hebbende, ten tyde van het opstellen der Acte, dezelve, tot welzyn der Vorstlyke Kinderen, zou zyn voorbygegaan. — Wyders gaf zy in overweeginge, of hun Ed. Groot Mogenden het niet dienstig en noodig vonden, om, daar dit

Be.

Besluit niets minder dan de Regeerings-^{LXXXI.}
 vorm ten voorwerpe hadt, den last van ^{BOEK.}
 Raadpensionaris te verbreedten, en, gelyk —
 hy thans verbonden was, naar zyn uiter-^{1752.}
 ste vermogen, te bezorgen, dat de Pri-
 vilegien, Geregtigheden, Costumen en
 Usantien van den Lande van *Holland* en
Westfriesland, mitsgaders de Oppermagt
 en Gezag van de Staaten en hunne tegen-
 woordige Regeeringsvorm, en byzonder
 hunner Ed. Groot Mogenden Besluit van
 MDCCXLVII, in allen deele bewaard
 wierden, hy desgelyks, naar zyn uiterste
 vermogen, op het naakomen van deeze
 schikking, wanneer het geval daar was,
 zou letten. Eindelyk merkt zy nog op,
 dat, om de Overweeging deezer zaake ter
 Algemeene Staatsvergaderinge te brengen,
 met de uiterste voorzigtigheid zou behooren
 gehandeld te worden, om alvoreens
 te kunnen te wegebrengen, dat men daar
 op voorbereid zou weezen (*).

't Zyn

(*) *Resol. van Holland.* 10 Feb. 1752. Wy hebben, dit weinige hier van opgetekend, en de Voorziening zelve agter wege gelaaten: eensdeels om niet vooruit te loopen 't geen andere Gewesten, in 't vervolg, en deezen opzigte, beraamden, 't welk geschiedde als of 'er by *Holland* niets op bepaald was, en anderdeels om dat wy, by 't overlyden der Gouvernante, eer de Vorstelyke Kinderen Meerderjaarg waren, daar van breeder zullen moeten spreken, en dus, zo veel mogelyk, herhaalingen te vermyden.

LXXXI. 't Zyn de Lotgevallen en Gebeurtenis-
 BOEK. fen onzes Vaderlands, onder deeze Gou-
 vernante en Voogdesse van den nog Kin-
 1752. derlyken Erfstadhoudcr, welke ons staan
 te boeken. Deeze zyn, in den beginne,
 noch vreemd, noch veelvuldig, zy mis-
 Schryf- fen dat treffende en uitlokkende, 't welk
 stoffe van dit Tyd- het blad der Geschiedenisfe, met greegig-
 perk. heid doet leezen. Wy zouden, 't zelve
 met kleinigheden opvullende, in staat zyn
 van dit Tydperk een dik Boekdeel te ma-
 ken; doch juist hier door de verveeling
 vergrooten: zo veel mogelyk zullen wy
 die wegneemen, door de keuze der geval-
 len, en derzelve schikking. De Geschiede-
 kunde, zal ze haare waardigheid behou-
 den, en eene getrouwe Verhaalster, zo
 wel als eene Leermeesteresse des leevens
 zyn, moet het weezenlyke optekenen, het
 waare zich ten doelwit stellen, en zo veel
 aangenaams, als daar mede bestaanbaar is,
 'er by voegen; 't geen meest en best zal
 kunnen geschieden door eene voeglyke be-
 handeling, naar 't belang der zaaken ge-
 schikt, door verscheidenheid en eenheid,
 zo goed mogelyk, te paaren. De Leezer
 zal zich der schaarsheid, in dorre Tydper-
 ken, moeten getroosten, en dit ligtst doen,
 wanneer zyne aandagt niet lang wordt op-
 gehouden, en de menigte van gebeurte-
 nissen, die om derzelve zamenhang met
 de voorgaande, of het verband met de
 volgende, niet onverhaald mogen blyven,
 derzelve klein gewigt vergoedt.

Schoon

Schoon onze Voorganger WAGENAAR, LXXXI, met een kort woord, van de Begraafnisfe des overleden Stadhouders, ten slot zyns Werks, gewaagd hebbe (*), zullen wy, 'er iets breeders van melden, als eene gebeurtenisfe vallende in den aanvang onzes Tydperks, en van eenen ommellag, die aanduidt, welk eene hoogagting's Lande Regeerders den overleden Vorst toedroegen. — De Voorzitter in de Algemeene Staatsvergaderinge, de Heer van LINDEN VAN RESSEN, hadt, in 't laatst der jongstverstreeke Wintermaand, het voorstel niet gedaan, om, ten betoon van liefde en agting voor de nagedagtenisfe des Stadhouders, zyn Lyk, op gemeene kosten der Gewesten, ter aarde te bestellen, of het droeg de onmiddelyke goedkeuring van hunne Hoog Mogenden, in allen opzigte, weg; gelyk ook de Prinses Weduwe, van dit besluit verwittigd, die vriendlyke aanbieding wel gaarne aannam, als een uitwerkzel en bewys der Liefde en Agtinge van hunne Hoog Mogenden voor 't Huis van Oranje.

Het Vorstlyk Lyk van den vyf en twintigsten van Slachtmaand tot den achtsten van Wintermaand, op een Praalbedde ten toon gelegen hebbende, werd den tienden van Louwmaand gelegd in eene Kist, gegooten van eene stoffe, zo men wil duurzaamer dan metaal en van zodanig eene gedaante, dat

(*) WAGENAAR als boven bl. 450.

LXXXI. dat het Lichaam als te eenemaal beflooten
 BOEK. daar in ligt. De Kunstbeeldgieter van Zy-
 — ne Hoogheid hadt het bovenstuk of dekzel
 1752. derwyze vervaardigd, dat het een van 't
 hoofd tot de voeten gewapenden Veldo-
 verften, in laagverheeven beeldwerk ver-
 beeldde, latende in 't gezigt van het Hel-
 met eene ronde opening, met een glas,
 waar door men 't aangezigt van den Vorst
 zien kon. Deeze Lykbusfe befloot ook
 een zilveren en tinnenkistje, de Harsfenen,
 het Hart, en de verdere Ingewanden, be-
 vattende.

De Be- Haare Koninglyke Hoogheid liet, door
 graafenis eene Bezending van twee haarer Raaden,
 te be- haar voorneemen by hunne Hoog Mogen-
 paald. den bekend maaken, om de Lykftaatie
 van haaren Gemaal, zo ras doenbaar, te
 laten voortgaan, en hun verzoeken, de-
 zelve met hunne tegenwoordigheid te ver-
 eeren, 't welk zy aannamen; en voorts de
 Heeren Griffier FAGEL, den Raad en
 Thefaurier DE LA BASSECOUR, en den
 Secretaris HOP, benoemden om, met den
 Hofmeester en Domeinraad der Vorftinne,
 hier toe door haar gelast, de noodige
 fchikkingen dier staatlyke Uitvaard te beraa-
 men; den Hofmeester OCKERSE bevee-
 lende om, wanneer hy daar toe verzogt
 werd, den drie Heeren, van wegen de
 Staaten aangesteld, in het volvoeren van
 dit werk, de behulpzaame hand te bieden.

Waarom De vierde van Sprokkelmaand bestemde
 noch de men tot den dag der Begraafnife, en had-
 Buiten- den de gemelde Heeren, welken de bezor-
 landfche ging

ging was aanbevolen, in verscheide byeen- LXXXI.
komsten, beraadslaagd, hoe dezelve, met BOEK.
den meesten luister, eer en agting voor den
Staat, teffens eene behoorlyke zuinigheid 1752.
in 't oog houdende, zou kunnen geschikt Afgezan-
worden (*). Zy leverden een plan in van ten, noch
de Orde op de Lykstaatie. In dezelve, de Raad
vondt men, noch de Afgezanten van bui- van Staa-
tenlandfche Mogenheden, toen in den ten in de
Haage zich bevindende, noch den Raad Lykflatie
van Staaten; de uitlaating van de eertge- komen.
melden geschiedde om verschillen over
den rang te voorkomen; en hadden zy
den Raad van Staaten 'er niet op kunnen
brengen: dewyl deeze oordeelden onmid-
delyk op de Algemeene Staaten te moeten
volgen, waar toe de Staaten van *Holland*
niet konden verstaan (†).

Hunne Hoog Mogenden keurden de op- De Be-
gegeewe Orde goed, als mede eenige daar graafenis
by gevoegde Schikkingen (§); en gaven van den
den Hofmeester OCKERSE last, om, zo Stadhou-
veel de Vergadering van hunne Hoog Mo- der.
genden betrof, de noodige bevelen ter
volvoeringe te geeven: dit werd ook door
anderen werkftellig gemaakt, en reeds
met het aanbreeken van den bepaalden Be-
graaf-

(*) De kosten deezer Vorstelyke Begraafnisfe be-
rekende men cerlang op, acht en zestig duizend Gul-
dens. *Resol. Holl* 21 April 1752. bl. 642.

(†) *Resol. Holl.* 14. 22. 27 Jan. 1. 12. Feb. 1752.
bl. 33. 62. 73. 99. 166.

(§) Zie deeze Lyst en verdere Schikkingen in de
Nederl. Jaarb. 1752. bl. 89 enz.

LXXXI. graafnisdag, begon zich alles, wat eenige
BOEK. post by de Lykstaatie moest bekleeden, te
— haasten. Ten zeven uuren vergaderde de

1752. Schuttery van 's *Gravenhaage* en schikte
zich in ryen, langs de straaten, door wel-
ke de Lykstaatie heen zou trekken: de
Schutters presenteerden het geweer, zo
ras de Opper-Officieren de weet kreegen,
dat de Lykstaatie op de *Plaats* genaderd
was, zy bleeven in dien stand tot dat zy,
dezelve geheel voorby getrokken zynde,
op slooten, met Snaaphaanen verkeerd en
gedekt onder den linker arm. By het *Zie-
ke* genaderd, hielden zy halte en kreegen
bevel het Geweer verkeerd op Schouder te
brengen, en de oude standplaats weder
te betrekken, en de Vaandels t' huis ge-
bragt zynde, uit den anderen te gaan,
als verrigt hebbende wat hun, te deezer
treurige gelegenheid, te doen stondt. —
Het Krygsvolk, tot de Lykstaatie bestemd,
bestaande in de Garde Dragonders, de Gar-
de Zwitzers, de Garde te Voet, de Cent
Suisfes, en de Garde du Corps, was om-
trent gelykrydig met de Burgers in de wee-
re om, op de aangeweze post, plaats te
neemen

Reeds voor negen uuren werd het Vorst-
lyk Lyk, uit de Zaal van het Stadhouders-
lyke Hof na beneden gebragt, en op de
Lykkoets gesteld, en ving de marsch, be-
geleid door den Lieutenant Colonel VAN
NUSLER, volgens het plan aan, deeze
werd, den *Haag* verlaatende, voortgezet tot
Delft, waar de Officiers der Schutterye, en
de

de Schutters zelve, allen in staatig zwart gedoscht, voorzien van in zwaaren Rouw gestookten, Vaandels, Spontons en Trommels, zich eenigen tyd voor de aankomst der Lykstaatie, op de Markt schaarden, en bereids een treurig vertoon maakten: 't welk vermeerderde toen in den naamiddag, omtrent drie uren, de Regimenten Gardes, Dragonders, Gardes te Paard, Gardes Zwitzers, en Gardes te Voet, alle in hunne beste monteering ter Stad in en op de Markt kwamen, onder het speelen van Treurmuzyk; de Vaandels, Standaarden, Spontons, en Helbaarden, met Krip voorzien, werden sleepende en de Snaphaanen van het Voetvolk verkeerd onder den linker arm gedraagen; de Ruitery hadt de Carabynen in den Schoe, en de ontbloote Palasfen onder den rechter arm na achteren gekeerd.

Op het Plein buiten de *Haagsche* Poort slaptten veelen, die de Lykstaatie vormden, uit de Koetzen, en anderen uit de Schuiten, en schikten zich in dezelve Orde als zy door den *Haag* waren getrokken, de Stad om half vier uren staatig in-treedende, over de Markt, tusfchen de Schuttery heen, tot in de Nieuwe Kerk, die van banken en gestoelten ontleedigd, met zand en planken bedekt en geheel gelyk van grond gemaakt was. Onder het dof geluid der met zwart Karsay bekleede Trommels, bromde het gelui van alle de klokken der Stad: één en twintig stukken Kanon balderden driemaal en tusfchen beiden,

LXXXI.
BOEK.

1752.

LXXXI. den; losgebrandt, eerst toen het Vorstlyk
 BOEK. Lyk aan de Poort kwam, voorts toen het
 — aan de Kerk genaderd was, en eindelyk
 1752. toen het in de Grafkelder werd nedergelaa-
 ten, naa dat het de Kerk een en andermaal
 was omgedraagen, op dat de Heeren en
 Edellieden, die de Vorstlyke Cieraaden in
 den trein gehouden, of de Paarden geleid
 hadden, nevens de Bedienden, met die
 Cieraaden en Paarden, in het Choor, zich
 tegen de muur, op de bestemde plaatzen
 moesten schikken. Ruim zeven honderd
 stuks Waschkaarsen op de Kerkkroonen
 en Hangblaakers en Kandelaars geplaatst,
 verlichtten het Kerkgevaarte op eene wyze
 die aller goedkeuring wegdroeg. Het staa-
 tig bedryf der Begraafenisfe zelve werd een
 weinig voor zes uren volvoerd, en, naar
 de staatie, onder het licht van ontelbare
 toortzen, en flambouwen, te rug trekken-
 de, ten zeven uren een einde.

De *Delftsche* Regeering hadt alles aan-
 gewend om de ongelukken te dugten uit
 een zo onbeschryfelyk grooten toevloed van
 Menschen, als te wagten was, te voorko-
 men, buiten de *Haagpoort* en in de Stad,
 staketzels opgerecht; aan den waterkant
 binnen de Stad waren hier toe tusschen de
 dertien en veertien honderd paalen, zes
 voeten van elkander, in den grond geslaa-
 gen, vier voeten hoog boven den water-
 kant, van onder en boven met planken aan-
 eengehegt; boeten gesteld op het komen
 tusschen dezelve, op het leggen van vaar-
 tuigen in de gragten of wateren, waar de
 Lyk-

Lykstaatie voorby moest, op het beklimmen van Luifels en andere ongeschikte plaatzen, en op het heen en wederloopen, het dringen, en wat dies meer zy; dit alles bragt te wege, dat het zonder eenig ongeluk afliep, terwyl de opgevolde Kamers, en stelladien, voor veel gelds verhuurd, met de opgepropte straaten, eene allerontzaglykste vertooning maakten. — 's Volgenden daags bedankte de Regering van *Delft* de Officieren en Hoofdlieden der Burgerye, voor hunne wakkerheid, trouwe, hulpe, goede orde, en de betoonde staatlykheid der rouwkleedye, met verzoek om de Schutters desgelyks uit haaren naam, dank te zeggen: en ontving elk Schutter, naderhand, tot eene gedagtenis, een Afdrukzel van de Dankbetuiging haarer Koninglyke Hoogheid voor 't beleid der Magistraat en het gedrag der Schutterye (*). — Het dof gebrom der Klokken, die acht dagen naa het overlyden agter een, en drie dagen voor en op den dag der Begraafenisfe, volgens hoog bevel, moesten luijen, vervulde al het land met eene doodsche treurigheid.

Op den dag deezer Uitvaard, en kort daar naa, deden, in meest alle Hooge Schoolen des Vaderlands, de Hoogleeraars plegtige Lykredenen; de Gehoorplaatzen en de Gestoelten, waren met zwart bekleed, de Hoogleeraars en Curatooren verschee-

LXXXI.

BOEK.

—

1752.

Lykreden

nen en

Lyk-Ge-

dichten.

nen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 123.

LXXXI. nen in diepen rouw, een deftig Treutmits
 BOEK. zyk opende en floot dit rouwftaatig be-
 ——— dryf. In meest alle Steden, en op ver-
 1752. fcheide Dorpen, hielden de Leeraars, zo
 op aanzoek der Kerkenraaden, als uit ei-
 gen verkiezing, deftige Lykreden en, die
 der *Augsburgfche Belydenisse*, der *Doops-
 gezinden* en *Remonstranten* betoonden hier
 in niet min yvers dan anderen. De gedruk-
 te Lykreden en, die men zomtyds in één
 bundel aantreft, kunnen hier van nog ge-
 tuigen. Dat de Dichters niet in gebre-
 ke bleeven om Lykcypresen te itrooi-
 jen behoeft nauwlyks te worden aangete-
 kend, geheele Lykdichtverzamelingen ko-
 men nog menigwerf voor, behalven de
 Treurzangen in de Werken der Dichteren
 en Dichteresen van dien tyd.

Rouw Gelyk in deeze Gewesten het draagen
 hier, en van den rouw voor Staatsperfoonen en Mi-
 vervol- litairen bepaald was, zo bereikte de tyding
 gens ook van 's Vorsten dood de Hoofdplaats van
 op Bata- *Nederlandsch Indie* niet of de Raad maak-
 via aan- genomen. te, in dit wydafgeleegen Gewest, fchikken-
 gen op den Rouw over den *Opperbewind-
 hebber*, *Opper-Gouverneur Generaal der
 Nederlandsche Oost-Indische Maatschap-
 pye* (*).

JACOB Aldaar was, door het overlyden van
 MOSSEL den Gouverneur Generaal GUSTAAF WIL-
 Gouver- LEM *Baron van Jimhoff*, Stedehouder van
 neur zyne Hoogheid (†), op den eersten van
 Generaal Slacht-
 van *Neer-
 landsch
 Indien*.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 548.

(†) Zie het Leeven deezes Heers in de *Leevens-
 bé.*

Slachtmaand des Jaars MDCCCL. deeze hoog-^{LXXXI.}
 aanzienlyke Bediening opengevallen. De ^{BOEK.}
 Heer JACOB MOSSEL, van *Enkhuizen* —
 geboortig; doch in zyn vroegste jeugd op ^{1752.}
Batavia gekomen, en van Waardigheid
 tot Waardigheid opgeklommen, intus-
 schen, by voorraad, in *Nederlandsch In-*
die tot diens Opvolger aangesteld, in af-
 wagting der goedkeuringe van zyne Hoog-
 heid, als Opper-Gouverneur Generaal, en
 van de Edele Hoogagtbaare Heeren Be-
 windhebberen der Compagnie, ontving de-
 zelve, en geschiedde den vier en twintig-
 sten van Hooimaand de Inhuldiging op de
 plegtigste wyze, onder het betoon van de
 daar gebruiklyke Eeretekenen, die meer
 dan een zweem van Vorstlyke grootheid
 hebben. De onlangs aangekome maare
 van het overlyden des Stadhouders, en de
 daar door veroorzaakte rouwe, verbande
 alle luidrugtige vreugdebetooningen. (*).

Hoewel reeds op den achtsten van De Gou-
 Slachtmaand des voorleden Jaars eene pleg-
 tige Bezending uit hunne Hoog Mogenden
 aan de Prinses Gouvernante was afgevaar-
 digd, om haar den Eed af te vorderen,
 wegens het neemen van Zittinge in den
 Raad van Staaten (†), liep het tot den
 éenentwintigsten van Wintermaand dee-
 zes Jaars aan eer haare Koninglyke Hoog-
 heid,

vernante
 neemt zit-
 ting in de
 Hooge
 Vergade-
 ringen.

*Beschryving van eenige voornaame meest Nederland-
 sche Mannen en Vrouwen. III Deel bl. 274.*

(*) *Nederl. Jaarb. 1752. bl. 549 enz.*

(†) *Nederl. Jaarb. 1751. bl. 1036.*

XXII. DEEL.

B

LXXXI. heid, in die Vergadering, zittinge nam,
 BOEK. zonder eenige plegtigheden, wordende
 ————— derwaards alleen vergezeld door den Op-
 1752. perhofmeester den Generaal VAN BURMANIA,
 den Opperfalconmeester Luitenant Generaal
 VAN GROVENSTEINS, en den Kamer-
 heer VAN VOIGT. Zy vertoonde zich
 dien eigen dag in de andere Hooge Verga-
 deringen: want, naa eenigen tyd toevens in
 den Raad van Staaten, liet zy zich in een
 Draagstoel naa het Collegie van Heeren
 Gecommitteerde Raaden van *Holland* en
Westfriesland brengen, en begaf zich van
 daar naa de Vergaderplaats der Heeren
 Staaten van *Holland* en *Westfriesland*,
 waar de Raadpensionaris STEIN haar, uit
 naam van hun Edele Groot Mogenden, met
 eene welgepaste Redenvoering begroette,
 welke door haar minzaam beantwoord werd.

Haar Voorstel by Staaten van *Holland* tot vermindering van Krygs-volk.

In den Stadhouderyken Stoel gezeten, leverde zy, onder betuiging, dat zy altoos bedagt was, om, de bezwaarde Finantien der Gewesten, zo veel mogelyk, te verligten, een Plan over, 't welk zy hadt doen ontwerpen, tot vermindering van de *Gardes du Corps*, als mede van de *Hollandsche* en *Zwitsersche Gardes*, 't geen 'sjaarlyks eene somme van 110480 Guldens zou bespaaren (*), niet twyfelende of hun Ed. Groot Mogenden zouden 't zelve aanzien als een blyk van haaren yver voor het Gemeenebest, en byzonder voor *Holland*,
 ook

(*) Zie dit Plan in de *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 10.

N. Pechoron, delin.

A. van Vinkelas, fecit. 1708.

ook 't zelve met hunne goedkeuring ver- LXXXI.
 eeren, en voorts alles te werk stellen, wat BOEK.
 ten beste van den Lande kon strekken; 'er ———
 by voegende, dat zy niet kon naalaaten, 1759.
 te deezer gelegenheid aan te bevelen, dat
 in de zaak raakende de Ampten, met al-
 len mogelyken spoed, een besluit mogt
 genomen worden. Naa dankbetuiging,
 werd zy te rug geleid door alle de Leden
 dier Vergaderinge, en door eenige Leden
 van de Ridderfchap, vergezeld tot in een
 der vertrekken van de Heeren Staaten Ge-
 neraal, waar zy eene Raadpleeging by-
 woonde met Gedeputeerden van hun Hoog
 Mogenden en den Raad van Staaten ge-
 houden. Eindelyk nam de Gouvernante
 ook zittinge in de Vergadering van hunne
 Hoog Mogenden, wordende, naa het
 fcheiden der Vergaderinge, door drie Ede-
 len, benevens den Griffier FAGEI, tot
 aan de koets uitgeleid.

Geen wonder, dat het Voorftel in de Besluit
 Staatsvergaderinge van *Holland* gedaan, daar op
 en vervolgens ter Algemeene Staatsverga- genomen.
 deringe overgeleverd, daar eene algemeene Voordee-
 ne goedkeuring vondt, en in een Besluit len, ge-
 veranderde, om 'er den Staat van Oorlog, hegt aan 't
 voor het toekomende Jaar, volgens te Plan van
 fhikken (*). In Wintermaand des voor- de Gou-
 leden Jaars was reeds het Besluit genomen, vernante
 om met Grasmaand 's Lands Krygsvolk omtrent
 2008 Man te verminderen (†). Ook hadt berKrygs-
 geleverd. volk in-
 de

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 12.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 5.

LXXXI. de breedvoerige Voorflag van de Gouver-
 BOEK. nante, om de Troepen van den Staat op
 — een meer vasten en min kostbaaren voet
 1752. dan tegenwoordig, te brengen, in 't Voor-
 jaar medegedeeld (*), de bewonderende
 goedkeuring van 's Lands Hooge Magten
 weggedraagen, als zodanig ingerigt, — dat,
 naar voordragt van den Raadpensionaris
 STEIN, de volvoering van dat Ontwerp,
 met den tyd, zou geeven een voordeel
 van meer dan vyftien Tonnen Gouds, en
 van nu af aan eene baate van ruim acht
 Tonnen Gouds, terwyl de Armé van den
 Staat, in getal van gemeene dienstdoende
 Manschappen, niet meer dan ruim zestien
 honderd zou verminderen. — Dat, daar-
 enboven, by 't zelve, verscheide nieuwe
 en noodzaaklyke voordeelen aan de over-
 blyvende Militie waren toegevoegd, ge-
 schikt om de Compagnien te zuiveren van
 menigvuldige gebreken, thans in dezelve
 plaats vindende, als mede dat 'er een voe-
 gelyk middel was aangewezen, om de
 Troepen voortaan, zonder uitstel, te be-
 taalen. — Dat voor de zodanigen, die
 hunne Posten zouden verliezen, gezorgd
 was op een wyze, welke, aangemerkt de
 volstrekte noodzaaklykheid eener groote
 Hervorminge, geene wettige reden van
 klaagen overliet, en alomme aan de Re-
 publiek eere zoude moeten aandoen. —
 Dat, hoe wonderfpreukig en strydig het
 ge-

(§) Zie dit Ontwerp *Nederl. Jaarb.* 1752. bl.
 263 enz.

gezegde, in den eersten opflage, mogt LXXXI. voorkomen, men alles, by een nauwkeu- BOEK. rig onderzoek van het Ontwerp, en de ——— daarby gevoegde staaten zou bewaarheid 1752. vinden. — Voorts hadt men alle Partydigheid en Onregt vermydt, en was niet aangegaan tegen eenige Capitulatie, uitgezonderd met opzigt tot de drie Battaillons van *Oranje Nassau*, en de twee Battaillons van den Heere Vorst van WALDECK hier te Lande, by dit Ontwerp behandeld op den voet van Nationaale Troepen, schoon ze eigenlyk overgenomen Corpsen waren; doch dat haare Koninglyke Hoogheid, ten opzigte van de eerstgemelden, gaarne haare toestemming daar toe hadt gegeven; en dat zy, met betrekking tot de laatstgenoemden, den Vorst van WALDECK alvorens hadt laten polsen, en uit diens antwoord, by den Voorflag overgeleverd, gezien dat deeze, op eene edelmoedige wyze toestemde, dat zyne twee Regimenten, in dienst van den Staat, en hier te Lande zynde, zouden worden zamengevoegd om maar één Regiment te maaken, en ten dien opzigte gelyk te staan met de Nationaale Troepen, onder eene zeer aanneemelyke voorwaarde, thans mede opengelegd. — Dat, wanneer het voordeel van dit Ontwerp gevoegd werd by het voordeel der reeds by voorraad gedaane Afdanking, de geheele som dier beide, met den tyd, meer dan achttien honderd acht en zeventig duizend Guldens zou bedraagen, en van nu af aan boven de

LXXXI. elf honderd vyf en dertig duizend Gul-
 BOEK. dens: een voordeel nimmer te verwerven
 ——— door eene vermindering der Troepen op
 1752. de gewoone wyze, of de Afdanking van
 Corpsen, of van Onder-Officieren of Ge-
 meenen, zonder de Krygsmagt van den
 Staat tot die laagte te brengen, dat het
 even veel zou zyn of zy dezelve hadt, dan
 niet (*).

Schikkin-
 gen op de
 Kleeding
 der Militairen.

Haare Koninglyke Hoogheid, die eene
 nuttige voorziening gedaan hadt, ten op-
 zigte van de Schuldbekentenisfen der Of-
 ficieren: dewyl deezen, in verlegenheid
 om geld op te neemen, de flegte freeken
 van baatzugtigen opvolgden, en zich, te-
 gen een hoogen Intrest, voor meerder Pen-
 ningen fchuldig ftelden, dat de Schulde-
 naars waarlyk genooten hadden: waar uit
 wederzydsche ongelegenheden reezen (†),
 maakte eene nieuwe Schikking op de Mon-
 teering der Troepen van den Staat. De Re-
 gimenten Dragonders zouden in 't Blaauw
 gekleed blyven; de Regimenten Cavallery,
 uitgezonderd de Gardes te Paard, die de
 blaauwe Kleeding bleeven behouden, zouden
 allen in 't Wit gekleed worden; uitgeno-
 men de *Schotsche Brigade*, welke in 't Rood
 bleef, zouden de Regimenten Infantery al-
 le in 't Blaauw worden uitgedoscht. Voorts
 liet zy het aan de Hoofden der Regimen-
 ten over, om zodanige Opflagen, verdere
 Uitmonfteringen, en Kamifoolen te gee-
 ven,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 311.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 3.

ven, als deezen zouden goedvinden; uit-LXXXI.
 gezonderd dat 'er geen Goud of Zilver, zelfs BOEK.
 geene van goud of zilverdraad gewerkte
 Knoopen, hoe of op wat wyze het zou 1752.
 mogen weezen, mogt voorgefchreeven
 worden, behalven by de Gardes Dragon-
 ders, Gardes te Paard, Gardes te Voet,
 en de Zwitfersche Gardes; dan ftondt het
 den Hoofden vry, om aan de Hoeden der
 Officieren zodanige Boordzels en gewerkte
 Knoopen, 't zy van Goud of Zilver, te
 geeven als zy verkoozen: en kreegen alle
 Krygsofficieren, van den Colonel af tot den
 Vaandrig ingeslooten, teffens last om aan
 het Hof van haare Koninglyke Hoogheid
 nier te verfchynen, dan in hunne Regi-
 ments-monteeringe (*)

Baart het eenige verwondering, dat de Waarom
 Gouvernante, zo van den aanvang haars voor de
 Bestuurs, als by haar eerfte Verfchyning in Land-
Hollands Raadzaal, het oog meest fcheen magt zo
 gevestigd te hebben, op de Landmagt van zeer ge-
 den Staat, en het maaken van Hervormin- zorgd, en
 gen in dezelve, deeze zal fpoedig verdwy- de Zee-
 nen als wy ons herinneren, dat magt on-
 Hertog van *Brunswyk*, in den Jaare MDCCL, voorzien
 in dienst van 't Gemeenebest getreden, gelaaten
 aangesteld was, om, het algemeen Opper- werd.
 bevel te voeren over de Troepen van den
 Staat, geduurende den tyd van 's Stad-
 houders Minderjaarigheid. Wat hy daar-
 omtrent voorftelde, droeg de toefstemming
 van

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 6 en 362.

LXXXI. van haare Koninglyke Hoogheid weg, en
 BOEK. wat deeze voorfloeg, kon niet misfen te
 ————— behaagen, in de Hooge Vergaderingen,
 1752. zodanig als dezelve toen gesteld waren.
 Hoe breedvoerig ook en uitgewerkt een
 Plan omtrent de Landmagt werd ingele-
 verd, en geheel omhelsd, schoon 'er niet
 weinig op zou hebben kunnen worden aan-
 gemerkt, van de Zeemagt repte men zo-
 min als of dezelve in ons Gemeenebest geen
 bestaan altoos hadt.

De uit- Hadden 's Lands Vaders, met het afloo-
 voer van pen van het voorgaande Jaar, zich ge-
 tgeent tot drenongen gevonden, om, door een gestreng
 de Hout- Plakaat, de baatzugt tegen te gaan van
 zaagery zommigen, die den pligt het Vaderland schul-
 behoort, dig vergeetende, zich niet ontzagen om de
 verboden. goede Ingezetenen, het Houtzaagen, Touw-
 slaan, Weeven, Twynen, en dergelyke Han-
 teeringen verstaande, te verleiden en door
 schoonschynende beloften en hooge geld-
 belooningen uit te lokken, ten einde dee-
 ze Landen te verlaaten, en met hunne
 Kundigheden, in die Handwerken, na el-
 ders te vertrekken, tot groot nadeel der-
 zelve in deeze Gewesten, zy vonden dit
 niet genoegzaam, althans niet ten opzigte
 van de Houtzaagerye, zedert veele Jaaren
 zulk een voordeelige Trafiek. Buitenlanders,
 dien het gelukte Werkvolk te krygen tot de
 Houtzaagerye in staat, bleeven verlegen
 om Houtzaagmolens, en wat tot dezelve
 noodig was, te bekomen, zonder ze van
 hier te ontbieden; 't welk gelegenheid gaf
 tot lastgevingen om Molens en de voor-
 naam.

naamste gedeeltens tot de Zaagerye behou- LXXXI.
rende, of afbraken van Molens, te koopen, BOEK.
tot welke uitvoering onbedagte en baat- —
zoekende Ingezetenen zich lieten gebrui- 1752.
ken. Zy gingen dit tegen, door een streng
Plakaat, teffens de vervoering zeer be-
zwaarlyk maakende (*).

Nood is de Moeder veeler Kunsten, geen Bepaa-
wonder dat ons Land, 't welk zich zon- ling by
der Rivier-Sluis- of Dyk- werken, niet bo- Holland
ven water kan houden, uitmunt in Liedn omtrent
daar op afgerigt, en van de noodige Werk- de Dyk-
tuigen voorzien. De kundigste Aanne- werkers,
mers en bekwaamste Werklieden te *Wer-*
kendam, Hardingsveld, en daar om streeks,
woonagtig, hadden, van tyd tot tyd, zich
verbonden om buiten de Landen van den
Staat, dergelyke Werken aan te neemen,
het Werkvolk, de Schuiten, en de Werk-
tuigen derwaards heen te voeren. Dit on-
begrensd zynen gang gaande, kon niet
dan ten nadeele van den Lande strekken:
immers stondt het geschaapen, by opko-
menden nood, deeze bekwaame Liedn
met de benoodigde Werktuigen te missen:
waarom Staaten van *Holland* goedvonden,
zodanige Anneemingen, buiten den Staat,
te verbieden; nogthans wilden zy de Na-
buuren van derzelve hulpe niet geheel
verstooken laten, uit welken hoofde het
hun vry stondt, uitdruklyk verlof van Hee-
ren Staaten te verzoeken (†).

De

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 5. 74.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 360.

LXXXI. De Kooplieden, op *Spanje* handeldryven-
 BOEK. de, verwierven by de Algemeene Staaten, op
 — hun verzoek, voor den tyd van twee Jaaren,
 1752. vrydom van alle Regten, als mede van
 Vryheden het buitengewoone Veilgeld; wegens
 aan de vreemde Linnens, Gaarens, Yzerwerk en
 Hande- Kooperdraad, in deeze Landen gebragt,
 laars op om dezelve na *Spanje* over te voeren; zul-
Spanje lende de Linnens en Gaarens, uit *Duitsch-*
 verleend. *land* komende, ten einde geen nadeel toe
 te brengen aan de Binnenlandsche Hand-
 werken, hier niet verkogt mogen worden.
 Alles onder de behoorelyke voorzorgen op
 dat de voorschreeven Goederen na geene
 andere Plaatzten of Ryken, dan *Spanje*
 mogten gaan (*).

De Re- Zints de oprichting van het Gemeene-
 kenkamer best, hebben de zeven Steden van het
 van het *Noorder-Kwartier* of *Noord-Holland*,
Noorder *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Medenblik*, *Alkmaar*,
kwartier, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*, de
 uit *Hoorn*, Steden van *Westfriesland*, *Kennemerland*
 na's *Haa* en *Waterland* uitmaakende, een byzonde-
 ge over- re Rekenkamer gehadt, waar toe elke Stad
 gebragt. een Lid uit haaren Raad, voor twee Ja-
 aren, afvaardigde, onder den naam van
Rekenmeester; alles behandelde men 'er
 omtrent op dezelfde wyze, als in de Re-
 kenkamer van *Holland*, in 's *Haage*. Te
Hoorn, waar de *Gecommitteerde Raaden*
van het Noorderkwartier vergaderen, werd
 ook deeze Rekenkamer gehouden (†);
 de-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 207.

(†) *Tegenw. Staat der Vertén. Nederl. V. D.* bl. 374.

dezelve nam, met Bloei maand deezes Jaars, LXXXI. aldaar een einde, wordende na 's Graven-BOEL. baage overgebracht, om met de Rekenka- mer van Holland te gemaklyker en een-1753. stemmiger te kunnen handelen (*).

De Hofplaats 's Gravenbaage, meer en meer, naa de verheffing des Stadhouders, het middelpunt van verrigtingen, die naa Vorstlyke Grootheid smaakten, aanschouw- de thans de volvoering eener Plegtigheid, om derzelve zeldzaamheid, eene omstan- dige melding waardig. Hadt zyne Maje- steit de Koning van Groot-Brittanje, zyn Schoonzoon met het uiterste genoegen tot de hooge Waardigheden in deeze Landen zien verheffen, dit aangemerkt als een by- komenden band van Vereeniging tusfschen zyne Ryken, en den Staat der Vereenigde Gewesten, en, by diens affterven den Staatsecretaris Lord HOLDERNES her- waards afgevaardigd, om by de Prinsef Weduwe den rouw te beklagen, wegens het verlies van haaren Vorstlyken Gemaal, en haar in deeze treurige omstandigheden met raad en daad te ondersteunen, 's Konings genoegen by de Algemeene Staaten betui- gende over het vaardig ten uitvoer bren- gen der schikkingen op de Erfopvolging in den Jaare MDCCXLVII beraamd, hy was, ten deezen Jaare, zynen Kleinzoon byzonder gedagtig, en betoonde zulks door hem met de Ridder Orde van den Kous- WILLEM DE V. tot Ridder van den Kousfe- band ver- heeven.

(*) Nederl. Jaarb. 1752. bl. 145.

LXXXI. *Kousband* te vereeren. Deeze is de oudste onder alle Wereldlyke Ordes, door Koning EDUARD DEN III. ingesteld, en welker Leden nooit het getal van zes en twintig overtreffen, altoos bestaande uit Persoonaadien van den eersten rang. Acht Keizers van het *Duitsche* Ryk, negen en twintig Koningen van andere Ryken in *Europa*, vyf Prinsen van *Oranje*, benevens verscheide Paltsgraaven, Keurvorsten en Hertogen, buiten *Engeland*, waren Medegenooten geweest van deeze Ridder Orde. Onder de Prinsen van *Oranje*, daar mede vereerd, was ook de jongst overleden Stadhouder. De Grootvader van WILLEM DEN V. dagt hem deeze eere toe, en liet ze op de staatlykste wyze opdraagen, naa dat hy hem, in een Capittel van die Orde, plegtig tot Ridder hadt verklaard.

De vyfde van Zomermaand was bestemd tot de volvoering van de Ridderlyke Inhuldiging in het Huis de *Oranjezaal*. Derwaards hadt zich, in den voormiddag het aanzienlykste gedeelte der Gardes, alle in hunne groote monteeringen, vervoegd, en zo geschikt als den meesten luister kon byzetten aan de op handen zynde plegtigheid. In het voorhuis stonden alle de *Livery*bedienden van het Hof, op 't kostbaarste uitgedoscht, benevens een Stalmeester, binnen de Vertrekken bevonden zich de Pages: alle de Officieren van de Regimenten *Hollandsche* en *Zwitsersche* Gardes waren in hunne groote montering,

zo op het Bordes als in de Vertrekken, om LXXXI;
 de Plegtigheid by te woonen; van tyd tot BOEK.
 tyd vloeide een ongelooflyk aantal Perfoo-
 nen van rang van beiderlei Sexen toe, die 1752.
 boven, beneden, en in het Voorhuis,
 plaats namen, zo als zy oordeelden het
 vreemde Schouwſpel, 't geen nu op het
 punt ſtondt van geopend te worden, best
 te kunnen zien.

Niet lang werd der Aanschouweren ver-
 wagting uitgeſteld. Voor één uren ver-
 ſcheen de Colonel YORKE, Afgezant des
 Konings van *Groot-Brittanje*, by deezen
 Staat, met den Heer ANSTIN, eerſte
 Wapen-koning van dien Monarch, over-
 gekomen om den jongen Vorst tot Rid-
 der in te huldigen, gezeten in eene zeer
 koſtbare koets met zes paarden beſpan-
 nen, door een Looper voorgegaan, en
 van vier Liverybedienden vergezeld. De
 Officieren en het geſchaarde Krygsvolk be-
 toonden de gewoone eerbewyzingen, en
 werden die Heeren beneden aan de Koets
 ontvangen, door alle de Hooge Officieren,
 Edellieden, en Generaal-Adjudanten van
 haare Koninglyke Hoogheid. De Prins
 Erſtadhouder ontving hun op het bordes
 van de ſtoep, ſtaande tuſſchen den Opper-
 hofmeester Generaal Baron VAN BURMA-
 NIA en den Opperſtalmeester en Lieute-
 nant Generaal GROVESTEINS, en ge-
 leidde ze na het vertrek der Gouvernante.
 Kort daar op kwamen in twaalf Koetzen,
 voorafgegaan door Staatenboden en te we-
 derzyden omſtuwd met Liverybedienden,
 de

LXXXI. de Afgevaardigden zo van hunne Hoog
 BOEK. Mogenden, als van den Raad van Staaten,
 — tot het bywoonen deezer Plegtigheid be-
 1752. noemd: zy werden met dezelfde eerbetoo-
 ningen ontvangen, en door Zyne Hoog-
 heid na een Vertrek geleid.

De Afgezant en Wapen-koning aan de
 Prinses Gouvernante voorgesteld, over-
 handigden haar hunne Geloofsbriefven,
 en het Boek der Wetten van de Ridder-
 orde. Die Vorstin leverde hun een Ge-
 schrift over met handtekening en zegel
 bekrachtigt, waar in zy beloofde „ te zul-
 „ len tragten, dat de Prins, haar Zoon,
 „ wanneer hy tot rypere Jaaren zou geko-
 „ men weezen, zou nakomen alle de Ar-
 „ tykels dier Wetten, welke niet streeden
 „ tegen den Godsdienst, waar van hy Be-
 „ lydenisfe zou doen, noch ook tegen de
 „ Regten en Vryheden van de Republiek
 „ der *Vereenigde Nederlanden*, waar van
 „ hy Erffstadhouder was, noch tegen den
 „ Eed, dien hy naderhand, ingevolge
 „ van die Waardigheid, zou moeten doen.”
 Deeze uitzondering was uitdruklyk door
 den Koning aan zyn Kleinzoon ver-
 gund (*).

Hier

(*) De gewoone Eed, die een Ridder voorgelee-
 zen en door hem afgelegd wordt, is van deezen in-
 houd: *Gy, verkooren zynde tot een Medegenoot dee-
 zer Hoog Edele Ridder-Orde van den Kousfeband,
 belooft en zweert, by de Heilige Euangelisten, daar
 hier uw hand op ligt, dat gy, willens of weetens,
 nooit eenig Reglement van deeze Orde, of eenige*
 Ar-

Hier op ging men ter Inhuldigingze zel- LXXXL
 ve over. De groote Zaal van 't Lusthuis BOEK
 was tot die Plegtigheid geschikt. In het
 Opperfte gedeelte hadt men den grond der- 1752.
 wyze opgehoogd, dat dezelve twee tre-
 den boven den gemeenen vloer verheeven
 was, om dit verheven gedeelte stondt eene
 balustrade, en kostbaare tapyten bedekten
 't zelve. Te midden van dien verhoog-
 den grond was een Koninglyk gestoelte
 geplaatst, overdekt met een verhemel-
 te, bestemd om ledig te blyven, en te
 verbeelden, als of de Koning van *Groot-*
Brittanje zelve tegenwoordig was, ten
 welken einde het verhemelte met de Ko-
 ninglyke Wapenen van *Groot-Brittanje*
 praalde. Ter linker hand was een ander
 dergelyk Gestoelte voor den Jongen Prins
 van *Oranje*, met de Vorstlyke Wapenen
 vercierd, waar by twee andere Stoelen ge-
 plaatst waren, een voor den Afgezant
 YORKE, en een voor den Wapen-koning
 ANSTIN. Tegen over dezelve stonden
 verscheide Armstoelen onder een verhe-
 melte, voor de Afgezondenen uit de Al-
 gemeene Staaten, en den Raad van Staa-
 ten, naby de balustrade was een Gestoelte
 gezet voor de Prinses CAROLINA. Eerst
 wer-

*Artzykelen daar in vervat, breeken zult, behoudens
 dat zy overeenkomen en niet srydig zyn, met de
 Wetten van GOD Almagtig, of van dit Koningryk,
 zo veel van U afhangt en U toebehoort. Zo help U
 GOD en zyn Heilig Woord! Tegenw. Staat van Groot-
 Brittanje. I. D. bl. 324.*

LXXXI. werden die Heeren Afgevaardigden, door
 BOEK. twee Edellieden, afgehaald, ter Zaaie in-
 geleid, om plaats te neemen op de voor
 1752. hun geschikte stoelen, onmiddelyk daar
 op verscheen Prinses CAROLINA, ver-
 gezeld door eenige Edellieden, en alle de
 Staardames van het Hof, en nam plaats.
 De Intrede van zyne Hoogheid zelve, met
 de Inhuldigers, ging op deeze wyze toe.
 Vooraf de Generaale Adjudanten twee aan
 twee; agter deezen de Edellieden mede by
 paaren, en naa dezelve de Kamerheer Ge-
 neraal Major BIGOT; hier op volgde de
 Wapen-koning in zyn Plegtgewaad, draa-
 gende den Koninglyken Lastbrief, op per-
 gament geschreeven, liggende het Zegel
 in eene kostbaare doos, benevens de Cie-
 raaden van de Orde op een rood fluweel
 kussen; de Afgezant YORKE vergezelde
 hem, en onmiddelyk daar op vertoonde
 zich de aanstaande Ridder, gaande tus-
 schen den bovengemelden Opperhofmees-
 ter en Opperstalmeester, gevolgd door de
 Officieren van Ordonnantie, zo van de
Gardes du Corps als van de *Cent Suisses*.
 Alle de Perfoonen, die tot deezen optocht
 behoorden, maakten, de Zaal intredende,
 drie Eerbewyzingen voor het Gestoelte
 van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit,
 by het inkomen, in het midden, en als
 zy plaats namen. Zyne Hoogheid met
 den Afgezant en Wapen-koning gingen
 zitten. Naa het eindigen van een onge-
 meen fraay Muzyk reezen de twee laatst-
 gemelde Heeren op. Dit deedt ook zyne
 Hoog-

Hoogheid, en de Heeren Afgevaardigden. LXXXI.
 Terwyl zy dus op hunne plaatzen overeinde BOEK.
 stonden, maakte de Heer YORKE eene ———
 diepe buiging voor 't Gestoelte van zyne 1752.
Groot-Brittannische Majesteit, vervolgens
 voor zyne Hoogheid, en hem met deeze
 Aanspraak, in de *Fransche* taal, begroetende.

„ MONSEIGNEUR! Het is op bevel
 „ van den zeer hoogen, zeer uitmunten-
 „ den en zeer vermogenden Monarch,
 „ uwen Koninglyken Grootvader, GEOR-
 „ GEDEN II., door GODS Genade Kon-
 „ ning van *Groot-Brittanje, Frankryk*
 „ *en Ierland*, den Verdediger des Ge-
 „ loofs, dat wy de eere hebben tot Uwe
 „ Doorlugtige Hoogheid te naderen, en
 „ denzelven, uit naam des Konings, als
 „ Souverain der zeer edelen en roemrug-
 „ tige Orde van *St. Joris*, genaamd de
 „ KOUSSEBAND, kennis te geeven, dat
 „ het zyne Majesteit behaagd heeft, in
 „ een Capittel in deszelfs tegenwoordig-
 „ heid den vierentwintigsten van laatstle-
 „ den Maart gehouden, Uwe Doorlugtige
 „ Hoogheid, met toestemming van alle
 „ Mederidders, toen tegenwoordig, te
 „ verkiezen, om Ridder dier roemrugtige
 „ Orde te weezen, en dat zyne Majesteit
 „ ons naderhand belast heeft, de Tekens
 „ daar van aan U te bezorgen. Wy ver-
 „ zoeken Uwe Doorlugtige Hoogheid,
 „ ons te willen vergunnen om te openen,
 „ en aan dezelve voor te leezen de Aan-
 „ stelling, waar mede ons zyne Majesteit
 XXII. DEEL. C „ heeft

LXXI. „ heeft gelieven te vereeren, en volgens
 BOEK. „ welken wy, overeenkomstig met de be-
 — „ velen van zyne Majesteit, zullen voort-
 1752. „ gaan om uwe Doorlugtige Hoogheid,
 „ met de Cieraaden van die zeer edele
 „ Orde te bekleeden.”

Met eene buiging beantwoordde de jonge Vorst deeze Aanspraak. De Wapenkoning ANSTIN nam daar op de Aanstelling, gaf ze aan den Afgezant, die ze aan zyne Hoogheid overhandreikte, uit wiens hand de Secretaris HORST dezelve ter voorlezinge ontving. Onder dit leezen stonden alle de aanwezenden overeinde. Zyne Hoogheid dezelve weder ontvangen hebbende, gaf ze te rug aan den Wapenkoning, wanneer een ieder zich nederzette. — Andermaal hief het Muzyk aan, en reezen naa 't zelve de Afgezant en Wapenkoning weder op, maakten hunne Eerbetooningen; laatstgenoemde Heer nam den KOUSSEBAND (*), dien overgeevende aan YORKE, welke dit hooge Ordeteken aan 't linker been van zyne Hoogheid gespte, terwyl de Wapenkoning het Formulier las. Voorts reikte hy het *Blauwe Lind*, met een daar aan hangenden Gouden Pen-

(*) Deeze *Kousseband* is een Band van blaauw Fluweel, omboord met fyn Gouddraad, gemeenlyk met de Letters van de Zinsprek der Orde, HONN SOIT QUI MAL Y PENSE, (*Het gaat hem kwalijk, die 'er kwaad van denkt*) bestikt, verciert met een Gouden Gesp, en zomtyds met kostbaare Gesceenten.

Penning, waar op *St. Joris* te paard is ver- LXXXII
 beeld, den Draak met een Speer doorstoo- BOEK.
 tende, aan den Afgezant over, die 't zelve —
 den jongen Vorst omhing, onder het ten 1752;
 tweede maal leezen van het Formulier.
 Vervolgens werd de *Purperen Mantel*, de
Halsband, de *Degen*, het *Boek der Statu-*
ten en de *Muts* met Pluimen, op dezelfde
 wyze, aan den Afgezant overgehandigd,
 die deeze Ordes-Cieraaden aan zyné Hoog-
 heid vertoonde; doch van wegen zyné
 jonge Jaaren, niet aandeedt, de Wapen-
 koning lag ze weder op het Kusfen neder.
 De Ridder werd, door den *Groot-Brittan-*
nischen Gezant, in 't *Fransch*, op deezen
 trant aangesproken.

„ Gy zyt tegenwoordig bekleed, MON-
 „ SEIGNEUR! Gy zyt Ridder geworden
 „ van eene Orde, die, buiten tegenpraak,
 „ alle de anderé Militaire Orden van 't
 „ Heelal in Oudheid overtreft, en tot nu
 „ toe haarem Adeldom en haare Zuiver-
 „ heid, zonder eenige smet of wraaking,
 „ behouden heeft. — Op U, MON-
 „ SEIGNEUR! zyn de Hoope, de Ver-
 „ waging, en alle de Wenschen van eene
 „ groote en wyze Republiek gegrond:
 „ De Loopbaan, welke aldaar voor U ge-
 „ opend is, verdient uwe zorgen, en ik
 „ kan niet twyfelen of Uwe Doorlugtige
 „ Hoogheid zal, als dezelve, onder de
 „ ooggen, en onder de wyze en voorzigtig-
 „ ge zorgen, van haare Koninglyke Hoog-
 „ heid de Prinses uwe Moeder en Voog-
 „ desse, tot ryper ouderdom gekomen is,
 „ zich

LXXXI. „ zich waardig maaken, om, in de Histo-
 BOEK. „ rie van deeze Orde, onder het getal der
 — „ Helden, die aan dezelve den uitmun-
 1752. „ tendsten luister hebben toegebracht, eene
 „ plaats te vervullen.
 „ Ik, een yverig en getrouw Dienaar van
 „ mynen Koning en myn Vaderland, op-
 „ regt en met de daad in het Geluk van
 „ de Republiek der *Vereenigde Nederlan-*
 „ *den* belang neemende, en een Vriend
 „ zynde der Vryheid, die het Voorwerp
 „ der gemeene zaak tuschen die beide
 „ Volken is, stort de kragtigste wenschen
 „ uit, dat de roem van Uwe Doorlugtige
 „ Hoogheid evenaare, den roem der Hel-
 „ den, welke met deeze Orde, zints ha-
 „ re eerste Instelling, zyn vercierd ge-
 „ weest, en welker gedagtenis nooit zal
 „ worden uitgewischt. — Schoon ik wilde
 „ ik zou geen Loopbaan kunnen openen,
 „ die heerlyker en den naayver van uwe
 „ Doorlugtige Hoogheid waardiger is dan
 „ het Leeven en de Daaden van alle die
 „ Christen Ridders, welke deeze edele
 „ Teken en, waar mede gy werklyk be-
 „ kleed zyt, gedraagen hebben. Zinne-
 „ beeldige Teken en van een Orde, die
 „ byna vyf honderd Jaaren geleeden, door
 „ den zegenryken Koning EDUARD DEN
 „ III. van *Engeland* ingesteld, en door
 „ een volgende reeks *Brittannische* Ko-
 „ ningen, tot onze dagen, zonder ver-
 „ breeking gehandhaafd en gedraagen is.
 „ Ten deezen opzigte moet ik tot de
 „ goedheid van uwe Doorlugtige Hoog-
 „ heid

„ heid toevlugt neemen. De paalen, wel- LXXXI.
 „ ke ik my dien voor te fchryven, ver- BOEK.
 „ bieden my ergens anders, dan in de ———
 „ Jaarboeken van het zeer oude en door- 1752.
 „ lugtige Huis van *Oranje* voorbeelden
 „ te zoeken, wegens 't geen ik de eer
 „ heb voor te draagen. De MAURIT-
 „ SEN, de FREDERIK HENDRIKKEN,
 „ de WILLEMEN I. II. III. en IV, Stich-
 „ ters of Befchermers van deezen Onaf-
 „ hangelyken Staat, zyn Naamen, die nooit
 „ zullen ophouden van aan waare Beminaars
 „ naars der Vryheid dierbaar te zyn. —
 „ Hunne voorbeelden mogen het weezen,
 „ waar door het jonge en tedere Hart van
 „ Uwe Doorlugtige Hoogheid aangedree-
 „ ven en vuurig worde; hunne Daaden
 „ moeten uwe Studie zyn; hunne Helden-
 „ ftukken, hunne Wysheid, uw Levens-
 „ richtfnoer uitmaaken! Erfgenaam hun-
 „ ner Eertytlen! wees teffens Erfgenaam
 „ hunner Deugden!

„ Met welk een vermaak en genoeg
 „ zal zich uwe Doorlugtige Hoogheid
 „ niet ten eenigen dage, dit aanmerke-
 „ lyk Tydstip te binnen brengen, toen
 „ de Koning, myn Meester, aan dezelve,
 „ in een zo tederen Ouderdom, dat daar
 „ van bykans geen voorbeeld is, de Eer
 „ opgedraagen heeft van de Orde, welke
 „ hy zelve draagt; terwyl zyne Majesteit,
 „ door zulks te doen, een der sterkfte be-
 „ wyzen heeft gegeeven, van zyne Ko-
 „ ninglyke Genegenheid jegens uw Door-
 „ lugtig Huis, zo als ook jegens deeze

LXXXI. „ Republiek , waar van de Vriendſchap
 BOEK. „ aan denzelven , ten allen tyde , lief en
 — „ waard geweest is , en waar van de Be-
 1752. „ houdenis en Onafhangelykheid ſteeds
 „ met die van zyne eigene Koningryken
 „ op een eenpaarigen voet , en van even
 „ groot gewigt zyn.
 „ Deeze Bedenkingen , MONSEIGNEUR !
 „ ben ik verzekerd , en 't zy my geoor-
 „ loofd zulks te voorzeggen , zullen ,
 „ ten eenigen tyde , uwe Doorlugtige
 „ Hoogheid aanſpooren , om door alles ,
 „ wat in zyn vermogen weezen zal , tot
 „ de handhaving en bevestiging van de
 „ gelukkige Eendragt , met dien zo na-
 „ tuurlyken Bondgenoot van de Republiek ,
 „ mede te werken : eene Eendragt , van
 „ welke de veiligheid der Proteſtantsche
 „ Religie en de Beſcherming der Vryheid
 „ van *Europa* af hangt .”

De Opperhofmeester Baron VAN BUR-
 MANIA , beantwoordde deeze zwellende
 Aanspraak , welke gepast mogt heeten , in
 zo verre zy op den Ridderlyken toon ge-
 ſtemd was . — De Wapenkoning ANSTIN
 beſloot de Inhuldiging met de Tytels van
 den Jongen Ridder uit te roepen , onder
 welke aanhooren elk over einde ſtondt .
 Ten derden maale hief het Muzyk aan , en
 de Verrigters met de Aanschouwers van
 deeze Ridderlyke Plegtigheid , verlieten
 de Zaal . De Prins met de Ordetekens ,
 welke hy draagen kon , omhangen , ver-
 voegde zich na 't vertrek van zyne Vrouw
 Moeder , om dezelve te laaten zien . Zy
 om

J. Buys, inv. et delin.

Reint. Visschers, fecit. 1788.

WILLEM V. vertoont zich, tot de Ridderorde van den Koufband verheeven.

omhelsde, wel voldaan over de beweezene LXXXI. Eere, haaren Zoon, teffens last geevende, BOEK. dat hy zich op 't bordes zou vertoonen — aan de menigte van aanschouweren, van al- 1752. lerlei rang, omtrent het Lusthuis, vergaderd. De Heeren, die zyne Hoogheid, te deezer staatlyke gelegenheid, steeds opgepast hadden, traden met hem buiten, vergezeld van zyne Zuster CAROLINA. De lugt weergalmde van het vreugdegeroep der ontelbaare menigte; de jonge Ridder bedankte met buigingen, en kushanden. Elk was in zyn schik over de voegelykheid, waar mede de vierjarige Prins zich gedraagen hadt geduurende deeze Plegtigheden, vry omslagtig voor een Kind. Op een Prinslyk Middagmaal van veertig bordes onthaalde men ten Hove den Afgezant YORKE, den Wapen-koning ANSTIN, de Afgevaardigden der Algemeene Staaten en uit den Raad van Staaten, en andere Perfoonen van rang, aan 't zelve bevondt zich mede de jonge Ridder, en 's avonds gaf de *Engelsche* Afgezant aan de Heeren van de Regeering, aan Heeren van 't Hof, den Buitenlandfchen Gezanten, en andere aanzienlyke Perfoonen van de beide Sexen, een voortreflyk Avondmaal en Bal. Eene toepasfelyke Gedenkpenning vereeuwigde vervolgens deeze Gebeurtenis (*).

Toen omtrent half Wintermaand de
Fran-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 457. van 't Jaar 1752. bl. 14.

LXXXI. *Fransche* Afgezant, de Marquis DE BONAC, van *Parys* in den *Haage* was aangekomen, liet hy, kort daar op, aan 't Hof van haare Koninglyke Hoogheid vraagen, wanneer het den Prins Erfstadhouders best gelegen zou komen, om, den volgenden dag, een Bezoek van hem te ontvangen. De tyd werd op drie uren 's namiddags bepaald. De staatlykheid van dit Bezoek en van het Tegenbezoek vordert, dat een en ander, door eene eenigzins omstandige beschryvinge, bewaard blyve. Een Kamerdienaar, twee Pagies en een Stalmeester reeden te paard voor op, gevolgd van twee Loopers; een koets met zes paarden bespannen, voerde vier Edellieden van den Marquis, en een tweede met een zelfde span, den Afgezant, vergezeld van zyn Broeder den Ridder DE BONAC, den Heer MARIAN en den Heer DURAN. Aan 't Huis de *Oranjezaal* genaderd, bejegende de Wagts hem met Krygseere, en kwam zyne Hoogheid, tusfchen den Opperhofmeester VAN BURMANIA en den Opperstalmeester VAN GROVESTEINS, vergezeld door een stoet Edellieden, tot aan de Koets den Afgezant tegen, en geleidde hem door verscheyde vertrekken; waar in de gewapende Manfchappen, Officieren, Generaals en andere Personen van aanzien zich bevonden, tot in het Kabinet: hier begroette de Afgezant den Erfstadhouders met weinig woorden, 't welk hy zelf kort beantwoordde: waar op zyne Hoogheid, op gelyke wyze als by de ontmoeting, den Marquis

tot aan de Koets te rug leidde. Deeze, met LXXXI. zyn gevolg tot aan de Hofbrug gereeden, BOEK. keerde weder, en hadt een byzonder Gehoor, onvergezeld van plegtigheden, by 1752. de Gouvernante, en Prinfes CAROLINA.

Den volgenden dag deedt de Erffstadhouder, naa voorgaane beletvraaging, een Tegenbezoek in volle staatie. Voor afging een Trompetter; naa deezen kwamen de Luitenant VAN SLINGELAND en vier en twintig Man, benevens een Wagmeester van 't Regiment Gardes te paard; daar op twee koetzen met zes paarden bespannen, zittende in de eerste koets de Heeren Generaals Adjudanten CRONSTROM, CRETSMAR en D'AUBONNE, in de tweede de Adjudant en Luitenant Generaal ROUSE, met den Baron WULKNITZ; toen volgde een Officier en acht Lyfwagten; voorts de Stalmeester GROOS en vier Pagies te paard; naa dezelve twee Loopers, en vervolgens de Koets van zyne Hoogheid met acht paarden bespannen, hy zat 'er in met de bovengemelde Opperhof- en Opperstalmeester, voor op stonden twee Pagies, achter op zes Lakeien, aan de portieren gingen de Heidukken, en aan elke zyde acht van de *Cent Suisfes*. Daarop vertoonden zich weder een Trompetter, een Officier en zestien Gemeenen van de Lyfwagt; en twee koetzen ieder met zes paarden bespannen, zittende in de eerste de Kamerheer Baron VAN VOIGT, de Heer LASSARA, Capitein der *Cent Suisfes*, met den Graaf DE MARSIN, Kamer-

Tegenbezoek des Erffstadhouders by DE BONAC.

LXXXI. merheer van haare Koninglyke Hoogheid;
 BOEK. in de tweede de Heeren Colonel RENGERS en Baron VAN HEYDEN, Edellieden; de trein werd geflooten door den
 1752. Cornet LOOS, met vier en twintig Man en een Wagmeester van het Regiment Gardes te paard. In deeze schikking ging die staatlyke stoet van de *Oranjezaal* na het Hotel des *Franschen* Afgezants, op de *Prinsesse Gragt*. Met een talryk gevolg tradt de Marquis DE BONAC, op het aannaderen, den Erfstadhouder te gemoet tot aan het portier der Koetze, geleidde hem na het Kabinet; en, naa eenige oogeblikken toevens in 't zelve, weder tot aan de koets te rug: wanneer de staatlyke te rugtocht andermaal het oog der Aanschouweren verlustigde (*).

Liefdaadige On-
 dersteu-
 ning der
Fransche
 Vlughte-
 lingen.

Ten deezen Jaare vonden de Ingezeten den deezer Gewesten gelegenheid, om, op nieuw, blyk te geeven, dat hun Geluk niets grootfcher hadt, dan dat het hun in staat stelde, om aan veelen wel te doen, en dat hun Inborst niets beter bezat, dan dat zy zulks wilden. Schoon dit betoon van Liefdaadigheid meerendeels slegts in 't voorbygaan geschiedde, mag het egter niet vergeeten worden. De Vervolging om den Godsdienst, zints omtrent een Jaar, in *Frankryk*, voornaamlyk in *Languedok* en *Dauphine*, haare voor eene verlichte Eeuw zo schandelyke rolle, met toeneemende woede, speelende, hadt een groot

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 1296.

groot getal dier arme verdrukten in *Zwit- l. XXXI.*
zerland, dat geweld ontvluggende, lyf-BOEK.
 berging gezogt, en gevonden; doch kon —
 dit Land, om verscheide redenen, hun 1752.
 tot geen bestendige schuil en verblyfplaats
 strekken. Zy zagen na elders uit, om
 deeze aan te treffen. — Eenige Bisshop-
 pen, voornaame Heeren, en andere Lief-
 daadige Perfoonen, in *Ierland* werden, met
 het afsloopen des voorleden Jaars, te raa-
 de, een Fonds te verzamelen, tot onder-
 houd van de zodanigen dier Vluchtelingen,
 welken zich op hun Eiland zouden willen
 nederzetten. In *Engeland* bragten eenigen,
 met deeze menschlievenden in *Ierland*
 briefwisseling houdende, het hunne toe,
 om dat Fonds te vergrooten. Schoon de
 Koning van *Groot-Brittanje*, eenigen tyd
 geleden, aan de Regeering van *Ierland*
 liet weeten, dat hy vyf duizend Ponden
 Sterlings geschikt hadt tot ondersteuning
 van buitenlandsche *Protestanten*, die zich
 in *Ierland* zouden willen nederzetten (*),
 bleek het niet, dat de Hooge Regeering
 zich, tot hier toe, deeze zaak aantrok.

De Vluchtelingen in *Zwitserland* kreegen
 zo ras geen kondschap, van dit treffelyk en
 hun heilzaam oogmerk, of een aantal van hon-
 derd en veertien beslooten, met een Predi-
 kant aan 't hoofd, zich van daar en na *Ierland*
 te begeeven. Omtrent het einde van Zo-
 mermaand namen zy den optocht aan. In het
 doortrekken van *Zwitserland*, en op reis,
 had-

(*) *Tegenw. Staat van Groot-Brittanje. II. Deel.*
 pl. 576.

LXXXI. hadden zy de voortduurende blyken van
 B O E K. hulpvaardige Menschlievenheid, en mogten
 ——— *Holland* zo beroemd door deeze Deugd, na-
 1752. derende, zich een ruim betoon daar van be-
 looven. Te *Rotterdam* zouden zy zich ont-
 fchepen, om van daar met een Schip, door het
 liefdaadig Genootfchap in *Ierland* uitgerust,
 afgehaald te worden. De Gouvernante, met
 het lot deezer zwervende Ballingen be-
 woogen, die allen in *Frankryk* een eerlyk
 bestaan gehadt, en zommigen zelfs zeer
 voordeelige Kostwinningen gedreeven had-
 den, maakte na *Rotterdam* eene aanzien-
 lyke geldfomme, te hunner ondersteuninge,
 over. De Regeering dier Stad deedt
 niet alleen een fraay gefchenk, ten dien
 zelfden einde; maar liet, in een der open-
 baare Gefichten, voeglyke verblyfplaat-
 zen voor die ongelukkigen bereiden. Het
 milddaadig hart en de ruime hand van vee-
 le byzondere Perfoonen te dier Stede, be-
 kend van wegen hun hulpryk mededoo-
 gen aan Landgenooten en Vreemden, ont-
 floot zich, tegen hunne aankomst. Wan-
 neer zy in Hooimaand aankwamen, ver-
 wekte het gezigt dier Vlugtelingen, by
 groot en klein, eene algemeene deernis.
 Alles wat mogelyk was, werd aangewend,
 om hun allen gerak en gemak te bezorgen;
 behalven Huisvesting, Spys en Drank, ont-
 vingen zy, Kleederen, Godsdienstige Boe-
 ken, andere behoeften en verkwikkingen,
 geduurende een verblyf van twaalf dagen,
 wanneer zy dus beweldaadigd fcheep gin-
 gen, om de Zee overfteekende, aan te
 lan-

landen by de Beschikkers, van hunnen op- LXXXI.
tocht. Vier Huisgezinnen bleeven hier, BOEK.
vervolgens door haare Koninglyke Hoog- —
heid, te *Breda*, van eene behoorlyke ver- 1752.
blyfplaats en kostwinning bezorgd.

Nauwlyks waren deezen in *Holland* ge- Inzame-
komen, of een aantal van één en zestig lingen,
verliet *Zwitserland*, en genoot te *Rotter-* ten hun-
dam een zelfde onthaal, waar men een nen be-
Schip vervaardigde, om ze na *Ierland* over hoeve, ge-
te voeren. 't Was zeer ligt te voorzien, daan.
dat de Geloofsverdrukking aanhoudende,
het getal der Vlughtenden zeer zou verme-
nigvuldigen, en dat veelen, gelyk weleer,
zich in deeze Gewesten, zouden willen
nederzetten. Dit bewoog den Kerkenraad
der *Fransche Kerke* in *Utrecht* tot het doen
eener Inzamelinge voor de *Gereformeerde*
Fransche Vlughtelingen, deeze beliep bo-
ven de twee duizend Guldens; en ging de
gifte, vergezeld van de belofte eener ryke
gaave, indien zy in *Utrecht* hunne woo-
ning verkoozen. In de *Waalſche Kerk* te
Deventer, aan de Huizen van den Predi-
kant, Ouderlingen en Diakenen dier Ge-
meente, zamelde men een ſom van twee
duizend en ruim acht honderd Guldens in,
ten behoeve der *Fransche Gereformeerden*,
die, ter oorzaake van hunne Godsdienst-
belydeniſe, op de Galeien gebannen, in
de Gevangenissen geworpen, of na andere
Landen gevlugt waren. — De Vervolging
en het vlugten aanhoudende, liet ook de
Milddaadigheid niet af de hand te openen.
Middelburg, Vliſſingen, Zierikzee en *Goes*

LXXXI. waren, eenigen tyd laater, hier in voor-
BOEK. beeldelyk, en reikten de *Doopsgezinden* in
— dit Gewest, het hunne rykelyk toe (*).

1752. Strekte men dus hoogstlofelyk de hulp-
biedende hand uit aan Vreemdelingen, 'er
Schip- waren Landsgenooten, die derzelve toe-
breuke- lingen niet minder behoefden, ongeluk-
lingen reiking niet minder behoefden, ongeluk-
van Capt. kig zigtende, onder de harde Slaaverny
STENIS der *Mooren*. 's Lands Capitein HEN-
en ande- DRIK CORNELIS STENIS, 't Fregat
ren uit de *Moorsche* *het Huis in 't Bosch* voerende, was in Win-
Moorsche *Slaverny* termaand des voorleden Jaars, op de *Moors-*
verlost. *sche* Kust, by harden storm gestrand;

van de honderd twee en dertig Zielen,
waar mede het bemand was, kwamen 'er
met lyfsgevaar, honderd zeven en twintig
aan land. Een *Hollandsch* Koopvaardy Fre-
gat beliep, dien zelfden dag, 't zelfde on-
geluk, negen Menschen bleeven behouden.
De aanbreekende dag ontdekte deeze
Schipbreukelingen, wier Schepen, korten
tyd naa het verlaaten, geheel aan stukken
sloegen, dat zy zich op de *Moorsche* Kust
bevonden; zonder eeten en alleen voorzien
van het weinige, 't geen zy, in de vlugt, had-
den konnen by zich steeken. Op 't strand,
en dieper landwaards in, den weg vervor-
derende, om *Ceuta* te bereiken, kwam een
hoop *Mooren* toeschieten, die deezen ge-
heel weerloozen gevangen nam, als bees-
ten voortdreef, na een Kasteel, waar de
Paar-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 931. 1336. 1337.
van 't Jaar 1755. bl. 102.

Paardestallen hun ten verblyfplaats dienden, en een stukje zwart oneetbaar brood, met een dronk water, hun ten voedzel en drank verstrekte, en zy van alles, wat hun op weg niet reeds ontnomen was, beroofd en naakt uitgeschud werden. De Bevelhebber van *Tetuan* verscheen den volgenden dag, vergezeld van Ruitery en Voetvolk, beklagde den Capitein over zyn ongeluk, en liet het uitgehongerd Scheepsvolk een Broodje geeven. Deeze voerde hun, voor den Capitein en eenige Officieren Paarden en Muilezels bezorgd hebbende, na *Tetuan*, waar zy, naa veel vermoeienis, uitgehongerd, aankwamen. Onder een ongelooflyk grooten toevloed van *Moorren*, de ongelukkigen met allen hoon, smaad en spot bejegenende, gingen zy in de gevangenis, in welke zy met een ladder zeer diep tot onder den grond moesten nederklimmen. Van dit akelig hol bleef de Capitein niet bevryd: toen de Officieren en Gemeenen 'er één voor één waren ingegaan, steeg hy van 't paard af, om in het zelfde lot met het Scheepsvolk te deelen. Doch 't leedt weinig tyds, of de *Engelsche Consul* vervoegde zich by den Capitein, met verlos des Bevelhebbers, dat deeze, nevens zestien Man, mogten overgaan in eene andere Gevangenis, beter dan die, waar in de Onderofficieren met de Gemeenen bleeven zitten: terwyl zy van dien zelfden Consul, en de Christen-Kooplieden, in hunnen nood, eenige ververstchingen ontvingen.

Eeni-

LXXXI.

BOE II.

1752.

LXXXI. Eenigen tyd in dien Kerker doorgebragt
 BOEK. hebbende, vonden zy zich genoodzaakt,
 ——— zeer zwaaren arbeid te doen, onder eene
 1752. nu zagter dan harder behandeling, naar de
 gewoonte der Inwoonderen van *Barba-*
ryen, om, door die verdrukkingen, de
 Vrienden der ongelukkige Slaaven te drin-
 gen, tot het betaalen van een hoogen Los-
 prys. Te midden van dat leed genooten
 zy den verzagtenden onderftand hunner
 Medechristenen, en mogten zich streelen
 met het vooruitzicht op een naderende Ver-
 losfing; dewyl alle moeite om hun de Vry-
 heid te doen erlangen, werd aangewend,
 en over den Losprys gehandeld.

Met geen ydele hoop voedden zich die
 beklagenswaardige voorwerpen: want in
 Slachtaand gingen, ter voldoening aan dit
 verlangen, twee *Hollandsche* Oorlogfchepen,
 gevoerd door de Capiteins HOOGSTRAA-
 TEN en PICHOT van *Gibraltar* na *Tet-*
uan onder zeil; eerstgemelde Scheeps-
 voogd, vergezeld van de *Consuls* der Al-
 gemeene Staaten FRANCOIS en LOUIS
 BUTLER, werden, by hun aan land ftap-
 pen, door den Basfa der Haven van *Tetuan*,
 en de Afgevaardigden des Keizers van *Ma-*
rocco, met allen betoon van agtinge ontvan-
 gen, als gezonden, om de Verlosfing hun-
 ner Landgenooten en het herftel des Vre-
 des te bewerken. Behalven de Gevangenen
 van het OorlogsFregat, *het Huis in't Bosch*,
 en het Koopvaardy Fregat, dien zelfden
 dag geftrand, bevondt zich nog een aan-
 tal ongelukkigen door de Onderdaanen van

zyne *Maroccaanfche* Majesteit, by het neemen van zes Koopvaardyschepen, zints den Jaare MDCCLXXXII, tot Slaven gemaakt: van de vroegst genomenen was slegts één enkel Man, van de latere een meerder getal, nog in leeven: dat van allen beliep één en veertig; en dewyl, door ziekte, ongeluk, mishandeling en moord, eenigen van 't geftrande Volk des Qorlogs-Fregats, middelerwyl, uit het leeven gerukt waren, bleeven 'er honderd en negen ter losfinge over.

De Losprys deezer honderd en vyftig Perfoonen, en het Geld voor de Vernieuwing van den Vrede, vondt men op 318954 Guldens, behalven nog eenig Geld, ten geschenke voor de *Mooren* (*). Wanneer deeze Overeenkomst getroffen, en, daags daar aan, door de *Hollandsche* Gevolmagtigden de Heeren BUTLER, en twee Bassas van wegens den Keizer van *Marocco*, getekend was, kondigde men terstond den Gelosten, het heuglyk nieuws, hunner her-

(*) In den Brief van Dankzegging door den Keizer aan de Algemeene Staaten, den vierden van Wintermaand 1752 geschreeven, geeft hy de betaalde som in deezer voegen op. „ Wy hebben ontvangen uwen „ Brief, welken gy ons gezonden hebt, door uwe „ Staatsdienaars FRANCOIS en LOUIS BUTLER, „ en met denzelven het Geld voor uwe Onderdaanen, die in onze handen zyn: vyfhonderd harde „ *Spaantsche* Daalders voor ieder Gevangenen, „ lyk mede dertig duizend dergelyke Daalders, benevens een Diamant-ring en twee Metaale Stukken; „ welken het U behaagd heeft ons ten geschenk te „ zenden.” *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 874.

LXXXI. herkregene en duurgekogte Vryheid aan,
 B O E K. en werden zy, nog dien eigensten dag, te-
 ———— gen de bedongene Lospenningen, op deeze
 1752. behoedzaame wyze, uitgewisfeld. Zo ras
 de Vrygekogten zig in de *Moorsche* Sloepen begeeven hadden, om na 't Oorlogschip van den Capitein HOOGSTRAATEN overgevoerd te worden, zetten de Capiteins der Oorlogschepen hunne Sloepen met het Losgeld uit; een bedryf van wederzyden met twee Seinschooten aangekondigd. Vervolgens roeiden de Sloepen elkander te gemoet; te halver wege by elkanderen gekomen, gingen de gelosten in de Sloepen van de Oorlogschepen over, en werd het Losgeld in de *Maroccaansche* ontscheept. Reeds voor het einde van Slachtmaand bereikten de Verlosten de Haven van *Gibraltar*, waar zy van de gelede ongemakken een weinig uitgerust zynde, op het Oorlogschip van Capitein HOOGSTRAATEN, en dat des Capiteins VAN STOKKEN verdeeld, nog voor het einde des Jaars, na 't Vaderland stevenden, en in Sprokkelmaand des volgenden Jaars behouden *Texel* bereikten. *Amsterdam* aanschouwde het zeer aandoenelyk tooneel der ontmoetinge deezer Vrygemaakten, Inboorlingen en Buitenlanders, onder welken eenigen van vroegtydig genomene Koopvaarders, die Jaaren lang in slaafsche ketenen gezugt, en de hoope der verlosfinge reeds opgegeeven hadden. Onbeschryfelyk groot was de dankbaarheid voor dit geschenk der Vryheid, met geen schatten op te we-

weegen. Wie geene byzondere betrekking tot hun hadt, en alleen de inspraaken der gemeene Menschlykheid hoorde, voelde het welgeplaatste hart kloppen van de derste aandoeningen; en was de vreugd van Bloedverwanten en Vrienden, deeze wedergekeerden begroetende, boven alle beschryving. — Capitein STENIS begaf zich voorts na 's Gravenhaage om de Hooge Regeering, en haare Koninglyke Hoogheid, dank te zeggen voor de goedheid in 't losfen van hem en de zynen beweezen.

Middeleryl waren de Heeren BUTLER te Tetuan gebleeven, om de Bekragtiging der gelootene Overeenkomst, en van den vernieuwden Vrede af te wagten. Dit Verdrag van Vrede en Koophandel, te Tetuan op den éénentwintigsten van Slachtmaand geslooten, bevestigde de Keizer MULEY ABDALA op den vierden van Wintermaand. Van welke toestemming hy, ten dien zelden dage, by eenen Brief, den Algemeenen Staaten berigt gaf. Grootendeels kwam het overeen met dat in den Jaare MDCLXXXIV. geslooten (*).

Zorgden dus 's Lands Vaders voor een aantal Perfoonen in den beklaglyksten ramp ingewikkeld, en diende het Vredeverdrag om te voorkomen, dat zulk een lot den Ingezetenen van den Staat niet weder bescherming ge-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 137. Voor 't Jaar 1753. bl. 16. 170. Het geheele Verdrag wordt aldaar bl. 859. enz. opgegeeven.

LXXXI. der zou treffen, zy leenden ook bereidwil-
 BOEK. lig het oor aan Onderzaaten, wier verlaa-
 — te Goederen, buiten hooge bescherming,
 1752. veeg stonden voor den eersten bezitnee-
 mer. Drie Schepen ter Walvischvangst
 na *Groenland* uitgevaaren, waren in 't Ys
 zodanig bezet geraakt, dat de Comman-
 deurs en het Scheepsvolk alle moeite, om
 uit de bezetting te komen, te vergeefsch
 aangewend hebbende, in 't einde zich ge-
 noodzaakt vonden, tot behoudenis van hun
 leeven, dezelve te verlaten, en met een
 ander Schip na 't Vaderland te keeren. Eer
 zy van dezelve afgingen, hadden zy de
 Ankers op de Wal gebragt, en daar mede
 de Schepen, zo veel mogelyk, beveiligd en
 vastgemaakt, met oogmerk, om dezelve
 daar weder te vinden, en met de vangst
 geheel, of ten deele, na deeze Landen te
 brengen, door Schepen, welke zy ten
 dien einde stonden uit te rusten. Doch de
 Belanghebbers der zo verre verlaatene
 Schepen vreezende, dat de baatzugt zich
 niet zou ontzien, om, dezelve vindende,
 ze zonder eenigen aanschouw, als een goe-
 den Buit en Zeevond aan te tasten, verwier-
 ven van hunne Hoog Mogenden eene Voor-
 ziening tegen dit onredelyk bedryf: de-
 wyl die Schepen niet voltrekt verlaten;
 maar, zo veel de Landsgesteltenisse, en
 omstandigheden eenigermate gehengden,
 bezorgd waren, en der Eigenaären oog-
 merk was, dezelve af te haalen. Eene
 Waarfchouwing, ten deezen einde afgegeev-
 en, wettigde hun tot het weder in bezit
 nee-

neemen der Schepen en Goederen, op LXXXI. dien voet, als in vroegere Jaaren omtrent BOEK. het agter gelaatene in *Groenland* gebruiklyk was. — Van de *Engelschen*, in de 1752.

Groenlandsche Vischery, onze grootste mededingers, stondt onder de Buitenlanderen meest zulk eene bezitneeming te dugten, in gevalle, geen hooger Magt dit belette. De Heer *Hop* overhandigde een Vertoog hier toe betreklyk, aan een der eerste Secretarissen van Staat, van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, 't welk in de groote Raadsvergadering ingeleverd, en overwoogen, dit bevel des Konings ten gevolge hadt: „ Dat niemand zyner Onderdaanen, 't zou hebben te onderstaan, die *Hollandische* Schepen te neemen, te vermeerteren, of afbreuk te doen, of de Laadingen van één of meer derzelve aan te tasten, of zich op eenigerlei wyze met dezelve te bemoeijen, buiten toestemming der Eigenaaren, of van de geenen, die gemagtigd zouden worden, om voor dezelve zorge te draagen, op straffe, dat zy anderzins daar voor verantwoordelyk zouden weezen. ” — Schoon geen dier Schepen te regt kwam, was die Voorzieninge niet geheel vrugtloos, want men borg uit alle nog eenige Goederen (*).

Hoe zeer de Buitenlanders, op den roem Oprich-
 onzer Landzaaten gebeeten, denzelven ting der
 trag- *Holland*
sche Maa-
schappy

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 1292. Voor 't Jaar 1753. bl. 167. 1230.

LXXXI. BOEK. —————
 1752. der Weetenschapen te Haarlem.

tragten te verdonkeren, en nimmer in dit hun haatlyk oogmerk beter fchynen te flaa-
 gen, dan wanneer zy de Ingezetenen af-
 maalen, als geheel bestaande uit een Han-
 deldryvend en Handwerken voortzettend
 Volk, zonder zugt, om Kunsten en Wee-
 tenschappen te kweeken, hebben de spree-
 kendste bewyzen hunne smaadtaal menig-
 maal gelogenstraf, en getoond, dat de *Nederlanders*, fchoon zich minder, dan wel
 andere Volken, toeleggende op Uitvindingen en Kunsten, die naauwlyks ergens toe
 kunnen dienen, dan om Pragt en Weelde voedzel te geeven, en de heerschende
 dwinglandy der weifelende Mode te onderfteunen, geenzins, de laaften zyn in
 het uitdenken en toestellen van zulke zaaken, welke, naar 's Lands gesteltenisse,
 hun nuttig zyn en noodzaaklyk, ook ten weezenlyken dienste van andere Volken, en
 van geheel het Menschdom, kunnen strekken. Eene lyst van dusdanige Bedryven,
 moet den fnaaterenden tegenfpreker doen bloozen, en de Naamen van Mannen, die
 de Hooge Schoolen van ons Gemeenebest tot Cieraaden dienden, terwyl zy, met on-
 bezwalkten luister, by den onvooringenomen Vreemdeling fchitteren, en van ande-
 ren, die door Kunst en Lettermin uitftaaken, zullen altoos duurende Gedenktekens
 blyven, dat het den Landzaat, aan Vernuft, Geest, Verftand, Oordeel, en vlyti-
 ge Letteroefening niet ontbrak (*).

Tot

(*) Zie onder anderen ENGELBERTS *Verdeediging*

Tot nog toe, 't is waarheid, zag men, LXXXI. in de *Vereenigde Gewesten*, 't geen zeker BOEK. bevreemding moet baaren, geene Geleerde — Maatschappij, of Genootschap, opgericht, 1752. gelyk aan die der Buitenlander (*) ; hoewel het zints Jaaren, niet ontbrak aan Gezelschappen, die zich boven al op de Natuurkunde bevytigden (†), en de vertaalde Werken der buitenlandsche Genootschappen, zo geheel, als by uitgekooze stukken, uitgegeeven, een welkom onthaal by den Weetgierigen aantreffen. Dan, 't verwyf van dit gemis kon ons dit Jaar niet meer gedaan worden. *Haarlem*, prat op

ging van de Eer der Hollandfche Natie Tweede Druk, bl. 26. enz.

(*) Als, by voorbeeld, de *Florentynfche Academie del Cimento*, in den Jaare 1657, door den Hertog van *Toscaanen* opgericht; de *Keizerlyke Academie der Natuuronderzoekeren*, door Keizer LEOPOLD DEN I. in den Jaare 1687, met uifteekende Voorregten voorzien; de *Koninglyke Societeit te Londen*, door Koning CAREL DEN II. in 't Jaar 1660 bevestigd; de *Koninglyke Academie der Weetenschappen te Parys*, in 't Jaar 1666 door LODEWYK DEN GROOTEN, vastgesteld; de *Koninglyke Academie der Weetenschappen te Berlyn*, in 't Jaar 1700, door FREDERIK DEN I. geflicht; de *Koninglyke Academie der Weetenschappen te Petersburg*, door Czaar PETER DEN I., in 't Jaar 1725 aangelegd, en de *Koninglyke Societeit der Weetenschappen te Gottingen*, in 't Jaar 1751 ingesteld; om van andere, in *Spanje*, *Frankryk*, *Duitschland*, *Zwitserland*, *Zweeden*, *Deenemarken*, of elders, niet te fpreken.

(†) P. VAN MUSSCHENBROEK *Beginzels der Natuurkunde*. Voort. bl. 1.

LXXXI. op de Uitvinding der Drukkunste , waar
 BOEK. het nimmer , zints het herleeven der Ge-
 ————— leerdheid , aan Liefhebbers en Voorstanders
 1752. der Fraaije Weetenschappen ontbrak , hadt
 de eer , om binnen haare muuren , de *Eerste*
Maatschappy der Weetenschappen , de
Hollandfche bygenaamd , te zien gebooren
 worden : derzelve Oprichting verdient
 hier geboektaafd.

„ De allereerste Gebeurtenisfen ” , fchryft
 de Secretaris deezer Maatschappye , „ die
 „ den eerften grond tot de *Hollandfche*
 „ *Maatschappy der Weetenschappen* gelegd
 „ hebben , zouden zich in 't oneindig klei-
 „ ne byna geheel verliezen ” (*). Wat het
oneindig kleine , hier bedoeld , geweest
 hebbe , bestondt , daar in , dat twee een-
 voudige Menschen in den omtrek van
Haarlem gingen wandelen , van de Sterre-
 kunde fpraaken , huune onervaarenheid
 daar in beklaagden , aan een derden , dien
 zy ontmoetten , onderrigting vroegen , en
 met hem beslooten eenige vaste Byeenkom-
 ften tot oefening te houden . Een ander
 Gezelschap vereénigde zich , byna ten
 zelfden tyde , binnen *Haarlem* , tot na-
 fpeuring van Natuurkundige Weetenschap-
 pen ; een derde bepaalde zich tot Letter-
 kundige Oefeningen ; deezen voegden
 zich , met den tyd , zamen , en vormden
 al-

(*) Dit zyn de woorden van den Eerw. Heere
 VAN DER AA , toen hy , als Secretaris van den *Oeco-*
nomifchen Tak deezer *Maatschappye* , de eerste Ver-
 gadering met eene *Aanfpraake* opende .

allengskens de Maatschappij (*). — LXXXI.
 Men werd, naamlyk bedagt, of men niet, BOEK.
 al ware het van verre, en met ongelyke —
 schreeden, den loflyken Yver van andere 1752.
 Koningryken en Gemeenebesten, in het
 ondersteunen en aanmoedigen van Weeten-
 schappen en Kunsten, in *Nederland* zou
 kunnen navolgen, en oordeelde, dat men,
 door het vergaderen van fraaije Letter-
 vrugten, en het uitdeelen van zekere Pry-
 zen, op wel uitgewrogte Schriften, dit
 oogmerk best bereiken kon. De eerste
 Grondleggers der Maatschappij, allen Le-
 den der Regeeringe van *Haarlem*, te wee-
 ten AREND DE RAAT, PIETER VAN
 SCHUILENBURGH, CORNELIS AS-
 CANIUS VAN SYPESTEYN, ANTO-
 NIS SLICHER, JOOST HUIGENS, AN-
 DRIES HESHUYZEN, en JAN THEO-
 DORUS KOEK, hielden ten dien einde,
 op den ééneentwintigsten van Bloemaand
 deezes Jaars, de eerste opzettelyk daar toe
 belegde byeenkomst, en bellooten het Be-
 stuur

(*) Volgens ons medegedeelte Berigten, en ook éenstemming met het geen dien Secretaris, in de Op-
 gave zyner *Aanspraake* in de *N. Nederl. Jaarboe-
 ken* 1778. bl. 9. wordt in den mond gelegd. Dan
 deeze Heer, by het besluit tot het drukken zyner
Aanspraake, de vryheid badongen hebbende, om
 'er eenige veranderingen in te mogen maaken, heeft
 kunnen goedvinden, die *kleine byzonderheden* agter
 wege te laaten, schoon ze, onzes inziens, der Maat-
 schappij geenzins tot oneere verstrekken, en de
 Waarheid der Geschiedenisse, met derzelve opgave
 gediend is.

LXXXI. **BOEK.** stuur daar van op zich, en een proef te
 ——— neemen, hoe verre men het brengen kon,
 tot Secretaris verzoekende den Eerw. c.

1752. C. H. VAN DER AA, Leeraar der Gemeente toegedaan de *Augsburgsche Confessie*, binnen die Stad; voorts zich bevytigende om werkzaame en aanzienlyke Leden, aan dat Lichaam toe te voegen, waar in zy gelukkig slaagden.

In deezer voege hadden dan de Bestuurders en Leden zich veréénigd, om gemeenzaamer hand te arbeiden tot welvaard en roem des Vaderlands, en tot aanmoediging van Kunsten en Weetenschappen; ook beslooten de Bestuurders, 's jaarlyks eene Vraag van gewigtig nut voor *Nederlând* op te geeven, en een Prys, bestaande in een Gouden Gedenkpenning, aan den geenen, die ze best beantwoordde, uit te deelen, om welks rand de Naam des Persoons, die ze behaalde, en 't Jaar, wanneer hy ze wegdroeg, zou gevoegd worden, om dit Eerteken dus, in den volkomensten zin, tot een Eerteken voor hem, die het verdiende, te maaken.

„ De Hoofdwet onzer Instelling is, „ gelyk zy zich uitdrukken, „ ons niet be- „ zig te houden met dingen, die geene „ opzetlyke of rechtstreeksche nuttigheid „ hebben. Ons doel is, alles noestig op „ te zamelen, of gereedlyk, wanneer 't „ ons aangeboden wordt, aan te neemen, „ 't geen eenigzins kan dienen, tot verbe- „ tering of cieraad, van dit vrye Volk. —

„ Ons

„ Ons Werk zal zyn, om alles na te spoo- LXXXI.
 „ ren, 't geen de Welvaart van dit Ge- BOEK.
 „ meenebest, zo wel van buiten als van —
 „ binnen, zo wel in tyden van Oorlog als 1752.
 „ van Vrede, betreft; zorgende zelis, zo
 „ wel voor het geene onzer Nakomelin-
 „ gen, als 't geen onzer Tydgenooten,
 „ dienstig zou kunnen zyn. Eenen edelen
 „ nayver voor 's Lands beste in de *Neder-*
 „ *landen*, aan te kweeken; eenige Werken
 „ of Kunstruigen, minder kostlyk, en ge-
 „ maklyker, te maaken; wat Kruid-Schei-
 „ Ontleed-Genees en Heelkunde belangt,
 „ en van aanmerkelyken dienst is, na te
 „ gaan, en aan te moedigen, dit alles zal
 „ het voorwerp zyn, onzer overweeging-
 „ en. En gemerkt het tot verbeteringe
 „ van een Volk, niet alleen genoeg is, voor
 „ deszelfs tydlyke welvaart te zorgen,
 „ zullen eenige der Leden, (hoe zeldzaam
 „ en vreemd dit ook in Genootschappen
 „ der Weetenschappen zy,) zich bevyti-
 „ gen, om, in dit stuk, de hand aan 't werk
 „ te slaan, en in Godgeleerde zaaken tel-
 „ kens eenige Aanmerkingen of Verhan-
 „ delingen, mede te deelen; maar te gelyk
 „ niet vergeeten, dat zy voor *Nederland*
 „ in 't algemeen schryven, hunne Verhan-
 „ delingen zo schikkende, dat ze door een
 „ iegelyk *Christen*, zonder eenigen aan-
 „ stoet, kunnen geleezen worden. — In
 „ hoe verre men zich dan ook van Letter-
 „ Geschied - Natuur - Overnatuur - Zede -
 „ Aardryks-kundige en Regtsgeleerde Stuk-
 „ ken

LXXXI. „ken zal bedienen, is uit het voorgemel-
BOEK. „de genoeg op te maaken” (*).

— De Hooge School te *Groningen* was,
1752. zedert eenigen tyd, in een deerlyk verval
De Hoo. geraakt, en het getal der Hoogleeraaren,
ge School op zeer weinigen na, geheel uitgestorven.
te Gro- Hoop op herleeven ſchepte dezelve, toen
ningen heriteld. wylen zyne Doorlugtige Hoogheid tot *Curator Primarius* en *Rector Magnificentiſſimus* aangesteld, nieuwe aanblyvende Curatoren benoemde, aan hun het Bestuur der Hooge Schoole, onafhangelijk van eenig ander Collegie, overleverde, en zyn voornemen te kennen gaf, om het getal der Hoogleeraaren te vermeerderen, als het regte middel, om de Hooge School te doen bloeijen, teffens beloovende, aan de Letteroeffenende Jongelingschap, te hunner aanmoediginge, verſcheide Vryheden te zullen toestaan. Zyn dood ſcheen alle die gunstige uitzigten te zullen doen verdwynen, of althans zeer te verminderen: dan haare Koninglyke Hoogheid volvoerde een groot deel van dit heilbeloovend plan, ten deezen Jaare, met overleg van Heeren Curatoren, zeven Hoogleeraaren aanstellende (†). Van dit tydperk af mag men de heritelling dier Hooge Schoole dagtekenen.

Ont-

(*) *Verhandelingen van de Holl. Maatschappy der Weetenſchappen te Haarlem*. I. Deel. Voorr.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 272. enz.

Ontving *Engeland*, en voorts de geheele *Christenheid*, zints het laatste der jongstverloopen Eeuwe, een schat van Leerredenen, uitgesproken en gedrukt, ingevolge des Uitersten Wils, van den Godvruchtigen Wysgeer ROBERT BOYLE, Ridder Baronet, die een gedeelte zyner aanzienlyke middelen, ten dienste der *Christenheid* schikte, om 'er jaarlyks zekere somme van uit te keeren aan kundige en schrandere Godgeleerden, die op hun beurt, elk Jaar, acht Leerredenen moesten doen, tot wederlegging van het Ongehoof, en ter verdeediging van den Natuurlyken en Geopenbaarden Godsdienst (*); in *Holland* drukte diens voetstappen, de Heer WALTER SENSERF, Ridder Baronet, Burgemeester van *Rotterdam*, en Bewindhebber der *Oost-Indische* Maatschappye, in Oostmaand deezes Jaars overleden; begeerende in zyn Laatste Wil, dat, 's jaarlyks, uit zyne Nalaatenschap, vyf honderd Guldens zou worden uitgereikt, aan een der Leeraaren in Gereformeerde Kerken, binnen *Rotterdam*, ter keuze van zyne na te laatene Weduwe. 's Jaarlyks zou deeze moeten doen acht Leerredenen, zo tegen de *Atheïsten*, *Naturalisten*, *Deïsten* als *Heidenen*, *Joden* en *Mohamedaanen*, en voorts tegen alle andere openbaare Tegenspreekers van het Christelyke

LXXXI.
BOEK.
—
1752.
Instelling
van WAL-
TER SEN-
SERF.

(*) MOSHEIMS *Kerklyke Geschiedenis*. VIII. D. bl. 77. 78.

LXXXI. lyke Geloof: de eerste, die dit Werk, vol-
 BOEK. gens haare keuze, op zich nam, was de
 ——— Eerw. JOAN PATYN (*); doch, voor
 1752. zo verre wy weten, is het drukken dier
 Leerredenen, by de Instelling, niet be-
 paald, 't geen de nuttigheid, zo anders
 die gewigtige taak wel volvoerd worde,
 binnen veel enger paalen omheind, dan de
 Wereld getrokken heeft, en noch trekt,
 van BOYLES Stichting, welke Leerrede-
 nen thans eene vry groote en aanzienlyke
 Verzameling uitmaaken, die, door geheel
Europa bekend, de treffelykste diensten
 gedaan heeft, aan de zaak der Waarheid
 en der Deugd.

De her- *Bergen op den Zoom*, in de laatste Bele-
 bouwde gering, met eene by veelen schandelyke
 Kerke en by allen betreurde overgaave geëindigd,
Bergen deerlyk plat geschooten en verwoest, be-
 op den gon thans, door de welbesteedde onder-
 Zoom in standgelden, van 's Lands wege, en de
 gewyd. Liefdegaaven van weldaadige Ingezetenen,
 uit de asch der verwoestinge te herryzen,
 en was de volbouwing der Nieuwe Grootte
 Kerk, ten tyde des belegs, door Bomben
 en vuurige Kogels in brand geschooten, zo
 dat ze met al wat 'er brandbaar in gevonden
 werd, verteerde, op den vyftienden van
 Wynmaand dezès Jaars, zo verre voltrok-
 ken, dat 'er de Godsdienst in kon verrigt
 worden, gelyk geschiedde door de Leeraa-
 ren dier Stad K. G. LEIDEKKER, en J.
 JANS.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752, bl. 1170.

JANSSEN. Beiden gedenken zy aan eene groote Kerkkroone, van den bovengemelden milddadigen SENSERF, aan dat nieuwe Kerkgebouw togedagt, en door diens Weduwe, Mevrouw J. F. DE GEER, aan dezelve geschonken, om tot gebruik, en ter eeuwige gedagtenis van des Vereerders liefdaadigheid, opgehangen te worden (*).

Het oog veeler Liefhebber en Oudheidkundigen, mogt zich, den zeven en twintigsten van Wynmaand, en de twee volgende dagen, verlustigen met het aanschouwen der schaars geziene Overblyfzelen van het aloude *Huis te Britten* (†). Een Oosten en Zuidoosten wind, eenige dagen aanhoudende, veroorzaakte eene zeer laage Zee, en omtrent zes honderd schreeden van *Katwyk op Zee*, bykans tachtig schreeden zeewaards in, van 't gemeenlyk bloot liggende Strand, ontdekten zich de Grondslagen, en Ruïnen van dat Gebouw. De paalen stonden alle, gelyk de Heer J. LE FRANC VAN BERKHEY, Ooggetuigen en Opneemer van het zich toen vertoonende, verklaart, in een vasten Kleigrond geheid, terwyl zich hier en daar ook

LXXXI.
BOEK.
—
1752.

Het Huis
te Brit-
ten, ver-
toont
zich by
laage Zee.

(*) Zie de Leerredenen dier Eerw. Heeren, door den druk gemeen gemaakt.

(†) De grondslagen van dit Gebouw heeft men ontbloot gezien in de Jaaren 1520. 1552. 1582. 1694. 1701., en by die gelegenheden, voornaamlyk de vroegste, veele Overblyfzels gevonden; door GUICCIARDIN, PARS en VAN LOON, in 't breede beschreeven en afgebeeld.

LXXXI. ook een zwarte , Darygrond vertoonde :
 BOEK. de Banken daaromstreeks , waren vast en
 ——— hoog , en hier en daar ongeschikt gelegen ,
 1752. zo dat 'er een spoor van den loop des Zee-
 waters scheene. De Grondslagen en ver-
 dere Ruïnen van dat Gebouw , bestonden
 uit een rei paalen , drie aan drie in de
 breedte tegen elkander aan geheid. De
 paalen waren rond , tusfchen de drie en
 vier duimen dik , en omtrent een halve
 voet , zommige meer , boven den grond.
 Derzelve lengte was onmogelyk te ont-
 dekken , van wegen de diepte in den grond.
 Ze waren meest weg en versleeten , zo dat
 men 'er veele op zich zelve zag staan. De
 uitgebreidheid van het geheel , of de af-
 stand van de twee uiterften , daar paalen
 stonden , was , naar een goeden mans tred ,
 zeventig treden. In het midden zag men
 eene ruimte en inham , tusfchen de twee
 grondslagen in. Aan het einde van deeze
 ruimte was een Rond , gelegen tegen een
 Zandbank , op dat Rond werd men , ne-
 vens eenige brokken Steenen , de indruk-
 zels van gehouwen Hardfteenen gewaar :
 welke Steenen men waarschynlyk hadt
 weggenomen : eenige halve en geseete
 stukken lagen 'er nog naast , als getuigen.
 De grootte van de rondten , die , tot het
 groote Fundament behoorden , was ieder
 over 't kruis vyf treden ; de wydte daar
 tusfchen , tien treden , en de afstand der
 gemelde rondten , van zes paaltjes , die
 ook nog grondslagen aanduiden , beliep
 wel vyftig treden. In deezen Inham was
 het

het zand lugtig opgespoeld, daar veele LXXXI dunne Zeefroompjes over heen golpten, BOEK. terwyl het overal met grootē oude Steenen — en Daryhoopen, als bezaaid lag. Ontrent 1752. uit het midden van de voornaamste Overblyfzels der Grondslagen liepen twee reiē Paalen, na den Duinkant, die niet ongelijk scheenen, aan dat gedeeltē der Afbeeldinge van A. PARS, van het *Huis te Britten* (*). Men heeft, by die gelegenheid, ook twee of drie Gebakken Steenen, waar op blyken van Letters, als medē eenige weinige Koperen Penningen, gevonden (†).

Voegt het der Gefchiedkunde, zonder J. VAN COLLEMA aanzien van Perfoonen, daaden van Edelmoedigheid en Dankbaarheid op te tekenen, dan mogen wy niet vergeeten, hier te vermelden, het ontdekken van eene voorlang beweezene Begiftiging, zo groot als onverwagt, onlangs, in *Breda*, voorgevallen, en waar van, ten deezen Jaare, de eerste openbaare betooning gefchiedde. Zekere JOHAN VAN COLLEMA, te *Breda*, in het Burgerkinderen Weeshuis opgevoed, was, ten bekwaamen tyde, met den gewoonen tuitzet, en eenige honderd Gulden, hem aanbesteren, uit dat Huis gegaan, en hadt zich vervolgens na Breda.

(*) J. L. F. VAN BERKHEY, *Natuurlyke Hist. van Holland.* I. D. bl. 164. 167., waar eene bygevoegde Plaat dit alles opheldert.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 1211.

LXXXI. *Londen* begeeven, waar hy door de Draay-
 BOEK. kunst en Koophandel veel gelds overwon.
 — In den Jaare MDCCXXXVII overleden
 1752. zynde, besprak hy eene som van 5000
 Ponden Sterling, of 55000 Guldens, om
 gesteld te worden, onder bewaaring van
 eenige Leden der *Duitsche* Kerk te *Lon-*
den, met begeerte, dat de Hoofdsom al-
 toos in haar geheel zou blyven, terwyl
 Mevrouw LIDIA CATHARINA, Hertog-
 gin van *Chandois*, haar leeven lang, de
 vrugten moest trekken; en dat, naa haar
 overlyden, deeze som zou uitgekeerd en
 besteed worden, aan zodanige Perfoonen,
 en tot zulke gebruiken, als hy, door eenig
 Geschrift, onder zyn hand en zegel, zou
 bevelen. Dit Geschrift was den gemelden
 Kerkenraad ter hand gesteld, met een op-
 schrift, dat het niet, dan naa den dood der
 Hertoginne, mogt geöpend worden. Zy
 overleed in den Jaare MDCCCLII. De Ker-
 kenraad opent het verzegeld Geschrift,
 en vondt een geslooten Brief, welks op-
 schrift hieldt aan de Heeren Regenten van
 het Burgerweeshuis te *Breda*, met ver-
 zoek, dat dezelve hun mogt gezonden,
 en volgens derzelve antwoord en be-
 velen gehandeld worden, omtrent het
 verkoopen der Fondsen, door het overly-
 den der Hertoginne, thans vervallen. De
 Regenten, zagen met zo veel bevreemding
 als genoegende deeze Erfmaking, en von-
 den een nader verzegelden Brief, behel-
 zende de Voorwaarden, op welken de-
 zelve, hun zou ter hand gesteld worden.

Zy

Zy moesten naamlyk, op de ontvangst, LXXXI.
 5000 Guldens uitkeeren aan het Armen-BOEK.
 kindershuis, daar ter Stede, en de overige ———
 50000 Guldens aanleggen, om uit de vrug- 1752.
 ten daar van, 's jaarlyks, op een bestemden
 dag, aan alle Kinderen in het Burgerkin-
 deren-Weeshuis, zo Meisjes als Jongens,
 een halven Ryksdaalder te geeven, bespre-
 kende voorts aan elk Kind, zonder onder-
 scheid van Sexe, by het uitgaan uit het
 Huis, boven 't geen zy anders ontvingen,
 honderd Guldens: met de noodige voor-
 zorge, tot in standhouding der Hoofdsom-
 me, in gevalle, door de menigvuldigheid
 der Kinderen, de Vruchten niet mogten
 toereiken tot de geheele volkomene be-
 stemde uitgave, en de handelwyze, om-
 trent het overschot, indien dit mogt plaats
 hebben. Op den dertienden van Wyn-
 maand deezes Jaars geschiedde de eerste
 uitreiking; en stelden de Regenten den
 Doopdag des Weldoenders vast, tot een
 vriendlyke byeenkomst, om zyne Lief-
 daadigheid, op eene vrolyke wyze, zich te
 herinneren, latende een Zilveren Beker,
 met gepaste Cieraaden, daar toe vervaardi-
 gen; gelyk ook het Wapen van COLLE-
 MA, met voeglyke Byschriften op de Re-
 gentenkamer, ter eeuwige gedagtenisse van
 dit gelukkig en erkentelyke Weeskind,
 werd opgehangen (*).

De

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 58.

LXXXI. De ftrydige belangen der Veréénigde
 B O E K. Bondgenootfchaplyke Gewesten, en de by-
 zondere Lichaamen in dezelve, gaven,
 1753. van tyd tot tyd, ftoffe tot veel gefchils.
 Een oud en lang gehangen hebbend gefchil
 tufchen de Admiraliteit van *Holland* en
Zeeland, werd, met den Aanvang des
 Jaars MDCCLIII, afgedaan. Van het
Licent of Verlofgeld, gefield op de Uit-
 gaande en Inkomende Goederen, die de
Zeeuwfche Stroomen moeten doorvaaren,
 hadt de *Hollandfche* Admiraliteit, reeds
 in de voorige Eeuwe, tot den Jaare
 MDCLXXXVI de helft genooten, wanneer
 de *Zeeuwen*, ook daar en boven het ande-
 re halve Verlofgeld daadlyk afvorderden,
 en dus de Verlofgelden, tegen dank der
 overige Gewesten, met de helft verhoog-
 den (*). Niet zonder reden ftondt deeze
 invordering, van het geheele Verlofgeld,
 door *Zeeuwfche* Commiefen in *Holland*,
 tot het laafte des voorleden Jaars, in *Hol-
 land* ontvangen, de *Hollandfche* Admirali-
 teit tegen, en poogde, zich weder in 't
 oude bezit der Helft van 't Verlofgeld te
 ftellen, vermids de Goederen, daar aan
 onderhevig, zo wel de *Hollandfche* als de
Zeeuwfche Stroomen door moesten. Jaa-
 ren geleden, hadt de Admiraliteit van *Hol-
 land*, haaren eifch aan die van *Zeeland*
 voorgedraagen, die haare tegenredenen en
 be-

(*) P. PAULUS. *Verkl. der Unie van Utrecht.*
 I. D. bl. 267-270.

belangen daar tegen inbragt, hier uit ree-LXXXI. :
 zen oneenigheden, welke tot die hoogte BOEK.
 liepen, dat het Collegie ter Admiraliteit —
 te *Amsterdam* de jaarlyksche 50000 Gul- 1753.
 dens aan de *Zeeuwfche* Admiraliteit ver-
 fchuldigd, weigerde te betaalen.

Om deeze oneenigheden uit den weg te Doorha
 ruimen, vondt men, in den Jaare MDCCCLIX re Kon.
 goed, de befliffing te laaten aan den Stad- Hoog
 houder; deeze vóór zyn dood niet geko- heid be.
 men zynde, nam de Gouvernante, naa flist. Wat
 vrywillige onderwerping van Partyen, dit des voor-
 ftuk ter hand, en deedt, op den éénentwig- viel.
 ften van Herftmaand des voorleden Jaars,
 deeze uitspraak: „ dat de Admiraliteit van
 „ *Holland*, met den aanvang deezes Jaars
 „ MDCCCLIII, weder de Helft van 't Ver-
 „ lofgeld zou genieten, op den zelfden
 „ voet als in den Jaare MDCLXXXVI;
 „ en dat het Collegie ter Admiraliteit van
 „ *Amsterdam*, de geweigerde fom van
 „ 50000 Guldens als voorheen, 'sjaarlyks
 „ aan de Admiraliteit van *Zeeland* zou be-
 „ taalen, 't welk met het begin diens zelf-
 „ den Jaars een aanvang zou neemen.”
 Van deeze befliffinge kreeg men kennis
 aan de Admiraliteits Collegien, en waar
 men verder des kundfchap behoorde te
 hebben, om in gevolge daar van te hande-
 len. De Admiraliteit van *Zeeland* nam
 hier in geen genoegen, en men volhardde,
 met van de *Hollandfche* Schepen, op de
Zeeuwfche Stroomen vaarende, de andere
 Helft des Verlofgelds af te vorderen. Stof-
 fe,

LXXXI. fe, voorwaar, van gegronde klagten door
 BOEK, de *Hollandfche* Schippers en Kooplieden,
 — by de Collegien der Admiraliteit van *Hol-*
 1753. *land* uitgestort en aangenomen; die van
 daar by de Algemeene Staten overgebracht,
 de uitwerking baarde, dat hun Hoog Mo-
 genden, op den twintigften van Louw-
 maand, het veel beduidend besluit namen,
 om de Collegien der *Hollandfche* Admira-
 liteiten op de volftrekite wyze te magti-
 gen, om den geehen, wien, zedert den
 eerften deezes Jaars, het Halve *Holland-*
fche Verlofgeld, op *Zeeuwfche* Comptoi-
 ren, of door *Zeeuwfche* Officieren, zou
 zyn afgevergd, 't zelve, zonder eenige
 nieuwe kosten, weder te geeven. Over-
 eenkomstig hier mede werd eene fcherpe
 Waarfchuwing der *Hollandfche* Admira-
 liteiten, weinig dagen daar naa, afgegeeven,
 wel fterk alle Bedienden tot het inorde-
 ren van het Verlofgeld in deeze Landen
 gefeld, verbiedende, ten behoeve van
Zeeland, op eenigerlei wyze te ontvangen;
 en dat, in gevalle eenige Officieren op de
 Comptoiren deezer Resforte, wegens het
 Collegie in *Zeeland*, tot den ontvang van
 't *Zeeuwfche* Verlofgeld aangefeld, mogten
 weigerig vallen, om *Expeditie* te doen, on-
 der voorwendzel, dat aan hun het Half *Hol-*
landsch Verlofgeld betaald moest worden,
 den Kooplieden en Schippers, de Papieren
 en Bewyzen te verleenen en het Half *Zeeuw-*
fche Verlofgeld mede te ontvangen, en
 tot nader order te bewaaren. — Dee-
 ze genomene Maatregels bragten te we-

ge, dat de *Zeeuwen*, in de gemaakte schikkingen, volgens de uitspraak van haare Koninglyke Hoogheid, berusteden (*).

Deedt de veelvermogende Uitspraak der Gouvernante, dit Geschil tusfchen de twee Gewesten af; deeze werd in *Friesland* ingeroepen in een twist, reeds lang hangende, tusfchen de Staaten van dat Gewest, en het Hof Provinciaal. Wy zyn genoodzaakt, ten rechten verftande, dit wat hooger op te haalen. — De Staten van *Friesland*, hadden, naa den Stadhouderaadpleegd te hebben, op diens raad, in 't laatst van Wintermaand des Jaars MDCCXLVIII, een Besluit genomen, dat voortaan alle Misdryven, door Militairen begaan, 't zy gemeene of andere, ter kennisneeminge van den Militairen Regter zouden staan, en diens volgens alle Militaire Perfoonen, aan denzelven zouden moeten worden overgegeeven (†), met vernietiging van het Regt van Preventie, door het Hof Provinciaal, zedert de oprichting van het Gemeenebest, onafgebrooken, uitgeoeffend. Wanneer 't zelve, zonder des gehoord te zyn, of eenige voorkennis gekreegen te hebben, van dit Besluit berigt ontving, maakte zulks op de gemoederen der Leden, een diepen indruk: zy zagen zich beroofd van een aanmerklyken tak der Lyfitraflyke Regtsoeffening,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 92. enz. en *Byvoegzel op de Nederl. Jaarb.* XX. Deel. bl. 533. enz.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1749. bl. 292.

LXXXI. ning, zints zo lang genooten, en op de
 BOEK. wettigste wyze verkreegen: en stonden
 — gereed, om zich terstond by de Staaten te
 1753. beklagen. Doch oordeelden het voege-
 lyk, met eenen Brieve, van dit hñn voor-
 neemen, aan zyne Hoogheid kennis te
 geeven, en te verzoeken, dat hy met zyn
 Gezag wilde tusfchen beide treden, om,
 op de voegelykste wyze, de intrekking
 van dit Besluit te bewerken. De Stadhou-
 der verzogt dat hem Gelastigden mogten
 gezonden worden, eer hy zich verklaarde
 op de ingeleverde bedenkingen, om met
 hun te sprekken. — Twee Gelastigden
 keerden weder met verslag, dat zy niets
 ter beoogde veranderinge, hadden kunnen
 te wege brengen: zyne Hoogheid hadt
 hun te verstaan gegeeven: „ dat hy niet
 „ alleen was het eerste Lid van de respec-
 „ tive Collegien; maar ook teffens het
 „ Eminente Hoofd van de Militie en Ca-
 „ pitein Generaal van de Unie, dat hier
 „ uit proflueerde, en dat het altoos van
 „ een constant gebruik geweest was, dat
 „ in die Provinciën, waar van de Heeren
 „ Stadhouders te gelyk waren Capitein
 „ Generaal van de Unie, de Militaire Per-
 „ soonen, omtrent allerlei soorten van De-
 „ licten hadden gestaen, ter judicature van
 „ den Militairen Regter. De Provincie
 „ *Friesland*, nu nimmer een Stadhouder
 „ gehad hebbende, die te gelyk bekleed
 „ was geweest met het Character van Ca-
 „ pitein Generaal der Unie, dan alleen
 „ tegenwoordig; het, derhalven, billyk

„ en redelyk was , dat ook nu in deeze LXXXI.
 „ Provincie geobferveerd wierd het zelfde BOEK.
 „ Regt, 't geen voormaals in andere Pro-
 „ vincien hadt gevigeerd.” Zy voegden 1753.
 „ er, als een troost by, de betuiging van
 „ zyne Hoogheid, „ dat hy op zyn uiterfte
 „ Regt niet zou blyven staan, en genegen
 „ was, aan het Hof eenig genoeg te
 „ geeven.” Doch stonden de Leden des
 Hof's grootlyks verwonderd, als zy vernamen,
 hoe zyne Hoogheid verwagt hadt,
 dat de Gelastigden, van wegen het Hof,
 nadere voorstellen zouden gedaan, en met
 last bekleed geweest hebben, om over die
 zaak te handelen, zonder 't welk hy zich
 in geene onderhandeling zou inlaaten.

Wanneer de Stadhouder, middelerwyl
 in *Friesland* kwam, hervatten de Gelas-
 tigten de zaak in een Mondgesprek; en
 de Leden van het Hof, lieten in Winter-
 maand des Jaars MDC CXLIX een naderen
 Brief aan zyne Hoogheid afgaan, bevat-
 tende eenige voorstellen, welke zy meen-
 den, dat zouden kunnen strekken, tot
 het maaken van verandering in 't ge-
 nomene Staatsbesluit. Eer zy eenig ant-
 woord ontvingen, verzogt het Krygsge-
 richt, om de overgaave van een Gevan-
 genen, onder hevig vermoeden, van schul-
 dig te zyn aan Huisbraak, ten min-
 sten aan Diefstal, niet van wegen die ge-
 pleegde Misdad; maar dewyl hy zich, zo
 gezegd werd, voor omtrent zeven Jaaren,
 aan Defertie hadt schuldig gemaakt, om
 dus als een Militair, ingevolge van het be-
 kende,

LXXXI. kende, doch betwiste Staatsbesluit, gevon-
 BOEK. nist te worden. — Het Hof gaf by eenen
 — Brieve kennis aan den Stadhouder van dit
 1753. geval, zeer zonderling in de daad: dewyl
 deeze Perfoon in *Friesland*, zo veel Jaaren, onder 't oog der geheele wereld gerust verkeerd hadt, en zyn naam reeds uit de Rolle was uitgedaan; en deeze Gemeene Misdad door hem zou bedreeven zyn, jaaren, vóór dat het Staatsbesluit, het licht zag: zy maakten des zwaarigheid, om de gevorderde overgave te doen, en verzogten, in deezen Brief, teffens antwoord te mogen erlangen op den voorigen, aandringende op de gunstryke verklaring van 's Vorsten genegenheid, om aan het Hof eenig genoeg te geven; dan, tot hun leedwezen, verstonden zy, uit het gezondene antwoord, dat hy, eensdeels, geen genoeg nam, in de gedaane Voorflagen, en anderdeels, zich volstrekt aan het genomene Besluit houdende, het Hof raadde den Perfoon in geschil, aan den Militairen Regter over te leveren.

Dit bragt hun in de volstreckte noodzaaklykheid, om de redenen van hun beklag, in Geschrifte te stellen, en den Staaten ter overweeginge aan te bieden; doch het tuschen komende overlyden van den Stadhouder baarde een uitsfel, om dit voorneemen te volvoeren, tot den zesentwintigsten van Grasmaand des Jaars M C C C L I I, wanneer zy een breedvoerig Vertoog aan Staaten van *Friesland* inleverden. Een Vertoog, in 't welke zy,
 naa

naa de opgaave van het voorgevallene, hun Regt, om Gemeene Misdaaden der Militairen te beoordeelen en te vonnissen, zo vóór, als by, en naa de Oprichting van het Gemeenebest, aandringen, en toonen, dat het een Grondwet der *Friesche* Regeering is; bekrachtigd door het Reglement van zyne Hoogheid, van den éérentwintigsten van Wintermaand des Jaars MDCCXLVIII, waar in, met zo veele woorden, te lezen stondt, *by het Hof van Justitie zal de volle zo crimineele als civile Justitie, als van ouden, gebaad hebben, worden geëxerceerd.* Hier op hadden niet alleen alle de Leden van hun Edel Mogenden, maar ook het Hof, den plegtigsten Eed afgelegd, en wel op den eigensten dag, op welken het Besluit, het Hof zo benadeelende genomen was; eene zaak, waar aan zy betuigden, niet zonder de uiterste aandoening te kunnen gedenken. Zonder Eedschennis konden zy van hunne verplichting, om het Regt, *zo als van ouden geschied was,* te handhaaven, niet afzien. — Zy merken, daarenboven, op, dat het neemen van zodanig een Besluit, buiten kennis van het Hof, streedt met een Staatsbesluit, in den Jaare ééneuzestig der voorgaande Eeuwe. — Men hadt ten grondslage van dit Besluit gelegd, het voorkomen van alle *Verwarring*; doch zy toonden, dat 'er veel *Verwarrings* uit stondt gebooren te worden, ook hadt men de Hooge School te *Franeker*, in herhaalde Besluiten, den rang voor
 't Krygs-

LXXXI.

BOEK.

1753.

LXXXI. 't Krygsgericht toegekend. — Het Ge-
 BOEK. meen hadt, in den Jaare MDCCXLVIII,
 — zo wel als in den Jaare MDCLXXIII,
 1753. met veel aandrangs gewild, dat het Hof
 van Friesland zou behouden, eene vrye
 Oefening van Justitie, zonder eenige be-
 lemmeringe, naar de Instructie aan den
 Hove gegeven, tot een onbetwistbaar be-
 wys, dat men het Hof altoos hadt aange-
 merkt, als het steunzel van de veilige en ge-
 ruste zamenleving der goede Ingezetenen.
 „ Zynde dit te meer opmerkenswaardig”,
 dat men „, gelyk zy zich uitdrukken,
 „ daar nog om gedagt heeft, in den Jaare
 „ MDCCXLVIII, wanneer de Menschen,
 „ eer door Furien, dan door redelyke Be-
 „ grippen, scheenen bestuurd te wor-
 „ den.” — Tot wederlegging van het
 aangevoerde des overleden Stadhouders, in
 't gesprek met de Gelastigden, hier boven
 vermeld (*), merken zy aan, dat het be-
 wys, ontleend uit het geen voortyds, in
 andere Gewesten plaats vindt, omtrent
 een Stadhouder, bekleed, met het Cha-
 racter van Capitein Generaal der Unie,
 omtrent *Friesland* niet in gevolge kon ge-
 trokken worden. Naardemaal elk der Ge-
 westen, onbetwistbaar, zyne byzondere
 Regeeringsvorm hadt, en de Souverainen
 in dezelve, de Magt, om, wegens de Be-
 diening des Regts, zodanige Schikkingen
 te maaken, als zy, ten meesten nutte der
 In-

(*) Zie hier boven bl. 72.

Ingezetenen, oordeelen te behooren, ge- LXXXI.
lyk in *Friesland* geschied was, omtrent BOEK.
het thans betwiste stuk. — Zy erkenden, —
zo zeer als iemand de Doorlugtige Waar- 1753.
digheid eens Capiteins Generaals der Unie;
doch het kwam hun voor, dat de hoedanig-
heid van Stadhouder en Capitein Gene-
raal van eene Provincie, binnen in dezelf-
de Provincie, meerder was, dan die
van Capitein Generaal der Unie. Hadt
nu zyne Hoogheid, in eerstgemelde hoe-
danigheid, nooit gevorderd, dat het Regt
des Hofs, omtrent de Gemeene Mis-
daaden der Militairen zou ophouden, zo
konden zy niet begrypen, hoe de vereeni-
ging dier twee hooge Waardigheden zulks
zou vorderen, srydig met zo veele, en zo
sterke Staatsbesluiten. — Ten slot gaven
zy te kennen, dat in *Friesland* gevonden
wierd, een Militaire Regtbank, hoedanig
in geen der andere Gewesten plaats hadt;
een Regtbank niet ondergeschikt aan den
hoogen Krygsraad, noch aan eenigen Mi-
litairen Regter; ook niet, zo veel zy kon-
den zien, aan den Capitein Generaal der
Unie, in die hoedanigheid; maar aan de
Hooge Regeering van *Friesland*, en aan
de Heeren Stadhouderen, als Stadhoude-
ren van dat Gewest, voor zo verre de Edel
Mogende Heeren Staaten, dat Regt aan
hun hebben opgedraagen (*).

Ter-

(*) Zie *Deductien door het Hof van Friesland overgegeeven aan de Ed. Mog. Heeren Staaten dier Prov.* bl. 8. Te Leeuw, by P. ROUMANS. 1752.

LXXXI. Terwyl deeze klagten, niet te onregt *wak-*
 BOEK. *kere klagten* geheeten (*), nog onbeant-
 woord voor Staaten van *Friesland* lagen,
 1753. viel 'er weder een geval voor, 't geen het
 Hof belette het Regt, *als van ouden*, uit
 te oeffenen, naa het gevangen neemen van
 een Militair Perfoon, aan Moord schuldig.
 Zy verzogten de Uitschryving van een bui-
 tengewoonen Landdag, tegen den vierden
 van Wintermaand MDCCLII, en lever-
 den op denzelven een nader Verhoog in,
 over het te regt stellen van Militaire Per-
 foonen. Zy gedroegen zich aan hun voor-
 gaand Verhoog, wegens het Regt, 'er al-
 leen byvoegende, dat het *tegenwoordig*
 gebeurde, zeer tot ondersteuning diende
 van het *toen* gestelde, dat de Militaire
 Regter, onmogelyk in staat was, om de
 gepleegde Misdryven behoorelyk te ont-
 decken, en de schuldigen te straffen: de-
 wyl, zonder tusschenkomst van den Bur-
 gerlyken Regter, en inzonderheid van het
 Hof, dit Misdryf nooit aan den dag geko-
 men zou zyn, althans niet in dier voege,
 dat de vermoedelyke Bedryvers in handen
 des Geregts waren geraakt. Dat, gevolg-
 lyk, den Burgerlyken Regter, zich het
 onderzoek der Misdaaden, door Militairen
 gepleegd, onttrekkende, of daar op geen
 agt mogende geeven, een wyde deur ge-
 opend werd, voor de gruwzaamste en den
 Bur-

(*) Door PIETER PAULUS in de *Verklaaring*
der Unie van Utrecht, II. D. bl. 128.

Burgerstaat ontrustendste euveldaaden. Zy LXXXI.
 verzogten daarom, andermaal, door haar BOEK.
 Geweeten gedrongen, dat het Regtsoefe-
 ning verhinderend Besluit, mogt ingetrok- 1753.
 ken, of buiten kragt gesteld worden.

Staten van *Friesland* namen het voor- De Gou-
 heen en het thans ingeleverd Stuk, terstond vernante
 in overweeginge, als mede een Brief van onder-
 de Gouvernante, inhoudende, dat, het steunt de
 Hof Provinciaal, niet gehoorzaamd heb- Staten.
 bende, aan de ernstigste bestraffinge haars
 overleden Gemaals, wegens deszelfs we-
 derhoorig gedrag, omtrent eenen door
 den Militairen Regter opgeëischten Gevan-
 genen, nu, op nieuw, op het Blokhuis,
 een Soldaat, als medepligtig aan een be-
 gaanen moord, gebragt, en op den eisch
 der uitleveringe, door het Krygsgerigte,
 geen overgifte gedaan, of eenig antwoord
 gëgeeven hadt. Waaron haare Koningly-
 ke Hoogheid niet langer kon nalaa-
 ten, om, gelyk zy verpligt was, het meer-
 gemelde Staatsbesluit te handhaven. Men
 verstond, dus gerugsteund, by het Besluit
 te volharden, en, naar uitspraak der Gou-
 vernante, de Militaire Gevangenen van
 het Hof op te eischen, gelyk terstond ge-
 geschiedde; en werden den twaalfden van
 Louwmaand deezes Jaars, de beide Per-
 foo-

LXXXI. loonen, door een Luitenant, met vier en
 BOEK. twintig Grenadiers, vergezeld van drie
 — Stokkenknegten, of Geweldige Dienaaren,
 1753. onder 't aanschouwen eener verbaazend
 groote zamengevloeiide menigte, van het
 Blokhuis, geboeid na de Provoost of Ge-
 vangenis der Militairen gebragt: en één
 hunner in Sprokkelmaand door het Krygs-
 geregt gestraft (*).

Perfoo- By het laatstgenome Besluit der Staaten,
 nen door om, in deeze zaak, zichte houden aan dat
 haar be- van Wintermaand MDCCXLVIII, door
 noemd, de Gouvernante goedgekeurd, werden 'er
 om dit Gelastigden benoemd, om na te speuren,
 stuk te welke ongelegenheden, uit de volvoering
 onder- van dit Besluit, zouden kunnen voortko-
 zoeken. men, die te onderzoeken, in geschrifte te
 vervatten, en daar van ter Vergaderinge
 verslag te doen; om 't zelve met de beide
 Vertoogen des Hofs te zenden aan haare
 Koninglyke Hoogheid, met verzoek, dat
 het haar mogt behaagen, één Heer, uit
 ieder der vier Kwartieren van den Staat,
 te benoemen, om met haar in onderhan-
 delinge over dit onderwerp te treden,
 ten einde men vaste en bekwaame mid-
 delen mogt beraamen, om de Misdaa-
 den, door Militaire Perfoonen gepleegd,
 anderen ten voorbeelde, te straffen. —
 Mevrouw de Gouvernante benoemde de
 Heer

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 42. 51. 588. van 't
 Jaar 1754. bl. 469.

Heeren HESSEL DOUWE ERNST VAN LXXXI.
 AYLVA, uit *Oostergo*; SJUK GERROLT BOEK.
 JUCKEMA VAN BURMANIA REN-
 GERS, uit *Westergo*; MARTINUS VAN 1753.
 BOURICIUS, uit de *Zevenwouden*, en
 EPO SJUK VAN BURMANIA, uit de
 Steden. Verzoekende, onderrigt te mo-
 gen worden, wegens de Misdaaden der
 Militairen, waar van men, in algemeene
 uitdrukkingen, gewaagde, als tot nog toe
 door den Militairen Regter, ongesraft ge-
 laaten.

De Perfoonen, door haare Koninglyke
 Hoogheid benoemd, kreegen van de Staa-
 ten last, tot de beraamde onderhandeling;
 die geen onmiddelyken voortgang hadt:
 dewyl het ter Staatsvergadering ingebra-
 gt, van wederzyde, omtrent den last, wel-
 ken hun zou gegeven worden, zodanig
 streedt, dat het niet overeengebragt kon
 worden, twee tegen twee, en dus in dat
 geval stondt, waar in, volgens een Staats-
 besluit (*), de beslissing aan de Stadhou-
 ders, in den tyd, werd opgedraagen.
 Waarom Staaten van *Friesland* goed-
 vonden, by eenen Brieve, Mevrouw de
 Gouvernante, van het verwyl der komste
 dier vier Heeren, en de redenen deezes
 uitsfels, te verwittigen; haar tevens de
 Papieren, tot dit onderwerp behoorende,
 toefchikkende, met verzoek, dat het haar
 behaagen mogt, in deeze srydigheid van
 Gevoelens, haare Uitspraak, tot afkomst

(*) Van 19 Aug. 1748.

LXXXI. van zaaken, te verleenen. De Heeren Raaden van het Hof Provinciaal, hadden, door
 BOEK. hunne Gelastigden, mondeling, nadere
 — opening doen geeven, van de Gevallen,
 1753. waar in eenige Misdryven, van Militaire
 Perfoonen, gepleegd, door den Militairen
 Regter, tot nog toe, ongetraft gelaaten
 waren. Hun Edel Mogenden, daar door
 in staat gesteld, om aan de uitgedrukte be-
 geerte van haare Koninglyke Hoogheid,
 ten deezen opzigte, te voldoen, lieten haar
 berigt toekomen.

Besluit
 door de
 Gouver-
 nante op-
 gemaakt.

Eerlang vervoegden zich de vier uitge-
 kooze en benoemde Heeren, by de Gou-
 vernante, en verslag van hun wedervaaren
 gegeeven hebbende, werd, op den vyf-
 den van Hooimaand, dit nader Besluit,
 wegens de Strafoefening van Misdryven
 der Militairen, gebooren; dat aan den Mi-
 litairen Regter, by aanhoudenheid zou
 worden vrygelaaten, de magt, om Mili-
 taire Overtreeders, geheel *Friesland* door,
 te doen in hegtenis neemen, en dat, die
 onverminderd, tot beter volvoering des
 Besluits van den achtentwintigsten van
 Wintermaand MDCCXLVIII, tot naauw-
 keuriger ontdekkinge, nazettinge, en straf-
 oefeninge der Misdryven, door het Hof,
 zo wel als door de Nederregters, op het
 doen vatten van alle Misdaadigers, zonder
 onderscheid, 't zy het Burgerlyke, 't zy
 het Militaire Perfoonen zyn, en het innee-
 men van berigten, dien aangaande, gely-
 kerhand, en naar behooren, zou worden
 gewaakt. Zo dat de Misdaadigers, op last
 van

van het Hof gevat, of door de Nederreg- LXXXI
 ters aan het Hof overgezonden, als zy be- BOEK.
 vonden werden, Militaire Perfoonen te
 zyn, te gelyk met de ingewonnene berig- 1753.
 ten, ook ten opzigte van weggevlugte Mis-
 daadigers, op verzoek, en schoon niet
 verzogt, by aankundiging tot afhaaling,
 aan den Militairen Regter zouden worden
 overgegeeven, ten einde deeze verder hun
 geding mogt opmaaken, en naar behooren
 vonnissen (*).

By dit nadere Staatsbesluit, werd ook
 bepaald en bevolen, dat alle Burgerlyke
 of buiten Militairen Dienst zynde Perfoo-
 nen, voor den Militairen Regter, zo wel
 in 't Burgerlyke als Lyfftraflyke gedaagd
 wordende, om getuigenisse der Waarheid
 te geeven, daar voor zouden hebben te
 verschynen, en daar toe onwillig zynde,
 door den Regter, waar onder zy behoor-
 den, geregtyk zouden genoodzaakt wor-
 den. — Haare Koninglyke Hoogheid,
 dit den Burger bevelende, beloofde eene
 gelyke voorzieninge te zullen doen, om-
 trent alle Militaire Perfoonen. 't Welk ook
 in 't einde van Hooimaand geschiedde, door
 een Publicatie van het Krygsgeregt in
Friesland, inhoudende, dat deezen we-
 derkeerig, verpligt zouden weezen, voor
 den Burgerlyken Regter, in gelyke geval-
 len.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 52. 54. 589. Dit
 kwam hoofdzaaklyk op 't zelfde uit, als de bepaaling
 in den Jaare 1746 in *Friesland*, omtrent de *Zwitsers*,
 daar Garnisoen houdende, gemaakt.

LXXXI. len , tot het geeven van Getuigenis der
 BOEK. Waarheid opgeroepen , daar te komen on-
 — der het zelfde verband van Geregtyken
 1753. dwang , als onwilligheid daar tegen mogt
 aandruisfchen (*).

De vyfde Thans hadt Mevrouw de Gouvernante,
 Jaardag nevens haare geheele Hofhouding , den
 van WIL. rouw over haaren Gemaal afgelegd , en
 LEM DEN kon de Vyfde Verjaardag van den jongen
 V. ge. Erfstadhoudcr , met openbaare vreugdebe-
 vierd. dryven , voegelyk vereerd worden : zy
 ontving op denzelven de Gelukwensching-
 gen der Hooge Vergaderingen , van de Ge-
 zanten der buitenlandsche Mogenheden ,
 en andere aanzienlyke Perfoonen , op het
Huis de Oranjezaal , van waar Hoogstde-
 zelve , met den Erfprins en Prinfes CA-
 ROLINA , benevens alle de Heeren en Da-
 mes van het Hof , zich 's avonds na 't *Huis*
van Prins Maurits begaven , waar alles tot
 een luisterryk Bal , en kostbaaren Maaltyd ,
 vervaardigd was , gelyk 'er ook , op 't *Huis*
de Oranjezaal , een Bal voor jonge Lie-
 den gegeeven werd. Het getal der Perfoo-
 nen , die dit Geboortefeest bywoonden ,
 kan eenigzins opgemaakt worden , uit dat
 der Koetzen , 't welk meer dan vier hon-
 derd beliep. Geheel 's *Gravenhaage* was
 vol vreugdebetooningen , met welker be-
 fchouwing het Voorwerp van deezen Dag
 zich verlustigde in den avond de aanzien-
 lykfte ftraaten doorrydende. — In andere
 Ste-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 592. 730.

Steden en Plaatzten ontbrak het niet aan LXXXI.
Lieden, die deezen dag vierden. *Lecu-BOEK.*
waarden stak onder deezen in *Friesland* uit; ———
de Afgevaardigden uit de Steden, ten dien 1753.
dage staatswyze vergaderd, benoemden
vier Heeren uit hun midden, om de Vor-
stin Douariere, als Grootmoeder, over
deeze Verjaaring geluk te wenschen; die
deezen last verrigtende, alle tekenen van
eere en vriendschap ontvingen, en den vol-
genden dag plegtig ten maaltyde onthaald
werden (*).

De *Friesche* Steden, in verknogtheid Een nieu-
aan het Stadhouderlyk Huis boven alle uit- we Stede-
muntende, hadden onlangs een nieuwen penning
Gouden Stedepening laten vervaardigen, in *Fries-*
met het Borstbeeld van haare Koninglyke land ver-
Hoogheid, de Wapens van *Oranje* en de vaardigd.
Wapens der Elf Steden, en met een aan-
spraak aan de Gouvernante laten over-
handigen.

Was de begroeting des *Franschen* Afge- Intrede
zants DE BONAC, by den Stadhouder, op van den
't einde des voorleden Jaars, afgelegd, *Frans-*
staatlyk zyne openbaare Intrede, op den *chen* Af-
dertigsten van Grasmaand deezes Jaars, gezant DE
ging dezelve verre te boven, en vergezeld BONAC.
van Plegtigheden en Onthaalen, voegende
aan den Vertegenwoordiger van een der
magtigste Vorsten van *Europa*. Een kort
verslag, zal een denkbeeld kunnen geeven,
van

(*) *Nederl. Jaarb.* 1752. bl. 1178.

LXXXI. van het daarby in agt genomene. De Hof-
 BOEK. meester hunner Hoog Mogenden vertrok
 ————— 's morgens, vergezeld van twee Staaten
 1753. Booden, in het Jagt des Raads van Staaten, gevolgd door dat der Staaten van *Holland*, na *Delft*, boven de andere Steden bevoorregt, om de Gezanten van Ge kroonde Hoofden, by derzelver openbaare Intrede, te ontvangen. De Afgezant reedt eenige uren later, met vier Koetzen van 's *Haage* na *Delft*, werd in de Stads Doele geleid, en door de Regeering, by monde van den Pensionaris PIETER VAN BLEISWYK verwelkomt, en voorts op een zeer kostbaar Middagmaal onthaald. Wanneer een Renboode, van den *Haage* afgezonden, te *Delft*, de tyding bragt, dat de Heeren Afgevaardigden uit de Algemeene Staaten, de Baron PIEK, Heer van *Brakel en Zoelen*, en de Heer REEFMAAKER, Heer van *Strevelsboek*, afgereeden waren, om den Afgezant, aan de *Hoornbrugge* te ontvangen, stondt het Gezelschap van tafel op, en begaf zich na de Jagten, met welken zy, om vier uren, aan de *Hoornbrugge* kwamen; op 't eigen oogenblik, toen de Afgezant, op een byzonder daar toe gemaakten Steiger, met een Tapeit gespreid, voet aan land zette, was 'er de Koets van Staat, met de gemelde Heeren Afgevaardigden, en het verderé Gevolg. Na het afleggen der Pligtpleegingen, geleidden zy den Afgezant na de Staatenkoets, en plaatsten zich tegen over hem. De trein, in de hier onder opgenoemde
 orde

erde geschikt (*), aan het *Sieken* in den LXXXI.
Haage genaderd, stelde zich de Luitenant BOEK.

Co. ———
 1753.

(*) De Trein bestondt. 1. Twee Staaten Postilions. 2. Vier Staaten Booden. 3. De Heer OCKERSE, Hofmeester van Staat, pragtig gekleed en gezeten in een fraaije Koets, met vier paarden bespannen, gaande nevens dezelve twee van deszels Livery Bedienden, in groote Monteeeringe. 4. De *Zwitzer* zyner Excellentie te Paard, zynde de Zadel en Chabrak van rood Fluweel, ryklyk met Goude pasfementen en Franje bezet, en deszels Kleed en Bandedelie, van eene groene kleur, zodanig met Zilveren Kanten belegd, dat men naauwlyks de stof kon onderkennen. 5. Twee Loopers in groen Damast, rykelyk met Zilver gestoffeerd, gekleed, met geborduurde Mutzen op 't Hoofd. 6. Twaalf Livery Bedienden, allen in 't groen, kostlyk met Zilver omboord. 7. De Hofmeester van den Ambassadeur, in een met Gouden kanten bezet scharlaken Kleed, te Paard, zynde het Chabrak en Zadel van rood Fluweel met Goud. 8. Veertien, zo Officieren, als Kamerdienaars, allen te Paard, en gekleed in Carmosyn Laken met Zilver, en zeer kostbaare Vesten; zynde de Chabrakken groen met Zilver, hebbende twee van de Kamerdienaaren de Mantelrokken van zyne Excellentie, die met Zilveren Pasfementen belegd waren, voor op hunne Paarden. 9. Vier Handpaarden met ryke Dekkleeden, waar op de Wapens van Zyne Excellentie in 't Goud geborduurd stonden, wordende door een gelyk getal Stalknegten, in de groote Monteeeringen gekleed, geleid. 10. De Stalmeeester te Paard, omtrent op dezelfde wyze als de Hofmeester. 11. Twee Pagies te Paard, in groen Fluweel, met Zilver belegd, draagende Nestelingen van Carmosynen kleur, met Zilver geborduurd. 12. De Koets van Staat met zes Paarden, waar in zyn Excellentie, met de gemelde Heeren zat. 13. De Lyfkoets zyner Excellentie, met zes Paarden, ledig. 14. De tweede Koets van zyne Excellentie, mede met zes Paarden, waar in gezeten waren de Ridder DE BONAC, de Secretaris van zyne Excellentie, en twee Edellie-

LXXXI. Colonel NUTSLER, als Groot Major dier
 BOEK. Plaatzte, aan 't hoofd, voorgegaan, door
 — twee Sergeanten, den tocht door de voor-
 1753. naamste straaten na het *Huis van Prins
 Maurits* richtende, De Staaten Trompet-
 ters, Paukers, op dat Huis geplaatst, lie-
 ten zich, by het aannaderen van den Stoet,
 lustig hooren. De twee Heeren Afgevaar-
 digden geleidden den Afgezant binnen, en
 reeden, naa eene korte wyl toevens, in
 de Staaten Koets, met Staaten Boodens
 omringd, na het Hof, om van hun afge-
 legden last, en de aankomst des Afgezants,
 kennis te geeven. Acht Afgevaardigden
 uit hunne Hoog Mogenden, in vier Koet-
 zen gezeten, van Staaten Boodens verge-
 zeld, begaven zich na het *Huis van Prins
 Maurits*, waar zy door den Afgezant ont-
 vangen, en in een ter ontvanginge geschik-
 te Kamer geleid werden. De Baron van
 HECKEREN, Heere van *Brantzenburg*,
 wegens *Gelderland*, aan 't hoofd deezer
 Bezendinge, voerde het woord van Pligt-
 pleeginge, door den Afgezant beantwoord.
 Naa het verrigten deezer Plegtigheid,
 keerden zy weder, en verscheenen dien
 avond

den. 15. De derde Koets van den Ambassadeur, met
 zes Paarden, waar in een Secretaris, en een Edelman.
 16. De vierde Koets van zyne Excellentie, met zes
 Paarden, waar in diens twee Zoonen en twee Edel-
 lieden geplaatst waren. Hier agter volgden nog twee
 Koetzen, allen met zes; vyf en dertig met vier, en
 negen en dertig met twee Paarden bespannen, *Nederl. Jaarb. 1753. bl. 369.*

avond op nieuws in 't zelfde Huis, om LXXXI. deel te neemen aan een Maaltyd, op kos-BOEK. ten van den Staat bereid, waar men de — Hooge Gezondheden, onder Trompetten 1753. en Pauken gefchal, dronk.

Geen wonder, dat deeze Inhaaling, zo grootsch en pragtig, en te *Delft*, en aan de *Hoornbrugge*, en langs den geheelen weg, en in den *Haage*, een zo groot getal Aanschouwers lokte als niemand gehengde ooit by den anderen gezien te hebben. De goede fchikkingen voorkwamen alle verwarring, allen ongeluk. De Feestlykheden namen hier mede nog geen einde; want 's anderen daags op den middag begaf zich de Afgezant, benevens eenige Heeren van zyn Gevolg, na 't *Huis van Prins Maurits*, en werd, kort daar naa, door de meeste Heeren der Regeeringe en andere Perfoonen van aanzien, verwelkomt; en voorts, gelyk ook des avonds, en op den volgenden dag, op een kostbaaren Maaltyd, onthaald.

Met een bykans even staatlyken Optocht, Heeft het doch met verwiseling van eenige omstan-^{eerste} digheden, naar de gelegenheid en eisch ^{openbaar} der zaake, hadt, op den derden van Bloei-^{Gehoor} maand, de Afgezant DE BONAC het ^{by hun} eerste openbaar Gehoor ter Vergadering ^{Hoog} van hunne Hoog Mogenden. Zo ras hy ^{Mogenden.} ter Vergaderkamer intradt, gaände tusfchen de Afgevaardigden hunner Hoog Mogenden den Baron VAN BORSSSELEN, eerste Edele van *Zeeland*, en de Baron D'ABLAING, Vryheer van *Giesenburg*, stonden

LXXXI. alle de Leden der Vergaderinge op, ter-
 BOEK. wyl de Afgezant geleid werd naa 't eene
 ——— einde van de Tafel, waar een met Fluweel
 1753. bekleede Armstoel voor hem gereed stondt,
 recht tegen over den Voorzitter der Ver-
 gaderinge, den Graaf van BENTINK Heer
 van *Rhoon* en *Pendrecht*. Voor zyne plaats
 gekomen, maakte hy eene buiging recht
 voorwaards, vervolgens eene na de rech-
 ter en eene na de linker zyde; waarop hy,
 als mede alle de Leden, zich nederzetten
 en dekten. Aan den Voorzitter handigde
 hy zyne Geloofsbriefen over, welke de
 Griffier FAGEEL overluid las. Eene kor-
 te Aanpraak des Afgezants, in 't *Fransch*,
 werd door den Voorzitter, in die zelfde
 taal, beantwoord. Zo menigmaal, by het
 doen dier Aanpraaken, de naam hunner
 Hoog Mogenden en die des Konings van
Frankryk genoemd werd ontdekten de Af-
 gezant en alle de Leden der Vergaderinge
 hunne hoofden.

's Anderen daags lag de Marquis DE
 BONAC de pligtpleeging van dankzegging
 af by de Leden van den Staat, voor de
 eere hem, gedurende drie agtereenvol-
 gende dagen, in zo hoogstaatlyk en kost-
 baar een onthaal aangedaan. De voor-
 naamste Heeren der Regeeringe, hadden
 de eer om den volgenden dag, in 't Hotel
 des Afgezants, aan een pragtigen Maaltyd
 aantezitten, welke eer veele Heeren van
 de Regeering, uitheemsche Gezanten, en
 andere Perfoonen van rang, den volgenden
 dag, genooten. Dit laatste middagmaal
 werd

werd 's avonds gevolgd van een luisterryk LXXXI.
Bal, 't welk men den naasten avond her- B O E K.
vatte, en waar mede alle die Plegtigheden, —
welke eene meer dan ter loopfche melding 1753.
verdienden, eindigden (*).

De Heer DURAND, *Fransche* Staats-
dienaar, die de zaaken des Hof's van *Ver-*
sailles, zints het vertrek van den Marquis-
DE ST. CONTEST, door den Koning in
zynen Raad opontboden, by deezen Staat
waarnam, hadt, op de aankomst deezer
nieuwen Afgezants, Brieven van terugroe-
pinge ontvangen hebbende, een treffend
Affcheid van hun Hoog Mogenden geno-
men (†).

De jaarlyfche Trekking der *Haagsche* De jonge
Schutterye gefchiedde in Bloei maand deezer Erftad-
Jaars, welke Maand der Staatlykheden fcheen houder
toegewyd, op eene meer dan gewoone om- vervoegt
flagtige wyze, en ging vergezeld van zich aan't
twee omftandigheden, die dezelve gedenk- hoofd der
waardig maakten. Het geheele Stadhou- *Haagsche*
derlyke Gezin, vergezeld door een aan- Schutte-
zienlyk getal Generaals Perfoonen, Ede- rye.
len, en andere Lieden van rang, behalven
het gewoon gevolg, kwam de Schutterye
bezigtigen. In de Staaten tent was een
Ontbyt voor dit aanzienlyke gezelfchap in
gereedheid gebragt. De jonge Prins, be-
geerig om de Wapenoefening der Schutte-
rye

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 365. 373.]

(†) *Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 13.

LXXXI. rye van naby te zien, werd door den Bur-
 BOEK. gemeester en Colonel DIERQUENS, ne-
 ————— vens den Opperfjalmeester Baron VAN
 1753. GROVENSTINS, en eenige andere
 Edellieden, na het Front, en, naa het ein-
 digen der Wapenoefeninge, weder in de
 Staaten Tent geleid. Zo ras de marsch
 der Burgery optrok stelde de vyfjarige
 Prins, daartoe zeker verzogt en opgewekt,
 zich aan derzelve hoofd, met de halve
 Piek in de hand, en groette, in 't voorby-
 trekken van de Staaten Tent, Mevrouw zyne
 Moeder en Zuster, by welke hy dit
 verrigt hebbende, zich weder vervoegde.

Gouden
 Bekervan
 wylen
 WILLEM
 DEN IV.
 aan de
 Schuttery
 geschon-
 ken.

Wanneer de Heer DIERQUENS, zyne
 Pligtpleeging in de Staaten Tent by de
 Vorstlyke Familie kwam afleggen, stelde
 haare Koninglyke Hoogheid hem een zeer
 kostbaar en konstig gewerkten, met Zin-
 nebeelden en Opschriften vercierden Gou-
 den Beker ter hand, dien wylen Zyne
 Doorlugtige Hoogheid, ter eeuwige gedag-
 tenisfe van zyne genegenheid tot de
Haagsche Schuttery, ten geschenke hadt
 doen vervaardigen. — De Officieren
 der Schutterye, korte dagen daarna, be-
 let gevraagd hebbende, om haare Koning-
 lyke Hoogheid dank te betuigen voor dit
 fraaije Geschenk, vervoegden zich, in
 hunne Monteerings-Kleederen, Sjerp en
 Ringkraag uitgezonderd, in twintig Koet-
 zen gezeten, na het *Huis de Oranje-Zaal*,
 en deedt de Heer DIERQUENS de Dank-
 zegging aan de Vorstinne die hun staan-
 de

de tusſchen de Vorſtelyke Spruiten op- LXXXL
wagtte (*). BOEK.

Des overleden Stadhouders Voorſlag, —
tot herſtel der binnenlandſche Fabrieken, 1753.
in den Jaare MDCCXLIX, gedaan (†), Vrugt-
was van zo weinig vrugts geweest, dat looze
haare Koninglyke Hoogheid, op daar over pooging
ingeleverde Klagten, Staaten van *Holland* om de In-
liet weten, hoe zy, overtuigd van de landſche
noodzaaklykheid der inſtandhouding van Fabrieken
de Inlandſche Fabrieken, en om een goed te begun-
voorbeeld te geeven, voor haar Perſoon, ſigen.
Huis, en allen die tot derzelve Hof en
Dienst behoorden, by het beſluit bleef,
om aanhoudend zich van Inlandſche Stof-
fen te bedienen, in verwagtinge, dat, ter
naavolginge van haar voorbeeld, ook na-
dere ſchikking zou kunnen worden gemaakt
ter bevorderinge dier Fabrieken. —
Staaten van *Holland*, genegen om alles
aan te wenden, wat tot opbeuring van een
zo aangelegen Tak ſtrekken kon, dit ſtuk
in overweeging genomen en des met Me-
vrouw de Gouvernante geraadpleegd heb-
bende, beſlooten, dat de Heeren van de
Ridderſchap en Edelen, mitſgaders Burge-
meesters en Regeerders der Steden, Leden
hunner Vergaderinge, gelyk ook Burge-
meesters en Regeerders der verdere Ste-
den, en voorts alle Beampten en Offician-
ten binnen dit Gewest, uitgenomen die
Be-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 382.

(†) *WAGENAAR Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 410.
Nederl. Jaarb. 1749. bl. 706.

LXXXI. Bedieningen hadden, welker Bezitters of
 BOEK. Waarneemers niet hooger dan Arbeiders
 — of Daglooners waren aan te merken, by
 1753. het maaken van Kleederen van Lakenen,
 Wollen of Zyden Stoffen, zo voor zich
 zelve als voor hunne Vrouwen en Kinde-
 ren, in hunne Huizen woonende, als me-
 de voor hunne Liverybedienden, geene
 andere dan Inlandsche zouden gebruiken. —
 By de Publicatie deezer Inrigtinge, die
 met Bloei maand des volgenden Jaars een
 aanvang zou neemen, de Winkeliers onder
 bepaalde boetens, gelastende by het aan-
 bieden en verkoopen hunner Waaren den
 Kooperen te verklaaren of het Inlandsch
 dan Buitenlandsch was, 't geen zy met
 hun verhandelden, en dit op de Rekenin-
 gen uitdruklyk, onderscheiden, te stel-
 len. — Ten slot het voorbeeld der Gou-
 vernante, en hun eigen, alle Ingezetenen
 aanpryzende (*). — Naardemaal,
 dit voorbeeld, niet volkomen werkte, en
 men het tegenwoordig, even min als voor-
 heen, geraaden vondt den Invoer van
 vreemde Stoffen, waarby ook uitheemsche
 Mogenheden, met welken de Staat in Ver-
 bond stondt, belang hadden, en die voor
 veelen in den Lande geen onaanzienlyken
 Handel-Tak uitleverden, te verbieden,
 of verder te bepaalen, en die Stoffen, of
 in deugd, of in fraayheid voor het oog,
 of in prys, veelen beter dan de Inlandsche
 be-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 791.

behaagden, terwyl anderen enkel hunne zindelykheid volgden, bleef de Kleederdragt, ondanks deeze schikkingen, veel al op den ouden voet, en bragten ze niets toe tot opbeuring der vervallene en zugtende Inlandsche Fabrieken.

's Lands Koophandel, een hoofdvoerpwerp van de zorg der Vaderen des Vaderlands, zag zich in gevolge van een Staatsbesluit hunner Hoog Mogenden, op den dertigsten van Lentemaand genomen, gestut door een Handel-Verdrag met den Koning van beide de *Sicilien*: by 't welke de wederzydsche Onderdaanen, ten opzigte van de Zeevaard en Handel eene volle vryheid verkreegen, door alle de Koningryken, Staaten en Gewesten in *Europa* gelegen, en aan beide de Hooge Magten toebehoorende. De Onderzaaten van den Staat zouden volle vryheid van Geweeten en Godsdienst in de Landen van Zyne Majesteit genieten, niet onderworpen zyn aan eenig Geestlyk Gerechtshof, in welk een geval het ook zou mogen weezen, zullende zy in alles wat den Godsdienst aanging, op dezelfde wyze als in *Spanje* en *Frankryk* gehandeld worden: terwyl de Onderdaanen van zyne *Siciliaansche* Majesteit, ten deezen opzigte, dezelfde vryheden en voordeelen zouden genieten, als die van hunne Catholyke en Allerchristlykste Majesteiten. Dit Handel-Verdrag, in Oogstmaand geslooten, werd, voor het einde deezes Jaars, door den Koning bekragtigd, die zynen buitengewoonen Ge-

Handel-
verdrag
met den
Koning
der beide
Sicilien.

zant

LXXXI. zant FAULON FINOCHETTI, by dee-
BOEK. zen Staat, dit werk volbragt hebbende,
— terug ontboodt (*).

1753. De Bifchop en Prins van *Luik*, by de
De Prins andere Hoven van *Europa*, den Tytel van
Bifchop *Doorlugtige Hoogheid* voerende, liet door
van *Luik* den Heer HULST, zyne belangen by dee-
krygt den zen Staat waarneemende, verzoeken, dat
Tytel van de Algemeene Staaten, hem het zelfde
Doorlug- Ceremonieel en dien zelfden Tytel gelief-
tige Hoog- den te verleen; een verzoek van eene
heid. onmiddelyke toefstemming gevolgd (†).

Het Dok te *Vliffingen*, waar in een Vloot
te *Vliffingen* van tachtig Oorlogfchepen geheel kan
gen her- worden opgelegd, by 't welk een *Droog-*
iteld. *Dok* is, gefchikt om de grootfte Schepen,
met den Vloed daar in gebragt, en weder-
zyds onderftut, op de gemaklykfte wyze,
tot op den kiel toe te beziën, fchoon te
maaken en te herftellen; 't welk daarenbo-
ven, door 't met geweld by Ebbe geloos-
de Water de flikken met den Vloed in de
Haven gefpoeld, na buiten voert en de
Haven van eene genoegzaame diepte houdt;
dit voor den Zeedienst van den Lande on-
fchatbaar Werk, in den Jaare MDCLXXX
aangelegd, en met de daar toe benoedigde
Sasfen of Sluisdeuren voorzien, was ver-
vallen, ingeftort, en onbruikbaar gewor-
den. Met alle rede befloot men tot her-
ftel en maakte daar mede eenen aanvang

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 796. 1169.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 875, II. Deel.

In den Jaare MDCCCL, en zag het thans bykans tot stand gebragt (*). LXXXI. BOEK

Te *Middelburg*, waar men een dergelyk, doch zo uitgestrekt een Dok niet heeft (†), was 't zelve in goeden staat; maar men bevondt dat de doortocht voor de Zeeschepen, na de Stad loopende, van tyd tot tyd, bezwaarlyker wierd, door het opflikken der Haven, weshalven de raadslag viel, om een gedeelte van den Dyk op te neemen, en denzelven eenige roeden agterwaards te leggen; het geen niet alleen de Haven aan den mond wyder zou maaken; maar ook te wege brengen, dat het Water uit het Stads Dok komende, de Haven kragtiger zou schuuren en de verdroogende slikken mede sleeten. Dit werk dagt men voor den Winter af te maaken, en men beloofde zich van deeze verandering nog een voordeel, naamlyk om eene hinderlyke Plaat, tuschen *Middelburg* en *Vlissingen* gelegen, den Zeelieden onder den naam van den *Kloot* bekend, die sterk aangroeide, door stroomaffschuuring te verminderen (§). Dit laatste schynt het gevolg niet geweest te hebben.

Be.

(*) *Tegenw. Staat van Zeeland* bl. 116.

(†) *Tegenw. Staat van Zeeland*. bl. 215.

(§) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 326.

LXXXI.
BOEK.

1753.

Oogmerk
om de
Speel-
kaarten en
Dobbel-
steenen te
belasten,
niet vol-
voerd.

Belastingen te stellen op zaaken niet tot de Noodwendigheden des Levens behoorende, en alleen tot Weelde en Vermaak dienende, werd, ten allen tyde, als het minst drukkende aangemerkt, en ontbrak het aan de zodanige hier te Lande niet: dan meende men tegenwoordig, in navolging der *Engelschen*, geen ongepast voorwerp hier toe gevonden te hebben in de tot nog onbelaste Speelkaarten en Dobbelsteenen. Staaten van *Holland* gaven, in Slachtmaand, eene breede Ordonnantie uit, wegens een Regt, 't welk, met den ingang des toekomenden Jaars, zou geheeven worden van deeze veel gebruikte en dikwyls zo zeer misbruikte werktuigen van Vermaak, Uitspanning en Winzugt. Doch, eer de vastgestelde tyd daar was, bevonden de Staaten, dat, tot het rigtig uitvoeren van het beraamde plan der invordering, nog eenige schikkingen moesten gemaakt worden, waar om zy, in Wintermaand, de volvoering, tot nader Aankondiging, opschortten (*).

De Heer
CHARDON
opent, in
den *Haa-
ge*, een Mi-
litair
Kweek-
school.

Met goedvinden van wylen zyne Doorlugtige Hoogheid hadt de Heer W. ERSKINE, in den Jaare MDCCXLVIII, een Wiskundig en Militair Kweekschool, in *Gravenhaage* opgericht; de Heer CHARDON, gewoon Ingenieur in dienst van den Staat, zou hem, wat het Militaire betref, de

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 1013. 1166.

de hand bieden; doch, by mangel van een LXXXI.
 genoegzaam aantal Leerlingen, werd dee- BOEK.
 ze Leerschool, korten tyd naa het openen, —
 weder geslooten. De laatstgemelde Heer, 1753.
 door deeze eerste mislukking niet afge-
 schrikt, waagde het thans anderwerf, met
 goedkeuring van hunne Hoog Mogenden,
 en onder bescherming van haare Koningly-
 ke Hoogheid, dit Onderwys, met behulp
 van zyn Zoon, te hervatten; ten welken
 einde hy die Leerschool, in Grasmaand,
 in 't Huis van Prins Maurits, op nieuw
 met eene Redenvoering opende, zich een
 gelukkiger gevolg van het mededeelen zy-
 ner kundigheden, in een reeks van meer
 dan veertig Jaaren verzameld, en van zyn-
 en yver ten dienste, van den Staat beloo-
 vende (*).

Het zogenaamde Beroeringswerk, 't Het Be-
 welk in den Jaare MDCCXLIX, te Nieuw- roerings-
 kerk op de Veluwe eenen aanvang nam, en werk in
 voorts, met de kragt aan de besmettende de Kerken
 Dweeperye eigen, als een loopend vuur, door een
 de daar omstreeks liggende Dorpen, het Besluit
 Sticht en Gooiland aanstak, in Groningen der Clasfis
 en het Landschap Drenthe de vreemdste van Schie-
 verschynzels baarde, en in Zuid-holland land te-
 overfloeg, waar over zo veel ter ver- genge-
 deeding en wederlegging geschreeven gaan en
 werd (†), bleef, ondanks verscheidene gestuit.
 ge-

(*) Nederl. Jaarb. 1753. bl. 301.

(†) WAGENAAR Vaderl. Hist. XX. D. bl. 377.
 Men vind des, als mede van de Schriften daar over
 uit-

LXXXI. genomene voorzorgen van de Overheden,
 BOEK. die op de meeste plaatzen, eene gewenschte
 ——— uitwerking hadden, hier en daar dezelfde
 1753. den openbaaren Godsdienst floorende, en
 schandvolle rolle, speelen. — De Clasfis van
Schieland in Zomermaand te *Schiedam*
 vergaderde, nam, tot stuiting des gevaar-
 lyken voortgangs van zo schadelyke Op-
 schuddingen, en Ongeregelhdheden in de
 Kerk, een verstandig, voorzigtig en kragt-
 daadig Besluit: gebiedende de Leeraars
 en Kerkenraaden tegen alle zodanige Gods-
 dienstfloorende Beroeringen te waaken;
 zorgvuldig agt te geeven op de Oefening-
 houders, die dit vreemde werk onder-
 schraagden, en daar tegen te voorzien, de
 Beroerden uit de Kerk te brengen, de zich
 daar tegen verzettende, als zy Ledema-
 ten waren, naar de Kerkelyke Tugt te be-
 handelen, die niet onder de Ledemaaten
 behoorden, of de Kerkentugt veragttten,
 als Verstoorders van den openbaaren Gods-
 dienst aan te klaagen, en geenzins te dul-
 den, dat zodanige hoogschadelyke Op-
 schuddingen, en Ongeregelhdheden, onder
 voorwendzel van het Werk des Heiligen
 Geests, in de Gemeente langer aanhielden.
 Begeerende dat dit Besluit, op alle plaat-
 zen, in gemelde Clasfis, waar deeze Be-
 roertens nog niet geheel waren opgehou-
 den,

uitgekomen, en eene beoordeeling van de oorzaken,
 waar aan men 't zelve toefchreef, een opzettelyk
 breedvoerig en zeer leesenswaardig verslag in de *Ne-
 derl. Jaarb.* 1752. bl. 621-905.

den, of waar die, naa deezen, mogten ont- LXXXI. I
 staan, woordlyk des Rustdags van den BOEK. I
 Predikstoel der Gemeente zou worden —
 voorgelezen; 't geen ook zou kunnen 1753. I
 geschieden in die Gemeentens, welker
 Leeraars zulks tot waarschouwing noodig
 oordeelden (*). Een Besluit zeer geschikt,
 om, gepaard met ernstige maatregelen der
 Overheden, een einde te maaken aan eene
 Verwarring, die zo lang, zo veele Onno-
 zelen misleid, zo veele Bedriegers gele-
 genheid tot het pleegen van Godsdienstig
 bedrog verschaft, zo veele Verstandigen
 grootlyks geërgerd, en allen Beminnaren
 van redelyken Godsdienst, de grievendste
 smerte veroorzaakt hadt; en mogen wy
 het ophouden deezes wydklinkenden Be-
 roeringswerks, een stof van de vinnig-
 ste spottery, die, by wederomstuiting, ook
 den waaren Godsdienst by de niet onder-
 scheidenden, trof, van deezen tyd af aan,
 bykans dagtekenen, waar om wy 'er ter
 loops van gewaagden.

Schoon de Genoetschappen der *Vry* 't Geval
Metzelaaren, in den Jaare MDCCXXXV, van de
 door Staaten van *Holland*, verboden wa- Broeders
 ren, met bevel om ze terstond, waar ze MERKES,
 ingevoerd mogten weezen, te doen op- die men
 houden, en de Wethouders der Ste- om *Vry*-
 den, aanschryvings gekreegen hebbende metzelaa-
 ry, tot
 om ze te stuiten, het met de daad deden, geen Le-
 demaaten
 ontbrak het in deeze Landen niet aan Lie- der Kerke
 den wilde aan-
 neemen.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 582.

LXXXI. den, die geene zwaarigheid maakten, om
 BOEK. te erkennen, dat zy, tot dit oude, en in de
 ——— meeste Staaten van *Europa*, stand hebbende
 1753. Genootschap, behoorden. Naa het uitko-
 men deezer Waarschuwinge, vernam men,
 in eenen geruimen tyd, niets van deeze
 Byeenkomsten in *Holland*. Naderhand,
 kwamen zy 'er weder ter baane, en meer
 aangemerkt wordende als vrolyke Gezel-
 schappen, welker voorheen zo gedugt ge-
 heim, slegts in eenige ydele plegtigheden
 bestondt, dan, dat 'er eenig byzonder na-
 deel voor Kerk of Staat van zou te dugten
 zyn, terwyl men teffens verzekerde, dat
 Persoonen van den hoogsten Rang, beide
 in den Burgerstaat en Kerke, onder die
 Broederschap waren aangeschreeven, weer-
 de men ze in *Holland*, zo min als in ande-
 re Gewesten. (*) Ten aanziene van de
 Broederschappe der *Vry - Metzelaaren*
 ontstondt, in den voorleeden Jaare, te *Ny-
 megen* een zeer veel gerugts wekkend
 geval. Twee Broeders LEONARD,
 ARENT MERKES, en FRANS CHRIS-
 TIAAN MERKES, Zoonen van een oud
 Rentmeester dier Stad, hadden, zich by
 eenen Catechiseermeeester geoefend heb-
 bende, by hunnen Wyk-Predikant, M. J.
 BROEN, aangegeeven met verzoek om tot
 Ledemaaten der Hervormde Kerk te wor-
 den

(*) WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XIX. D. bl. 179a
Beschryv. van Amst. VI. Stuk. bl. 298, 299.

den aangenomen : dit werd den eerstge- LXXXI.
 melden geweigerd, alleen om dat hy tot BOEK.
 het Genootschap der *Vry-Metzelaaren* be-
 hoorde, en den laatstgenoemden om dat hy 1753.
 niet wilde belooven, zich nooit in dat Ge-
 nootschap te willen begeeven. Zy lever-
 den beiden een beklag in, by Staaten
 van *Gelderland*, over die weigering des
 Kerkenraads te *Nymegen*, die aldaar me-
 de een Bericht zondt: deezen begreepen
 dat de Predikant en de Kerkenraad te ver-
 re gegaan waren, en geen voldoende re-
 den van hun gedrag gegeeven hadden, ge-
 biedende dat deeze Persoonen niet langer,
 om die reden, van het Lidmaatschap der
 Kerke, zouden geweerd worden. (*)

Door een vriendlyken brief, verzogten
 de Broeders MERKES den Leeraar, om,
 vervordering van hunne zaake, overeen-
 komstig met dit Staatsbesluit. Dan deeze
 vondt goed, dien minnelyken weg niet te
 bewandelen, hun geen bescheid altoos te
 geeven; maar Kerkenraad te beleggen, in
 welken men besloot zich by de Magistraat
 der

(†) Dit Bericht des Kerkenraads is te *Nymegen*, by
 A. VAN GOOR, uitgegeeven, met eene menigte van
 Aanteekeningen, waar in de Heeren MERKES tragten
 aan te toonen, dat de Kerkenraad in 't zelve den staat
 des Geschieds met hun verdraayt; en zich, ten hunnen
 bezwaare, behelpt met naamlooze Schriften, vol on-
 waarheden, en ongetrouw opgegeevene getuigenis-
 sen. Men vindt het Bericht en het Praëadvies
 van den Hove, waar op dit Staatsbesluit steunde, in
 de *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 214-290.

LXXXI. der Stad te vervoegen, met verzoek om
 B.O.E.K. handhaaving en bescherming. Dit be-
 ————— woog de Heeren MERKES, om zyn Eer-
 1753. waarden, en den Voorzitter des Kerken-
 raads, geregtyk te dagvaarden: deeze
 Dagvaardingen kwamen, met een tweede
 Verzoekschrift des Kerkenraads, voor de
 Magistraat te *Nymegen*. Tot bescheid ge-
 kreegen hebbende, „om in deeze zaak
 „naar raade te doen,” deeden zy des
 verslag aan de Broeders, met betuiging
 van zich te zullen vervoegen, waar het
 behoorde. Naa eenigen tyd beidens von-
 den de Broeders zich gedrongen, den
 weg van Regten in te slaan, en ten Hove
 een Verzoekschrift aan te bieden, om, in-
 gevolge van het voorheen gegeven gun-
 stig Staatsbesluit, waar aan men zich ont-
 trok, behandeld te worden. De Staaten
 gaven andermaal Bevel, om de Broeders
 MERKES niet langer te weeren, en dat,
 indien zy mogten goedvinden, zich el-
 ders te laten aanneemen, de Predikant,
 die dit Staatsbesluit werd vertoond, zulks
 zou hebben te doen, en daar van een be-
 hoorelyk Getuigfschrift te geeven, welk Ge-
 tuigfschrift de Kerkenraad van *Nymegen*
 gehouden zou weezen te aanvaarden. Zy
 gaven deswegen verslag, aan den Leeraar
 BROEN, met nevensgaande betuiging,
 dat zy, den zagstten weg, hun aangewe-
 zen, om zich buiten de Stad te doen aan-
 neemen, zouden inslaan, hem verzoeken-
 de om geene nieuwe zwaarigheden te maa-
 ken, of te helpen maaken, wanneer zy
 zich

zich met een Getuigſchrift by den *Ny-meegſchen* Kerkenraad vervoegden. Geen zeer minzaam antwoord van zyn Eerwaarde ontvangen hebbende, zetten zy hunne zaak voort by den Predikant te *Beuningen* en *Erwyk*, die een Getuigſchrift gaf overeenkomstig met het vertoonde Staatsbeſluit. Zy leverden 't zelve ten Kerkenraade in 't Voorjaar deezer Jaars over; doch 't leedt een geruimen tyd, dat zy des niets vernamen. Deezer verwyls moede verzogten zy een Affſchrift van 't Beſluit des Kerkenraads, 't geen eindelyk in Herſtmaand kwam, behelzende „dat de Naamen der Heeren, L. A. en C. F. C. „MERKES in 't Ledemaaten Boek der „Kerke aangetekend, en voor de Gemeente, naar gewoon gebruik, afgeleezen waren.” Hier mede nam dit zo veel gerugts gemaakt hebbend geval, waar in de Geestlykheid, door alle bedaarden en bedagtzaamen geoordeeld werd, zich te veel aanmatigend en te wederſtrevend gedraagen te hebben, een einde. (*)

Hoe zeer het regt van vrye Godsdienst-oefening, den Ingezeten deezer Landen wettig toekome, vonden zich de *Roomſchgezinden* meermaalen, in dat voorregt, deerlyk belemmerd. Zedert de tyden der Hervorminge, hadden de Landlieden van die

Ongeregelde geldheden by het Inwyen van een Roomſch Kerkhuis in de Ommelanden gepleegd,

(*) *Nedert. Jaarb.* 1752. bl. 412. 1198. 1268. voor 't Jaar 1753. 213. 267. 361. 363. 851.

LXXXI. die Godsdienstbelydenisse in de *Oldamp-*
 BOEK. *ten* en *Westwoldingerland*, geene Kerk ge-
 had, en moesten, ter verrigtinge van hun-
 1753. nen Godsdienst, na *Sapmeer* gaan, 't
 welk zommigen op zeven of acht uren
 reizens te staan kwam en veelen ondoen-
 lyk was. Niet vreemd dat zy eene geree-
 der gelegenheid wenschten: deeze meen-
 den zy verkreegen te hebben, door 't ver-
 lof om éene Kerk te mogen bouwen: dan
 zy vergenoegden zich met een Huis by
Winschoterzyl, op den kant van het Ri-
 viertje de *Aa*, dat het *Oldampt* en *West-*
woldingerland van elkander scheidt, van
 binnen tot hunnen Kerkdienst te laten be-
 kwaam maaken. De eerste van Grasmaand
 was ter Inwynging bepaald. 't Gerugt hier
 van verspreid, lokte eene menigte van
Protestantsche Landlieden derwaards, niet
 om de nieuwsgierigheid te boeten; maar
 stoorenis te verwekken. In 't Kerkhuis
 gekomen, rukten zy den Preekheer,
 naa dat hy den dienst geëindigt hadt, het
 Choorkleed af, scheurden het in stukken,
 en wierpen hetzelve, 'er steenen in gewor-
 den hebbende, in 't Rivertje, de Beel-
 den, Kerkcieraaden, haalden zy van bo-
 ven neder en aan brokken, smeeten ze,
 nevens de Boeken, en alles wat zy vin-
 den konden, dat tot de Kerk behoorde,
 by het Choorkleed. De Kerkgangers, die
 met zo veel blydschaps deezen dag begon-
 nen, moesten die mishandelingen met lee-
 de oogen aanzien, en hun yver met een
 dragt slagen boeten. De Procureur Gene-
 raal

raal van *Stad en Lande* trok zich die
feitlykheden, deeze Eeuw, dit Land, ter
schandvlekke strekkende, aan. (*)

LXXXI.
BOEK.

Smert het de *Vaderlandsche* Geschied-
kunde, als haar blad, waarheid boekende,
niet kan nalaaten Dwaaling, bekrompenheid
van Geest en blinden Godsdienst yver te
vermelden, gelyk hier toe de twee laatste
byzonderheden aanleiding gaven, zy ver-
heugt zich, wanneer zy, by afwifeling, van
een uitgebreid Hart en een welverlicht
Verstand, in den Landzaat mag reppen.

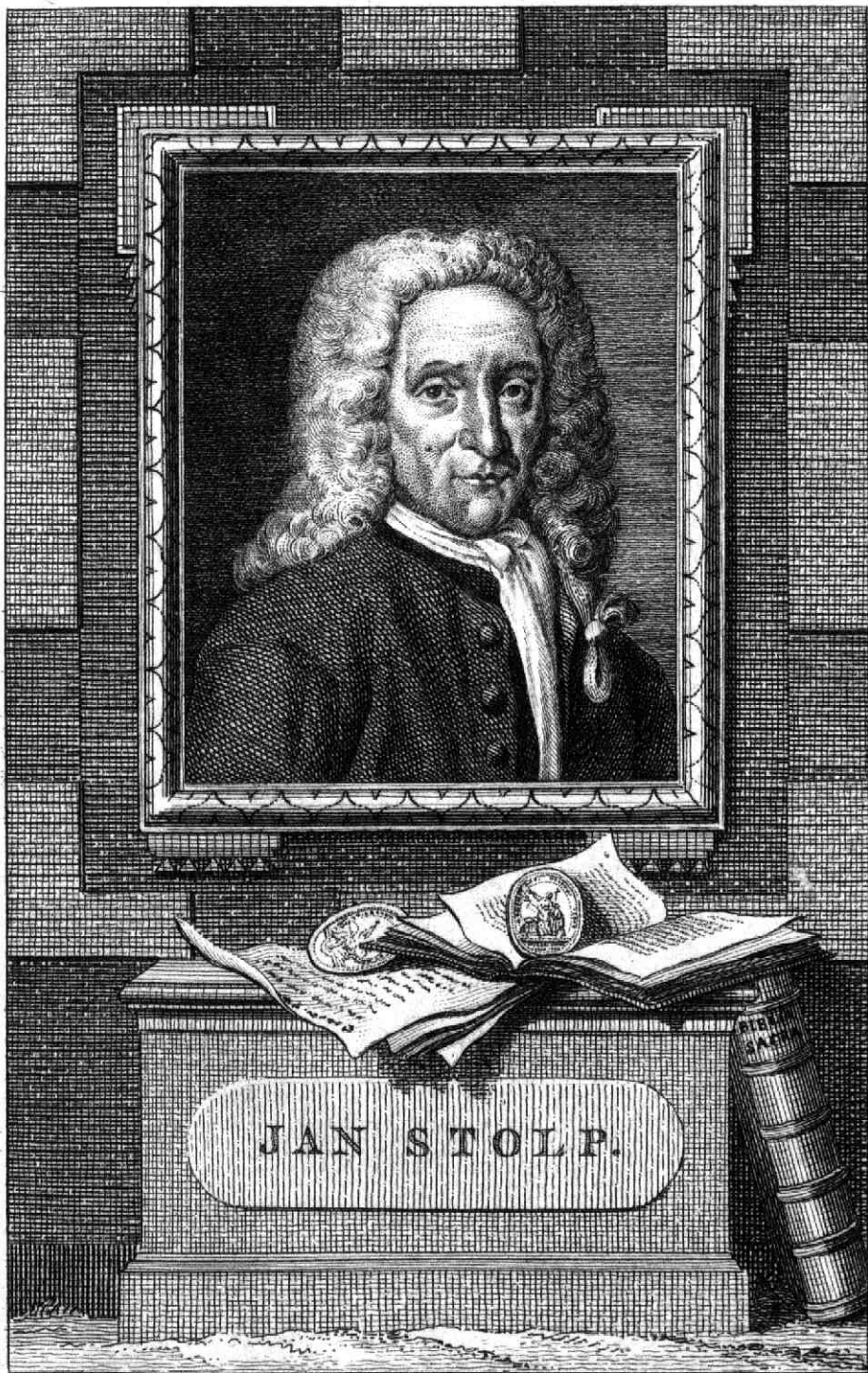
1753.

En wie zal deeze treffelyke hoedanig-
heden ontzeggen, aan den Heere JAN
STOLP, den dertienden van Wynmaand,
te *Leyden*, in hoogen ouderdom, overlee-
den. Een Man, die zyn geheele leeven,
der Weetenschappen hadt toegewyd, meer
door zyne wyduitgestrekte Geleerdheid,
grootte Zielsvermogens, zonderlinge Ze-
digheid, manlyke Godsdienstigheid, dan
door Eertytelen by de Beminnaars van
nuttige Weetenschappen, en Voorstan-
ders van een redelyk *Christendom* bekend.
Niet genoeg oordeelde hy het, door zyne
gesprekken en voorbeeld, Waarheid,
Deugd en Godsdienst voorgestaan, en,
zo veel in hem was, gehandhaafd te heb-
ben: naa zyn dood wenschte hy daar aan
nut, bestendig nut, te doen; en heeft
van zyne opregte zugt, om de zo noodige
kennis van het aanbiddelyk OPPERWEE-
ZEN

Instelling
van den
Heere
JAN
STOLP.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 345.

LXXXI. ZEN in hooger top te heffen, den Gods-
 BOEK. dienst, en alle *Christlyke Deugden*, voor-
 — naamlyk onder onze Landsgenooten, aan
 1753. te kweeken, een schitterendst blyk gegee-
 ven. Hy besprak naamlyk uit zyne
 naa te latene goederen, aan de Hooge-
 school te *Leyden*, eene somme van tien
 duizend Guldens, uit welker Rentèn alle
 twee Jaaren, een Eerprys, bestaande in
 een Gouden Penning, ter waarde van
 twee honderd en vyftig Guldens zou toe-
 gereikt worden, aan den Schryver van
 het beste Antwoord op eene voorgestel-
 de Vraage, Onderwerpen betreffende,
 waar in hy by zyn leeven het grootste be-
 lang gesteld hadt. — De verstandige
 en Godvrugtige Stichter, wilde, dat de
 nyvere Voorstanders van Godsdienst en
 Christlyke Deugden, welken het geval-
 len mogt, na de opgehangene Eerbeloo-
 nig te dingen, hunne schrandereheid en
 vlyt aan zodanige onderwerpen zouden
 besteeden, die of den Grondslag van allen
 Godsdienst, het Bestaan en de Volmaakt-
 heden van het Oneindig, Almagtig, Al-
 wys, en Algoede OPPERWEEZEN, uit
 de Beschouwinge van het Heelal ten krag-
 tigste bevestigden; of de Zedelessen van
 het *Euangelie*, niet alleen in haare Re-
 delykheid en Overeenkomste met, maar
 inzonderheid in haare Voortreflykheid
 boven de Wetten en Pligten, die, zon-
 der het behulp der Openbaaringe, uit
 het Licht der Rede gekend worden, in
 helder daglicht plaatsten; ten einde der-
 zel.

A. Delfos, delin.

Joh. N. Winkel, sculp. 1780.

zelve betrekking tot, en invloed op de bevordering van de Gelukzaligheid der Menschlyke Zamenleevinge, als mede van de heerlyke Hoope op een toekomstend beter Leeven, daar uit opge- maakt, en de Godlyke Oorsprong van den *Christlyken Godsdienst*, dus tevens, by wettigen gevolge, ten duidlykfte be- weezen wierde.

De Heer STOLP was wel overtuigd, dat, over deeze Onderwerpen, zich in twee hoofdverdeelingen onderscheidende, zedert eenigen tyd, zo in ons Vaderland, als elders voortreflyke Schriften waren in 't licht gebragt; doch meende, egter, dat die Onderwerpen overvloedige stoffe zouden opleveren tot menigvuldige Verhandelingen, indien dezelve niet alleen in 't algemeen; maar ook in de byzondere deelen betrouwd wierden, om de gemelde waarheden, daar uit te bevestigen en in een klaarder licht te stellen, en om aan alle goede verstanden, voornaamlyk aan die geenen, die geschikt zyn om deeze hoogwigtige Leerstukken aan anderen te onderwyzen, aanleiding te verschaffen, om dezelve wat ernstiger te behartigen, dan by veelen wel geschiedt. En vermids de bovengemelde waarheden, van alle *Christenen* worden erkend, begeerde de Insteller van dit Eeregoud, wiens Verdraagzaamheid in den Godsdienst, hem by alle regtschaape *Christenen* in zyn leeven bemind maakte, dat elk *Christen*, van welk een Volk, of van welk eene byzon-

LXXXI

BOEK

1753.

de.

LXXXI. dere Gezindheid, zou worden toegelaaten
 BOEK. na den Eerprys te dingen, mits niets daar
 ————— onder mengende, 't geen de byzondere
 1753. gevoelens van zyn Gezindheid betref, en
 van andere betwist werd.

Tot uitvoerders van dit lofelyk en Godvrugtig oogmerk benoemde de Heer STOLF acht Heeren, uit den Academifchen Senaat, zyne byzondere Vrienden; met magt om Opvolgers aan te stellen. Deeze Hoogleeraaren, gemagtigd om over de inkomende Verhandelingen het vonnis te ftryken, waren alleen uitgeflooten van Mededingers te mogen weezen. De aart der Onderwerpen, over welke zy Prysvraagen uitschreeven, was meest altoos van dien aart, dat de behandeling niet bepaald kon blyven, binnen den engen kring van eene byzondere Gezindheid; maar zich tot alle *Christenen*, in de grootste ruimte, uitftrekte. Zy begreepen daarom te regt, die Algemeenheid in 't oog te moeten houden, en geene Schryvers te mogen uitfluiten, welker begrippen niet in allen deele met die der Hervormde Kerke fcheenen over een te ftemmen, voor al wanneer zy zich onthielden, van eene ftellige voordragt der byzondere, en door anderen betwist wordende, gevoelens hunner eigene Gezindheid: hier in handelende naar het voorfchrift des agtenswaardigen Inftellers van hun Genoodfchap, meermaals uitdruklyk verklaarende, dat zy geenzins wilden gerekend worden, alle gezegden, en alle redeneeringen goed te keu-

keuren van elken Schryver, wiens Ver-^{LXXXI.}
handeling zy bekroond, of, indien dézel-^{BOEK.}
ve den Eerprys niet behaalen kon, noch
thans het licht waardig geoordeeld hadden. 1753.

Zy lieten verscheide zaaken, waar over zy voor zichzelven anders dagten, voor rekening der Schryveren; doch vonden, in dit verschil hunner gedagten, geene genoegzaame reden om de Verhandelingen zelve geheel aftekeuren, in zo verre het voorstel dier zaaken, eene bekwaame aanleiding gaf om verder te denken, en de waarheid vlytiger uit te vorschen. In deezer voege volkomen in den smaak des Instellers werkende, kon het niet misfen of zy haalden zich, door hunne Beoordeelingen, het ongenoegen op den halze van kwaalyk te vredene en bedilzieke Menschen, die hun haatlyk aanvielen; doch aan welker gebas zy zich niet stoor- den. (*)

Behalven de Tien Duizend Guldens, bestemde de overleedene nog Duizend Gul-

(*) Wy oordeelden het niet ongepast, voor de Eer der Bezorgeren van deeze Instelling, aan welker oordeelkundige keuze van Vraagstukken, en wel gewikte beoordeeling, het Vaderland reeds een schat van Verhandelingen heeft dank te weten, die voor geen Bundel van dien aart in de geheele geleerde Wereld behoeft te wyken, deeze handelwyze te vermelden, volgens hunne Opgave, in de Voorrede van IV. Deel der *Verhandelingen over eenige voornaame Stukken van de Christlyke Zedekunde.*

LXXXI. Guldens, tot het maaken van den Stempel des Gouden Eerpennings, die keurlyk getekend en door den Heer STOLP zelve met zeer gepaste randschriften voorzien is. Hy besprak, daarenboven, dat het overschot der bovengemelde Renten zou besteed worden, tot de inkoop van goede Schryveren, die tot verdediging van den *Christlyken Godsdienst* in 't algemeen de pen hadden opgevat, over de *Zedekunde*, de *Natuurlyke Historie* en de *Natuurkunde* handelden, en wier Werken op de Boekery van *Leydens Hoogeschool* nog ontbraaken, om daar op geplaatst te worden (*).

GEERTSEMA te Groningen hersteld in zyne eere. In het ongestuimig Jaar MDCCXLVIII, wanneer de Onweersbui der Plunderzugt in *Groningerland*, met eene byzondere zwaarte nederstortte op den Burgemeester JOHAN GEERTSEMA, zo dat niet alleen zyn Huis, en Buitenplaats en Egtgenootte der woede des Graauws ten doele stondt; maar ook Burgemeesters en Raad der Stad, hem lieten aanzeggen, dat hy, by voorraad, uit alle Raadsvergaderingen en Magistraatsgestoelten in de Kerken zou hebben te blyven; en drie Heeren aanstelden, om wegens zyn gedrag, van rondsomme van Knevelaary beschul-

(*) Medegedeelde Berichten van Tydgenooten en Bekenden des Overledenen. Voorrede van het I. Deel der *Verhandelingen over eenige Stukken der Natuurlyke Godgeleerdheid*. *Handvesten der Stad Leyden* bl. 584—589.

fchuldigd, nader onderzoek te doen. In-
 gevolge hier van werd hem eerst Civiël
 Arrest in zyn Huis aangezegd, en vervol-
 gens een Dag bepaald, om zich in Per-
 loon binnen *Groningen*, buiten welke Stad
 hy zich toen bevondt, ter verantwoordin-
 ge te moeten stellen. (*) Wegens deeze
 handelwyze beklaagde zich de Heer
 GEERTSEMA by eenen Brieve, en zyne
 Huisvrouw door een Verzoekschrift,
 by Burgemeesteren en Raaden dier Stad,
 verzoekende te weeten, wie zyne Bes-
 chuldigers waren, en welke Beschuldi-
 gingen men tegen hem inbragt, teffens om
 Tydsbepaaling, om daar op te kunnen ant-
 woorden. Hy ontving des geen bescheid.
 Waar op hy besloot zich met een Ver-
 zoekschrift te vervoegen by den Stad-
 houder, ten einde deeze zich zynere zaa-
 ke geliefde aan te trekken, en hem gele-
 genheid te verleenen, om, wegens de be-
 schuldigingen ten zynen laste, zich voor
 zyne Hoogheid te verantwoorden en te
 regtvaardigen. Van dit Verzoekschrift gaf
 hy kennis aan Burgemeesteren en Raaden
 der Stad. Hun Edel Mogenden vonden,
 vervolgens ook goed, de zaak des Burge-
 meesters aan de voltrekte beslissing van
 zyne Hoogheid te laten; die den Prins
 andermaal met een Verzoekschrift aan-
 ging.

(*) WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XX. bl. 203.
Nederl. Jaarb. 1748. bl. 498. 286. 646. 752.

LXXXI. ging; (*) om afdoening zyner zaake, of
 B.O.E.K. zo Hoogstdezelfs gewigtige bezigheden
 — hem zulks mogten beletten, dezelve aan
 1753. te bevelen aan een Onzydig Gerigtshof
 in eene der *Vereenigde Gewesten*. Tot
 dit laatste helde zyne Hoogheid over, en
 verzondt, in den Jaare MDCCCL de zaak
 aan het *Hof Provinciaal in Stad en Lan-*
de, 'twelk eerst in Bloei maand dezes Jaars,
 uitspraak deedt, ten voordeele des Oud-
 Burgemeesters, verklaarende een lange
 lyst van Beschuldigingen onvoldoende,
 en hem ontslaagen van alle Crimineele
 Regtsvordering, van het Civiel Arrest,
 als mede van de byzondere Bevelen, door
 den Stads Secretaris hier boven gemeld,
 naa het verloop van zo langen tyd, ont-
 heeven (†).

't Voor- Dit Jaar maakte desgelyks een einde,
 gevallene aan een lang gehangen hebbend, en zeer
 met J. J. hooglopend, geschil in *Surinaame*. Der-
 MAURI- waards was als Landvoogd, in den Jaare
 CIUS in MDCCXLII heen getoogen, de onder
Surinaa- *Neerlandsch* Dichteren beroemde, JOAN
 me en JACOB MAURICIUS, voorheen Pensio-
 hier te naris der Stad *Purmerende*, en toen Mi-
 Lande. nister van hunne Hoog Mogenden by den
 Ne-

(*) Deze Requesten, en andere Stukken, vindt men byeen, in de *Stukken en Bescheiden, raakende Proceduren tegen den Heere en Mr. JOHAN GEERTSEMA*, by den Boekverkooper *J. Bolt* uitgegeeven.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1753. bl. 603 — 654.

Nederfaxifchen Kreits. Niet lang hadt LXXXI. hy deeze Landvoogdye bekleed, of zyn BOEK. gezagbetoon deedt eenigen het hoofd op- iteeken; zy gaven zich den naam van 1753. *Republicainfchen*, en beweerden, dat het Oétroi, gemaakt onder eene Stadhouderlyke Regeeringe, thans, te weeten in den Jaare MDCCXLVI, voor zo veel 't zelve het *Eminent* Gezag des Gouverneurs raakte, niet meer gelden moest; zy zogen de Burgers tegen hem op te zetten, en den Landvoogd in 't Vaderland zwart te maaken. De verheffing van zyne Hoogheid tot Stadhouder, wierp hun eerfte ftelzel tegen Landvoogds Gezag ter neder, en vierde hy deeze voor hem gewenschte gebeurtenis vol vreugde, het gelukkig uur gebooren agtende, om het vuur van twist te smooren. Eensgezind met den Raad en Burgery, dagt hy toen het oude Landkrakeel vezoend te hebben; doch hy vondt zich in zyne verwagting bedroogen. De aankomende Schepen bragten uit het Vaderland, om zo te spreken, laadingen van klagten mede, waar onder de Landvoogd bykans bezwyken moest. Wat hy deedt 't was vergeefsch. Een geflooten verdrag, met goedkeuring van den Staat bestempeld, werd niet gehouden, men bondt hem de handen in 't volvoeren zyner plans tot beveiliging der Volkplantinge, duidde zyne poogingen in het vervolgen der oproerige Negerflaaven ten kwaade, als mede een vrede met hun geflooten. „ De roep zyner partyen
 H 2 „ was,

LXXXI. ontloegen. (*) Hadt zyne Aankomst in
 BOEK. 't Vaderland, om zich te verdedigen,
 1753. veele Dichters bewoogen om hem, by
 voorraad, als de gelasterde Onschuld met
 verzen te begroeten, zy spanden, naa dat
 dezelve gebleeken was, hunne snaaren op
 hooger toon. (†)

Verande-
 ring der
 Regeer-
 ring op
*Surinaa-
 me.*

Inmiddels waren op *Surinaame*, in den
 Jaare MDCCLII, naar luid eens Briefs
 van haare Koninglyke Hoogheid, aan den
 Heere WIGBOLD CROMMELIN, in
 dien tusschentyd de Landvoogdyschap
 bekleedende, in gevolge van een Besluit
 van hunne Hoog Mogenden, alle de toen
 in dienst zynde Raaden bedankt, van hun
 Eed en Dienst ontslaagen, en door ande-
 ren, in hunne plaats benoemd, vervan-
 gen; ook werd den Ingezetenen, door
 trommelslag zamengerooten, ter voldoe-
 ninge der Bevelen van hunne Hoog Mo-
 genden, en het oogmerk der Gouvernan-
 te, eene *Generale Amnestie* voorgelee-
 zen. (§)

De zaa-
 ken gaan
 in de
*Oost-Ind-
 dien*
 voorspoe-
 dig.

Voorspoediger loop hadden de zaaken
 in 't Oosten. By de *Oost-Indische Maat-
 schappy* beantwoorde het Bewind des
 Gouvernors

(*) Men vindt deeze Aanspraak en het Antwoord,
 in de *Byvoegzelen op 't Besluit der Dichtlievende
 Uitspanningen* van J. J. MAURICIUS b. 216.

(†) De eerste komen ons voor in de *Dichtlievende Uit-
 spanningen*, door J. J. MAURICIUS bl. 189. enz.
 de laatste in 't vervolg zyners *Dichtlievende Uitspan-
 ningen*, bl. 361. enz.

(§) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 254. enz.

Gouverneurs Generaals J. MOSSEL (*) LXXXI. BOEK.
 aan de opgevatte verwagting. De goede 1753.
 rydingen, uit deeze wydafgelegene Volk-
 planting ontvangen, de gelukkige aan-
 komst der Schepen, zo te *Baravia* als in
 't Vaderland, deden de Actien der Maat-
 schappye, voorheen zeer gedaald, ter ou-
 de hoogte ryzen. — Hadden twee Sche-
 pen en één Bark, onder het groot getal 't
 geen toen de *Indifche Zee* behouden door-
 kruiste, en de plaats hunner bestemmin-
 ge bereikte, het ongeluk om eene ge-
 heele Vloot, van de berugte Zeeroovers,
 die naar zekeren *ANGRIA*, den naam voe-
 ren van *Angriaanen*, en zints langen tyd
 de *Indifche Zeeën* onveilig maakten, te
 ontmoeten, en om te komen, by welke
 gelegenheid een der Capiteinen, J. AN-
 LOUIS PHILIPPI, ten einde raad en
 geen kans ter langer verdediging ziende,
 zyn Schip met de reeds geëntende Zeeroo-
 vers, ten getale van eenige honderden,
 in de lugt liet springen: dit nadeel werd
 ruim en ryklyk vergoed. (†)

De Heer KNIPHAUZEN, verwierf,
 op zyn Krygstocht eerlang na *Basfora* in
 de Golf van *Persie*, ondernomen, voor
 zich zelve Krygsroem door zyn kloek-
 moedig gedrag, en bewerkte het voordeel
 der Maatschappye. De kwade trouw en
 de schelmeryen van den *Turkschen* Basfa
 deezer Plaatze, en zyne herhaalde weige-
 ring

(*) Zie boven bl. 16.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1754. 139. voor 't Jaar 1755.
 bl. 1095.

LXXXI. ring om eene groote fomme aan de Maat-
 BOEK. schappy verschuldigd te betaalen, bewoo-
 ——— gen dien Vlootvoogd tot een welgelukt
 1752. bestaan. Twee ryk gelaade *Moorfche*
 Schepen bemagtigd hebbende, vermeer-
 fterde hy een Fort, 't welk de Engte van
Basfora bestreek, zo dat geen fchip, zon-
 der zyne toelaating, in of uit kon loopen:
 hy voegde 'er een fchrikbaarenden inval
 by op een Landgoed eens voornaamen
 Heers. De Basfa, in 't nauw gebragt,
 tradt in onderhandeling, op den voorflag,
 dat zyne weigering van volkomene vol-
 doening ten gevolge zou hebben, dat de
 Heer KNIPHAUZEN, terftond na *Bag-*
dad zou zenden, om aan den Basfa al-
 daar, van welken die van *Basfora* geheel
 afhing, klagten te doen. Zulks ipelde
 hem niet alleen het verlies van Ampt;
 maar ook van Leeven. De vermogende
 Ingezetenen, de laading der twee geno-
 mene Schepen, en 's Basfas eige kas le-
 verden, binnen den tyd van drie dagen,
 vergoeding van de geledene fchade der
 Maatschappye. Meer nog betekende het dat
 de Heer KNIPHAUZEN, de vryheid
 verkreeg, om de Factory der *Hollande-*
ren, en alle hunne overige Vastigheden te
Basfora te verkoopen, 't geen, in vroege-
 ren tyd, altoos was belet: op dat zy hun
 Kantoor niet na het Eiland *Careek* zouden
 verplaatzen, gelyk thans gebeurde. Alles
 derwaards overgevoerd hebbende, bouwde
 hy daar eene Vesting, wel voorzien van
 Gefchut en Manschap, om zich vervol-
 gens

gens tegen de *Moorsche* Inhaaligheid te LXXXI. beveiligen. Zelfs lag hy de grondslagen BOEK. eener nieuwe Stad, ten dienste der nabuurige Kooplieden, die zich onder de Re- 1753. geeringe en bescherming der *Oost-Indische Maatschappye* wilden nederzetten, welken in groote menigte, boven al van *Benderik*, toevloeden, zo om de geweldnaaryen des Bevelhebbers van die plaats te ontvlieden, als om de Handelvoordeelen deezer nieuwgebouwde Koopstad te genieten. De gemelde Bevelhebber, vondt zich niet alleen genoodzaakt om den Eigendom van *Careek*, door zyn Vader aan de Maatschappye afgeftaan, te bevestigen; maar ook het geheele Oppergebied des Eilands, door zyn Voorzaat nog behouden, over te geeven. De Cheik van *Bonchera*, die alles wat in zyn vermogen was aanwendde, om deeze nieuwe Bezitting der *Hollanderen* te dwarsboomen, werd ras te raade hunne Bescherming te verzoeken door een Gezantschap, met aanzienlyke geschenken. (*)

(*) *Leevensbeschryvingen van voornaame Mannen en Vrouwen*, VIII. D. bl. 236 — 240.

LXXXI. ring om eene groote somme aan de Maat-
 BOEK. schappy verschuldigd te betaalen, bewoo-
 ——— gen dien Vlootvoogd tot een welgelukt
 1752. bestaan. Twee ryk gelaade *Moorsche*
 Schepen bemagtigd hebbende, vermee-
 sterde hy een Fort, 't welk de Engte van
Basfora bestreek, zo dat geen schip, zon-
 der zyne toelaating, in of uit kon loopen:
 hy voegde 'er een schrikbaarenden inval
 by op een Landgoed eens voornaamen
 Heers. De Basfa, in 't nauw gebragt,
 tradt in onderhandeling, op den voorslag,
 dat zyne weigering van volkomene vol-
 doening ten gevolge zou hebben, dat de
 Heer KNIPHAUZEN, terstond na *Bag-*
dad zou zenden, om aan den Basfa al-
 daar, van welken die van *Basfora* geheel
 afhing, klagten te doen. Zulks spelde
 hem niet alleen het verlies van Ampt;
 maar ook van Leeven. De vermogende
 Ingezetenen, de laading der twee geno-
 mene Schepen, en 's Basfas eige kas le-
 verden, binnen den tyd van drie dagen,
 vergoeding van de geledene schade der
 Maatschappye. Meer nog betekende het dat
 de Heer KNIPHAUZEN, de vryheid
 verkreeg, om de Factory der *Hollande-*
ren, en alle hunne overige Vastigheden te
Basfora te verkoopen, 't geen, in vroege-
 ren tyd, altoos was belet. op dat zy hun
 Kantoor niet na het Eiland *Careek* zouden
 verplaatzen, gelyk thans gebeurde. Alles
 derwaards overgevoerd hebbende, bouwde
 hy daar eene Vesting, wel voorzien van
 Geschut en Manschap, om zich vervol-
 gens

gens tegen de *Moorsche* Inhaaligheid te LXXXI.
 beveiligen. Zelfs lag hy de grondslagen BOEK.
 eener nieuwe Stad, ten dienste der nabuu-
 rige Kooplieden, die zich onder de Re- 1753.
 geeringe en bescherming der *Oost-Indi-*
sche Maatschappye wilden nederzetten,
 welken in groote menigte, boven al van
Benderik, toevloeiden, zo om de geweldenaaryen des Bevelhebbers van die plaats te ontvliesen, als om de Handelvoor-
 deelen deezer nieuwgebouwde Koopstad te genieten. De gemelde Bevelhebber, vondt zich niet alleen genoodzaakt om den Eigendom van *Careek*, door zyn Vader aan de Maatschappye afgeftaan, te bevestigen; maar ook het geheele Oppergebied des Eilands, door zyn Voorzaat nog behouden, over te geeven. De Cheik van *Bonchera*, die alles wat in zyn vermogen was aanwendde, om deeze nieuwe Bezitting der *Hollanderen* te dwarsboomen, werd ras te raade hunne Bescherming te verzoeken door een Gezantschap, met aanzienlyke geschenken. (*)

(*) *Levensbeschryvingen van voornaame Mannen en Vrouwen*, VIII. D. bl. 236 — 240.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

TWEE EN TACHTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

LXXXII. *Overstromingen in Gelderland. Dyk-
BOEK. breuken in Overyssel. Redding der Mas-
tenbroekeren. De Koning van Pruisen
verkoopt eenige Heerlykheden in Holland,
uit de Naalatenfchap van WILLEM
DEN III. hem aangekomen, aan WILLEM
DEN V. Bezitneeming derzelve. WIL-
LEM DE V. tot Ridder van St. Joris ver-
beeven. Reis van de Gouvernante met het
Vorstlyk Gezin na Friesland. Te Haarlem
begroet. Onder den weg op de Dorpen
vereerd. Toeft te Alkmaar. 't Voorgeval-
lene te Schermerborn, wegens een Eereboog
in de Beemster. Eerbetooningen te Hoorn,
in de Streek, en te Enkhuizen. Steekt na
Friesland over. Onthaal te Leeuwaarden.
De Gouvernante neemt, by haare te rugrei-
ze, te Hoorn Zitting by Gecommitteerde
Raaden van het Noorderkwartier, en by
de Admiraliteit. Komt in den Haag te
rug.*

rug. Bezieet de Kabinetten van de Heeren
 INSSCHOP te Rotterdam, onder veel Eerbe-
 toons dier Stad. Gelderland maakt schik-
 king op de Voogdy enz., ingevalle van het
 overtyden der Gouvernante. Utrecht doet
 zulks desgelyks. Een en ander Oproerig
 Geschrift te Amsterdam verbrand en verbo-
 den. Plakaat tegen de Paskwillen, door
 Staaten van Holland. De vrye Vaard op
 Africa verlengd. De saaken in de Oost-
 Indien gaan min voorspoedig dan voorheen.
 Pragt bepaalende Wetten aldaar gegeven.
 Stichting der Vrouwe VAN RENSWOU-
 DE. Sphera Perfecta door JAN VAN
 DEN DAM vervaardigd. De Fransche
 Schouwburg, buiten Amsterdam brandt af.
 Het Landschaps Tugt en Werkhuis te Leeu-
 waarden in de asche gelegd. Gedraagene
 voorzorgen van den Staat om den Vrede
 met de Algerynen te bewaaren. Gerugten
 en Tydingen der Vredebreuke met Algiers.
 De Oorlog door den Dei verklaard. Hoop
 dat de Porte de Algerynen tot den Vrede
 zou bewegen. Oorlogstoerusting en hier te
 Lande, en bestemmingen van Convoyen.
 Het Hof van Madrid verleent, op eene
 verpligtende wyze, Convoy aan onze Sche-
 pen in de Middellandsche Zee. Ontmoe-
 ting van Capitein ADRIAAN VAN DER
 KAM met de Algerynen, door de Span-
 jaarden gered. Frieslands Voorziening op
 de Voogdyschap enz. Overysfel aangezigt
 om ook op de Voorziening bedagt te wee-
 zen. Dit werk haupert te Zwolle, waar
 de Meente in het Ontwerp geen genoegen
 nam,

LXXXII.

BOEK.

LXXXII. nam. *Rustige taal der Meente te dier Stede. Te Kampen verzet de Meente 'er zich ook tegen. De Meente te Zwolle neemt geen genoegen in het antwoord der Gouvernante. Te Hasfelt en Steenwyk is de Meente mede niet te vrede. De Ridderfchap van Overysfel hadt ook eenige Bedenklykbeden. De Gouvernante geeft eenige verzagtingen op de Bedenklykbeden der Ridderen. De Voorziening vastgesteld. Een der Ridderen levert eene Tegenaan- tekening in. Volkomen Besluit daarop genomen. By Stad en Lande, dit stuk bepaald. Zeeland maakt desgelyks beschikking op de Voogdyschap. De Haagsche Schuttery wordt den Eel aan den Stadhouder afgevorderd. Kerkgeschillen met Ds. A. V. D. O. S. Kerktwist met Ds. P. L. S. MULLER te Leeuwaarden. In Friesland wordt TAYLOR'S Werk over de Verzoening verboden. Oude Munten by Kuilenburg ontdekt. Weersgesteldheid deezes Jaars. Aardbeeving te Helmond gevoeld. Aardbeeving en Waterberoering op den eersten van Slachtaand in deeze Gewesten, een gevolg van de Aardbeeving, die Lisabon verwoestte. Stremming des Handels daar door veroorzaakt.*

Over-
stroomin-
gen in
Gelder-
land.

Het Jaar MDCCLIII, welks Lotgeval-
len wy overwoogen hebben, schakelde
zich aan 't volgende, 't geen ons thans
staat te beschryven, vast met een droeve
scha

schakel, welke meermaalen hier te Lande 't eene Jaar aan 't ander heggt. *Gelderland* en *Overysel* hadden hier van de treurigste ondervinding. Het Riviertje de *Berkel*, uit *Munsterland* vloeyende, en zich in den *Ysel*, binnen *Zutphen*, ontlastende, door het zo genaamde Broekwater, ter ongemeene hoogte gezwollen, overstroomde niet alleen; maar zette alle de omliggende Landen onder water, zodanig dat, by menschen geheugen, 't zelve nooit tot die hoogte steeg. In de Heerlykheid *Borkelo* moesten Menschen, wier huizen voorheen altoos voor waternood beveiligd waren, dezelve ontvlugten. Hadt dit Riviertje de gewoone ontlasting in den *Ysel* kunnen bekomen, welhaast was dan dit water geweeken; doch het *Yselwater* was zeer hoog en wiesch van tyd tot tyd, aan; zo dat die Rivier, in stede van het overtollige uit de *Berkel* te ontvangen, het te rug dreef en zyn eigen water daar in ontlastte, 't geen de Overstrooming aan den *Berkelkant* vergrootte, en het Graaffchap *Zutphen* heind en veer onderzette. De gestaadig aanwasfende *Ysel*, en de Doorbraaken by *Emmerik* en *Zevenaar*, vermeerden dit schielyk en onverwagte Waterwee, 't geen, behalven de schrik en verbyftering, met groote schade aan Vee en Gewassen, van onderscheidde foort, vergezeld ging. De Menschen, met hunne tilbaare have vlugtende, genooten de hulpbiedende hand der *Zutphensche* Regeering, die alle schuiten, wel-

LXXXII.

BOEK.

1754.

LXXXII. welke eenigzins konden dienen, afzondt.
 BOEK. met allerlei voorraad aan de noodlyden-
 — den; gereed om by verder aangroeyen van
 1754. den nood Menschen en Vee te redden: ge-
 lyk geschiedde, toen het water op zommige
 plaatzen de huizen tot de daken onder-
 zette. Men borg de Ongelukkigen in
 de Gilden, en andere openbaare Huizen,
 waar zy, door bestel der Regeeringe en
 de liefdaadigheid van byzondere Ingezete-
 nen, huisvesting, kost, drank vuur en licht
 genooten. — Droeg de Regeering dus
 zorge voor de Ongelukkigen, buiten het
 Regtsgebied der Stad, zy waakte ook te-
 gen de Inhaaligheid, die zich meermaalen
 van 't naaften nood bedient tot vol-
 doening haarer schraapzugt, binnen haare
 muuren, verbiedende Koornkoopers,
 Grutters, en andere dergelyke Winke-
 liers, hunne Koopwaren hooger dan naar
 gewoonte uit te veilen: en daar de behoef-
 tige Ingezetenen der Stad, geene gemeen-
 schap met de Buitenlieden hebbende, ver-
 stookten waren om driemaal ter week ter
 markt te kunnen gaan, om Turf en ande-
 re Behoeften te koopen, beslooten zy aan
 alle Burgers en Inwoonders, die niet van
 den Armen onderhouden werden, van
 Stadswege, zeker hoeveelheid Turf te
 laaten uitdeelen, op dat niemand zich, in
 den Winter, verlegen mogt vinden. — Hoe
 veel zorgs men droeg om Doorbraaken te
 voorkomen, 't welk soms gelukte, kwa-
 men 'er twee in den *Berkeldyk*, waar door
 de toegang tot alle de Stadspoorten, één
 uit.

uitgenomen, werd afgesneeden, en het water in de Stad zodanig zwol, dat het niet alleen in alle kelders stondt, maar over de laage plaatzen en straaten heenen stroomde, in één der Kerken kon men tot diep in Louwmaand geheel niet, in de groote slegts één maal prediken. De Postwagen, van *Arnhem* op *Zutphen* moest het, toen het water de grootste hoogte bereikt hadt, ter halven wege laten steeken.

Te *Arnhem* geraakte men, wegens de ongewoone, schielijke en bykans nimmer gehoorde wyze, waarop het *Rbynwater*, in Wintermaand, oplom, in groote verlegenheid, niet zo zeer voor de Stad zelve als uit bekommerdheid voor de *Overbetuwe*; doch kreeg deeze ontzet, toen by *Emmerik* en *Zevenaar* twee geweldige Doorbraken kwamen; deeze vergrootten het Waterleed des Graaffchaps *Zutphen*, en deedt *Overysfel* in het noodlot der Overstroominge deelen. Het hooggezwolle *Tsfelwater* zette aldaar eerst een Poldertje, by *Kampen*, gelegen onder; en stroomde vervolgens, met veel aandrangs, tot aan de kruin van den *Kamperveenschen Tsfel-dyk*, voorts daar overheen, en veroorzaakte eerlang een Doorbraak: de Dorpen *Kamperveen*, *Oostervolde* en een gedeelte van de vryheid der Stad *Kampen* werden overstroomd. De gedreigde zeer groote schade der Inwoonderen dier Dorpen, werd afgeweerd door een geweldige breuk in den Dyk aan de overzyde van den *Tsfel*, die de Polder van *Mastenbroek* in een baare Zee veranderde. Het geparste

LXXXII.
B. O. E. K.

1754.

Dyk-
breuken
in Over-
ysfel.

ste

LXXXII. ste Rivierwater zette die vrugtbare lands
BOEK. douwe te dieper onder, daar zy laag ligt.

— Van de Stadswallen te *Zwolle*, gaf men
1754. door Kanonschooten kennis dier Door-

braake aan de Ingelanden van *Mastenbroek*. De moeilykheid om het Vee over de nauw toegevroore flooten, niet sterk genoeg om 't zelve te draagen, heen te brengen, en de langzaamheid, waar mede het water in 't eerst aanwiesch, deedt de gewaarfchuwden niet veel haast ter ontvlugtinge maaken; doch de aanwasch verdubbelende namen zy, in groote menigte, met hun Vee, de wyk na *Zwolle*, waar zy op dezelfde wyze als hunne Lotgenooten te *Zutphen* huisvesting vonden. Ook stelde de Regeering orde, om met schuiten, de noodlydenden, die anders met hun Vee zouden hebben moeten omkomen, aftehaalen: 't welk door veelen schoon niet zonder levensgevaar, van wegen den zwaaren ysgang, met allen yver en hulpvaardigheid, geschiedde. Zeventien Menschen met een Schuitje van *Hasselt* het *Zwarte Water* willende overvaaren, dreeven door den stroom tegen het touw der Veerponte aan, een Ysfcholle deedt het omslaan, en tien hunner verloorren het leeven. — By *Deventer* veroorzaakte het *Ysfelwater*, desgelyks eene Doorbraak in de *Snippelings-dyk*, waar van het geloste Kanon de Huislieden kennis gaf. Op 't eigen oogenblik deezer Doorbraake, bevonden zich vier Mannen in een schuit voor den Dyk, ter plaatze

waar

waar dezelve van voor 't geweld des waters week; de sterke stroom voerde hun, met een onwederstaanbaare kragt, gezwind door het gat heenen, tot de schuit stuitende aan stukken brak, en die 'er in waren in 't water geraakten; drie hunner wisten zich te redden, waar de vierde gebleeven en de in stukken geslaagen schuit beland is; weet men niet. De Magistraat en Burgery van *Deventer* volgden, in 't redden en hulp toebrengen aan de verlegenen, het voorbeeld van *Zutphen* en *Zwolle*; terwyl die van *Arnhem* en *Kampen* niet in gebreken bleeven, om het hunne tot verligting van de noodlydenden te verleenen.

Om het ondergezette *Mastenbroek* eene ontlasting van water, zo spoedig mogelijk, te bezorgen, maakte men Hulpqaten en Door snydingen op drie plaatzen, welke eene zo gezegende uitwerking baarden, dat reeds in Louwmaand veele Huislieden na hunne verlaate woningen wederkeerden; doch zy bevonden zich in een zeer benarden toestand, zo door rechtmatige bekommring voor nieuwe Overstroomingen, welke uit het smelten der Sneeuw in de Bovengewesten, en den zwaaren Regen in den Voortyd, zouden kunnen gebooren worden: dewyl de Doorbraken in de Dyken nog geheel openlagen, en des geen kragtdaadige voorzieningen konden geschieden, dan naa den *Overysfelsen* Voorjaars Landdag in Lentemaand; als mede door den reeds drukkenden nood, die eerlang nog feller stontd te prangen;

LXXXII.

BOEK.

1754.

Redding
der Mastenbroeken.

LXXXII. zo dra de geringe voorraad van Hooi, by
 BOEK. veelen reeds weg, zou verteerd zyn. Van
 ——— het overgehouden Hooi, dat tot den Voor-
 1754. zomer moest strekken, om het talryk Vee
 dier streeke te voeden, stondt een goed
 deel in 't water, verbroeid, kragtloos en
 onbruikbaar; de Landen bleeven, ondanks
 de gunstige ontlasting, blank van water,
 en zouden, opdroogende, zeer laat Gras
 geeven, en niet door de Beeften kunnen
 betreden worden, zonder den grond door
 te trappen, kruid en wortel te bederven.
 Geen benoodiger zaak, derhalven, dan
 Hooi; en hier van bleeven de zugtende
 Ingezetenen niet verstooken. Eenige
Haarlemmers, die altoos, in het hulpbie-
 den aan noodlydenen onder de milddaadi-
 ge *Ho'landers* uitstaaken, schikten twee
 Laadingen uitmuntend Hooi na *Kampen*
 en twee dergelyke na *Zwolle*, 't welk aan
 de des benoodigde Huislieden, naar ge-
 lange van ieders aantal Vee, werd uitge-
 deeld. Een Onderstand van meer vrugts,
 dan het overmaaken van Geld, 't welk,
 niet in Waaren, doch in klinkende Munt,
 uitgedeeld, der inhaaligheid gelegenheid
 verschaft, om haare schandrolle te spee-
 len, en de waakendste voorzigtigheid der
 Uitdeeleren te misleiden. Leevensnood-
 druft voor het hongerend Vee te ontvan-
 gen, was het gepaste redmiddel deezer
 Lieden, die, naa 't herstellen der Dyken,
 zich in staat zouden bevinden, om hun
 eerlyk brood te winnen; de kosten van 't
 herbouwen en weder bewoonbaar maaken,
 der

der Huizen en Boerenwooningen, zou LXXXII. grootendeels voor de Eigenaaren der Lan-BOEK. deryen komen. (*)

Strydige Erfmaakingen hadden, zints 1754. lang, een geschil verwekt over het Regt Verkoop tot de Naalaatenschap van WILLEM eeniger DEN III, Koning van *Groot-Bristanje*, Heerlyk. laatſte lynrechte Aftammeling van WIL- hien te LEM DEN I, tuſſchen den Koning van Lande *Pruifen* en den Prins van *Oranje en Nas-* door den *fau*. (†) Naa den dood van JAN WIL- Koning LEM FRISO, werd het ſlegts, by voor- van raad, bemiddeld. (§) By de meerderjaa- aan WIL- righeid van diens Zoon, WILLEM CA- LEM REL HENDRIK FRISO, hervatte men DEN V. de meermaals atgebrookene Onderhandelingen, en floot, omtrent het nog onvereffende, in den Jaare MDCCXXXII een Verdrag van Verdeelinge. (‡) Ingevolge van 't zelve behieldt de Koning van *Pruifen*, verſcheide Heerlykheden in *Holland* gelegen, als de *Hooge en Laage Zwaluwe*, *Klein Waspik*, *Twintigboeven*, *Naaldwyk*, *Hoenderland*, *Wateringen*, *Oranje-Polder*, *'s Gravezande*, en *Zandam-*

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 1. 33. 188.

(†) WAGENAAR geeft ons den grond van dit geſchil, in zyne *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 131.

(§) WAGENAAR *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 406.

(‡) WAGENAAR *Vaderl. Hiſt.* XIX. D. bl. 94 enz.

LXXXII. *dambagt*, het Huis in den *Haage* het *Ou-BOEK. de Hof* genaamd, met deszelfs Tuinen, Gebouwen en andere Toebehooren, als
 1754. mede het Huis van *Hondsbolredyk*, met de Landeryen, Wooningen en verdere Aanhoorigheden.

Voorloopige Gerugten spraken, zedert eenigen tyd, van eene Onderhandelinge tusfchen zyne *Prusfifche* Majesteit en Mevrouwē Gouvernante, wegens de Aankoop deezer Heerlykheden en Goederen, voor haaren Zoon. De gegrondheid dier gerugten bleek in Louwmaand deezes Jaars, door het sluiten van de Koop, by welke de Koning van *Pruifsen*, ten behoeve van WILLEM DEN V, den volledigften Afstand deedt, van deeze hem by verdrag aangekome Heerlykheden en Bezittingen, de Meubelen der Huizen daar onder begreepen, volgens eene lyst in den Jaare MDCCXLIX, deswegen gemaakt. Van deeze Koop waren nogthans uitgezonderd de Renten vastgesteld op de inkomende en uitgaande Regten op de *Maaze*. (*) De Prys der Heerlykheden was bepaald, op Ze-

(*) Ten deezen opzigte luidt, „het XII Arttykel „van het *Verdeelings* Verdrag Aangaande de twee „Renten van Tachtigduizend en van Twintigduizend Guldens, op de inkomende en uitgaande „Regten langs de *Maaze* geaffecteerd, is gestipuleerd en verdraagen, dat de Heer KONING voor „zich zal behouden, die van Tachtigduizend Guldens, en dat de Heer PRINS voor zyn aandeel „zal hebben, die van Twintigduizend Guldens.” *Europ Merc. July Dec. 1732. bl. 48.*

Zevenmaal Honderd Duizend Guldens, LXXXII. en die der Meubelen op Vyf Duizend Gul- BOEK dens, terwyl alle noodige beschikkingen omtrent de Kooppenningen, de Bezwaaren, de Bedieningen, de Agterstallen en de Inkomsten, zeer uitvoerig werden te neder gesteld, door de Onderhandelaars van wederzyden getekend, en door den Koning, als mede door haare Koninglyke Hoogheid, bekrachtigd. (*) 1754.

Toen in Sprokkelmaand de Uitwisseling der Bekragtiging van die Koop geschied was, volgde de Bezitneming der Goederen, vergezeld van de daar byvoegende staatlykheden, Feesten en Vreugdebedryven. De Gevolmagtigden van Konings wege, LODEWYK PHILIP VAN HAGEN en BRUNO VAN HELLEN, en de Gevolmagtigden haarer Koninglyke Hoogheid, PIETER BENJAMIN DE BEAUFORT en FRANÇOIS BÖHMER, begaven zich, met andere Heeren van aanzien, in twee Jachten, uit 's Haage na *Hondsbolredyk* om dit Lusthuis, met de heerlykheden en Goederen in *Delfland*, of het *Westland*, gelegen, als *Naaldwyk*, *Hoenderland*, *Oranje-Polder*, *Wateringen*, 's *Gravezande* en *Zandambagt*, in bezit te nemen. — Op 't gemelde Lusthuis, vonden

(*) *Traité d'Achat &c du 11 Janv. 1754.* en *Nederl. Jaarb. 1754.* bl. 137—153.

LXXXII. den zy die van den Geregte der opgenoem-
BOEK. de Heerlykheden, met alle de hooge en

— laage Amptenaaren vergaderd. By de
1754. Overdragt werden zy van den Eed den
Koning van *Pruisfen* gedaan ontslagen, en
in dien van haare Koninglyke Hoogheid
aangenomen. Het aanzienlyk Gezelschap
hieldt voorts een heerlyken Maaltyd, en
zaten die van den Geregte en andere Amp-
tenaaren der Heerlykheden aan eene byzon-
dere tafel; onder het lossen van Kanon,
derwaards aangevoerd, en het gefchal der
Trompetten, dronk men de Gezondheden
der Hooge Persoonadien, tusfchen welken
de Koop geflooten was, en der Souverain-
nen van den Lande. — De Overdragt
van het *Oude Hof* in 's *Graavenhaage* werd
in stilte, door de wederzydsche Gevol-
magtigden verrigt. Doch zy begaven zich
met het Binnenjacht, van haare Koningly-
ke Hoogheid na *Rotterdam*, en met het
Buitenjacht na de *Zwaluwe*, om in de
Hooge Zwaluwe de Overdragt te doen,
van de Heerlykheden in *Zuid-Holland*,
de beide *Zwaluwen*, *Klein Waspik* en
Twintighoeven, 't geen met meer omslags
dan in *Delfland* toeging. De gezamenlyke
Burgery en Ingezetenen verscheenen, op
den dag tot deeze verrigting bestemd,
'smorgens in 't Geweer, met nieuwe Vaan-
dels en Oranje-Cocarden op den hoed,
zich in twee ryen fchaarende van de
plaats, waar het Jacht aankwam tot
het Regthuis. De Baljuw en de Magi-
straat verwelkomden de Gemagtigden, die
zich

zich na het Regthuis begaven , waar de Overgeeving en Overneeming der Heerlykheden , met alle staatlykheid volbragt zynde , zulks aan 't Gemeen werd bekend gemaakt , onder het fteecken der Trompetten , het losbranden van 't Kanon , en verſcheide falvos der Burgerye , vergezeld van het luiden der Klokken , en het uitſteecken van Vlaggen en Wimpels. Een pragtige Maaltyd voor de Gemagtigden aangericht , en verſcheide tafels , waar aan die van den Geregte , de Amptenaaren en de vornaamſte Burgers zich vervoegden , vervrolykten voorts dien dag , op welken het 's avonds aan geen vreugdbetoon der Ingezetenen ontbrak ; de Klokken werden andermaal geluid , de Tooren en alle de Huizen waren geillumineerd , en onder het afſteecken van Vuurwerken , hoorde men het onophoudelyk geroep , *Vivat Oranje ! Lang leve zyne Hoogheid ! Hoezee !*

Haare Koninglyke Hoogheid , beſchonk den Heere VAN KLINGRAF , die van wege den Koning van *Pruisfen* , ter bevordering van deeze Koop , met den Heere CHARON ST. GERMAIN , Raadsheer van zyne Hoogheid , Briefwiſſeling gehouden hadt , met eene ſomme van Achtienhonderd Ryksdaalders , tot erkentenis van de genomene moeite , en bewees de Koning aan den gemelden Raadsheer eene gelyke erkentenis. Ook deedt hy aan de Heeren DE BEAUFORT en BÖHMER , een geſchenk van een zeer fraaye Gouden Snuiftabakdoos , met zyn Afbeeldzel met

LXXXI. Diamanten bezet, ter hand stellen. 't Welk
BOEK. de Gouvernante beantwoordde, door de
Heeren VAN HAGEN EN VAN HELLEN,
1754. eene dergelyke Gedagtenis van haar ge-
noegen over dit volbragte werk eigenhan-
dig over te leveren. (*)

Baarde deeze Aankoop vreugde, op de
Plaatzen daar in betrokken, de vermeer-
dering van luister, den Huize van *Oranje*,
daar door toegebracht, als hersteld in een
oud bezit, van Goederen in den Lande
gelegen, was den Landzaat, over 't alge-
meen, welgevallig. De korts daar op vol-
gende Zesde Jaardag des Erfstadhouders,
werd ten Hove, onder uitneemende vreug-
debewyzen, en geen minder pragts, dan
in den voorleden Jaare, gevierd. (†) Dee-
ze, als mede de Verjaardags-blydschap
in den *Haage*, en andere Steden en Plaatzen
te beschryven, zou op een verveelend her-
haalen uitloopen.

WILLEM
DE V.
wordt
Ridder
van *St.*
Joris.

Van eenen anderen aart, en daarom
eener byzonderder melding waardig, is
het, dat zyne Hoogheid, wiens Inhuldi-
ging tot Ridder van de *Kousfeband*, wy
hier boven gedagten (§), weinig dagen,
naa dat hy in zyn Zevende Jaar tradt, tot
Ridder van *St. Joris* verheeven werd.
Van de Instelling der Broederschap van
St.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 153. — 156. 319.
783.

(†) Zie hier boven bl. 36.

(§) Zie hier boven bl. 27.

St. Joris in den *Haage*, welker Leden LXXXII, zich *Ridders* noemen, heeft men geen BOEK, zeker bescheid, dezelve oudheid lydt geen twyfel, en vast gaat het, dat zy in vroeger tyde, by groote Hoogagting aanzienlyke Voorregten bezaten. Veel Heeren van hoogen Rang, vindt men onder deeze *Ridders*, die in de *Doele*, naar het Hoofd der Orde, de *St. Joris Doele* gheeten, een Gebouw hun toebehoorende, om de twee of meer Jaaren een plegtigen Maaltyd houden, en nieuwe *Ridders* inhuldigen. (*) — Aanzienlyker en talryker Inhuldiging dan 'er nu, op den één en twintigsten van Lentemaand, geschiedde beleefde geen der Broederen. Voor niet minder dan honderd en zeventien Perfoonen was tegen den Middagmaaltyd, in de onlangs volbouwde Vorstlyke zaal, gedekt. De *Ridders* begaven zich derwaards, en hadden tot Gasten de voornaamste Heeren van het gevolg der Gouvernante: die van tafel opstonden vóór het aandienen van het keurlyk Naageregt, om den aanstaanden Ridder aftehaalen: die met een Draagkoets, onder een staatlyk geleide, vóór de *Doele* genaderd, aan dezelve ontvangen werd door de Heeren Graaven van WELDEREN, BENTINK, Heer van *Rhoon* en *Pendrecht*, HENDRIK VAN MASSAU LA LECK, en VAN HOM-
PESCH

(*) *Tegenw. Staat van Holland*. VI. D. bl. 72.

LXXXII. PESCH Heer van *Genderen*, als Hoofd-
 BOEK. mannen der Broederschappe. Zy geleid-
 — den hem na de groote Zaal, met eenige
 1754. honderden van lampen fraay verlicht; aan
 de Deur ontving de Baron VAN WASSE-
 NAAR, Heer van beide de *Katwyken*, als
 Deken, met de Heeren FRANK VAN
 DER GOES, den Baron van HEKEREN
 TOT BRANTZENBURG en de Heer
 Griffier J. DE BACK, als Raaden der Broe-
 derschappe, den Jongen Vorst. In een stoel
 gezeten, hoorde hy Mr. WILLEM VAN
 DER ESCH, als Pensionaris, uit naam
 van 't geheele Genootschap, eene korte
 en welgepaste aanspraak doen, welke hy,
 op eene wyze voor een Kind zeer voldoen-
 de, beantwoordde. Hier op volgde de In-
 huldiging zelve, de Deken omhing hem
 met het Ordeteken, bestaande in een Gou-
 den Keten en Penning, terwyl de Heer
 VAN DEN BOETZELAAR, als Vaan-
 drig, hem het Vaandel over 't hoofd
 zwaayde. De Prins zag hetzelfde verrig-
 ten aan den Jongen Hertog van RICH-
 MOND en verscheide anderen, waarop hy
 vertrok, en de Broederschap voortvoer
 met andere Heeren, meest van den eer-
 sten Rang, tot Ridders te verheffen; het
 getal beliep omtrent vyftig. In den avond
 stak de Broederschap een zeer kunstig
 Vuurwerk af, waar in de werking van *Sz.*
Foris en *de Draak* boven al opmerking
 verdienden. Haare Koninglyke Hoogheid
 vergezelde den nieuwlings aangestelden Rid-
 der,

der, na een Huis naast de *Doele*, om van daar dit Vuurwerk te beschouwen. (*)

LXXXII.
BOEK.

Niets dan eene zeer aanneemelyke en voor allen geloofbaare waarheid zouden wy te nederstellen, indien wy, met een enkelen regel, schreeven, dat de zugt om het Huis van *Oranje*, alle mogelyke Eere aan te doen, de heerschende neiging was der Landzaaten; doch het zal, ter vollediger begrip hier van, dienftig weezen op byzonderheden ftil te staan, die tot doorflaande bewyzen van deeze waarheid strekken, en die Volksneiging ten klaarste aan den dag leggen. Allergeschikst hier toe is de heen en weder reize, van het Stadhouderlyk Gezin na *Friesland*, in Zomermaand deezes Jaars aangevangen. —
Haare Koninglyke Hoogheid hadt zich bepaald, om met de Vorstlyke Spruiten, vergezeld van den Opperhofmeester Baron van BURMANIA, en den Opperstalmee-ster Baron van GROVENSTINS, benevens eenige andere Heeren en Dames van de Stadhouderlyke Hofhouding, 't Vorstlyk Lusthuis 't *Oranjewoud* in *Friesland*, voor eene wyl te betrekken, en dit Gewest, wel eer haar verblyf, en nog de woonplaats van de Prinses Weduwe, te bezoeken. Zy begaf zich, naa, benevens haare Kinderen, de afscheidgroete en behouden reis wenschingen, van meest alle Buitenlandsche Gezanten, Heeren van Re-

1754.
Reis van
de Gou-
vernante
met haar
Gezin na
Friesland

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 157.

LXXXII. Regeering en Adel in den *Haage*, ont-
BOEK. vangen te hebben, in vier koetzen, met
— zes paarden bESPANNEN, met haar gezelschap, op reis. Het Adelyk Lusthuis *Ber-*
1754. *kenroode*, toebehoorende aan den Heer
MATTHEUS LESTEVENON, Afge-
zant van deezen Staat aan 't *Fransche Hof*,
doch thans op zyne Heerlykheid zich be-
vindende, was ter ontvangst, onthaal, en
nagtverblyf voor 't hooge Gezelschap ge-
schikt. Alles beantwoordde aan 't aanzien
van de Gasten en de ryklykheid van den
Gastheer; de pragtig voorziene Tafel en
het fraaye Vuurwerk staaken boven alles
uit.

Te Haar- *Haarlem*, de eerste Stad, door welke
lem be- dit hooge reizend Gezelschap heen trok
groet. hadt zich tot begroeting van 't zelve ge-
reed gemaakt. Reeds vroeg in den mor-
gen waren de Burgers en Schutters op hun-
ne loop plaatzen, en schaarden zich ver-
volgens in die sraaten, waar het Vorstlyk
Gezin zou doorryden. Op het oogenblik
der intrede loste men 't geschut van de
bolwerken; de Stads Adjutant geleidde
den trein door de geschaarde Burgers,
vergezeld van twee en dertig Sergeanten.
Ten huize van den Voorzittenden Burge-
meester PIETER SAMUEL CROMME-
LIN, waar de Hoofdofficier, de regeeren-
de Burgemeesters, Schepenen en twee
Secretarisfen zich bevonden, werden de
Vorstlyke Perfoonaadien binnen geleid en
door den Hoofdofficier, JAN VAN STY-
RUM, met eene op de Reize toepasfelyke
aan.

aanspraak begroet; de Colonellen, ten ge- LXXXII.
 hoor toegelaaten, ontvingen de betuigin- BOEK.
 gen der Gouvernante van haar genoeg
 over de *Haarlemsche* Schutterry. Na het 1754.
 gebruiken van eenige ververschingen, ryk-
 lyk opgedischt, weder in de koetzen ge-
 treden, verlieten zy *Haarlem* onder het
 andermaal losbranden des geschuts.

Onder den weg liet Mevrouw de We- Onder
 duwe CORNELIS TRIP, van haare aanzien- den weg
 lyke Buitenplaats *Meerhollet*, aan het Stad- op de
 houderlyk Gezin een ruim geschenk aan Dorpen
 bieden, van de schoonste in de kas getrok- vereerd.
 ken Perzikken en een keurlyken Kanteleop
 Meloen. In de *Beverwyk* pronkte het
 Raadhuis der Stede en de Kerktooren met
 vlaggen, het ongelyk aankomen der koet-
 zen, en het veranderen van voorspan, gaf
 den *Beverwykeren* en de ongelooflyk groo-
 te menigte aanschouweren, van wyd en
 zyd, derwaards gevloeid, gelegenheid, om
 naar genoeg, het Vorstlyk Gezin te zien.
 De Dorpen *Kastrikum* en *Limmen*, lieten
 het by de Vlaggen op de Kerktoorens be-
 rusten; doch de Inwoonders van *Heilo*
 hadden, daar en boven, by de inkomst van
 het Dorp eene Eerepoort opgericht, en
 stonden de Landlieden, met den Schout
 aan 't hoofd, in de wapenen, doende,
 terwyl de koetzen flapvoets doorreden,
 met een houding beter dan men van die
 Landlieden zou hebben durven wagten,
 de gewoone wapengroete, en by het ver-
 trek een algemeen salvo.

LXXXII. *Alkmaar* volgde *Haarlems* voetstappen
 BOEK. in het eerbewys, en reeden de Vorstlyke
 ——— Perfoonen, by 't inkomen, met Kanonscho-
 1754. ten begroet, door de geschaarde Burgers
 Te *Alk.* na de Grootte Kerk, schoon het voornee-
 maar men niet was, hier langer te vertoeven,
 ontvan- dan het verwisfelen van paarden vorderde,
 gen. traden zy egter af om de Grootte Kerk
 te bezigtigen; de Voorzittende Burgemees-
 ter ontving ze op het plein, en de ove-
 rige Heeren der Regeeringe met hunne
 Vrouwen, wagtten ze op in de Kerk, waar
 veelerlei Ververschingen, kostbaar opge-
 schoteld, gereed stonden. Een weinig hier
 van genuttigd hebbende, verlieten zy de
 Kerk en de Stad, onder 't lossen des Ge-
 schuts.

't Voor- Te *Schermerborn*, hadden de Landlie-
 gevallene den een Eereboog vervaardigd. Een fraayer
 te SCHER- stondt voor de *Burg* van dit Dorp op den
 MERHORN *Beemsterdyk*, door Schout en Schepenen,
 wegens der laage Regtbank van de *Beemster* 's avonds
 een Eere- te voeren, eigenhandig opgericht. In den
 boog in nagt was deeze niet alleen van de voor-
 de *Beem-* naamste cieraaden beroofd, maar ook van
 ster. schooren ontbloot; dan, door de wakker-
 heid des Bailjuws van de *Beemster*, w.
 BLYDENBERG, zo verre hersteld, dat
 men 'er veilig onder door kon ryden. Dee-
 ze Heer vervoegde zich te paard, zo ras
 de Koetzen onder het Regtgebied van de
Beemster gekomen waren, naast dezelve,
 begroetende het Vorstlyk Gezin, naast de
 koets der Gouvernante rydende, bleef hy
 niet in gebreke, om de schennis der Eere-
 poor-

poorte, en het gevaar, waar in het Stad LXXXII, houderlyke Gezin zou hebben kunnen ge-BOEK.
 raaken, te vermelden: zy gaf haare verontwaardiging te kennen, zich verzekerd 1754.
 houdende, dat Bailjuw en Hoogheemraaden van de *Beemster*, dit bedryf met geen onverschillige oogen zouden aanzien. (*) Gelyk de Vrouw en Zuster des Bailjuws, benevens andere Heeren en Dames, by het inryden van de *Beemster*, van een Buitenplaats op den Dyk getreden, in 't voorbygaan, het hooge Gezelschap gegroet hadden, zo begaf zich de Heer CORMANS, Dykgraaf van de *Beemster*, met het Jacht dier weelderige streeke, tuschen
Scher-

(*) Op een den volgenden dag belegde Vergadering der Hoogheemraaden, beloofde men honderd Gouden Ducaaten, aan den geenen, die den Daader of Daaders wist aantewyzen, welhaast werden 'er drie Perfoonen van de armste soort te *Schermerhorn* geligt en in hegtenis genomen. Zy bekenden eenpaarig het gedaan te hebben, op aanraaden des Schouts van *Schermerhorn*; die ook naderhand beleedt, deeze Liederen daar toe te hebben aangezet, niet om haare Koninglyke Hoogheid, of het Vorstlyk Huis, eenig leed, aan te doen, of kleinagting te betoonen; maar enkel uit jaloufy om dat de *Beemster* Eereboog de zyne scheen te overtreffen. Op een ingeleverd Verzoekschrift werden de gevangenen ontslagen; de Schout van *Schermerhorn*, gaf 'er desgelyks een over; doch moest, op byzonderen last van Mevrouw de Gouvernante, by 't verkrygen van Strafbeydyding, voor den Hove van *Holland* verschynen, om bestraft te worden over zyn gedrag, en werd hy, door Burgemeesteren van *Alkmaar*, als Ambagtsheeren, in zyn Schout en Secretarisfchap eerlang hersteld. *Nederl. Jaarb. 1754. bl. 635. 815. 1216.*

LXXXII. *Schermerborn* en *Avenborn* liggende, be-
 BOEK. nevens eenige Heeren en Dames op den
 — Dyk om dezelfde pligtleeging af te leg-
 1754. gen. Haare Hoogheid bedankte den *Bal-
 juw*, wanneer hy aan 't einde van de *Beem-
 ster* afscheid nam voor de oplettenheid der
 Heeren en Dames aan 't Vorstlyk Huis be-
 weezen.

Eerbe-
 toonin-
 gen te
Hoorn.

Te *Hoorn* waaiden de Prinsevlaggen van
 Stadhuis, Groote Kerk Tooren, en de
 Vergaderplaatsen der Collegien in die
 Stad. De Burgery, uit het Tuighuis van
 de Heeren Gecommitteerde Raaden van
 het *Noorderkwartier*, met gelyke gewee-
 ren voorzien, stondt geschaard; en voor
 het Huis van den Oud-Voorzittenden Bur-
 gemeester JOAN ABBEKERK CRAP,
 waar het doorlugtig Gezelschap den Maal-
 tyd zou houden, was, door de Gebuuren,
 eene Eerepoort toegesteld. Een der Toor-
 enwagteren gaf, door 't blaazen van 't be-
 kende Airtje, *Wilhelmus van Nassouwen*,
 kennis van de aannadering; en by 't bin-
 nenryden, hoorde men zeven Kanonscho-
 ten van ieder der vier Stadsbolwerken, één
 en twintig van het Admiraliteits Magazyn,
 en elf van de Timmerwerf der *Oost-Indi-
 sche* Compagnie; het steeken van de Trom-
 pet op den Tooren, en het Klokkepel
 ving daar op weder aan, en duurde zo
 lang het hooge Gezelschap zich in de Stad
 onthieldt; 't welk ten huize van gemel-
 den Oud-voorzittenden Burgemeester, de
 Begroetingen van de Magistraat der Stad,
 van de Leden der beide Collegien van Ge-

committeerde Raaden, van de Bewindhebbers der Oost en West-Indische Compagnien, Gelastigden uit den Gereformeerden Kerken Raad, en veele andere Persoonen van beiderlei Sexen, ontving. By het uitryden werden de Eereschooten herhaald.

LXXXII.

BOEK.

1754.

In de *Streek*, een reeks van Dorpen aan een straatweg, die van *Hoorn* tot *Enkhuizen* loopt, waren alle de Toorens der Dorpen met Vlaggen verciend; de Dorpklok luidde by het doorryden in elk Dorp; *Lutjebroek* en *Bovenkarspel* onderscheidden zich van de overige door Eerepoorten. — *Enkhuizen*, betoonde zyne vreugd door 't affchieten des Geschuts, by de aankomst des Vorstlyken Gezins, de Burgery stondt in de wapenen geschaard, zo dat zy den weg afgebaakend hadden tot aan de Haven, waar het Jacht op de komst des Doorlugtigen Gezelschaps wagtte, in 't welk de Heeren van de Magistraat en Gecommitteerde Raaden van de Admiraliteit hunne Hoogheden verwelkomden.

In de Streek en te Enkhuizen.

Een gunstige wind voerde het Vorstlyk Gezin na de *Lemmer* over; van waar de gereedstaande Koetzen, 't zelve na 't *Oranjewoud* bragten. De Prinses Grootmoeder, van *Leeuwaarden* op 't *Oranjewoud* gekomen, reedt haare Dogter en Kleinkinderen te gemoete; dezelve, by de ontmoeting, met de hartlykste genegenheid omarmende.

Steekt na Friesland over

Frieslands Hof en Hoofdstad *Leeuwaarden*, stak boven alle uit in betooningen van

Onthaal te Leeuwaarden.

LXXXII. Eerbewys. De Magistraat, verzekerd van
 BOEK. den dag op welken de Gouvernante, nevens
 de Vorstlyke Spruiten, die Stad met een
 1754. bezoek zou vereeren, deedt zes koetzen,
 voor het Raadhuis komen, ieder met twee
 paarden bespannen: deeze zo wel als de
 Bedienden waren ryklyk met Oranjelin-
 ten, Cocarden, en andere cieraaden, op-
 gepronkt. Voor de koetzen reedt de Ce-
 remoniemeester te paard, ter zyde der
 koetzen, waar in Burgemeesters zaten,
 gingen de Livoreidraagende Bedienden
 der Stad, de Wagtmeester kwam te voet
 agter alle de koetzen, en gevolgd door de
 vier Stadsbodens, wier Staven met Oran-
 jelinten omvlogten waren. In deeze orde
 reedt de trein tot het uiterste van *Leeu-
 waardens* grondgebied. Toen het Vorst-
 lyk Gezin, met eenigen der Hofhoudinge,
 daar kwam, in vier koetzen ieder met zes
 paarden, traden de Heeren der Magistraat
 uit de koetzen, en verwelkomden de hoo-
 ge Persoonadien by monde van den Bur-
 gemeester GUBERTUS KNOCK. We-
 der in de Koetzen getreden, reeden zy
 voor die hunner Hoogheden, om dezelve
 dus ter Stad in te geleiden. De tien Bur-
 ger Compagnien, op 't cierlykst uitge-
 streken, schaarden zich in twee ryen
 van de Poort na het Hof van de Prinsesse
 Douariere, zo verre dezelve kon strekken,
 de Krygsbezetting vulde het overschieten-
 de aan. De Grootmoeder der Vorstlyke
 Telgen ontving op het Hof haar doorlug-
 tig Geslacht op het teederst; en werd daar

anderwerf door den Burgemeester KNOCK LXXXII.
 begroet. By het speelen der Klokken, BOEK.
 en het blaazen op Walthoorens en Trom-
 petten, paarde zich 't gebalder van 't 1754.
 Geschut en het gekletter der Snaphaa-
 nen der afvuurende Burgeren; die, dit
 verrigt hebbende, binnen de barriere van
 het Hof trokken, waar de Officiers, met
 Sponton en Vaandel, het Vorstlyk Ge-
 zelschap groetten. — De Schippers,
 op eene wyze hun eigen, hunne genegen-
 heid en yver, voor 't Stadhonderlyk Ge-
 zin willende aan den dag leggen, plaat-
 sten een Schip aan den eenen kant van
 de *Wirdummer* Brugge, een ander aan
 den overkant by het Bolwerk, en voor-
 waards lag het Prinzenjacht. Van deeze
 Vaartuigen zwierven een groot getal Vlag-
 gen en Wimpels, alle naar de kunst ge-
 schilderd; op ieder lagen negen stukken
 Kanon, en elk hadt een Trompetter, die,
 op gepaste tyden, het meergemelde *Wil-
 helmus van Nafouwen* bliës. By het
 doorryden van den Vorstlyken Stoet
 streek men de Vlaggen, ter begroetinge,
 met eene verwonderenswaardige vaardig-
 heid. Het losbranden van het Kanon op
 de Vaartuigen beantwoordde dat van het
 Stads Geschut. De Capiteins voerden
 het bevel met uitgetooge Sabels. Buiten
 de Stad alles verrigt hebbende, trokken
 de Schippers, als een afgezonderd Bur-
 ger lichaam, zeer cierlyk met Goud, Zil-
 ver en Oranje opgepronkt, met Vlaggen,
 Wimpels, en vergulde Tuigjes boven op

LXXXII. dezelve, in eene welgeregelde orde, ste-
 BOEK. dewards. De Capiteins traaden voor
 uit, die van het Prinzen Jacht in 't mid-
 1754. den, agter deezem de Conftapels, toen
 de Vlaglieden, verder een groot lichaam
 van Schipperen, met de blaazende Trom-
 petters voor op. Voor het Hof der Vor-
 ftinne Douariere gekomen, begroetten
 zy de Vorstlyke Perfoonaadien, met de
 uitgetooge Sabels en Vlaggen, en kwa-
 men, het Prinzen Hof, en de Magiftraat
 voorby getrokken zynde, in hunne Sche-
 pen te rug, waar zy den avond, onder
 het betoon van veele vreugdtekenen,
 fleten. — 's Avonds keerde het hoo-
 ge Gezelschap, een teder affcheid van de
 oude Vorftinne genomen hebbende, we-
 der na 't *Oranjewoud*; waar zy tot den
 zestienden van Hooimaand zich onthiel-
 den, en de Vorftin Grootmoeder, die
 wederom derwards gegaan was, vaarwel
 gezegd hebbende, na de *Lemmer* vertrok-
 ken, om naa *Hoorn* over te fteeken.

De Gou- Hadt Mevrouw de Gouvernante, in den
 vernante Jaare MDCCLII, in de Hooge Vergade-
 neemt op ringen in 's *Graavenhaage*, Zittinge geno-
 haare te men (*), Gecommitteerde Raaden van
 rugreis het *Noorder-Kwartier* verlangden, die zelf-
 zitting by de eere te mogen genieten, en gaven haar,
 Gecom- by eenen Brieve hier van kennis, terwyl
 mitteerde Raaden zy zich in *Friesland* bevondt. Een gun-
 van 't stig antwoord was een voldoende wenk
Noorder- Kwar- voor
tier.

(*) Zie hier boven bl. 17.

VOOT den Heer WILLEM BLYDEN- LXXXII.
 BERG, dien wy, als Baljuw van de *Beem-* BOEK.
ster, zo vol blaakenden yver zagen in het
 Stadhouderlyk Gezin, met alle tekenen 1754.
 van hoogagting te ontvangen, om, als
 Oud Burgemeester van *Purmerende*, in de
 Vergadering van Gecommitteerde Raaden
 te *Hoorn* zitting hebbende, zich na 't
Oranjewoud te begeeven, en, naa 't af-
 leggen der pligtpleegingen, uit naam
 hunner Edel Mogenden, met de Gouver-
 nante de wyze van opwagting te beraa-
 men. — De *Hoornsche* Magistraat, de Le-
 den der aanzienlyke Vergaderingen binnen
 die Stad, en de Burgerye, waren allen, op
 de wederkomst diens Heers, den vastge-
 stelden dag, tot het volvoeren dier pleg-
 tigheden beraamd zynde, onvermoeid be-
 zig om alles tot eene Opwagting gereed te
 maaken, veel luisterryker dan de voor-
 gaande. Drie Eerepoorten, een van meer
 dan negentig, een van dertig, en een van
 omtrent twee honderd dertig voeten, in
 een en dezelfde sstraat opgericht, van bo-
 ven en aan de zyden met eene menigte
 van Bloemen en groenende Palm kunstig
 digtgemaakt, vormden in 't verschiet een
 overdekte laan van aan elkander gegroeid
 jeugdig geboomte. De laatstgemelde zeer
 groote Eerepoort, door de Scheepstim-
 merlieden vervaardigd, pronkte aan het
 boveneinde, tegen over het Collegie van
 Gecommitteerde Raaden, met een groote
 Oranjevlag, het Scheepstimmermans Gil-
 de toebehoorende. De Voorzittende Bur-

LXXXII. gemeester L. MERENS, hadt voor zyn huis, BOEK. in eene andere fraat, een niet min fraaye
 1754. Eerepoort, ter langte van bykans negentig voeten laten oprichten. Ontelbaar waren de Eeretekens, die de Huizen van byzondere Perfoonen vercierden, alle bestemd om de hartlyke genegenheid der Bewoonderen voor het Stadhouderlyk Gezin uit te drukken. Voor de Raadkamer der Gecommitteerde Raaden, hadt men het Bassecour, om den regen, overdekt, en op den grond tapyten gespreid. In 't vervaardigen van al deezen toefstel, flak de Heer BLYDENBERG uit in yver en zorgvuldigheid, op dat alles, by tyds, in orde mogt zyn, en de Hooge Perfoonadien, 't zy in het uittreeden van de Koetze, of in het doorryden, geen de minste belemmering ontmoetten. De Burgery was weder met gelyke snaphaanen uit het Arseenaal voorzien.

De zeventienden van Hooimaand, was de bepaalde en gewenschte dag: 's avonds te vooren betrok een der Burger Capiteinen de Nagtwagt, om, onmiddelyk op de komst van haare Koninglyke Hoogheid, gereed te zyn. Toen de Poortklok, in den vroegen morgenstond, op den gewoonen tyd, luidde, zeilde het Prinslyk Jacht voor de Stad, en ankerde agter den Wierdyk. Een afgevaardigde Sloep, verwittigde de Magistraat van de aankomst, met verzoek dat er in de Stad geene beweging mogt gemaakt worden, eer de Gouvernante eenige rust hadt genooten,
 als

als mede dat 'er geen Gehoor voor negen LXXXII. uren zyn zou. De begroeting werd uit- B. O. E. K. gesteld, en de Burger Capitein, die de Nagtwagt gehouden hadt, trok met stille trom na 't Hoofd. De zugt ter vreugd- 1754. betooning kon zich, egter, nauwlyks een uur bedwingen, althans, toen dit verstreken was, begon het Klokkenspel en 't blaazen van den Tooren, op last van den Voorzittenden Burgemeester. Dit voor- spel van blydschap, bestaanbaar met het verzoek der Gouvernante, werd twee uren laater, toen het Jacht het anker ligte, het Zeehoofd der Stad naderde, en na binnen schoot, gevolgd van het roeren der Trom door alle de wyken, en alle de gewapende Burgers begaven zich op de posten in ryen langs de gragt en straaten, door welke de Hooge Persoonadien na 't Collegie der Gecommitteerde Raaden van het Noorder-Kwartier zouden ryden.

Twee Bezendingen, een uit het gemelde Collegie, en een, uit dat der Admiraliteit, waar in haare Koninglyke Hoogheid desgelyks Zittinge zou neemen, ver- voegden zich door deeze geschaarde Burgers na het Jacht, om haar, en de Vorstlyke Kinderen, te verwelkomen. Een staatlyke trein van Koetzen geleidde en bragt het hooge Gezelschap na 't Collegie van Edel Mogenden; het Geschut, zo op de Bolwerken als het Admiraliteits Magazyn, en de Timmerwerf der Oost-Indische Compagnie, werd gelost even als

LXXXII. by de eerste Intrede (*): het geschal van
 BOEK. Pauken en Trompetten, beurtlings afge-
 ——— wisseld door het slaan der Trom, uit de
 1754. vensters van een der bovenvertrekken des
 Raadkamers, vervulde de lugt, al den tyd
 dien haare Hoogheden by Gecommitteerde
 Raaden verbleeven. Voor derzelve Col-
 legie stondt een gedeelte van het Regi-
 ment Gardes Dragonders te *Hoorn* in be-
 zetting liggende, in de wapenen. Haare
 Koninglyke en Doorlugtige Hoogheden
 werden, by het uittreeden uit de koets,
 door vier Leden van den Raad ontvan-
 gen, en langs den met tapyten beleg-
 den weg na binnen geleid. Andere Leden
 bragten de Gouvernante in de Raadka-
 mer, waar zy door den Voorzitter ont-
 moet, zitting nam. Intusfchen vermaak-
 te zich de Erfstadhouder en de Prinfes
 CAROLINA, in een der vertrekken met
 de aanwezende Heeren en Dames. Naa
 het eindigen der Vergaderinge verzogt men
 de Vorstlyke Kinderen in de Raadkamer;
 zy vertoonden zich eenigen tyd, voor de
 opengeschoove raamen aan de zamenge-
 vloeyde menigte, terwyl zy zich vermaak-
 ten met het gezigt op de fraaye Eerepoor-
 ten; de Jonge Prins bedankte, op last zy-
 ner Moeder, met eene vriendlyke hand-
 kus, de Burgers van *Hoorn* voor de be-
 weezene eere. Een fraay ontbyt en eenige
 Frui;

(*) Zie hier boven bl. 60.

Fruiten boodt men in een ander vertrek LXXXII.
het hooge Gezelschap aan. BOEK.

De gewapende Burgery hadt middeler-
wyl zich in orde geschaard, langs den 1754.
weg van het Collegie der Gecommitteerde Als mede
Raaden, tot voor de Vergaderplaats der by de
Heeren van de Admiraliteit of het *Prin- Admirali-
senhof*. De Gouvernante tradt 'er binnen teit.
onder 't blaazen der Trompetten, en nam,
staatlyk ingeleid en opgewagt, Zitting in
de Raadkamer, waar de Secretaris haar
uit naam, des Zeeraads van het *Noorder-
Kwartier* begroette. — 't Viel juist in
dat, ten deezen tyde, in de Groote Kerk
het Clasfis van *Hoorn* vergaderd was; de
Leden van 't zelve hadden verzogt, dat
het Stadhouderyke Gezin, zich in hun-
ne Vergadering mogt laten vinden; de
Erffstadhouder en CAROLINA, op die
hoogte gekomen, terwyl zy met de Vor-
stin Moeder in eene koets gezeten, den
weg na 't *Prinsenhof* namen, stapten, ter vol-
doening van dat verzoek, uit dezelve en
traden de Kerk in, aan de deur opgewagt
door twee Gelastigden, die den Erffstad-
houder op den stoel des Voorzitters brag-
ten, en CAROLINA nevens hem plaat-
sten. De Voorzitter verwelkomde, met
eene Aanpraak, de Vorstlyke Spruiten,
boven al deeze rigtende aan CAROLINA,
haar smeekende een voorpraak deezer Ver-
gaderinge by haaren Broeder te willen
zyn, als zyne Hoogheid het Stadhouderyk
Bewind zou aanvaard hebben. Voorts be-
zigtigden zy het merkwaardige dier Ker-

LXXXII. ke, en reeden na het *Prinsenhof*, waar
 BOEK. zy, even als hunne Vrouw Moeder ont-
 ——— vangen; en in 't gezelschap van aanzienly-
 1754. ke Dames in de Prinseskamer opgewagt
 werden, tot de Raad scheidde, en het
 hooge Gezelschap, in dat vertrek eenige
 ververschingen nam. — Hier mede was
 deeze lang by veelen gewenschte Zitting-
 neeming voltrokken. Mevrouw de Gou-
 vernante, de Eerstadhouder en CAROLI-
 NA plaatsten zich elk in een byzondere
 koets, en verlieten *Hoorn*, onder het los-
 sen van 't kanon op dezelfde wyze als by
 het inkomen geschied was.

Komt in Haare Koninglyke Hoogheid hadt be-
 den *Haag* flooten, op haare terugreize, geene Stad
 te rug. door te trekken, dan *Hoorn* alleen, ter
 voldoeninge van 't verzoek der beide Hoo-
 ge Vergaderingen. Zy nam haaren weg
 buiten *Alkmaar* om; doch kon zulks niet
 beletten, dat zy in den *Hout* gekomen, de
 begroeting uit het geschut van Stadswal-
 len, ontving, en aan den Lusthof van een-
 der regeerende Burgemeesteren JACOB
 JOSIAS VRYBURG, door Burgemeesters
 vergezeld van derzelve Egtgenooten, ont-
 moet, en onder het verspannen der koetzen
 in dezelve gezeten, op eene smaaklyke
 verversching van Fruiten getoefd wierd. —
 Onder het gejuich van Stedelingen en
 Landlieden, zetten zy de reis, over de
Beverwyk, voort na *Haarlem*; driemaal
 brandde hier 't Geschut los, terwyl het
 Vorslyk Gezelschap buiten omtrok, om
 op de Lustplaats *Lierkennode* den avonds-
 maal-

maaltyd en de nagtrust te neemen. De LXXXII. Heer LE STEVENON, was intusfchen na BOEK. Frankryk verreisd, en wagtte de Baron PIEK, — Heer van Zoelen en Brakel, met Mevrouw 1754. we zyne Gemalinne, het Vorstlyk Gezin aldaar op, 't geen 's anderendaags, naa een afweezen van vyf weeken, op het Huis de Oranjezaal terug kwam, hoogstvoldaan over de eere in *Hollands Noorderdeel* en in *Friesland* genooten. (*)

Het Stadhouderlievend *Rotterdam*, wil- Bezieet de de voor de *Noordhollandfche Steden* in Kabinet- Eerbetoon niet onderdoen, wanneer, in ten van de Hee- deezen Zomer zich de gelegenheid aan- ren BIS- boodt, om het Vorstlyk Gezin binnen zy- schop ne muuren te ontvangen. De kostbaare te Rot- Verzamelingen van Zeldzaamheden zo in terdam. Natuur als Kunst, door de rykbemid- delde Broeders JAN EN PIETER BIS- sCHOP, zints lang aangelegd en tot eene aller aandagt trekkende grootheid aange- groeid, werden door aanzienlyke Vreem- delingen en Vorstlyke Persoonen, zich te *Rotterdam* eenigen tyd onthoudende, met de bezigtiging vereerd. Haare Koning- lyke Hoogheid hadt te verstaan gegeeven, dat zy, met de Vorstlyke Kinderen, zich in de beschouwing van die Kunst en Na- tuur Kabinetten gaarne zou verlustigen. De Regeering, van dit oogmerk en den dag verwittigd, nam alle maatregelen tot weering van wanorde in die volkryke Stad,

(*) *Nedel. Jaarb.* 1754. bl. 434. 548. 554. 568.

LXXXII. waar het onbezuid vreugdebetoon veelligt
 BOEK. droeve gevolgen naa zich zou sleeten,
 — deedt de Burgery in de wapenen komen,
 1754. om den weg van de Poort tot het Huis des
 Voorzittenden Burgemeesters MEINERS
 in ryen geschaard te bezetten. De ty-
 ding, dat de Vorstlyke Stoet de Stad be-
 gon te naderen, kwam niet of het geschut
 der beide Bolwerken werd gelost, terwyl
 de Schepen en Jachten, op Stroom lig-
 gende, dit gebalder beantwoordden. —
 Onder den weg hadt Mevrouw de Gouver-
 nante, de Prins, en CAROLINA, ieder
 in eene byzondere koets gezeten; doch
 na by de Stad gekomen, traden de Prins
 en Prinses in de koets van haare Koning-
 lyke Hoogheid, en reeden stapvoets, om
 aan den verbaazenden toevloed van Men-
 schen het genoegen te geeven, dat zy met
 gemak, in éénen opslag, de hooge Per-
 foonadien konden aanschouwen. De Ma-
 jor der Stede geleidde in de Stad den trein
 na 't Huis des gemelden Burgemeesters,
 waar zich de Hoofd-Officier, zyne drie
 Medeburgemeesters, met den Pensionaris
 en Secretaris, benevens nog eenige ande-
 re Heeren, bevonden, om het Stadhou-
 derlyk Gezin te verwelkomen. Terwyl
 de Prinsessen hier vertoefden en iets van
 het kostlyk toebereide Ontbyt gebruikten,
 reedt de Jonge Vorst, vergezeld van de
 Hoofd-Officier, de Stad door, en tradt,
 het voornaamste bezienswaardige, in 't
 voorby gaan, hem aangewezen zynde,
 voor de Beurs uit de koets, en bezag dat
 Koop-

Koopgebouw, onder een uitbundig vreug- LXXXII.
 de geroep der zamengeschoolde menigte. BOEK.
 Vervolgens voldeed het Vorstlyk Gezin, —
 aan 't bekende oogmerk der reize, na de 1754.
 Kabinetten der Heeren BISSCHOP in
 twee onderscheide Huizen gaande. In 't
 eerste, op de Oostzyde van de *Leuvenba-*
ven, booden de Broeders by 't kunstkeu-
 rig gezigt, eenige ververfchingen, in het
 laatste in het *Hag* by de *Vischmarkt*, ie-
 der der Vorstlyke Perfoonadien, iets uit
 den overvloed hunner Verzamelingē aan,
 en hadden het genoegen dat dit blyk van
 hoogagting gunstig werd aanvaard. Een
 Jacht aan de *Delftsche Poort* gereed lig-
 gende, wagtte het hooge Gezelschap op,
 dat, zeer vergenoegd over het gezigt der
 Kabinetten, en het Onthaal der Broederen,
 als mede over de Eerbetooningen der Ma-
 giftraat, *Rotterdam* verliet, met uitdruk-
 lyk verzoek, om de Hoofden der Burge-
 rye te bedanken, voor derzelver verfchy-
 ning in de wapenen: deeze was den ge-
 heelen tyd in 't geweer gebleeven, naar
 den weg, dien het Vorstlyk Gezin stondt
 te neemen, steeds van standplaats veran-
 derende. (*)

Ernstiger zaaken, het Stadhouderlyk *Gelder-*
 Huis betreffende, kwamen in dit Jaar ter *land*
 baane. Staaten van *Gelderland* hadden, *maakt*
 reeds in 't voorjaar van MDCCLII, in *schikking*
 overweeginge genomen, of het niet raad- *op de*
 zaam *Voogdy* enz. in ge-
 zaam enz. in ge-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 630.

LXXXII. zaam ware, eenige schikkingen te ontwer-
 BOEK. pen, omtrent de Voogdyschap, voor zo
 — verre het het Stadhouderlyke van dat Ge-
 1754. west betref, over den Jongen Erffladhou-
 valle van der, of, by zyn vooroverlyden, over de
 't overly- Prinsesse CAROLINA, in gevalle Me-
 den der vrouwe de Gouvernante, vóór de Meer-
 Gouver- derjaarigheid haarer Vorstlyke Kinderen,
 nante. iets menschlyks mogt overkomen. Zy
 gaven toen by eenen Brieve hier van ken-
 nis aan haare Koninglyke Hoogheid, ver-
 zoekende haare hoogwyze bedenkingen
 over dit onderwerp. 't Leedt tot Lentemaand
 deezes Jaars eer zy antwoord kreegen,
 hier op uitkomende, dat haare Koninglyke
 Hoogheid zich het voornemen der Staaten liet
 welgevallen, en meende op de gevoeglykste wyze
 haare bedenkingen te zullen kunnen geeven,
 indien zy de ontworpe schikkingen van hun
 Edel Mogenden, eerst mogt ontvangen, wan-
 neer zy zich niet wilde onttrekken van haare
 gedagten des betreffende mede te deelen.
 Men draalde niet eenige Heeren te gelasten,
 tot het vormen van het begeerde Ontwerp,
 dat in gereedheid gebragt, en des verslag
 gedaan zynde, der Vorstinne werd roegezonden,
 die 't zelve, met weinige veranderingen,
 goedgekeurd, in Bloei maand den Staaten
 van *Gelderland* weder toefchikte. Het Hof
 Provinciaal schreef, in Zomer maand, eene
 buitengewoone Staatsvergadering uit tegen
 den vyftienden dier Maand, om dit Ontwerp
 in een Staatsbesluit te veranderen. 't Zelve,
 was zeer

zeer uitgestrekt, handelende over 't geen LXXXII.
 betrekking hadt tot de Opvoeding van baa- BOEK.
 re Hoogheden, bestemd tot het Erfstadhou-
 der, Capitein en Admiraal Generaal- 1754.
 schap — over 't geen de Zeven Ver-
 eenigde Gewesten in 't gemeen raakte —
 en over 't geen bet Huishoudelyke van Gel-
 derland byzonder betrof; hoofdzaklyk
 kwam deeze Vaststelling hier op neder.

„ Zonder over de Opvoeding iets by-
 „ zonders te bepaalen, werd de zorg daar
 „ over aanbevolen aan de schikking van
 „ haare Koninglyke Hoogheid, zo als zy
 „ tot welzyn van den Staat, tot behoud
 „ der tegenwoordige Regeeringsvorm, en
 „ tot het beste der Vorstlyke Kinderen
 „ zou oordeelen te behooren. Nogthans
 „ in dat vertrouwen, dat de Gouvernante,
 „ uit alle de Gewesten, de Unie uitmaa-
 „ kende, eenige verkiezende om 't opzigt
 „ te hebben over de Opvoeding, *Gelder-*
 „ *land* niet zou voorbygaan: dewyl ieder
 „ Gewest een byzonder Regeeringsbe-
 „ stuur, en op zich zelven staande Belan-
 „ gen hadt, waar omtrent haare Hooghe-
 „ den, door Liederen kundig, behoor-
 „ den onderrigt te worden.

„ Omtrent 't geen de Zeven Veréénigde
 „ Gewesten in 't gemeen raakte, zouden de
 „ Afgevaardigden ter Algemeene Staats-
 „ vergaderinge, een Voorstel doen of het
 „ niet raadzaam ware te overleggen, wat
 „ van wegen de gezamenlyke Gewesten
 „ behoorde vastgesteld te worden, inge-
 „ valle van de aflyvigheid der Gouver-
 „ nan-

- LXXXII. „ nante, eer de Kinderen de Meerderjaar-
 BOEK. „ righeid bereikt hadden, om des Staa-
 „ ten van *Gelderland* verslag te doen. —
 1754. „ Dat zy, dien onverminderd, hunne
 „ Gelastigden, thans voorschreeven, hier
 „ op te letten, dat de Meerderjaarigheid
 „ van zyne of haare Hoogheid werd vast-
 „ gesteld op den vervulden ouderdom van
 „ *achttien Jaaren*, wanneer de Opvolger
 „ of Opvolgster, zonder eenige verdere
 „ Staatsoverleggingen, de Waardigheden
 „ en Ampten van het Erftadhouder Ca-
 „ pitein en Admiraal Generaalschap zou
 „ aanvaarden, op gelyke Commissie en
 „ Eed als wylen zyn Doorlugtige Hoog-
 „ heid; met alle de Voorregten aan den-
 „ zelve opgedraagen, onder in agtnee-
 „ minge van het bygevoegde op den ze-
 „ ven en twintigsten July MDCCLXVIII,
 „ ten aanzien van Prinses CAROLINA.
 „ Dan ten einde de Jonge Vorst of Prin-
 „ fes, op dien vastgestelden ouderdom,
 „ te meer kennis van Staatszaaken mogten
 „ hebben, zou, met den vervulden Ou-
 „ derdom van vyftien Jaaren, aan dezel-
 „ ve, naa afgelegden Bed van Geheimhou-
 „ ding, Zitting worden verleend in de
 „ Vergadering van hunne *Hoog Mogenden*,
 „ en in den *Raad van Staaten*. —
 „ Voorts moesten zy Afgevaardigden, zo
 „ veel mogelyk de zaak, derwaards hee-
 „ nen wenden, dat de Heer Veldmar-
 „ schalk, Hertog LODEWYK VAN
 „ BRUNSWYK, voor Representant van
 „ den *Capitein Generaal* verklaard, en
 „ hem,

„ hem, by Lastbrieve, zodanig eene Magt LXXXII.
 „ en Gezag gegeven wierd, als men, met BOEK.
 „ goedvinden van haare Koninglyke Hoog-
 „ heid, gefchikt oordeelde. Wat het 1754.
 „ geeven der Patenten voor het Krygsvolk
 „ betref, dit zouden zy wel mogen laa-
 „ ten berusten op dien voet, als gedaan
 „ was, zedert den dood van WILLEM
 „ DEN III. tot de verheffing van WIL-
 „ LEM DEN IV; doch eenige Punten,
 „ zeer tot vermeerdering van den invloed
 „ des Representants, omtrent de Paten-
 „ ten, de Besluiten in den Raad van
 „ Staaten, en het Wagtwoord, moesten
 „ zy tragten fmaaklyk te maaken. —
 „ Het Admiraal Generaalfchap, in tyden
 „ van Vrede, van gering belang zynde,
 „ kon onbepaald, en zo verre het Bedryf
 „ des Admiraals Generaals ter Admirali-
 „ teit betref, gelaaten worden op dien
 „ voet als voor de Verheffing van wylen
 „ zyne Hoogheid. — Omtrent het Erf-
 „ ftadhouder en Capitein Generaalfchap
 „ over de Generaliteits Landen, zou in
 „ het onverhoopte geval van Minderjaa-
 „ righeid, het Bestuur, huns oordeels
 „ moeten gelaaten worden, aan hunne
 „ Hoog Mogenden, als Voogden, uitge-
 „ zonderd in zo verre het Bevel over het
 „ Krygsvolk aan den Hertog Veldmar-
 „ fchalk zou worden opgedraagen.
 „ Wat het Huishoudelyke van *Gel-*
 „ *derland* byzonder betref, felden zy
 „ vast, dat alles, wat de laast overle-
 „ den Erfstadhouder, of Mevrouw de Gou-
 „ XXII. DEEL. L ver-

LXXXII. „ vernante, met opzigt tot de Regeering.
 BOEK. „ hadt verrigt, en wat nog ten uitvoer
 — „ gebragt moest worden, zonder eenige
 1754. „ verandering stand zou grypen. Het af-
 „ sterven der Vorstinne zou daar in geene
 „ verandering te wege brengen, ja zelfs
 „ zou men ten dien einde geen voorslag
 „ mogen doen. — Dat de Staaten van
 „ *Gelderland*, in alles, waar zulks voeg-
 „ lyk geschieden kon, in het waarneemen
 „ der zaaken des Erffstadhouders, de
 „ Voogdy zouden aanvaarden, en ook
 „ deeze Magt oefenen ten aanziene van
 „ de Magistraats bestellingen, de Kwartiers
 „ en Landschaps Ampten, daar over in
 „ de onderscheide Kwartieren zodanig
 „ handelende, als by denzelver begeevin-
 „ ge vóór den Jaare MDCCXLVIII was
 „ geschied. Dat, ten opzigte van
 „ de Provinciaale Ampten, te weten de
 „ Raaden in den Hove, en Rekenmeesters
 „ in de kamer van Rekening, op de ge-
 „ negenheid der drie byzondere Kwartie-
 „ ren zou worden gelet; en ten aanziene
 „ van andere Provinciaale Posten, gehan-
 „ deld volgens de neiging van dat Kwar-
 „ tier, aan welke de beurt van begeevin-
 „ ge vóór den Jaare MDCCXLVIII was
 „ gekomen, en voorts mogt volgen, zon-
 „ der agt te geeven op de tusfchen inge-
 „ vallene verandering, met betrekkinge
 „ hier toe, door wylen den Erffstadhou-
 „ der of de Gouvernante gemaakt. —
 „ Omtrent het voorlaan van Perfoonen,
 „ tot het bekleeden van Binnen- en Bui-
 „ „ ten-

„ tenlandfche Commiffien , zouden de LXXXII.
 „ Staaten de Voogdy oefenen, nogthans BOEK.
 „ met dien verftande, dat men, omtrent —
 „ de Benoemingen van dezelve te werke 1754.
 „ ging, als naar de ordre van Regeering
 „ behoort gehandeld te worden. — Het
 „ Regt om Verschillen tufchen de Leden
 „ en de Kwartieren, te bepaalen en te
 „ beflifen, geene waarneeming lydende,
 „ zou, geduurende de Minderjaarigheid
 „ des Erftadhouders, opgefchort bly-
 „ ven; doch verder alles, fchoon niet
 „ woordlyk, in dit Reglement uitgedrukt,
 „ wat door hun, als Voogden, kon wor-
 „ den verrigt, aan hun ftaan.

„ Aan den Hertog VAN BRUNSWYK,
 „ zou het Capitein Generaalfchap en het
 „ Militaire, van wegen *Gelderland*, ge-
 „ duurende de Minderjaarigheid, worden
 „ opgedraagen, met de magt, om, vol-
 „ gens eenen hem gegeevenen Lastbrief,
 „ van welken de Staaten aan zich behiel-
 „ den de uitlegging van alle duifterhe-
 „ den, benevens het maaken der noodige
 „ vermeerderingen en veranderingen, over
 „ het Kryksvolk, tot *Gelderland* behoo-
 „ rende, bevel te voeren: met uitdruk-
 „ lyke uitzondering egter van het geeven
 „ der Patenten, welke verleend en afge-
 „ geeven zouden worden, zo als een na-
 „ der Besluit der Algemeene Staaten zou
 „ bepaalen. Aan den Hertog zou, tot we-
 „ derzeggens toe, de begeevening ftaan, van
 „ alle Krygswaardigheden van Collonel
 „ tot Vaandrig toe, zo veel mogelyk, eg-

LXXXII. „ ter, den rang en ouderdom der Officie-
BOEK. „ ren in 't oog houdende.”

1754.

Deeze Vaststelling bepaald en de In-
structie voor den Hertog opgesteld zynde,
benoemden Staaten van *Gelderland* eenige
Perfoonen uit hun midden, om by haare
Koninglyke Hoogheid een byzonder Ge-
hoor te vraagen, naa vereischte pligtplee-
ging, het Besluit bekend te maaken, en een
Affchrift van 't zelve over te leveren. Ook
zouden die zelfde Gelastigden aan den
Hertog VAN BRUNSWYK, een Affchrift
van dit Staatsbesluit, voor zo verre 't zel-
ve het Capitein Generaalschap betrof, als me-
de van de ontworpe Instructie ter hand doen
stellen, op zulk eene wyze, als met over-
leg, van haare Koninglyke Hoogheid,
voeglykst geoordeeld werd. Hem, uit
naame van dit Landschap, verzoekende
om aan het vertrouwen, 't geen hun Edel
Mogenden in zyn Persoon stelden, te wil-
len beantwoorden, en, als het onverhoop-
te geval daar was, deezen Last, ten Dien-
ste van den Lande, en tot Bevordering
der Belangen van den Minderjaarigen Stad-
houder, of Stadhouderesse, op zich te
neemen. — In Oogstmaand vertrokken
de benoemde Heeren na den *Haage*, en
kreegen den negtienden van dezelve Ge-
hoor by de Gouvernante op het Huis de
Oranjezaal, onder slaande Trom en vlie-
gende Vaandels ingehaald en uitgeleid
wordende. — De Hertog ontving, eeni-
ge dagen laater, dit Gezantschap, met
het uiterste genoegen, en onthaalde 't zel-
vo

ve op een pragtig Middagmaal. De goed- LXXXIII.
keuring der Staaten van *Gelderland* over BOEK.
het verrigte, gaf het volle beflag aan dee- —
ze schikkingen, die door den Hove Pro- 1754.
vinciaal ter Drukpersse en aan alle Amp-
ten en Steden toegezonden werden. (*)

In Lentemaand hadt de Gouvernante *Utrecht*
aan Staaten van *Utrecht* een Brief afge- desge-
vaardigd, betreffende de Schikkingen, die lyk.
zy oordeelde, dat, in 't geval van Minder-
jaargheid, moesten beraamd worden, en
werd daar op in Grasmaand reeds een Be-
sluit ter Staatsvergaderinge genomen, over-
eenkomstig met de gesteltenisse van dat
Gewest, in 't hoofdzaaklyke met dat van
Gelderland zamenstemmende. (†)

Hoe zeer alles in rust schein, en zich Oproert-
vereenigde om de thans standhebbende ge Schrif-
Regeeringsbeschikking deezer Landen te ten te
onderschraagen, ontbrak het niet aan Lie- *Amster-*
den, boven al te *Amsterdam*, die hun on- dam ver-
genoegen deswegen te kennen gaaven, eene boden en
menigte van Schriften en Aanmerkingen verbrand
verspreidden, die men elkander onder de en een
hand in stilte mededeelde, waar in de Plakaat
Hooge Regeering werd aangetast, met het daar te-
schadelyk uitzigt om verregaande Oneenig- gen van
he. Staaten
van *Hol-*
land.

(*) Men vindt de Oorspronglyke Stukken in de
Nederl. Jaarb. 1754. bl. 1148 — 1177.

(†) Dit Staatsbesluit, eerst in den Jaar 1750.
openbaar geworden, is geheel te vinden in de *Ne-*
derl. Jaarb. van dat Jaar bl. 321. enz.

LXXXII. heden en Bewegingen onder de Ingezete-
 BOEK. nen te verwekken. Dit bewoog de Re-
 ——— geering van *Amsterdam*, in Louwmaand,
 1754. eene Publicatie daar tegen af te kondigen,
 waar in zy niet alleen, op nieuws, ver-
 boden het maaken, drukken en versprei-
 den van Paskwillen, overeenkomstig met
 de Plakaaten van den Lande en de Keuren
 der Stad; maar ook Duizend Guldens be-
 loofden aan den geenen, die eenige Maa-
 kers, Drukkers en Verspreiders dier Op-
 roerige Geschriften wist aan te wyzen.
 Twee deezer liepen boven al in 't
 oog, (*) en werden in Bloemaand op 't
 kleine Schavot, voor 't Stadhuis, door
 Beuls-

(*) Het eerste voerde ten Tytel. *Het Gedrag der
 Stadhoudersgezinden verdedigd door Mr. A. v. K.
 Regtsgeleerde*; het tweede hadt ten Opschrift. *Het
 Stadhouderschap wettiger gehandhaafd, en de Doc-
 tterygezinden krachtiger verdedigd, als door den
 Regtsgeleerden Adv. V. Kwaazaaken, zamengefeld
 door Esopus den Beschermer. gedrukt in 's Graven-
 ge, by Jan Spekhals Ao. 1754.* In het Vor-
 nis wordt het eerste beschreeven, als bevattende ver-
 scheide stellingen, strekkende tot geheele Omkeering
 van alle Regeeringe, aanhitzingen tot Oproer, en
 vol smaadreden en tegen de Overheden van *Amster-
 dam*; het tweede, als schendende de nagedagtenis
 van wylen den Stadhouder en het verschuldigd ont-
 zag aan haare Koninglyke Hoogheid, vergezeld van
 verschide beledigende Aanmerkingen over Beampte
 en Amptlooze Perfoonen. Alles ingerigt om zo de
 hooge als mindere Regeering, te gelyk met de veilig-
 heid en gerustheid der goede Burgeren en Ingezete-
 nen, over te leveren aan de Muitzugt, en te stellen
 in eene volsprekte afhankelijkheid van woelzieke Gees-
 ten.

Beulshanden verbrand: eene herhaalde LXXXI.
openbaare Afkondiging, verklaarde deeze BOEK.
Boekjes voor oproerig, lasterlyk en ver-
derflyk voor 't gemeene welzyn, en stelde 1754.
drie Duizend Guldens op het aanwyzan
van de Schryvers, Drukkers of Uitgee-
vers. — Staaten van *Holland* lieten
desgelyks het drukken en verspreiden, van
beledigende en ergerlyke Geschriften en
Prenten, waar in de hooge Regeering en
Regeeringsvorm, en hooge Persoonadien
by hun ten hoogsten agtbaar, schandelyk
werden gelasterd, en doorgestreeken, en
de Gemeente tot oproerige bewegingen
aangezet, niet ongemerkt doorgaan: doch
voorzagen daar tegen, in Lentemaand door
een streng Plakaat. (*)

Liep ten deezen Jaare de Vergunning De vrye
der Vrye Vaard op de Kusten van *Africa*, vaard op
in den Jaare MDCCXXXIV, voor de *Africa*
twintig eerst volgende verleend, ten ver-
lengd.
inde, de Belanghebbenden in deeze Vaard
vervoegden zich by de Algemeene Staaten
om des verlenging tot den Jaare MDCCCLX
de verzoeken; zy verwierven deeze met de
voorheen daar aangehegte voordeelen, zo
ten aanzien van de Belastingen als van
den Slaavenhandel. (†)

Groot

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 69. 175. 333.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 160.

LXXXII. Groot nadeel leedt de *Oost-Indische*
 BOEK. *Maatschappye* by de inkruipeude misbrui-
 — ken van de geoorlofde en opengestelde
 1754. Vaard en Handel voor byzondere Perfoo-
 De zaa- nen. De Gouverneur Generaal MOSSEL
 ken in de nam zulks met de Raaden in *Neerlandsch*
Oost-Indiën. *Indie* in ernstige overweeginge, 't geen
 gaan min ten gevolge hadt eenige veranderingen, na-
 voorspoedig, dan dere schikkingen en bepaalingen, om al-
 voorheen len verboden Handel en Sluikeryen, door
 baatzugtigen, van tyd tot tyd, ondernomen en gepleegd, te weeren, en het
 ontyreemden en verduisteren van de Goederen der Maatschappye voor te komen. (*) De voordeelige Staat der zaaken in dat Werelddeel, onder het Bewind van deezen oplettenden Algemeenen Bestuurder, kreeg dit Jaar een krak, door een zamenloop van Onheilen van onderscheiden aart. — Eene schriklyke Vuurspuwing van den brandenden Berg op *Ternate*, vergezeld van een geweldig onderaardsch gedruisch, ging eene allerverfchriklykste Aardbeeving voor, die het Eiland *Amboina*, en de daaromstreeks liggende Eilanden, by herhaalde schokken, met eene volslaagene verwoesting dreigde; de openbaare Marktplaats het onderstboven keerde, de Kerken ten onbruik maakte, het Kasteel van zyne sterkte beroofde, de Huizen tegen den grond wierp, veele Inwoonders onder 't puin bedolf, en een

ON-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 802 — 814.

onnoemelyke schade toebragt, aan de kost- LXXXII.
baare Goederen, zo der Maatschappye als BOEK.
van byzondere Perfoonen. (*)

Een vreeslyke Orkaan en Watervloed, deedt 1754.

op de kust van *Bengale*, de zee verre
buiten haare oevers treden, zette het land
onder water en wierp, tot onbeschryfelyk na-
deel, veele Pakhuizen der Compagnie om
verre. De kust van *Coromandel* trof het-
zelfde lot, en het aanzienlyk Kantoor van
Negapatnam liep groot gevaar, om voor
het hooggezwollen water en den slag der
baaren te bezwyken; terwyl de Plunde-
ring des Kantoores van *Bilimipatnam*, door
de *Maratten*, de Maatschappye op ver-
scheide tonnen schats te staan kwam. (†)

Konden de Onheilen der Verwoeltin- Piazt be-
paalende
Wetten
aldaar
gegeeven.
gen uit Aardbeeving en Watersnood her-
komstig, door menschlyk beleid niet ge-
weerd worden, in de *Oost-Indiën*, en bo-
ven al in *Batavia*, was een bron van
ramp, die lang gevloed en thans eene al-
le verbeelding te boven gaande, overvloey-
ing gekreegen hadt, ondanks de poogin-
gen van voorgaande Gouverneurs om de-
zelve te stuiten; de Pragt, naamlyk, uit
eene zotte Hovaardy herkomstig. De
Gouverneur *MOSSEL*, gesterkt door een
uitdruklyken last der Heeren Zeventien-
nen, nam de noodige maatregelen tot be-
teu-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 814.

(†) *Leevens van Voornaame Mannen en Vrouwen*, VIII. D. bl. 240.

LXXII. teugeling van dit verdervend kwaad, en
 BOEK. gaf een Plakaat met het afloopen deezes
 ——— Jaars in 't licht, om met het volgend Jaar
 1754. eenen aanvang te neemen, uit niet minder
 dan een honderd vier en twintig Artykelen
 bestaande, strekkende tot bepaling van veel
 Pragtvertoons, en tot besnoeiing van vee-
 lerhande openbaare geldkwistingen, onder
 de Bedienden der Maatschappye, de Bur-
 geren van *Batavia*, en de verdere Inge-
 zetenen, die elkander, door overdaadige
 weelde, bedierven. (*) Niet nieuw in
 soort waren deeze Bepaalingen, in het één
 en dertigste Jaar der voorige Eeuw reeds
 en in deeze Eeuwe by herhaalinge, en
 laatst in het drie en dertigste Jaar voorge-
 steld. Onder 't oog eens nauwlettenden
 Gouverneurs, en in den beginne, mogt
 men zich van deeze maatregelen eenige
 gunstige uitwerking belooven; doch met
 den tyd, even zeker als voorheen, eene
 verslapping voorzien.

Stichting
 der Vrou-
 we van
 Renswou-
 de.

Heeft ons Geschiedblad den naam van
 COLLEMA, den Begiftiger van het Bur-
 ger Weeshuis te *Breda*, met dubbelverdien-
 den lof gedagt, †) 't zelve mag dien niet
 ver-

(*) Dit Reglement, volledig te vinden in de
Nederl. Jaarb. 1755. bl. 947—979. en verkort in
 de *Leevens der Mannen en Vrouwen* bl. 242. ver-
 schaft ons in de bepalingen, een denkbeeld van de
 bykans alle verbeelding te boven gaande Pragt der
Nederlanderen in 't Oosten.

†) Zie hier boven bl. 65.

verzwynen, van eene Edele Mevrouw, LXXXII;
 in Grasmaand dezes Jaars, in eenen meer BOEK
 dan negentig Jaarigen ouderdom te *Utrecht* —
 overleden. MARIA DUIST VAN VOOR- 1754.
 HOUT, Baronesse van *Rbede*, Vryvrou-
 we van *Renswoude* en *Emminkhuizen*,
 Vrouwe van *Mynsbaerenland*, *Moerkerke*
 en *Middelbarnas*, Douariere van den Hee-
 re FREDRIK ADRIAAN, Baron van
Rbede, Vryheer van *Renswoude* en *Em-
 minkhuizen*, in leeven Voorzitter des Rid-
 derschap 's Lands van *Utrecht*, was de
 laatste van haaren Stam, en stelde, by
 Uitersten wille, in den Jaare MDCCXLIX
 gemaakt, en thans door haar' dood be-
 kragtigd, om van aanzienlyke uitkeerin-
 gen, in eenige haarer Heerlykheden, en
 andere, niet te spreken, het Ambagtskin-
 derhuis te *Utrecht*, de *Weeshuizen* te
Delft en in den *Haage*, ieder voor een
 derde, tot haare eenige en algemeene Erf-
 genaamen aan, beloopende ieder derde ge-
 deelte ruim vyfmaal Honderd Duizend Gul-
 dens. Zo groot en aanzienlyk deeze Erf-
 maaking is, zo nuttig moeten de byzon-
 dere eindens geoordeeld worden, waar toe
 zy begeerde, dat dezelve zou worden aan-
 gelegd. 't Gebeurt vaak, dat in dergely-
 ke Gesichten zich Jongens opdoen, wier
 ontlukende bekwaamheden, hunne ver-
 ordening tot een hooger beroep dan dat
 eens gemeenen Ambagtsmans en Dagloo-
 ners aanduiden; doch de bekrompen-
 heid der Middelen, of de vastgestelde
 Regelen dier Stichtingen, laten veel al
 niet

LXXXII. niet toe, die geestneiging, hoe duidelyk
 B O E K. ook tekenende, door het noodig onder-
 — wys op te kweeken, waar door zy, in-
 1754. dien geen eigen kragt hun uit de laagte
 verheffe, of byzondere Perfoonen zich
 huns aantrekken, onder den gemeenen
 hoop, nutloozער voor den Burgerftaat, dan
 zy anders zouden hebben kunnen worden,
 doorgaan. — Ter voorkominge hier
 van wilde gemelde Vrouwe, dat elk dee-
 zer tot Erfgenaamen geftelde Huizen, de
 Inkomsten van zyn aandeel in de Erfenis-
 fe, bepaald zou aanleggen, om eenigen
 der bekwaamfte Jongens, niet jonger dan
 vyftien Jaaren, af te zonderen, in de
 Wiskunde, Teken-Schilderkunst, Beeld-
 houwery, en andere Vrye Kunften, te
 doen onderwyzen. Deeze Kweekelingen
 moesten, door eene onderscheidene Klee-
 ding, van de andere Kinderen afgezon-
 derd, uit deeze Erfenisse, opgebracht en
 onderweezen worden. — In *Utrecht*
 zag men eerlang, nevens het Ambagtskin-
 derhuis, een deftig Gebouw uit de inkom-
 ften dier aanzienlyke Hoofdfomme opge-
 haald, tot Huisvesting deezer veelbeloo-
 vende Jongelingen. Gelyk dit ten altoos-
 duurenden Gedenkteken strekt van deeze
 welgeplaatfte Milddaadigheid, heeft men
 allen grond van hoope, dat eene Stich-
 ting, op welk *Nederland*, als een Kweek-
 school van de nuttigfte Zamenlevings-
 Kunften, roem mag draagen, veel nuts
 aan den Burgerftaat zal, toebrengeen en Man-
 nen uitleveren, die aan de Burgerlievende

oogmerken der Stichterese beantwoor- LXXXII.
den. (*) BOEK.

Strekte opgemelde Stichting, om anders dikwyls in 't duister verhoolen blyvende bekwaamheden, te voorschyn te brengen, althans de gunstigste gelegenheid tot derzelve ontwikkeling aan te bieden, dezelve brengt ons in gedagten, de Uitvinding van een Kunststuk, thans vervaardigd, door een Man, wiens opleg tot een der gemeenste Handwerken, niets van dien aart beloofde; doch, door overheerschende zugt, tot Wis en Werktuigkunde gedreeven, daar in zo goede vorderingen maakte, dat hy te *Amsterdam* openbaare Lesfen in de Natuur en Starrekunde gaf, naamlyk JAN VAN DEN DAM. Een Kunststuk, door hem, met den naam van *Sphaera Perfecta* betyteld, bestondt uit een Spheer, op een voetstuk, waar in een uurwerk was, geplaatst, dit bragt alle de Hemelsche Lichaamen, als ook onze Aarde,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 357. *Tegenw. Staat van Utrecht*, bl. 403. Laater heeft men vastgesteld, dat, onder de *Vrye Kunsten*, zouden begrepen worden, het Steenhouwen, het Scheepstimmeren, het Molenmaaken, de Bouwkunde, zo in 't Burgerlyke als in den Kryg, de Zeevaardkunde, de Stuurmanskunst, de Heelkunst, het maaken van Mechanische en Astronomische Werktuigen en Horlogien, zelfs het Timmeren en Metzelen en dergelyke Handwerken, zo verre dezelve tot de Bouwkunde, of eenige andere der gemelde Vrye Kunsten, volstrekt vereischt worden. *Tegenw. Staat als bov.* bl. 404.

LXXXII. de, in beweging, zo dat men daar, met
BOEK. éénen oogslag, alles kon waarneemen wat
— aan het uitspanzel voorviel; ook kon het
1754. nurwerk afgezet, en alles met de hand in
beweëging gebragt worden. Het stelde
iemand in staat, om, binnen ééne Maand,
van de Starrekunde een uitgestrekter en
duidelyker begrip te krygen, dan naar de
gewoone wyze, door veel tyds daar aan
te besteeden. Beknoptheid, fraayheid en
maakzel gaven aan dit Werktuig, den
voorrang boven alle Planetariums tot nog
uitgevonden, en konden de Liefhebbers
het zelve by den Uitvinder en Maaker be-
komen, van onderscheide grootte, en met
meer of minder byzonderheden, naar ieders
verkiezing. Zyn werktuigkundig vernuft
vervaardigde, veele andere Kunststukken,
die de bewonderende goedkeuring der
Liefhebbersen wegdroegen. (*)

De Fran-
sche
Schouw-
burg bui-
ten Am-
sterdam
verbrant.

Een *Fransche Schouwburg*, buiten *Am-
sterdam*, in den Jaare MDCCLII, aan
den *Overtoomschen Weg*, gebouwd, en,
schoon van hout, pragtig opgehaald, en
van binnen met de noodige gemakken en
Tooneelcieraaden wel voorzien, speelde,
naa het ondergaan van veele onvoordeelige
lotwifelingen, deezen Zomer, met rede-
lyken toeloop, tot op den twaalfden van
Oogstmaand, in den voornagt, een felle
brand,

(*) Medegedeelde Berigten, en *Korte Verklaaring*
van een nieuw geinventeerd en gemaakt *Planetari-
um*, genaamd *Sphæra Perfecta* vertoond in een *Kunst-
plaat*, door JAN VAN DEN DAM.

brand, dezelve geheel verteerde. Het in- LXXXII
 geworteld Vooroordeel tegen alle Too- BOEK,
 neelvertooningen beklaagde deezen ramp
 niet; maar juichte veel eer over dit onge- 1754
 luk, zodanig een Leerfchool van Zedeloos-
 heid, gelyk men 't noemde, overgekomen;
 greetig floeg het geloof aan een uitge-
 ftrooid gerugt, dat het vertoonen van de
 Hel, aanleiding tot deezen brand gegee-
 ven hadt, en dezelve, als een wraak des
 Hemels, over zulk een boos beftaan,
 moest aangemerkt worden. Doch het
 vondt zich befchaamd, over alle de ge-
 maakte aanmerkingen, althans gelochen-
 ftraft, toen 't bleek, dat het Spel, 's avonds
 vóór den brand vertoond, de *Mifantbroo-
 pe* van den beroemde MOLIERE ge-
 weest was, gevolgd door eene Opera
Les Sœurs Rivaies of *de Zusters Mede-
 vryfters*; Stukken, waar in niets naar de
 Hel gelykende te pafte kwam. Een ver-
 zuimde Kaars, werd, met grond, voor
 de oorzaak gehouden. — Even verkeerd als
 men over den oorsprong van dien brand
 fprak, fchreeven zommigen het geheel
 verteeren toe, aan onmedoogenheid of
 kwaadaartigen yver tegen de *Fransche*
Schouwburg, welke te wege gebragt zou
 hebben, dat de aangevoerde fpuiten van
 rondfom *Amfterdam*, zich met de behou-
 denis van het brandend Gebouw weinig
 bekreunden: de waare reden was, dat, by
 het uitbarften der vlamme, het vuur zo
 hevig woedde, dat 'er geen bykomen veel
 min redden aan was, waarom men de zorg
 ge-

LXXXII. geheel aanwendde tot het bewaaren der
 TOEK. Huizen, die te weder zyden van het brandend Gebouw, en zeer veeg, stonden.
 1754. Gelukkig was het voor vyf en twintig duizend Guldens verzekerd. — Van dit Gebouw, 't welk een vry grootſche vertooning maakte, ongelukkig beroofd, lieten de *Fransche* Schouwburgſpeelers den moed niet zakken, om het *Fransch Tooneel*, buiten *Amsterdam*, weder op te richten. Toen het hun mislukte, dit te doen in een Tent aan den *Amstel*, buiten de *Utrechtsche* Poort, keerden zy na den *Overtoomſchen Weg* weder, en floegen naast de Puinhoopen van hun afgebrand Tooneel, een Tent of Loots op, waar zy: in de volgende Maand ten Tooneele traden, en een der Tooneelſpeelderen, by het ophaalen des Gordyns, het gezelfchap der Aanschouweren, met eene welgepaste aanspraak, over 't geleden ongeluk begroette, en zich met de zynen hunner, goedgunſtigheid aanbeval. (*)

't Landſchaps Tugt en Werkhuis te *Leeuwaarden* verbrandt.

Van meer leeds vergezeld, van grooter ſchade, en ernſtiger gevolgen, was het afbranden van het Landſchaps Tugt en Werkhuis, te *Leeuwaarden*, tuſſchen den twaalfden en dertienden van Slachtmaand. Een Brand, die, door de ligt aan te ſteeken Brandſtoffen van Wol en *Braziliën*-hout, welhaast zich onredbaar vertoonde. Vyf Mansperſoonen zaten op een plaats waar

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 626. 810.

Waar toe men, te hunner reddinge, niet kon geraaken, den smertlyksten dood voor oogen ziende, staaken zy de handen door de tralien, smeekende zo lang om hulpe tot dat zy, door den rook verftikt, geen geluid meer konden geeven, en in de vlam omkwamen; ook het deerlyk lot eener gevangene Vrouwe, aan de Vallendeziekte onderheevig, die zich gelyk de andere Vrouwen, niet wist te redden, met van eene verdieping na beneden te springen. Andere gevangen Mansperfoonen, waar onder eenigen zich reeds, uit benauwdheid en wanhoop, by elkander op stroo nedergelegd hadden, in geene andere verwagting dan door de vlamme verteerd te zullen worden, kreegen met geweld van binnen te maaken en hulpe van buiten toegebracht, uitkomst, en zagen meest allen na een goed heen komen, gelyk ook één der Vrouwen de Gevangenis ontvlugtte. Met allen mogelyken spoed, bragt men de aangevoerde Brandpuiten aan den gang; doch met weinig baat, terwyl de Brand vast aanwakkerende hooger rees, langs de gespanten van het dak opklom, de zolderingen aantastte, te regter en linker hand, door de vleugels van 't Gebouw vloog, den voorraad van Hout en Turf aanstak, waar door de Vlam toorenshoogte in de lugt opsteeg, en, by een sterken wind, de gloeiende vonken, als een vuurigen regen, over de Stad dreef. Welhaast stondt het geheele Gebouw in vollen brand; geen moeite, geen wakkerheid kon tot

LXXXII. reddinge baaten ; weshalven men deeze
 BOEK. met vrugt aanwendde, tot behoud van het
 1754. nabystaand Blokhuis, of de Gevangenis van
 het Hof Provinciaal, 't welk reeds aange-
 flooken, de elende schein te zullen ver-
 meerderen. By 't vlytbetoon ter behou-
 denisfe, kwam het omloopen van den
 wind, waar door het gevaar van het Blok-
 huis verminderde, Stads Turfhuis en Am-
 munitiehuis behouden bleef, en de zorg
 der Brandblusferen zich alleen behoefde
 te bepaalen, aan het Timmerhuis, en een
 groote schuur met Hooi, reeds met Brand-
 zeilen bedekt. Met het aanbreeken van den
 dag lag dit Gebouw, voor omtrent hon-
 derd Jaaren gesticht, geheel in puinhoo-
 pen, asch en koolen. De nieuwsgierig-
 heid heeft geene voldoening bekomen,
 wegens de oorzaak van dit Ongeval, 't
 welk hoe erg, nog erger dreigde af te
 loopen.

Op een buiten gewoon beschreeven
 Landdag, in de volgende maand gehou-
 den, besloot men tot den weder opbouw
 van het Tugt en Werkhuis, en volmag-
 tigten de Staaten de Raaden in den Hove
 Provinciaal, om de Gevangenis der be-
 houdene Tugtelingen thans op het Blok-
 huis, zittende, in een Uitbanning te ver-
 anderen, voor zo langen tyd als zy anders,
 naar gestreeken vonnis, zouden hebben
 moeten gevangen blyven. Dit was het lot
 van één en twintig Tugtelingen, waar on-
 der vier Mansperfoonen, die volgens ge-
 woon gebruik omtrent de Bannelingen,
 naa

naa het voorlezen van dit nieuwe Vonnis LXXXII. één Gulden reisgeld kreegen, om daar me. BOEK. de, binnen daags Zonneschyn van dien — dag, *Leeuwaarden*, en binnen drie da. 1754. gen, *Friesland* te ruimen. Veelen beviel deeze vryheid, waar in zy nu konden deelen, niet twaalf die by den brand zich weg-gemaakt hadden. Onder de Vrouwen stortten eenige traanen over haar lot, bekommerd hoe zy, gebannen buiten *Friesland*, in 't holst van den Winter, aan de kost zouden geraaken. — Voorts beflooten de Staaten, om zodanige Overtreeders van 's Lands Wetten, en andere Misdaadigers, als men, zints eenige Jaaren, gewoon geweest was, tot den arbeid in het Landschaps Tugt en Werkhuis te verwyzen, met het Banvonniss buiten *Friesland* te straffen, tot dat het Huis weder in staat zou weezen, dit slag van Boosdoenders en Kwaadwilligen te bevatten en te bewaaren. (*) — Binnen twee Jaaren herrees dit Huis, volheerlyk uit zyne asfche, en mag *Friesland* thans op een Tugt en Werkhuis boogen, dat voor geen Gesticht van dien aart in een der andere Gewesten behoeft te wyken. (†)

Ondanks de herhaalde Waarschuwingen 1755: door de Collegien ter Admiraliteit, ingevol-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 1316. voor 't Jaar 1755. bl. 57. enz.

(†) *Tegenw. Staat van Friesland, II, D. I. Stuk* bl. 126.

LXXXII. volge van een Besluit der Algemeene Staa-
 BOEK. ten van den Jaare MDCCXLVII, waren
 ——— verscheide Schippers en Stuurlieden deezer
 1755. Landen in gebreke gebleeven, om de
 Gedraa- Vaartuigen van *Algiers* of andere *Fran-*
 gene *sche* en *Moorsche* Volken, zodanig te be-
 voorzor- jegenen, als de Verbintenissen der Staa-
 gen om- ten met die Volken vorderden; ter voor-
 den Vre- koming dier moeilykheden, gaven 's Lands-
 de met- vaders, in den Jaare MDCCLIII, een Voor-
 de *Alge-* schrift uit, hoe de *Nederlandsche* Schip-
 rynen te pers zich omtrent de *Turksche* en *Moor-*
 bewaaren *sche* Vaartuigen, met welke het Gemeenebest
 in vrede was, moesten gedraagen, alle vy-
 andlykheid streng verbiedende, en gelas-
 tende hunne Vlaggen en Pasfen op de be-
 paalde wyze te vertoonen. (*) Schikkin-
 gen omtrent Pasfen van de oude en nieuwe
 Prent en Snede, dienden tot meerder be-
 veiliging, der Zeevaardenden, tegen allen
 overlast der Roveren. De *Hollandsche*
 Consul PARAVICINI hadt, in Gras-
 maand des Jaars MDCCLIV, de boven-
 stukken der nieuwe Paspoorten aan den
 Dei van *Algiers* overgeleverd, die, te
 deezer gelegenheid, zyne voldoening be-
 tuigde, over de Schikkingen van hunne
 Hoog Mogenden, en onder andere ver-
 klaarde; „ Dit is alles zeer wel! De *Hol-*
 „ *landsche* Schippers moeten zich slegts
 „ wagten, van op onze Kaapers te schie-
 „ ten, indien de *Franschen* niet op dezel-
 „ ve

(*) *Nederl. Jaarb.* 1753. 790.

„ ve gefchooten hadden , zy zouden in de LXXXII.
 „ laafte ongelegenheid niet geraakt zyn, BOEK
 „ en ik heb gemeend te moeten doen, 't
 „ geen ik gedaan heb, ten einde zy zich 1755.
 „ voortaan omzigtiger jegens ons gedraa-
 „ gen!” Hier op verzekerde de Heer
 PARAVICINI den Dei; „ Dat hun Hoog
 „ Mogenden, altoos gewoon eene behoor-
 „ lyke agting te vertoonen, voor de Mo-
 „ genheden, met welke zy in Vrindfchap
 „ leeven, reeds, op de zwaarste ftraffen,
 „ aan hunne Schippers verboden hadden,
 „ op de *Algiersche* Vaartuigen, die zy
 „ mogten ontmoeten, te fchieten.” De Dei
 toonde zich zeer geneegen, om alles van
 zynen kant, toetebrengen, wat het ver-
 oorzaaken van moeilykheden kon voorko-
 men; en in 't Vrede-verdrag werd een Arty-
 kel ingelascht, wegens de nieuwe Pas-
 poorten, tot genoeg van den *Holland-
 fchen* Consul; en werd des aangaande den
 Reederen en Schipperen, hier te Lande,
 de noodige bekendmaking gedaan. (*)

Deeze verrigtingen fcheenen den Vrede Moord
 met *Algiers*, die reeds meer dan acht en aan den
 twintig Jaaren ftand gehouden hadt, en Dei ge-
 door 's Lands hooge Magten zo zorgvuldig pleegd.
 was aangekweekt, te zullen doen volduu-
 ren; en zou dit, zonder den moord aan
 den toenmaligen Dei gepleegd, waar-
 fchynlyk het gevolg geweest hebben. Dan
 deeze werd, in Wintermaand des Jaars

MDCCLIV,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1754. bl. 422 — 425.

LXXXII. MDCCLIV, in zyn Paleis, door een Pi-
 BOEK. stoofſchoot, om 't leeven gebragt. Het
 ——— Krygsvolk hadt eene Zamenzweering te-
 1755. gen hem gemaakt, op den tyd van de be-
 taaling der Soldye volvoerd; de Theſau-
 rier kwam door handen van dit zelfde
 Vloekgeſpan om, en het Opperhoofd van
 't zelve zette zich op den zetel van den
 Dei, in de vaste verwagting dat hy tot het
 bekleeden dier Waardigheid zou worden
 uitgeroepen, waar toe hy laſt begon te
 geeven; doch eenige Officieren van den
 vermoorden Dei, beſlooten op de Vloek-
 verwanten aan te vallen: geholpen door
 veelen van hunnen Aanhang ſchooten zy
 de voornaamſte der Zamenzweederen,
 en onder deezen derzelve Opperhoofd,
 dood: terſtond ALI EFFENDI AGA,
 Hoofd der *Moorſche* Ruitery, tot Dei uit-
 roepende.

Gerugten
 en tydin-
 gen der
 Vrede-
 breuke
 met *Al-
 giers*.

De maare van dit voorval vloog in Len-
 temaand, niet herwaards over, of de
 Kooplieden vreesden voor eene Vrede-
 breuke: eene vrees die welhaast aanwiesch
 door zeer bedenklyke tydingen uit *Mar-
 ſeille*, dezelve uitdruklyk vermeldende,
 welke terſtond van hooger hand werden
 bekend gemaakt. Dan ſcheen die vrees
 te moeten verdwynen, wanneer, kort
 daar op, Gecommitteerde Raaden ter Ad-
 miraliteit te *Amſterdam*, tot geruſtſtelling
 van allen, wien het mogte aangaan, ver-
 zekerden, dat, volgens Brieven van den
 Conſul PARAVICINI aan den Staat,
 de jongſt bekragtigde Vrede, op den
 vyf-

vyftienden van Sprokkelmaand nog ſtand LXXXII.
 hieldt. Veelen floegen nu de eerſte Be-BOEK.
 kendmaakingen in den wind, niet be-
 denkende, dat de Berigten uit *Marseille*, 1755.
 ſchoon ſlegts op mondlyke overleveringen
 van laater tyd rustende, duidelyker ſpra-
 ken dan die uit *Algiers*, ſchoon deeze vol-
 komen waarheid behelſden. Hoe wel de ge-
 rugten van een Vredebreuk toenamen, kon-
 den zy de hoop, op de tyding des Staats-
 dienaars gebouwd, niet doen wankelen,
 en hieldt deeze ſtand, tot dat in Gras-
 maand Brieven van dien Conſul, de Oor-
 logsverklaaring buiten allen twyfel ſtelden.

Men verſtondt toen, dat, zints den vyf- De Oor-
 tienden van Sprokkelmaand, te *Algiers* log door
 alles in beweging was, door 't gemor van den Dei
 't Krygsvolk en 't Gemeen, even zeer om verklaard.
 Oorlog ſchreeuwende, met bedreiging van
 tot het uiterſte te zullen komen, wanneer
 men niet terſtond, den Vrede met eenigen
 der *Chriſten* Mogenheden verbrak. Dit
 dol begrip nam hand over hand toe. De
 nieuwlings aangeſtelde Dei, benevens zy-
 ne Staatsdienaaren, voor de woede des
 misnoegden Volks dugtende, ſpanden den
 Divan, om te beraadſlaagen tegen welk
 eene Mogenheid, zy den Oorlog zouden
 verklaaren. Dat dit moest gedaan wor-
 den, wilden zy hunne Hoofden bewaaren,
 leedt geen twyfel meer. Regtmatigheid
 kon in deeze keuze de wet niet voorschry-
 ven, Belang moest het Raadsbeſluit ople-
 veren; een Oorlog, die het meefte en ze-

LXXXII. kerste voordeel beloofde, zou het Volk
 BOEK. aangenaamst weezen. De raadslag luid-
 — de „ dat, naardien de *Hollanders* veele
 1755. „ en rykgelaadene Schepen op Zee had-
 „ den, en 't getal hunner Oorlogſchepen,
 „ om dezelve te dekken, niet zo groot
 „ was, als dat der *Franschen* en *Engel-*
 „ *schen*, het breeken met de *Hollanders*
 „ veiligſt en voordeeligſt zou weezen.”
 De Dei, in de maatregelen zyns Voor-
 zaats tredende, mogt veele redenen, ten
 voordeele der *Hollanderen*, bybrengen, en,
 onder andere, verklaaren, „ dat zy de
 „ Verbinteniſſen altoos ſtipt naakwamen,
 „ ryke Gefchenken overzonden, en geen
 „ de minſte reden van klaagen oplever-
 „ den,” hy yverde, met gevaar, te ver-
 geefſch. De Divan zou wel gehoor ge-
 leend hebben aan zyne bedenkingen, ons
 Land zo zeer tot eere ſtrekkende, als het
 tot ſchande diende, dat eene verzwakte
 Zeemagt, 't zelve boven alle andere *Chris-*
ten-Volkeren ten doel des Oorlogs ſtelde;
 maar de vrees voor een Opſtand, en een
 Bloedbad, hadt de overhand; het Ge-
 meen moest te vrede geſteld, en de raad-
 ſlag van den Divan werd een volledig Be-
 ſluit. De bekendmaking hier van ſtilde
 het morrend ongenoegen, en de Weer-
 ſpannelingen, die reeds het moordgeweer
 tegen den Dei gewet hadden, lagen 't zel-
 ve wel voldaan neder.

Een Amptenaar van den Dei, vervoega-
 de zich, 's volgenden daags, by den *Neder-*
landſchen Conſul. PARAVICINI, met
 dee

deeze onaangenaame boodſchap. „ Myn LXXXII.
 „ Heer, Conſul! de voortreflykſte Dei BOEK.
 „ zendt my tot u, om u te verklaaren, —
 „ dat 'er een Beſluit genomen is, om den 1755.
 „ *Hollanderen* den Oorlog aan te doen,
 „ en dat het, derhalven, gevoeglyk is,
 „ dat gy van hier vertrekt; maar dat hy
 „ u, uit eene byzondere gunſt, den tyd
 „ van twee maanden toeflaat om u naar
 „ dit bevel te ſchikken. Gy moet wel
 „ zorg draagen, van met geen *Turk*,
 „ *Moor*, of *Chriſten*, te ſpreken, om den
 „ voortreflykſten Dei van gevoelen te doen
 „ veranderen; dat doende, zoudt gy uw
 „ Hoofd in gevaar ſtellen.” PARAVI-
 „ CINI antwoordde, „ dat het oogmerk
 „ van den Dei zou worden nageko-
 „ men.” — 's Anderen daags verſcheen
 die Amptenaar weder, met eene nadere
 verklaring van 's Deis welbehaagen, op
 den toon der volſtrekſte eigendunklykheid,
 betuigende; „ De tegenwoordige wil van
 „ den voortreflykſten Dei is, dat gy, in
 „ ſtede van twee maanden met uw vertrek
 „ te wagten, de eerſte gelegenheid daar
 „ toe, zo ras mogelyk, zult waarneemen.
 „ Weet ook, dat zo dra de Xebecqen in
 „ Zee zullen geloopt zyn, alle *Holland-*
 „ *ſche* Schepen, welke zy op Zee ont-
 „ moeten, voor goeden prys zullen ver-
 „ klaaren, en Schip, en Laading, en Man-
 „ ſchap.” — Een Bevel van dien
 dringenden aart bewoog den Conſul, om,
 met allen ſpoed, alles tot zyn vertrek ge-
 reed te maaken. De beſchikking van het

LXXXII. noodwendige deedt hem nog veertien da-
 BOEK. gen te *Algiers* vertoeven, in geduurige
 — vrees van, op nieuw, onaangename bood-
 1755. schappen te zullen ontvangen, tot dat hy
 zich eenigzins gerust gesteld vondt, door
 eene weete van wegen den Dei, „dat het
 „ Tydsbestek van twee maanden zou stand
 „ grypen, ten aanziene der *Hollandsche*
 „ Schepen, en dat de Xebecqen, voor den
 „ twintigsten van Grasmaand, geene vy-
 „ andlykheden tegen dezelve zouden plee-
 „ gen.” — De algemeene kennis, die
 PARAVICINI van den onbestendigen
 aart der *Algerynen*, en de nog versche
 proeve, welke hy van de veranderlykheid
 des Deis hadt, deedt hem op die belofte
 niet veel vertrouwen, en bediende zich
 van het eerste Schip, 't welk na *Gibraltar*
 vertrok, om de Heeren BUTLER, Con-
 suls van den Staat, aldaar te onderrigten
 van het gevaar, 't welk de *Hollandsche*
 Schepen liepen van de *Algerynen*. Zelve
 ging hy met zyn Huisgezin en Goederen
 aan boord naa een *Engelsch* Schip, om
 na de eerste Haven in *Provence* over te
 steeken.

Schoon de Oorlogsverklaring tegen de
Hollanders genoeg was, om het misnoe-
 gen der *Algerynen* te doen bedaaren,
 wilde de Divan, den Oorlog verklaard
 zynde, het Volk een volkomen ge-
 noegen schenken, door hun Rooflust
 meerder ruimte te geeven, en de Kaap-
 vaard open te stellen tegen alle Mogenhe-
 den, wier Zeemagt geen gedugt vertoon
 maakte;

maakte; van hier de voorflag om met alle Volken, *Frankryk* en *Engeland* uitgezonderd, te breeken. De Consuls van *Zweed* en *Deenemarken* wisten, zo men wil, door Geschenken, en door den *AGA* der *Moorsche* Ruiterye, wiens gezag en invloed te *Algiers* veel vermag, in hunne belangen te trekken, deezen slag af te keeren. 's Keizers Consul gelukte dit niet, waar om hy het gevaar, waar aan hy zich vondt bloot gesteld, ziende, nog voor het einde van Lentemaand, vertrok en te *Livorno* aanlandde.

LXXXII.
BOEK.
—
1755.

Onmiddelyk naa de Oorlogsverklaaring, repte alles te *Algiers* de handen, om Vaartuigen ter Roof- en Kaapvaard uit te rusten. Reeds met den aanvang van Lentemaand, lagen 'er eenige Xebecqen gereed, en men sprak van een nog grooter aantal toe te rusten; doch gebrek aan bekwaame Stuurlieden, en bevaare Manschap, vertraagde dit werk, waar om de Dei na alle plaatzen langs de *Algiersche* kust zondt, om zo veel Zeelieden, als men bekomen kon, te werven.

MAHOMETH DE V, in Wintermaand des afgelopen Jaars te *Constantinopole* overleden zynde, werd onmiddelyk door zyn Broeder OSMAN DEN III opgevolgd, en deeze voor Keizer uitgeroepen. De Baron de HOCHERPIED, Afgezant van hunne Hoog Mogenden by de *Ottomansche Porte* hadt, in 't begin van Louwmaand gehoor, by den eersten Vizier, om zyne Gelukwenschingen af te leggen, die

Hoop |
dat de
Porte de
Algary-
nen tot
den Vre-
de zou
bevee-
gen.

twee

LXXXII. twee dagen laater den gemelden Baron we-
 BOEK. —————
 1755. gelegenheid hem een Brief van den Groo-
 ten Heer werd overgeleverd, aan hunne
 Hoog Mogenden, tot Bekendmaking van
 zyn komst tot den Throon, vergezeld van
 eene gunstige aanspraak des Groot-Viziers,
 met verzekering, dat de nieuwe Keizer
 geneigd was alle de Verdragen, die ten
 tyde zyner Voorzaaten stand gegreepen
 hadden, onschendbaar in agt te nee-
 men. ——— Eenigen gisten, dat de dood
 van den vreedzaamen Sultan MAHOMETH
 DEN V, de *Algerynen* tot het vorderen
 van den Oorlog hadt aangezet, in hoope
 dat zy steun zouden vinden, in diens Op-
 volger OSMAN DEN III, verwagtede,
 dat deeze, door Krygszugtiger geest ge-
 dreeven, dien stap zou goedkeuren; doch
 niets schein grond te geeven, om zulks
 te wagten. Hier te Lande vleide men zich
 met het denkbeeld, dat de *Ottomannische*
Porte, die met geweld doorgedronge Vre-
 debreuk, hoogst zou mishaaagen: naarde-
 maal het rooven der *Algerynen* den *Le-*
vantschen Handel, voor de *Turken* zelve
 zeer veel naadeels toebrengt, en was men
 niet zonder hoope, dat de altoos veelver-
 mogende Vertogen der *Porte* de *Algery-*
nen, hoe zeer ook op roof verhit, tot be-
 daarder gedagten zouden beweegen, althans
 de spraak ging, dat de Afgezant van dee-
 zen Staat ten Hove des Sultans, last ont-
 vangen hadt, om ten dien einde de ernstig-
 ste verzoeken te doen.

Hier

Hier op, nogthans, liet men het in de *Vereenigde Gewesten* niet aankomen: een kragtdaadiger en zekerder middel, tot bedwang der Zeerooveren, bestondt in Oorlogschepen na de *Middelandsche Zee* te zenden, tot dekking der Zeevaard, en afbreuk van den Vyand. Terwyl de *Oost-Indische* Maatschappij een Berkantyn toerustte, om op de t'huiskomende *Oost-Indische* Schepen te kruisen, en dezelve van de Vredebreuk te verwittigen, bragt men verscheide Oorlogschepen in gereedheid, om na de *Middelandsche Zee* te stevenen. Herhaalde Waarschuwingen van de Admiraliteit te *Amsterdam*, maanden het Volk, onder bedreiging der straffe, op de nalaatigen gesteld, aan, om zich, zonder uitstel, binnen een' bepaalden tyd, aan boord te begieven, van de schepen der Zeevoogden onder welken zy dienst genomen hadden. — Ook maakte die Zeeraad bekend, dat, met den eersten goeden wind, naa den eersten van Bloeimaand, Convoy zou verleend worden, na *Lisfabon* en *Cadix*, en dat de Capiteins gelast waren, alle zodanige Schepen der Ingezetenen van deezen Staat, als van hun geleide zich zouden willen bedienen, tot zo verre te vergezellen, als deeze hunne bestemming eenigzins zou toelaaten. — Vervolgens verleende men dit Jaar, van tyd tot tyd, Convoy, zo na *Cadix*, als de *Middelandsche Zee*, tot *Livorno* toe, en na *Smirna*. Twee Oorlogschepen door de Admiraliteit van *Amster-*

LXXXII.
BOEK.

1755.

Oorlogstoe-
rustin-
gen hier
te Lande.

LXXXII. *sterdam* uitgerust, gingen kruisfen op de
 BOEK. t' huiskomende *Oost-Indifche* en andere
 ——— Koopvaardifchepen. — Wyders liet
 1755. de Zeeraad aankondigen, dat, aangezien
 het Vredeverdrag met den Keizer van *Ma-*
rocco geflooten, en de vriendlyke Schik-
 kingen, zedert eenigen tyd met die van
Tunis en *Tripoli* gemaakt, vorderden, dat
 de Ingezetenen van den Staat, niettegen-
 ftaande den verklaarden Oorlog met die
 van *Algiers*, nog moesten blyven vaaren,
 met *Turkfche* Paspoorten, de Regten daar
 op, geduurende den Oorlog met de *Alge-*
rinen, zouden worden verminderd. —
 De Algemeene Staaten moedigden, by de
 openbaare bekendmaking van den Oor-
 log, het Volk in den Zeedienst van den
 Lande aan, tot het doen van allen moge-
 lyken afbreuk, door niet alleen, aan de
 Schepen van Oorlog, die een *Algerynfch*
 Schip mogten veroveren, tot belooning te
 laaten, het gansche aandeel, 't welk het
 Gemeene Land in den Prys toekwam; doch
 daarenboven een gefchenk van vyftig Gul-
 dens toe te zeggen, voor ieder man, die
 zich, by 't aanvangen van 't Gevegt, of
 op het bemagtigde of vernielde Schip had
 bevonden; voorts de noodige befchikkingen
 aankondigende, wegens het opbrengen der
 Pryzen, en het heroveren van reeds door
 de Roovers genomene Schepen.

Spaanfch Allerbelemmerendst en gevaarlykst was
 Convoy de onverwagt ontftaane Vredébreek, met
 op eene die van *Algiers*, voor de Schepen, die zich
 verplig- in de Havens der *Middelandsche Zee* be-
 tende in de
 von,

vonden, en van Vaderlandsch Convoy LXXXII. verstooken, ten gereeden prooy zouden BOEK. strekken, van de greetige Roofzugt, in— dien zy het waagden, onbeschermd, die Ha- 1755. vens te verlaaten, om hunne reizen te ver- vorderen. De Baron VAN WASSENAAR, ^{wy ze} Afgezant van deezen Staat aan 't Hof ^{aan onze} van *Madrid*, met hun lot begaan, ver- ^{Schepen} voegde zich, van de Oorlogsverklaring on- ^{in de} derrigt, terstond by RICARDO WALL, ^{Middel-} Secretaris van Staat, om *Spaansche* Be- ^{landfche} schutting voor de *Nederlandsche* ^{Zee ver-} Schepen te verzoeken: deeze ging onmiddelyk den Mi- nister van Zeezaaken den Heer ARRIAGA spreekken, en kwam, binnen een vierendeel uurs, vol blydschap, te rug, verzekeren- de dat alles naat 's Afgezants wensch be- zorgd was, en de daar toe noodige beve- len, nog dien zelfden avond zouden wor- den afgevaardigd. — Dit bestondt in het ver- leenen van twee Oorlogschepen, één van zeventig en één van zestig Stukken, om de Koopvaarders tot buiten het Nauw van de Straat van *Gibraltar* te geleiden. De vaardigheid en beleefdheid gaf aan dit hulpbetoon eene dubbele waarde. De Ba- ron VAN WASSENAAR betuigde 's anderen daags, by den Heer WALL zynen dank, en deedt van deeze heuchlyke schikking kennis geeven aan de Koopvaarders; die zich in de *Spaansche* Havens aan de *Mid-* *dellandsche Zee* bevonden, ten einde zy na *Alikanten* zouden zeilen, van waar dit Geleide zou vèrtrekken. Men wilde ook, dat 'er in den Raad des Konings van Span-

LXXXII. je stondt beraadslaagd te worden, om den
BOEK. *Algerynen* verderen afbreuk te doen. (*)

— Dat men hier toe besloot, is af te nee-
1755. men, uit het eerste geval in deezen Oor-

Ontmoe- log, zonderling genoeg om onderschei-
ting van den Ca- den vermeld te worden, als een tafereel
pittein van uiterste benauwdheid, en vreemdsten

ADRIAAN VAN DER KAM, voorheen Commandeur onder de
VAN DER KAM met de *Alge- Admiraliteit van Zeeland*, was toen de
rynen. Vrede hem geen vooruitzigt van bestaan

of bevordering, in 'sLands Zeedienst
beloofde, te raade geworden, als Capi-
tein ter Koopvaardy te vaaren. Reeds

in den Jaare MDCCLII, zeilde hy van
Middelburg na de *Middellandsche Zee*,

van de eene Haven op de andere vaaren-
de, zonder in 't Vaderland weder te kee-
ren. Met het begin deezes Jaars, be-

vondt hy zich te *Venetien*, van waar hy
in Sprokkelmaand onder zeil ging, om
na *Vigos* in *Spanje* te stevenen. Het Fre-

gat, door hem gevoerd, was wel geboord
voor zes en twintig Stukken Geschuts;

doch hadt niet meer dan veertien kleine
Stukjes op, en even zo veel Manschap
aan boord, eene geringe verdediging en

zwakke bemanning, doch ter Handelvaard
genoeg, en geschikt naar de weinige waar-
schynlykheid van gevaar: by zyn vertrek
van *Venetie*, wist men daar nog niets
van

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 154. 163. 206. 213.
220. voor 't Jaar 1756. bl. 441.

van de Vredebreuk. Door Storm en On-LXXXII.
 weer op zyne reis vertraagd, was hy, op BOEK.
 den veertienden van Grasmaand, tot het ———
 Eiland *Tovica* gevorderd. Hier ontdekte hy 1755.
 drie *Turksche* Xebecqen, die blykbaar
 hun best deden, om by hem te komen,
 gelyk gelukte. VAN DER KAM, van alles
 kwaads onkundig, en niets van dien aart ver-
 moedende, deedt alles wat de Bevelen van
 den Staat, by het ontmoeten van *Turksche*
Vaartuigen, vorderen. Doch, in stede dat
 de Stuurman, dien hy met zyn Pas aan 't
 boord van een der Xebecqen zondt, met
 de manschap te rug kwam, bevonden zich
 in de sloep twaalf *Turken*, met het geweer
 onder de lange kleederen verborgen. De
 Capitein ontving de Officiers met alle be-
 leefdheid, die de *Hollandsche* netheid
 preezen en verzogten de Kajuit te zien.
 Het uitzetten der Barkassen van de Xe-
 becqen, waar in men Beddegoed, Kaar-
 ten en Boeken pakte, baarde niet weinig
 agterdenken, by den Stuurman van
 VAN DER KAM, zyne blykbaare on-
 gerustheid tragte men te verdryven,
 door te zeggen dat zyn Pas goed was, en
 men slegts voor hadt eenig water van zyn
 Capitein te verzoeken.

Op die verraaderlyke wyze met de Bar-
 kassen aan boord van 't Fregat genaderd,
 sprongen 'er tusschen de veertig en vyf-
 tig *Turken* over, die het Volk met het
 platte hunner Sabels sloegen, tot op
 't hembd uitkleedden, en onder den
 Scheldnaam van *Honden* na de Sloep
 dreeven, welk lot ook den Capitein te

LXXXII. beurt viel, in weerwil zyner bedreiging
ROEK. van na *Algiers* te zullen zeilen, om over

— hun te klaagen. Indien hy niet zweeg be-
1755. dreigden zy hem met een oogenbliklyken

dood, en hy werd met zyn Volk na de Xebecq gevoerd. Hy kon niet te weeten komen wie de Capitein was; doch vernam de Vredebreuk, als mede dat zyn Schip prys was, en hy benevens zyn Volk Slaaven. Geen donderslag kon schriklyker klinken dan die tyding, verbaasdheid en wanhoop stondt op aller weezens, vergeefsche traanen vloeyden uit de oogen, en vrugtloose jammerklagten vervulden de lugt. Het Fregat werd na *Algiers* opgezonden en het Volk op de drie Xebecqen verdeeld: waar zy alle mishandeling moesten verduuren. Tegen den avond zag men land, de Stuurman der *Algerynen* begeerde uit VAN DER KAM te weeten, waar hy het voorhieldt: deeze antwoordde *St. Martyn*, een uithoek aan de *Spaansche* Wal. De *Turksche* Stuurman beweerde dat het *Tvica* was; waar uit VAN DER KAM opmaakte, dat deeze zich twintig mylen vergiste, en, gelyk hy zyn Stuurman te kennen gaf, hoope op verlossing uit de Slaaverny schiep. De *Algerynen* zetten hun kours voort, en den volgenden dag ontdekte hy nog duidelyker hunnen mislag; alle verkenningen weezen uit, dat zy de Baai van *Alikanten* naderden. VAN DER KAM zag vyf *Spaansche* Xebecqen onder den wal, van dit bemoedigend gezigt; gaf hy kennis aan zyne lotgenooten, die zich met hem op dezelfde Xebecq be-
von-

vonden. De Xebecqen ontgingen het oog der *Algerynsche* Stuurmans niet; doch hy hieldt ze voor *Catelaansche* Barken. Schoon de Commandeur, naar zyn gevoelen gevraagd, onbewimpeld zyne meening verklaarde vondt dezelve geen ingang by de *Algerynen*, die geen vermoeden hadden, dat 'er *Spaansche Xebecqen* in Zee zouden weezen, en zich in hun begrip versterkten, om dat de *Spanjaarden* gewoon waren hunne Xebecqen, op de *Turken* afgezonden, altoos door één of twee kloeke Oorlogschepen te laten dekken.

Het meer opkomen van den dag bevestigde de gisning des Commandeurs. De *Turksche* Stuurman wendde na de *Algerynsche Xebecq*, die 't Opperbevel voerde, hy kreeg last meer van den *Spaanschen* wal af te houden, na de *Moorfsche* kust koers te stellen, en, daar de *Spanjaards* op hun afkwamen, alles tot een gevegt gereed te maaken, en dezelve dan in te wagten. Alle poogingen om de *Spanjaarden* in zulk een stand te brengen, dat zy dezelve konden enteren mislukten. De *Spaansche* Bevelhebber toonde, dat hy een wakker Krygsman en een goed Zee-man was. Toen deeze met de vier onder hem staande Xebecqen, onder 't bereik van 't Geschut der *Algerynen* gekomen was, heeschen deezen de vlag op, en deden ieder een schoot, onder een schriklyk getier, met de uiterste veragting, de vyf *Spaansche* Xebecqen niet meer tellende, dan vyf Waterhoenders. Deeze naderden,

LXXXII. den, ondertusfchen, in een welgeregelde
 B.O.E.K. slagorde gefchaard, zeilden de vyanden
 — een en andermaal, onder 't geeven van de
 1755. laag, voorby. t' Gevegt duurde van half
 zeven in den morgenfond tot 'snagts ten
 elf uren.

Het zonderling beloop en de gelukkige
 uitflag kwam hier op neder. By den aan-
 vang des Gevegts werd VAN DER KAM,
 met zyne Officieren, in een hoek van een
 zeilkooi geflooten, en door vier gewapen-
 de *Turken* bewaard. Akelige toestand in
 het tegenwoordig tydfcip, en vermeerderd
 door het vooruitzicht op zeer mogelyke
 elenden! Slaaf, beroofd van alle midde-
 len om zich te redden, blootgefteld aan
 't vernielend kanon. Welk een keer de zaak
 nam, zy konden zich niets dan het ergfte
 voorftellen, en althans niet hoopen op een
 zo gunftigen lotwiffel, als, naa 't uitftaan
 van duizend doodsangften, hun, te beurt
 viel. Schooten de *Turken* tegen de *Span-
 jaarden* te kort, het was niet vreemd dat
 zy beflooten, den brand in 't buskruid te
 fteeken, en het Vaartuig met alles in de
 lugt te laten fpringen; beflooten zy tot
 de overgave, zy konden hun eigen Slaa-
 ven de vryheid misgunnen, en het leven
 beneemen. Het Schip, reeds een menigte
 van grondfchooten bekomen hebbende,
 kon zinken, en zy in 't water een gewis-
 fen dood vinden. Zelfs de *Spanjaarden*
 meefter wordende konden, in dulle woe-
 de, zonder Vriend of Vyand te onderken-
 nen, alles wat hun voorkwam, nederfa-
 be-

belen. — VAN DER KAM bevondt zich LXXXII. op de buitenste der *Algerynsche* Xebecqen, BOEK. die aan 't heevigst vuur blootgesteld, zo zwaare grondschooten bekomen hadt, dat 1755. dezelve dreigde te zinken. Dit ongeluk was zyne en der zynen behoudenis. Zy werden boven geroepen, en hoorden de onverwagte betuiging des *Turkschen* Capiteins, dat zy *Vry* en de *Algerynen* thans *Slaaven* waren; hem verzoekende voor hun by de *Spanjaarden* te spreken. VAN DER KAM belooft het, doch gaf tevens te verstaan, dat geen voorspraak baaten zou, zo lang de vlag bleef waaijen en alle de zeilen bystonden. Hier op kreegen de Commandeur en zyn Stuurman ieder een Sabel in de vuist, om, naar welgevallen te gebieden; onmiddelyk beval hy de Vlag te sryken en de Fok te laten vallen. Het vuur der *Spanjaarden* hielt, egter, aan; hy zondt Volk na beneden, om het groote lek te stoppen, en de *Turken*, in alles zeer gewillig gehoorzaamende, hielpen hem het geschut over boord werpen. Het dek lag vol dooden en gekwetsten, anderen smoorden om laag in 't water; de tyd liet niet toe de dooden in Zee te werpen. VAN DER KAM riep de naaste *Spaansche* Xebecq toe, dat men met schieten zou ophouden; dewyl de *Turken* zich wilden overgeeven: naa nog eene laag doorgestaan te hebben, zonden de *Spanjaarden* Barkasfen na de *Turksche* Xebecq, waar op hy zich bevondt; doch geen *Spanjaarden* wilden aan boord ko-

LXXXII. men : in deezen nood moest ieder, vol-
 BOEK. gens 't bevel van VAN DER KAM, die het
 ——— gestopte lek weder hadt doen openen, waar
 1755. door de Xebecq ten naasten by vol water
 liep, en op zyde sloeg, om een goed heen
 komen zien. Eene deerlyke vertooning,
 gezonde, gekwetste, en doode *Turken*,
 't Volk van den Commandeur, dreeven,
 met alles wat uit de Xebecq spoelde, door
 elkander. De eenige kans ter lyfberbing
 was in Zee te springen, en na de digstst
 byliggende *Spaansche* Barkas te zwem-
 men. VAN DER KAM met de zynen deedt
 dit, biddende *Christenslaaven* te willen
 bergen: gelyk onverwyld geschiedde. Veer-
 tigtig *Turken*, de eenigen, die van twee hon-
 derd vyftig Man op dat Vaartuig, welke
 niet in 't gevegt of door 't water sneuvel-
 den, werden opgevischt.

Allervriendlykst was 't onthaal aan
 't boord des *Spaanschen* Bevelhebbers van
 dit Smaldeel Xebecqen, die, verstaan
 hebbende wie de Commandeur en zyn ge-
 val was, als mede hoe nog verscheide van
 diens Volk op de andere *Algerynsche* Xe-
 becqen zich bevonden, wel gaarne van
 den aangeboden dienst ter hulpe, om die
 mede te bemagtigen, gebruik maakte. De
 doorschoote Zeilen beletten den *Algerynen*
 het vlugten. In 't hervatte gevegt, schoot
 eerst een der *Algerynen* te kort, en begon
 de Vlag gestreeken hebbende, te zinken.
 VAN DER KAMS Volk op dit Vaartuig
 was in leeven, en werd met eenige *Tur-
 ken* gered. De ander 's nagts ten elf uren
 bui-

buiten staat van verdediginge gebragt LXXXII. zynde, wilde de Capitein der *Turken* het BOEK. vuur in eigen kruid steeken: doch daar — in door de *Mooren* verhinderd, gaven zy 1755. hunne gereedheid ter overgaave te kennen, 't Volk werd afgehaald uit het Schip 't geen, gelyk de twee andere, in de diepte verzonk. Zy bragten vierhonderd zes en negentig Gevangenen te *Cartagena* op, omtrent zes honderd waren 'er gefneuveld; toen VAN DER KAM ze in ketenen zag slaan, en hun over hun lot troostte, kreeg hy ten antwoord, *Geduld: Capitein! 't is de Fortuin der Zee!* Met die zelfde koelheid, hadt de Capitein van de tweede vermeersterde *Algerynsche* Xebecq, aan 't boord der *Spaansche* gebragt, binnen tredende, als of 'er niets gebeurd was, in 't *Spaansch* gezegd *Goeden avond Heeren.* (*)

Was de Bestelling op de Voogdyschap, ^{Fries-} en 't aankleevende van dezelve, over de ^{lands} Vorstlyke Kinderen, in gevalle de Gou- ^{voorzic-} vernante, geduurende derzelve Minder- ^{ning op} jaarigheid mogt overlyden, in *Gelderland* ^{de Voog-} dysc hap. als uit den boezem der Bestuurderen van dat

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 1161. VAN DER KAM, naa zo veel rampspoeds gelukkig doorgeworfeld te hebben, kwam in 't Vaderland en stak, als eerste Luitenant, onder Cap J. STAVORINUS in Hooimaand des Jaars 1756. in Zee, om een Convoy na de Straat te geleiden, en aanvaardde, dien Capitein in de *Middelandsche Zee* overleden zynde, het Scheepsbevel. *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 216.

LXXXII. dat Gewest, in 't verlopen Jaar, voort-
 BOEK. gekomen. (*) Haare Koninglyke Hoog-
 heid begeerde dat andere Gewesten hier
 1755. op desgelyks bedagt waren, en schreef,
 met het einde van Lentemaand deezes
 Jaars, Staaten van *Friesland*, verzoekende dat zy vier Heeren, benevens de Lands-Secretaris, zouden benoemen en gelasten om, wegens, dat gewigtig stuk, met haar een Plan te vormen. Men marde niet om aan dit verzoek te voldoen, en reeds, eer Grasmaand ten einde liep, hadden vier Heeren, uit de vier Kwartieren benoemd, benevens den Secretaris, over dit stuk gehoor by de Gouvernante: en werd den twaalfden van Zomermaand ten opzigte van *Friesland*, met goedkeuringe dier Vorstinne, een Reglement vastgesteld, 't geen in de groote hoofdzaaken wel zamenstemde met de Bepalingen in *Gelderland* gemaakt; doch eenige wyzingen kreeg, geschikt naar het Landsbestuur in dat Gewest, en daarom eenige nadere melding verdient.

„ De Meerderjaargheid werd op de
 „ vervulde Achttien Jaaren bepaald. —
 „ Betreffende de Opvoeding, zou haare
 „ Koninglyke Hoogheid verzogt worden
 „ eenige Perfoonen, en onder deezzen ten
 „ minsten één van de Leden der Regeeringe van *Friesland*, of meer, naar
 „ evenredigheid dezelve uit andere Ge-
 „ wes-

(*) Zie hier boven bl. 157.

„ westen zouden worden genomen, voor LXXXII.
 „ te draagen, in welke voordragt men zou BOEK.
 „ berusten. —————
 „ Omtrent de Waarneeminge van het 1755.
 „ Erfstadhouderschap, zouden te Staaten,
 „ uitspraak doen over de Geschillen en
 „ Oneenigheden, welke tusschen het Hof
 „ van Justitie, de Magistraaten der Ste-
 „ den, en Landschappen mogten ont-
 „ staan. — De openvallende Land-
 „ schaps Ampten, zouden te hunner be-
 „ schikkinge weezen; zy een Grietman
 „ van het *Bild* aanstellen, en by openval-
 „ linge der Grietenyen, de verkiezing
 „ doen van eenen Grietman, uit de benoe-
 „ ming van drie wettig gestemde en ver-
 „ kiesbaare Perfoonen. — Zy zou-
 „ den het regt van Pardon geeven uitoefe-
 „ nen, doch niet anders dan met toestem-
 „ ming der vier Kwartieren; en de aan-
 „ stelling hebben van den Luitenant Hout-
 „ vester en Secretaris van het Jagtgerig-
 „ te; doch de vier Meesterknaapen zou-
 „ den verkoozen worden van ieder Kwar-
 „ tier, waar in het Ampt openviel. —
 „ Dit zou ook stand grypen, omtrent de
 „ de opengevalle Raadshcersplaatzen en
 „ Curatorschappen van de Academie, waar
 „ omtrent het bedryf van Erfstadhonder,
 „ geduurende de Minderjaargheid, zou
 „ slaapen; dit zou ook 't geval zyn, by
 „ het ontstaan van oneenigheid over de
 „ Belastingen, die met éénpaarigheid moe-
 „ ten worden vastgesteld, of men moest
 „ met vier Kwartieren daar in overeenko-
 „ men,

- LXXXII. „ men, om aan een Collegie of één Emi-
 BOEK. „ nent Perfoon of meer Perfoonen van Re-
 „ geeringe binnen het Gewest de besliffing
 1755. „ op te draagen. Insgelyks zou de *Cura*
 „ *Magnificentissima* van den Erfftadhou-
 „ der flaapen, en de zorg van de Acade-
 „ mie weder gebragt worden op dien voet
 „ als dezelve vóór den Jaare MDCCXLVIII
 „ geweest was. — De zitting van den
 „ Erfftadhouder op het Collegie in het
 „ Hof Provinciaal en 's Landsrekenkamer,
 „ kon, gedurende dien tyd, van geene be-
 „ tekenis weezen. — Over de Amp-
 „ ten tot het Krygsgerigte behoorende,
 „ zouden de Staaten, als dezelve open-
 „ vielen, befchikken; doch de Goed-
 „ keuring der Vonniffen van het Krygs-
 „ gerigte zou aan den Hertog VAN BRUNS-
 „ WYK worden opgedraagen. — Wan-
 „ neer twee Kwartieren tegen twee fton-
 „ den, of twee Kwartieren weigerden of
 „ marden met hunne Kameradvifen uit te
 „ brengen, zou de Belfiffing ftaan aan het
 „ Collegie, mits alle Leden voor af, by
 „ plegtigen Eede, beloofden omtrent de
 „ uitpraak, geen de minfte agt te zullen
 „ ftaan op het Kwartier, waar uit zy wa-
 „ ren afgevaardigd; maar alleen het *Alge-
 „ meen Welzyn* in 't oog houden.
 „ De Raadsbestellingen in de Steden,
 „ met den aankleeve van dien, de Belfiff-
 „ fingen der Gefchillen daar uit en daar
 „ over ontftaande zouden uitgeoefend en
 „ door de Steden opgedraagen worden,
 „ aan haare Doorlugtige Hoogheid Me-
 „ vrou.

„ vrouwe de Prinsesse, eerste Douariere LXXXII.
 „ van *Oranje en Nassau*, Grootmoeder, BOEK.
 „ en, by onverhoopte aflyvigheid van de ———
 „ zelve, eer de Prins Erfstadhouder Meer 1755.
 „ derjaarig was geworden, aan de Prin-
 „ sesse CAROLINA, de achttien Jaaren be-
 „ reikt hebbende; doch indien dit geval
 „ mogt plaats grypen, terwyl CAROLINA
 „ nog verre van de vereischte Jaaren was,
 „ zou door de Steden, met kennisse en
 „ goedkeuring van de Prinsesse Grootmoe-
 „ der, eene *Interims Voorzieninge* wor-
 „ den gedaan, gelyk ook Prinsesse CARO-
 „ LINA, in diergelyk een geval zou doen
 „ om te dienen tot voorzorge, zo iets
 „ menschlyks gebeurde, eer de Erfstad-
 „ houder Meerderjaarig was.

„ De Hertog VAN BRUNSWYK, zou, op
 „ Instructie, het Capitein Generaalschap
 „ van *Friesland* bekleeden. Het stuk der
 „ Patenten, by alle de Bondgenooten te
 „ beschikken, bleef volstrekt uitgezon-
 „ derd; doch kreeg hy, tot wederzeg-
 „ gens toe, als dan de Begeeving van de
 „ openvallende Krygsampten van Collo-
 „ nel tot Vaandrig ingeslooten; alles on-
 „ der de noodige bepaalingen van de
 „ Goedkeuring der Staaten en 'tverleenen
 „ der Commissien. Wat de Vestingen,
 „ Magazynen, en voorraad van Oorlog
 „ betref, zou zulks in *Friesland*, omtrent
 „ gevallen van aangelegenheid, niet mo-
 „ gen geschieden dan met overleg van
 „ gemelden Prins.

„ Ook werden de Afgevaardigden ter
 „ Al-

LXXXII. „ Algemeene Staatsvergaderinge gelast,
 BOEK. „ om het *Representatief van het Capitein-*
 „ *schap Generaal van de Unie*, den Her-
 1755. „ tog VAN BRUNSWYK te helpen opdraa-
 „ gen, op zodanig een Lastbrief, als de
 „ gezamenlyke Bondgenooten, met over-
 „ leg van haare Koninglyke Hoogheid,
 „ zouden verstaan te behooren.
 „ Op het Bevel over het Krygsvolk
 „ te water, zou men, by voorraad, nog
 „ geene schikking maaken.”

By dit Reglement kwam een breedvoe-
 rige Lastbrief voor den Hertog, zo verre
Friesland betref. (*)

Overysfel Ten dien zelfden tyde, als haare Ko-
 aangezocht ninglyke Hoogheid met de Staaten van
 om ook *Friesland* over de Voogdyschap, met een
 op de zo gewenschten uitslag, geschreeven en ge-
 Voorzie- handeld hadt, was zy die van *Overysfel*
 ning be- met eenen Brieve aan om desgelyks hier
 dagt te in zodanige Voorzienne te doen, als zy
 weezen. vertrouwde van hunne gewoone voorzig-
 tigheid en yver voor het Huis van *Oranje*,
 en het handhaaven der tegenwoordige Re-
 geeringsgesteltenisse, en hier in door
 verwyl geene gelegenheid te geeven, tot
 misverstanden, en voor den Staat verderfly-
 ke oneenigheden. Het goedvinden der
 Staaten hier op te gemoet ziende, boodt
 zy aan, tot meerder spoeds hunner Raad-
 pleegingen, zich niet te willen ontrekken
 om haare Bedenkingen, indien zy dezelve

ve

(*) *Nederl. Jaark. 1755. bl. 258. 754.*

ve mogten verlangen, te laten toeko- LXXXII.
 men. De *Overysfelfche* Staaten, op den BOEK.
 gewoonen Landdag in Lentemaand te
Zwolle, deezen Brief ontvangende, na- 1755.
 men denzelven danklyk aan, en verzog-
 ten om de mededeeling der aangebode-
 Bedenkingen van de Vrouwe Gouvernan-
 te. Welhaast ontvingen zy een Ontwerp,
 't welk door de Afgevaardigden der drie
 Hoofd-Steeden werd overgenomen. *De-*
venter verklaarde, zonder eenig uitstel,
 't zelve aan te neemen, zo verre die Stad
 aanging; Burgemeesters van *Kampen* en
Zwol deden desgelyks.

Doch dit werk, 't geen, in 't eerst, zo Dit werk
 vlug icheen te vlotten, haperde in beide haaperte
 de laatstgemelde Steden, waar de *Ge-* *Zwolle*,
zwoore Gemeente, of, gelyk men ze by waar de
 verkorting doorgaans noemt, *Meente*, geen Meente
 genoegeen nam in eene en andere byzon- geen ge-
 derheid tot het Stede-regt behoorende. noegen
 Te *Zwolle* deden Burgemeesters de *Ge-* nam.
zwoore Gemeente buiten gewoon byeen-
 vergaderen, en aan dezelve de Brieven
 der Gouvernante, met het Ontwerp, voor-
 leezen; byzonder voorhoudende de pun-
 ten tot de Stad betreklyk, verklaarende
 dat zy, daar in daadlyk hunne toestem-
 ming gegeven hadden, verzoekende de
 Vrienden van de Meente hier in hun voef-
 spoor te volgen. De Meente hielt het
 Voorstel in beraad, en verzogt, dat het
 geheele Plan, één dag of meer, mogt leg-
 gen in de kamer van 't Stadhuis, waar de
 verkiezingen van Burgemeesters en Ge-
 meens-

LXXXII. meensmannen 's Jaarlyks geschieden, om
 BOEK. 't zelve aldaar te kunnen nagaan en over-
 weegen. Dit werd geweigerd, zy dron-
 1755. gen deezen billyken eisch niet verder aan;
 doch de verlangde toestemming nog uit-
 stellende, kreegen zy een nader aanzoek
 van de Magistraat, om zulks te doen, en
 deeze zaak voort te zetten: op eene derde
 en dringender aanmaaning, gesterkt door
 het voorbeeld van *Deventer*, leverde de
 Meente, wel verre van toestemming te
 draagen, een beredeneerd weigerend Be-
 fluit in, 't welk te meer onze opmerking
 verdient: dewyl zodanig een verschyn-
 zel van wederspraak en het voortaan van
 Regten, 'er veel opziens baarde. Wy
 zullen 'er een en andere trek uit overnee-
 men, en teffens aantoonen, wat hier 't
 verschil was.

Rustige
 taal der
 Meente
 aldaar.

Naa eene hartlyke betuiging van alles-
 zins te willen medewerken tot heil der
 Stede, en van gereedheid om in alles toe-
 te stemmen, wat haare Koninglyke Hoog-
 heid, mogt voordraagen, in zo verre de
 Privilegien en Wetten der Stad, welker
 heilige Bewaaring de groote Burgery van
 alouden tyde aan de Gezwoore Gemeen-
 te; onder dierbaaren Eede, vertrouwd
 hadt, eenigzins zouden kunnen toelaaten,
 merken zy op: dat zy, het tegenwoor-
 dig Vooritel met de Stads oude Wetten
 en Privilegien vergeleeken hebbende,
 moesten vaststellen en vertrouwen, dat
 haare Koninglyke Hoogheid, van welke
 men by mogelykheid geene volkomene
 Ken

Kennisfe van alle de veelvuldige byzonde- LXXXII.
 re Stad en Land-regten vergen kon, in BOEK.
 gevalle zy van de waare gesteldheid, en —
 van de zonderlinge voorregten der drie 1755.
 Hoofdsteden van *Overysfel*, en byzonder
 van *Zwolle*, grondig berigt bekomen
 hadt, zeker zou onderrigt geweest zyn,

„ dat de Stad *Zwolle* eene Vrye en van
 „ niemand afhingende Stad was, wier
 „ Regeering bestondt in Zestien Burge-
 „ meesters, verdeeld in acht Schepenen,
 „ en acht Raaden, mitsgaders in acht en
 „ veertig Gemeensluiden. — Dat de
 „ Regeering van Burgemeesteren *alleen*
 „ voor *één Jaar* was. — Dat de keur
 „ der Burgemeesteren volkomen aan de
 „ *Gezwoore Gemeente* stondt, om die *al-*
 „ *le Jaar*, op den gezetten Dag, te
 „ doen. — En dat het den Keurnoo-
 „ ten vrystond, tot Schepenen en Raa-
 „ den te kiezen, alle de geenen, die
 „ 's Jaars te vooren, en voormaals, Sche-
 „ penen en Raaden geweest waren, of wel
 „ dezelve voorby te gaan.”

Deeze *Onafhanglykheid* en dit Opper-
 gezag der Stad, hadden zy altoos gehand-
 haafd, en geen de minste inbreuk daar op
 geduld. De Voorvaders de oefening van
 die groote magt gevaarlyk oordeelende,
 wanneer ze *langen tyd* aan Lieden be-
 trouwd werd, hadden die, by Stads wil-
 lekeuren, wyslyk binnen den Omtrek *van*
één Jaar beperkt; op die wyze alleen was
 der *Gezwoore Gemeente* de Aanstelling
 van Burgemeesteren overgegeeven, voor

één

LXXXII. *één enkel Jaar*, moesten zy volgens de
 BOEK. Wet, die aanstellen; andere schikkingen
 — mogten zy daar in noch maaken, noch
 1755. gedoogen. Ondoenlyk kwam het hun,
 derhalven, voor, zich *by eenen anderen*
Eed te verbinden, om regeerende Burge-
 meesters voor een *langer tyd dan één Jaar*,
 en wel *zo lang* te zullen doen aanblyven,
 tot aan de Meerderjaarigheid van den
 tydlyken Erftadhouder of Erftadhoude-
 resse.

Tot zulk eene verandering in de Stads-
 regten konden zy niet verstaan, noch ook
 aan Ridderfchap en Steden, onder eenigen
Titel, 't zy van *Voogdye*, of eenigen ande-
 ren naam, den minften indragt op Stads
 keuren toelaaten. Zulks zou voet kun-
 nen geeven, om daar uit te besluiten tot
 zekere *Afhangelykheid*, welke de Eer van
 het *Onafhangelyk Zwol* op geenerlei wyze
 lyden kon: te meer nog, doordien, in
 voorige dagen, de Heeren van de Rid-
 derfchap geene geringe poogingen op dit
 stuk gedaan hadden, waar uit een beken-
 de Tweefpalt onder de Leden van den
 Staat ontftondt, poogingen, door hunne
 Voorzaaten, in tyds, en zodanig verry-
 deld, dat thans, zedert eene lengte van
 Jaaren, niemand aan de bestendigheid
 van der Drie Steden volftrekte Onafhan-
 gelykheid meer getornd hadt.

Wel te regt oordeelden zy, dat haare
 Koninglyke Hoogheid behoorde te begry-
 pen, dat de Regeeringsvorm der andere
 Gewesten, als mede de geringere Previlegi-
 en

en van de Steden in dezelve, byzonder LXXXII. van het nabuurig *Gelderland*, daar zy al-BOEK
 Je aan de Provinciaale Staaten, en aan een ———
 Hof onderworpen lagen, van *Overysfel* en 1755.
 de uitsteekende voorregten der Drie Hoofd-
 steden in dezelve oneindig verschilden,
 zo dat het geen elders, agtervolgens den
 gedaanen Voorslag, zonder eenige zwaarig-
 heid, hadt te werk gesteld kunnen wor-
 den, in *Overysfel*, en wel bepaald in
Zwolle, niet kon geschieden zonder de
 gronden der Regeeringe, door alle Regen-
 ten bezwooren, te beweegen.

Zy wenschten, dat de Gouvernante de
 Stad by haare aloude en altoos welbewaar-
 de *jaarlyksche* en *onafhangelyke* Keuren
 zou beschermen, en, by nader overleg,
 wel willen bepaalen, dat, in het ongeluk-
 kige geval van Minderjaargheid, dezelve
 Keuren, zo van Raad als Meente, *onder-*
tusfchen en tot de Meerderjaargheid toe,
 alle jaaren zouden moeten gedaan worden
 op dezelfde wyze en met dezelfde uitwer-
 king als voor den Jaare MDCCXLVII.

Hier in konden zy niet zien, dat eenige
 zwaarigheid stak, of voor de Stadhou-
 derlyke Waardigheid, of voor de tegen-
 woordige Regeringsvorm; dewyl de Meer-
 derjaargheid daar zynde het Regeerings-
 bestel, agtervolgens het Regeeringsregle-
 ment van den Jaare MDCLXXV, den Hee-
 re Erftadhouder zou worden ingeruimd,
 zonder eenig nader Besluit of Schikking.
 Op dit Reglement hadden zy hun Eed af-
 gelegd, en konden zy niet wel verstaan,

LXXXII. tot het doen van een *nieuwen Eed*, op de
BOEK. thans gemaakte Schikkingen. Zy wensch-
— ten dat deeze bezwaaren, by eenen Brie-
1755. ve, ter kennisse van haare Koninglyke
Hoogheid mogten gebragt worden.

Alle Leden der *Zwolsche* Meente, on-
dertuschen, waren niet van dit begrip
der Meerderheid, eenigen leverden, ten
bewyze hier van, eene Tegenverklaring
in, dezelve daar op grondende, „dat de
„ Voorregten en Privilegien en de byge-
„ bragte Artykelen van het Stadsregt,
„ alleen geschikt naar eene Regeeringsge-
„ steltenisse van een Stadhouder ontbloomt,
„ niet toepasselyk waren, op de tegen-
„ woordige gelukkige Regeeringsgestel-
„ nisse, by welke de bestelling der Leden
„ van de Magistraat volkomen stondt, en
„ afhing van het welbehaagen van den
„ Heere Erffstadhouder, of die geenen,
„ die den Stadhouder vertegenwoordigt.”
Geen wonder dat Lieden, die dus dochten
en redenavelden, het vaardig toetreden
der Stad *Deventer*, schoon vonden, en als
voorbeeldlyk aanpreezen. — De Ma-
gistraat, met boven opgegeeven Besluit
der Meerderheid verlegen, deedt haar
best om 'er verandering in te bewerken;
doch deeze bleef volharden by het ingele-
verde Besluit.

Te Kam- Te *Kampen* was de Gezwoore Gemeen-
pen ver- te, althans eene Meerderheid van Negen
zet de en twintig tegen Zeven, op den zelfden
Meente grond als de *Zwolsche*, tegen de Bepaa-
'er zich ling, dat, geduurende de veronderstelde
ook tegen Min-

Minderjaargheid, de Regeering in de Ste- LXXXII.
den zou aanblyven, en dat, by openval- BOEK.
ling, de vervulling zou moeten geschie-
den onder goedkeuring der Ridderfchap- 1755.
pe; verscheide zamenroepingen baarden
geene verandering. De Magiftraat verzogt
die groot Meerderheid om haare redenen
in gefchifte te ftellen, ten einde ze aan
de Gouvernante mogten gezonden wor-
den; doch zulks werd van de hand gewee-
zen, onder aanbod van dit wel te willen
doen, indien haare Koninglyke Hoogheid
zulks zou eifchen.

De zwaarigheden te *Zwolle* door de De
Meente ingebragt, hadt men aan de Gou- Meente
vernante overgefchreeven. Zy gaf eerlang te *Zwolle*
ten antwoord, dat zy wel afzag van de neemt
Penale Clausele raakende den Eed, die geen ge-
alle Regenten, mitsgaders de Gemeenslie- noegen
den, zouden moeten doen op de gemaak- in het
te fchikking wegens de Voogdyfchap; doch antwoord
dat zy bleef aandringen, op de twee der Gou-
andere tegengesprooke punten, te weeten de vernante,
Jaarlykche Volduuring der Leden van de
Magiftraat, die fttaande de onderftelde
Voogdyfchap in Regeering zouden zyn,
en de Goedkeuring der verkiezing van Re-
genten, door Ridderfchap en Steden, als
oefenende de Voogdyfchap, geduurende
de onderftelde Minderjaargheid. — Sche-
penen en Raaden te *Zwolle*, de Gezwoore
re Gemeente by een geroeven hebbende,
lazen het fchryven der Prinfesse voor,
en leverden het over ter nadere overwee-
ginge, met allen aandrang om 'er in toe

LXXXII. te stemmen, ten einde de Magistraat in
 BOEK. staat zou gesteld worden, om van wegen
 — de Stad, in dit gewigtig en geen uit-
 1755. stel lydend werk, ter Vergaderinge van
 Ridderfchap en Steden, nevens de andere
 Leden, die meerendeels gereed waren, te
 helpen besluiten. — Na gehoudene
 overweeging bleek, dat eene kleine Meer-
 derheid thans het Voorstel met de gemaak-
 te veranderingen, omhelsde; de Minder-
 heid hieldt het daar voor, dat, in eene
 zaak van die natuur, geene Overstemming
 kon plaats hebben. De Magistraat kon,
 egter, goetvinden, die Meerderheid vol-
 wigtig te keuren; en de Meente te doen
 scheiden met de gewoone bewoording, *de*
Vrienden van de Meente worden bedankt!
 Dan 't was hier mede niet afgedaan; op
 de gewoone Vergadering van Raad en
 Meente in Zomermaand, leverden der-
 tien Leden een breedvoerig Voorstel in,
 strekkende om de gehoudene handelwyze
 der Regeeringe ten opzichte van Meerder-
 heid, in eene zaak die met Eenpaarigheid
 moest geschieden, te wraaken, en aan
 te toonen, dat die Meerderheid, eens ge-
 steld zynde dat ze mogt gelden, hier op
 geene voeglyke wyze plaats hadt, wel sterk
 zich verklaarende tegen de ongeregelde
 stappen in deezen gedaan.

Te Hasfelt en Steenwyk is de Meente niet te
 't Was Zwolle en Kampen alleen niet,
 waar de Meente zwaarigheden opperde;
 te Hasfelt en Steenwyk was het even zo
 gesteld. In het ontworpen Plan, hadden
 ook eenige Heeren uit de *Overysfelfche*
 Rid-

Ridderfchap Bedenklykheden gevonden, LXXXII.
 betreffende „de Begeeving der Ampten BOEK.
 „ by Tourbeurten van de Leden hunner —
 „ Edel Mogenden” welke deeze Heeren 1755.
 oordeelden, dat „aan de Staaten moest vrede. De
 „ worden gelaaten”, en dat de Staaten Ridder-
 van de Perfoonen, daar toe voorgeslaa- fchap
 gen, „geene Afkeuring zouden kunnen heeft ook
 „ doen, of daar in eenige verandering eenige
 „ maaken” — ten anderen „het doen lykhee-
 „ van den Eed, op het in den Jaare den.
 „ M D C L X X V vastgestelde en in
 „ M D C C X L V I I I herdrukke Reglement,
 „ gelyk ook op de Schikkinge wegens de
 „ Voogdye” tot welken Eed deeze Hee-
 ren oordeelden, dat de Leden niet be-
 hoorden verpligt te worden; en „dat ook
 „ de Penaliteit, gesteld op het onverhoeds
 „ doen van eenigen Voorflag, tegen het
 „ vastgestelde Reglement,” geene plaats
 behoorde te hebben. — Wyders wilden
 zy dat „de wyze van de Staaten te be-
 „ fchryven, by de Meerderjaarigheid van
 „ den Erffadhouder of Erffadhouderes-
 „ fe, by het oude gebruik, behoorde ge-
 „ laaten te worden, overeenkomstig met
 „ de order van den Lande” — en
 eindelyk, „dat de Troepen in *Overysfel*
 „ in Garnifoen komende, of daar door
 „ trekkende, den Eed aan de Staaten zou-
 „ den moeten doen, als vóór den Jaare
 „ M D C C X L V I I I gefchiedde.”

Meer ingangs dan de Bezwaaren der De Gou-
 Meente, vonden deeze Bedenklykheden vernante
 der Ridderen by haare Koninglyke Hoog- geeft
 heid eenige

LXXXII. heid, omtrent de eerste gaf zy eenige ver-
 BOEK. zagtingen daar mede overeenkomstig; doch
 — ten opzichte van de laatste, den Eed der
 1754. Troepen, oordeelde Mevrouw de Gou-
 verzag- vernante, „dat zulks eene overtollige Be-
 ting „denking was, dat dit stuk diende ge-
 op de Be- „laaten te worden aan de schikkingen,
 denklyk- „die in 't algemeen door de Unie, met
 heden der „haar overleg, zouden worden be-
 Ridde- „raamd.” — Hier op beslooten de Staa-
 ren. Voor- „ten van *Overysfel*, in Herfstmaand het Re-
 ziening „glement wegens de Voogdye, overeen-
 vasge- „komstig met de verzagtingen van haare
 field, „Koninglyke Hoogheid, vast te stellen,
 „in vertrouwen, egter, dat haare Ko-
 „ninglyke Hoogheid, het stuk van den
 „Eed der Militie, by het inkomen en in
 „het doortrekken, zou schikken op een
 „gelyken voet met de overige Bondge-
 „nooten.” Twee Heeren uit de Ridder-
 schap verklaarden zich hier tegen, behou-
 dens het inleveren van eene nadere Aante-
 kening, welke een der Heeren 's anderen
 daags indiende, en hier op nederkwam.

Een der „Dat, zo noodig als men oordeelde
 Ridderen „een Reglement op het stuk der Voog-
 doet een „dyschap te weezen, het, volgens zyne
 Tegen „gedagten, niet minder, ja ten hoogsten
 aan te ke „noodzaaklyk was, dat zulk Reglement
 ning. „op die wyze wierd beraamd, dat het
 „aan de order van de Regeeringe kon
 „voldoen, en dus vereischteus hebben,
 „die tot de bestendigheid eens Staatsbe-
 „sluits, van natuure als het tegenwoordi-
 „ge, voltrekt noodig waren; op dat
 „daar

„ daar door het oogmerk, bestaande in de LXXXII.
 „ zekerheid van de Erftadhouderlyke BOEK.
 „ Regeeringe mogt kunnen worden be-
 „ reikt. Dat, derhalven, zo lange 'er 1755.
 „ geen volledige Toestemmingen van alle
 „ de Leden der Regeeringe voor handen
 „ waren, waar voor hy het gebeurde te
 „ *Zwolle, Kampen, Hasfelt en Steenwyk*
 „ geenzins kon aanzien, (behalven dat
 „ hy wel zeer twyfelde of de Leden van
 „ de Gemeente de magt wel eens hadden
 „ om eene zo aanmerkeiyke verandering
 „ in de Keuren te mogen maaken als in 't
 „ Ontwerp werd voorgesteld,) hy van oor-
 „ deel was, dat in deeze zaake, voor als
 „ nog, en zo lang de Toestemmingen van
 „ alle de Leden niet éénpaarig daar wa-
 „ ren, niets bepaalds kon noch behoorde
 „ beraamd te worden; dat men in tegen-
 „ deel, hier mede moest wagten, en intus-
 „ schen alle voeglyke middelen in 't werk
 „ stellen, om gezamenlyker hand 'er op
 „ uit te weezen, dat het stuk der Voog-
 „ dyfchappe eenpaarig werd gebragt tot
 „ zodanig een bestand, dat daar mede de
 „ Erftadhouderlyke Instelling, met be-
 „ houd van elks Regten en Previlegien,
 „ tot welzyn van den Lande, voor al-
 „ toos, te meer werd verzekerd. Waar
 „ toe hy betuigde van zyne zyde vaardig
 „ te staan; agtende het, daarenboven,
 „ voor al noodig die voorziening ge-
 „ schiedende, dat de Troepen in *Overysfel*
 „ komende, den Eed aan de Staaten moe-
 „ sten doen, op dezelfde wyze als aan

LXXXII. „ de Magiftraaten van de Drie Hoofdſte-
 BOEK. „ den, en als voor den Jaare MDCCXLVII.
 ——— „ Oordeelende, onder verbeteringe, dat
 1755. „ dit ſtuk by de Staaten zelve moest wor-
 „ den beraamd en vaſtgeſteld, zonder de
 „ beſchikking daar van aan de Afgevaar-
 „ digden, ter Algemeene Staatsverga-
 „ dering over te geeven, die hy, egter,
 „ wel lyden mogt, dat gelast wierden,
 „ om, met vaſtſtellinge van dit punt, ver-
 „ der met de overige Bondgenooten, en
 „ medewerking van haare Koninglyke
 „ Hoogheid, in onderhandeling te tre-
 „ den, ten einde eenpaarig te kunnen be-
 „ ſluiten.”

Volko-
 men Be-
 ſluit daar
 op geno-
 men.

Het Beſluit in Herſtmaand was geno-
 men, door de Staaten, zo verre die be-
 ſtonden uit de Leden der Ridderſchappe,
 en Afgevaardigden van *Deventer* en *Zwol-
 le*, te welker laaſtgemelde Stede, men het
 bezwaar der Meente in den wind floeg.
Kampen verklaarde toen niet gereed te
 weezen; doch tradt die Stad in Slachtmaand
 toe om het Reglement, overeenkomſtig
 met het Plan der Gouvernante vaſt te ſtel-
 len. Vier Heeren uit de Ridderſchap ver-
 klaarden 'er zich tegen. Thans namen de
 Handelingen over dit ſtuk in *Overyſſel* een
 einde en de Schikkingen daar gemaakt,
 hadden, in 't geen de Opvoeding, den tyd
 der Meerderjaarigheid, de zeven Geweſten
 in 't algemeen, als mede het Krygsbewind
 des Hertogs van BRUNSWYK betrof, eene
 volkomene gelykheid, met het in *Gel-
 der-*

derland beraamde. (*) Wat het Huishou- LXXXII. delyke van dit Gewest aanbelangt, kan de BOEK. schikking, by lange na niet tot elks ge- — noegen, genoegzaam opgemaakt worden, 1755. uit 't geen wy noodig vonden opteteken- nen, wegens de Bezwaaren der Meente, en de Bedenklykheden der Ridderen, 't geen teffens de verbaazend groote en by- kans ontegenzeggelyken invloed der Gou- vernante uitwyst. (†)

By *Stad en Lande* waren, over dit eigen- By *Stad en Lande* stelt men de Voor- vast. ste Stuk der Voogdye, reeds in den Jaa- re MDCCCLIII, eenige Gelastigden be- noemd; de handeling deswegen nader- hand, en met meer nadruks, in dit Voor- jaar, aangedrongen zynde, bragten zy, in Grasmaand, een Ruadflag uit, die voor- gedraagen, zonder tegenstand, in een Staatsbesluit veranderde, en hoofdzaaklyk zamenstemde met dat van *Friesland*. (§) — Geduurende de Minderjaargheid zouden Hun Hoog Mogenden en de Raad van Staaten aan zich neemen, en uitoefenen al die Magt en Gezag, welke zy bezeten en uitgeoefend hadden, van den Jaare MDCCII tot MDCCXLVII. Met uitzondering- ge, dat het Bevel over het Krygsvolk van den Staat, onder zekere bepalingen, in

(*) Zie hier boven bl. 157.

(†) *Nieuwe Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 293. 683. voor 't Jaar 1756. 458. 478.

(§) Zie hier boven bl. 83.

LXXXII. in een Lastbrieve vervat, zou opgedraa-
 BOEK. gen worden, aan den Hertog van BRUNSWYK. — Wat het Gewest zelve be-
 1755. trof, zou het Reglement, door wylen zy-
 ne Hoogheid, in den Jaare MDCCXLIX, op
 de Regeeringe gemaakt, als een onver-
 breeklyke Grondwet, in zyn geheel blyven
 bestaan, en, by aanhoudenheid, vermeer-
 derd met een Eed op deeze Voorzienin-
 ge, moeten bezwooren en nagekomen wor-
 den, door alle de Leden der Regeerin-
 ge, en allen die eenige Post zouden beklee-
 den. Ook zou een ieder daar in gesteld,
 't zy door wylen zyne Hoogheid, of door
 haare Koninglyke Hoogheid, of daar in
 door hoogstderzelver goedkeuring beves-
 tigd, in dezelve blyven gedurende den
 tyd, voor welken hy was aangesteld.
 Zeer nauwkeurig was de Voorziening,
 omtrent de Amptsbegeevingen, die, de-
 wyl het Erftadhouderschap, voor dien
 tyd ophieldt, aan de Staaten van dit Ge-
 west stonden. — De Heeren van de
 Stad *Groningen*, en die der *Ommelanden*
 maakten ieder de noodige bepalingen,
 ten opzichte van 't geen de *Stad* en de *Om-
 melanden*, in derzelver byzondere Huis-
 houdingen, raakte. — Waar op die bei-
 de Leden der Staatsvergaderinge verklaar-
 den, dat zy deeze Voorzieningen op den
 Eed, in den Raadslag begreepen, in ste-
 de van lyflyken gestaafden Eede aanna-
 men, en ieder in de hunne zouden zor-
 gen, dat die Eed afgelegd wierd, door
 allen, die 't zelve zou mogen aangaan, in-
 ge-

gevolge van het Reglement des Jaars LXXXII. MDCCXLIX en de thans gemaakte Voor-BOEK. zieninge. Hier mede hadt dit werk by *Stad en Lande* zyn vollen beslag. (*) 1755.

Dit zelfde Onderwerp was in *Zeeland*, ^{als mede} door den Heer VAN BORSSELE, reeds voor in *Zee-* lang ter tafel gebragt, en in handen ge-*lande*. steld van Gelastigden, die, ten deezen Jaare, een Verflag uitbragten, grootendeels eenstemmig met de andere vermelde Voorzieningen: alleen byzonderheden behelzende ten opzigte van de Magistraatsbestellingen, te *Vlissingen* en *Veere*, en de Plaatsbekleeding van Eersten Edelen, by welke schikkingen, de Heer VAN BORSSELE, toen Representant, by voorkeuze tot het een en ander werd aangepreezen. (†)

's Jongen Erfstadhouders genegenheid, De Eed voor de *Haagsche* Schuttery, als mede der *Haagsche* die zyner Vrouwe Moeder, door ons voor- *sche* heen gedagt (§), bleef niet onbeantwoord, *Schuttery* Schout, Burgemeesters en Schepenen dier *vermeerdert* Hofplaatze vonden goed vast te stellen, *met dien* dat de nieuw aankomende Schutters voor- *dien aan* taan, benevens den gewoonen Schutterly- *den Stad-* ken Eed van Onderdaanigheid aan de Staa- *houder.*

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 771. enz.

(†) Het geheele Reglement den 29 van April 1756. vastgesteld, is te vinden in de *Nederl. Jaarb.* 1759. bl. 752.

(§) Hier boven, bl. 91.

LXXXII. ten van *Holland* en *Westfriesland*, hun
 B O E K. wettige Hooge Overheid, „ ook den Eed
 ——— „ zouden doen aan zyne Doorlugtige
 1755. „ Hoogheid den Heere Prinse van *Oranje*
 „ en *Nassau*, als Erftadhouder, en me-
 „ de geduurende de Minderjaarigheid van
 „ zyne Hoogheid aan haare Koninglyke
 „ Hoogheid, Mevrouw de Prinsesse Dou-
 „ ariere van *Oranje* en *Nassau*, als Vrou-
 „ we Gouvernante deezer Landen.” Doch
 werd van de toen reeds beëedigde Schut-
 ters, naardemaal Hun Edelen Agtbaaren,
 menigvuldige redenen hadden om over-
 tuigd te zyn, van de opregte trouwe, ge-
 hoorzaamheid en yver der tegenwoordige
Haagsche Schutterye voor 't Doorlugtige
 Huis van *Oranje*, dien Eed niet afgevor-
 derd, en konden zy volstaan, met op den
 Eed, by hunne aanstelling tot Schutters
 gedaan, Trouwe en Gehoorzaamheid,
 aan die Vorstlyke Persoonen te beloo-
 ven. (*)

't Kerk-
 geschil
 met A. v.
 D. O S te
 Zwolle.

Ons Geschiedblad met Kerklyke Ge-
 schillen op te vullen zou, aangemerkt de-
 zelve zo veelvuldig, dikwyls zo lang ge-
 rekt, zo weinig beduidend, en enkel Per-
 soonlyk zyn, ilegts aan weinigen behaa-
 gen. Veel gerugts maakende, nogthans,
 mogen wy niet geheel stilzwygende voor-
 bystappen: en moeten kortlyk staanblyven
 by 't geen een schrander, geleerd en wel-
 spreekend Leeraar der Hervormde Kerke
 te

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 732.

te *Zwolle*, den Eerw. ANTONIUS VAN DER LXXXII. os, overkwam. Reeds voorlange zouden BOEK. wy hier van hebben moeten spreken, — hadt het ons gelust den loop deezes Kerk- 1755. geschils te volgen: dewyl het, in 't laatst des Jaars MCCCXLVIII, kort naa zyne aankomst daar ter Stede, eenen aanvang nam, vervolgens allenskens toenam, en, van dien tyd af, tot dit Jaar toe, zich in allerlei gedaantens vertoonde. — Ligte verdenkingen van Onregtzinnigheid, gaven wel ras aanleiding, om, met meer dan gewoone oplettenheid, toe te luisteren, en 't ontbrak niet aan de zodanigen, onder zyne Amptgenooten, en de Leden der Gemeente, die welhaast grond waanden te vinden, om hem te beschuldigen, en zulks met de daad deden. Eene groote maate van Verdraagzaamheid hem eigen, wederhieldt hem van sterke uitdrukkingen, en boven al van uitvaaren tegen anders gevoelende *Christenen*, waar door hy, binnen kort, de gewoone haatlyke Godgeleerde Scheldnaamen van *Arminiaan*, en *Sociniaan* moest hooren, en zich in onaangenaamheden, met de meesten zyner Amptgenooten en veele Leden vondt ingewikkeld, die stapels getuigenisfen inleverden, wegens zyne Afwykingen van de Leer der Kerke in veele Geloofsstukken.

Hy bleef, te midden van die onlusten, op den zelfden trant leeraaren, en verschaftte zyne Partyen stoffe van beklag, in Kerkenraad, op Clasfis, op Synode, en by
bui.

LXXXII. buiten Gemeentens; aan tegen- en verdedigfchriften was geen einde; de Staaten van BOEK. Overysfel, zyne enfloogheid werden 'er mede gemoeid. De omftandigheden waar in hy 1755. zich bevondt, zette hem te meermaalen aan tot de keuze van ftoffen, waar in hy voor 't vry Onderzoek in den Godsdienst pleitte; genoeg voor zyne Vyanden, om hem niet alleen als een *Verbreeker van alle Kerklyke Banden*, ten toon te ftellen; maar ook dat nadeelige vermoeden van hem in te boezemen, als of hy, ten eenigen tyde, zulks omtrent de *Polietieke Wetten* zou beftaan, ten minften in bedenkinge te geeven of hy, die het eerfte deedt, wel te goed was tot het laafte. In zulk een licht poogde men hem te doen voorkomen, by haare Koninglyke Hoogheid; die blaam weerde hy af, en wist tegen de gedaane befchuldigingen van Kettery uit zyne Leere getrokken, zich dermaate te zuiveren, dat niet flegts eenigen zyners Amptsbroeders, maar de Hoogleeraars JOH. VAN DEN HONERT en JOH. JAC. SCHULTENS hem van de aangetygde befchuldigingen vryfpraken. — Wel verre van hier in te berusten, voer men voort met Bezwaaren in te brengen, en de Kerklyke Handelingen liepen, in dit Jaar, af met een Synodaal-Befluit, 't-welk hem voor afgezet en ontzet van alle deelen van den Heiligen Dienst, en zyne Standplaats opengevallen verklaarde, verzoekende de Regeering van *Zwolle*, dit geftreeken Vonnis der Synode te onderftennen

nen en te bekrachtigen, „ten einde 't zel LXXXII.
 „ ve, gelyk het in de Handelingen der BOEK.
 „ Synode staat uitgedrukt, in weerwil van —
 „ alle listige en gewelddadige poogingen 1755.
 „ van den Vorst der Duisternisse, en Va-
 „ der der Leugenen, en tot voorkoming
 „ van alle Confusien, die door het uit-
 „ voeren van de bedreigingen van Do.
 „ VAN DER OS, om, niet tegenstaande het
 „ onregtvaardig Oordeel van de Synode
 „ van Overysfel, evenwel onder GODS hul-
 „ pe te zullen voortvaaren, om zyne dier-
 „ baare Gemeente van Zwolle, met Leer
 „ en Leeven te sichten, zonden kunnen
 „ ontstaan, zyne uitwerking mogt doen.”

Zyn Verzoekfchrift by de Magistraat baate niet. Het eerste Besluit was, een Bevel tot frilstand van zyn dienst tot nader order; en weinig dagen daar naa gevolgd, door een gebod om zich van alle deelen des Heiligen Diensts te onthouden.

VAN DER OS, hadt zich op een *Synode Nationaal* beroepen, en de Synode van *Overysfel* dit beroepen aangenoomen; hier op grondde hy by de Magistraat te *Zwolle* een verzoek om bescherming en handhaving tegen alle kwelling en verongelyking, en het behouden zyner Jaarwedde, tot den tyd, dat de Uitspraak van het *Synode Nationaal*, de zaak geheel zou hebben afgedaan, zich zo lang als wettig Predikant te *Zwolle* aanmerkende, schoon hy, alleen uit gehoorzaamheid aan 't Besluit der Regeeringe, den dienst niet waarnam. Doch men begreep in dit Verzoek,

LXXXII. ZO als het lag, niet te kunnen treden :
 BOEK. men hieldt hem voor geen Predikant meer ;
 ——— maar zou hy, ingevalle een *Synode Nati-*
 1755. *onaal* ten zynen behoefte werd uitgeschree-
 ven, en hy daar zegepraalde, terstond als
 wettig Predikant in de *Zwolsche* Gemeen-
 te hersteld worden, als of hy onafgebroo-
 ken daar gestaan hadt, de gewoone Jaar-
 lykche Wedde genieten, en ook, 't geen
 hy in dien tusschen tyd hadt moeten mis-
 sen, wederkrygen. Eerlang werd hem het
 Avondmaal en de Zitting in der Predikan-
 ten bank ontzegd. Hier mede liep eene
 zaak, die zo veele Jaaren hing, ten einde.
 's Mans Partyen zegevierden; doch vee-
 len oordeelden, dat de Christlyke Liefde
 en Zagtmoedigheid in deeze Handelingen
 uit het oog verlooren waren. (*)

Met

(*) In de *Jaarboeken* van die Jaaren op 't *Art.*
Zwolle, zyn in 't breede alle die Gebeurtenissen en
 Kerklyke handelingen te vinden. Men heeft ze ook
 Afzonderlyk uitgegeeven. De Bundels Voor en Te-
 genschriften maaken Boekdeelen uit, by de Verza-
 melaars der Kerklyke Verschillen. Van het *Synode*
Nationaal is, gelyk te denken was, niet gekomen.
 Wat VAN DER OS zelve betreft, vinden wy aangete-
 kend „ dat hy, eenigen tyd Amptloos geleefd,
 „ doch zyne Godgeleerde Studien voorgezet
 „ hebbende, deels tot die Gevoelens verviel van
 „ welke men hem voorheen, als srydig met de Leer
 „ der Kerke, beschuldigde. Zyn lust tot het Pre-
 „ dikampt, en 't begrip dat hy zyne *Medechrise-*
 „ *ten*, zo veel mogelyk, ten nutte moest weezen,
 „ deedt hem besluiten, by eene kleine Gemeente der
 „ *Doopsgezinden* in de *Beverwyk*, het Leeraarampt
 „ te aanvaarden; doch tot hetzelfde kon hy niet worden

„ toe-

Met gunstiger uitflag voor den van On-LXXXII. regtzinnigheid beschuldigden PHILIPPUS BOEK. LODOVICUS STATIUS MULLER, Leeraar by — de Gemeente der *Augsburgsche* Belydenis-1755. se togedaan te *Leeuwaarden*, liep, ten Kerktwist deczen Jaare, een Kerktwist ten einde, met P. L. reeds vyf Jaaren, met groote hevigheid S. MUL- gedreeven. Men hadt, naa veel omhaals, LER te om dien Leeraar, verdagt te maaken en *Leeuwaarden*. te doen veroordeelen, als Gevoelens predikende onbestaanbaar met gods Woord en de Belydenisse der *Luthersche* Kerke, het zo verre gebragt dat hy de zaak schein verlooren te hebben. Schoon de Clasficale Gecommitteerden uit de Kerkenraaden der *Luthersche* Gemeentens te *Amsterdam*, *Groningen*, *Deventer* en *Zwolle*, in den voorleden Jaare, dien Predikant nevens de Leden van den Kerkenraad, die hem aanhingen, in den dienst geschorst hadden, sloeg men dit in den wind, en las van

„ toegelaaten zonder den Doop der Bejaarden te on-
 „ dergaan, die aan hem werd toegediend. 't Geen
 „ der *Heerschende Kerke* geen geringen aanstoot en
 „ gelegenheid gaf tot veele Geschriften, waar op hy
 „ niet goedgevonden heeft te antwoordden: 't welk
 „ sommigen hem, ten kwaade geduid, en anderen
 „ hoogstpryslyk gekeurd hebben; dan 'er waren on-
 „ der de *Doopsgezinden* dit met de penne zyn ge-
 „ drag in deezen verdedigden." Vervolgens werd hy
 in eene veel talryker Gemeente dier Gezindheid, te *Oostzaandam* beroepen, waar hy nog (1787) staat.
 CERISIER *Tafereel der Nederl. Gesch.* X D bl 632.
 Zie OOK VAN EINEM *Kerkl. Geschied.* III. D. bl.
 594.

LXXXII. van den Predik-stoel af, zulks van geener
 BOEK. waarde te rekenen; daar in gerugsteund door
 Gedeputeerde Staaten van *Friesland*, die
 1755. de Handelingen der Clasficaalen van on-
 waarde verklaarden, den Predikant en den
 Kerkenraad verboden aan de door hun
 gestelde opschorting te gehoorzaamen, 't
 welk den Eerw. MULLER bemoedigde, om
 terwyl deeze Clasficale Heeren het werk
 niet lieten berusten, eene verklaring te-
 gen alle verdere Clasficale Onderneemin-
 gen in te leveren, die des niet tegenstaan-
 de voort- en tot zyne Afzetting overgin-
 gen. Zyn Eerw. beweerde de nietsbedui-
 denheid dier Afzettinge, en wilde dezelve
 met zyn Kerkenraad vernietigd heb-
 ben, intuschen voortvaarende met het
 waarneemen hunner Kerkbedieningen.

Een Brief van den Voorzitter des Ker-
 kenraads te *Amsterdam*, en een Verzoek-
 schrift der misnoegde Leden der *Leeu-
 waardsche* Gemeente, om de gedaane Af-
 zetting van kracht te doen zyn, vonden zo
 veel ingangs by de Gedeputeerde Staaten
 van *Friesland*, dat zy, ondanks een Te-
 genverzoekchrift van den Eerw. MULLER
 nevens zynen Kerkenraad, een Besluit ten
 hunnen nadeele namen, hun gelastende
 zich aan de uitspraak der Clasficaalen te
 onderwerpen; de Kerk werd, in gevolge
 hier van, geslooten. De thans in 't onge-
 lyk gestelden verzogten zich van dit von-
 nis op de Staaten van *Friesland* te mo-
 gen beroepen; doch zonder vrugt. De
 Kerk bleef geslooten. De misnoegden
 eische

eischten de Sleutels, en Rekening van den LXXXII. toenmaalign Kerkenraad; dit, eerst ge- BOEK. weigerd, moest, op last der Gedeputeerde Staaten, volvoerd worden. In deezen 1755. schynbaar hooploozen toedragt van zaaken, scheenen alle gewoone redmiddelen vrugtloos; en geene ingeleverde Verzoekschriften ten voordeele van den Eerw. MULLER iets te zullen betekenen. Dan 't gelukte hem, met de zynen, eindelyk by de Staaten van *Friesland* op den Landdag gehoor en teffens een gunstig antwoord te krygen: de zaaken werden gesteld in dien stand, als zy vóór het laatstgenomen Besluit der Gedeputeerde Staaten geweest waren, en de Leeraar MULLER, van hooger hand vryheid verworven hebbende, om den Godsdienst te handhaaven, verrigte dien den volgenden dag, voor eene groote Schaare van allerlei Gezindheden, tot zichtbaar genoeg van verre het grootste gedeelte zyner Gemeente, die, ten teken van vreugde over dit besluit van 's Landsvaderen, het *Luthersche* Kerkgezang, van *Te Deum Laudamus*, aanhieven. (*)

Dit

(*) *Antwoord van P. L. S. MULLER op de Bezwaaren van Lentz en Meyer. — Misfiv des Lutherschen Kerkenraads te Leeuwaarden aan de Eerw. Kerkenraaden der Luthersche Gemeentens in Nederland. — Nulliteit der Clasficale Resolutie van Departement, ten aanzien van den Predikant en Kerkenraad der Luthersche Gemeente te Leeuwaarden &c. door P. L. S. MULLER. Voorts*

LXXXII. Dit Vonnis van den Souverain schein
 B.O.E.K. aan die netelige twistzaake perk te stellen;
 1755. doch, daar het aanliep tegen het Besluit
 door Gedeputeerde Staaten genomen, ree-
 zen 'er moeilykheden uit tusfchen dietwee
 Vergaderingen, welke egter door de bellis-
 fing van haare Koninglyke Hoogheid weg-
 genomen. En bleef 'er nog misnoegen
 in de *Leeuwaardsche Lutersche Gemeen-*
te, ten zynen opzigte, over, dit week
 eerlang door het Beroep van den Eerw.
 MULLER na *Erlangen* in *Frankenland*,
 om op die Hoogeschool in de Wysbegeer-
 te de post van Hoogleeraar te bekleeden.
 Eene verwisfeling van stand, die hem tot
 eere strekte, ook verliet hy zyne *Leeu-*
waardsche Gemeente, met een allervolle-
 digst Getuigenisfe, en *Friesland* met de
 hartlykste dankbetuigingen aan de Staaten
 van dat Gewest, wier gunstige bescher-
 ming hem, in zo veel ongenoegens,
 opgebeurd en staande gehouden had. (*)
 In *Friesland* betoonden zich de Leer-
 aars der Hervormde Kerke waakzaam om
 geene Leerbegrippen, van de hunne ver-
 fchillende, onder de Gemeente ingang te
 doen krygen, zo anders het doen verbie-
 den

vinden wy de voornaamste stukken tot dit Kerkge-
 schil betrekkelyk in de *Nederl. Jaarb.* van 1753-1755.
Art. Leeuwaarden.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1766. bl. 898. voor 't Jaar
 1757. bl. 798.

den van een Geschrift die uitwerking te LXXXII. wege brengt, waar van dikwyl het tegen-BOEK. deel gebeurt. Een Werkje in 't *Engelsch* — door den Eerw. JOHN TAYLOR geschreeven, en, in den voorleden Jaare, onder den Tytel van *Verhandeling van het Leerstuk der Verzoeninge, volgens den Inhoud der Heilige Schrift* vertaald, te *Harlingen* uitgegeeven, maakte hun misnoegen gaande. Zommigen waarfchuwden hunne Gemeentens van den Predikstoel voor dit zuurdeesem der Ketterye; en de waakzaamheid tegen *Sociniaansche Stoutigheden*, het kragtdaadigst en gereedste middel om het geweed te krygen, bragt het ten onderzoek van een der Clasen in *Friesland*, 't welk vervolgens, by alle rondging, die by Gedeputeerde Staaten hunne gevoelens over dit Werkje inbragten. Alle stemden zy 'er niet geheel in overeen, om 't zelve voor *Sociniaansch* te verklaren; doch waren het hier in ééns, „ dat het „ zelve volkomen naar den smaak van *Socyns Gemeente* zynde, en daar in spreek- „ wyzen gevonden wordende, die van *dat Volk* niet erger konden worden uitge- „ slaagen, en dit Boek, te dier oorzaake, „ wel verdiende verweezen te worden tot „ eene eeuwigduurende duisternisse; nog- „ thans zou men, om den zagstten en ge- „ maatigstten weg in te slaan, 's Lands „ Fiscaal belasten, onder zekere bepaal- „ de boete, het verder verspreiden en „ verkoopen van dat Werkje te verbieden

LXXXII. „ gelyk met de daad gefchiedde. (*) Docht
 BOEK. het eerste Vertier over en de Verzending
 ——— gedaan zynde , kon dit Verbod niet
 1755. veel betekenen , en hadt te minder te be-
 duiden , daar , zo veel wy weeten , het
 Werkje elders in deeze Gewesten , een
 vryen loop hadt , althans niet gefremd
 werd op eene wyze als in *Friesland*. De
 Vertaaler in zyne Voorreden van de toe-
 neemende Verdraagzaamheid der *Bifchop-
 lyke Kerke* in *Engeland* ten opzigte van
 de *Diffenters* , onder welken TAYLOR be-
 hoorde , spreekende , hadt gewenscht ,
 „ dat men 't zelfde Getuigenis van de *Ne-
 „ derlandsche Kerke* kon geeven ; wan-
 „ neer men nooit meer zou hooren van
 „ zulke ergerlyke *Proceduuren* , als thans
 „ op zommige plaatzen gepleegd wier-
 „ den ,” (†) en moest , in zyn eigen Ge-
 west , het onaangenaame daar van , ten op-
 zigte van dit Stukje , ondervinden.

Oude
 Munten
 by *Kui-
 lenburg*
 ontdek't.

Niet vreemd was het , op een kleinen
 afstand van de Stad *Kuilenburg* , op zeke-
 ren beneden weg , onder den naam van
 den *Groenen Weg* bekend , voornaamlyk
 kort naa het vallen van zwaare plasregens ,
 eenige Gouden en Zilveren Penningen ,
 aan te treffen , die in vroegeren eeuwen
 gangbaare Munt waren. Wanneer het in
 Hooi-

(*) *Resol. van Gedep. Staaten van Friesl.* 27 Feb.
 1755.

(†) *Voorrede des Vert.* bl. 12.

Hooimaand deezes Jaars sterk geregend LXXXII.
 hadt, vonden de betreeders van dien weg BOEK.
 eenigē dier oude Munten. Nieuwsgierig-
 heid en hoop op voordeel, dreef, toen dit 1755.
 meer en meer bekend werd, veelen der-
 waards, onder welken niet weinigen hun
 oogmerk bereikten, die de gevondene Pen-
 ningen aan anderen verkogten. Dezelve
 waren van verschillende foort, en op ver-
 scheide tyden gellaagen, De Gouden Pen-
 ningen verschilden meer in grootte dan in
 gewigt, en konden meest de zwaarte van
 een Ducaat haalen. Eenige waren van
 Bischoppen van *Utrecht*, en vertoonden
 op de voorzyde de Wapens met den Naam
 van den regeerenden Bischop, en op de
 keerzyde de beeldtenis van *Joannes den*
Dooper; andere van de Graaven van *Hol-*
land, uit den Huize van *Bourgonje*: ook
 vondt men 'er *Vlaamsche* en *Fransche* Stuk-
 jes onder, naar oude halve Pilstoolen ge-
 lykende. De Zilveren Munten hadden
 desgelyks onderscheide zwaarte en groot-
 te, en op de voorzyde het *Bourgondische*
Kruis met het Opschrift *Christus vincit*,
Christus regnat, *Christus imperat*, dit
 trof men ook op veele der Gouden stuk-
 ken aan. — Zeldzaam was het dat men
 dit Geld niet op eene enkele plaats, maar
 verspreid over den gantschen weg, die zich
 meer dan twee honderd roeden uitstreckte,
 zo wel in 't midden als aan de kanten, ja
 zelfs in de flooten langs den weg, en niet-
 gens dieper dan omtrent zes duimen bene-
 den de oppervlakte, aantrof. Wie deeze

LXXXII. schat daar gebragt of verborgen had, en wan-
 BOEK. neer dit gebeurd was, bleef een raadzel. De
 ——— ontknooping daar in te zoeken, dat dit Geld,
 1755. met de Aarde, van tyd tot tyd gebruikt
 om den grond op te hoogen, daar zou ge-
 bragt weezen, ging met eene onoplosbaare
 zwaarigheid vergezeld; dewyl de Arbei-
 ders, die van 's Lands wege daar aan ge-
 werkt hadden, getuigden nooit eenig geld
 in die aarde gevonden te hebben. (*)

Proeve
 der In-
 entin-
 ge van
 hetRund-
 vee, ge-
 nomen.

Van den Jaare MDCCXLIV af, tot dee-
 zen tyd toe, was de Landman, in de on-
 derscheide Gewesten der *Nederlanden*,
 met de Sterfte onder het Rundvee bezogt
 geweest; eene menigte van behoed en hulp-
 middelen uitgedagt, voorgeschreeven en
 beproefd, slaagden op verre na niet naar
 wensch. Vooroordeel en klein verstandig-
 heid verzette zich menigwerf, om iets van
 dien aart te bestaan; zy hielden de Sterfte
 van het Vee voor eene Bezoeking en Straf
 des Almagtigen, en rekenden het daarom
 Godloos, de hand te slaan aan eenige
 Proefneeminge of men de doodlyke Uit-
 werking dier Bezoeking kon voorkomen;
 zy oordeelden dit niets anders, niets min-
 der, dan de nietige hand uit te steeken te-
 gen den Allerhoogsten. Redenkavelde men
 dus over gewoone middelen; meer op-
 ziens en tegenfpraaks mogt men met grond
 verwagten wegens buitengewoone, en bo-
 ven

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755 bl. 714. waar men eeni-
 ge dier Munten vindt afgebeeld.

ven al van een Middel in de Kinderziekten, met zo veel tegenkantings van het vooroordeel gebezigd. Dan in 't affloopen des voorgaanden Jaars, hadt men, in *Engeland*, de Proeve der Inenting met een gelukkigen uitflag genomen. (*) De, by gerugte uit *Engeland*, vernomene goede uitwerkingen der Inenting maakten hier eenigen niet ongenegen om dezelve ook aan hun Vee te beproeven; doch zy onttrokken zich, toen het op de zaak aankwam, dit gaf aanleiding aan den Eerw. CORNELIUS NOZEMAN, Leeraar der *Remonstranten* te *Haarlem*, AGGE ROSKAMKOOL Koopman in de *Beverwyk* en JAN TAK, Doctor in de Medicynen te *Leyden*, een plan te beraamen om die Proefneeming in 't groot te werk te stellen op eene wyze, welke hun onafhangelijk maakte van anderer ongezindheid, en ook, viel het ten ergften uit, geene schade van merkelyk aanbelang aan iemand in 't byzonder zou toebrenge-
 Zy vervoegden zich by Mensch en Vederlandlievende Heeren, wier hartlyke genegenheid zy kenden, tot het doen van alle nuttige Onderneemingen, en troffen welhaast meer dan vyftig Deelgenooten aan, die de benoodigde Penningen tot de aankoop van Beesten, en het doen der Proeve, zamenbragten: van de Zeventien bleeven 'er niet meer dan drie in 't Leven,

LXXXII.
BOEK.

1755.

(*) *Gentelm. Magaz.* 1754. For, Dec,

LXXXII. ven. (*) Veel verschilde dit van 't geëh
 BOEK. de Heer DOBSON in *Engeland* wedervoer,
 — die van de tien Ingeënte Beesten 'er negen
 1755. behieldt. — De Heer PIETER BINK-
 HORST, Burgemeester te *Hoorn*, hadt in de
Heeren-Huigenwaard de Proef met één
 Hokkeling genomen, welke herstelde, en
 bleek tegen de besmetting vervolgens be-
 stand te zyn. De Heer A. VAN DER GRON-
 DEN te *Hoorn*, behieldt vyf van zes inge-
 ente Kalveren; doch van geen beter uit-
 slag dan de *Beverwyksche* Proeven, waren
 eenigē door den Hoogleëraar THOMAS
 SCHWENKE in den *Haage*. (†)

Weersge-
 steltenis-
 se deezes
 Jaars.

De vry strenge en bovenal langduurige
 Winter deezes Jaars, (§) deedt voor Ys-
 dammen en Ysgangen in de Rivieren,
 zo vaak van Dykbreuken en Watervloeden
 gevolgd, met reden vreezen. By
Schenkenfchans hadt zich een Ysdam ge-
 zet, die het water geheel opstopte, en
 een klein gedeelte des Kwartiers van *Ny-
 me*.

(*) Zie *Eerste Proefneeming over de uitwerkingen van de Inentingē der Besmettende ziekte in het Rundvee, gedaan in de Beverwyk.*

(†) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 137. 197. 331. 333.

(§) Meer dan zestig dagen lagen de Trekschuiten van *Haarlem* en *Amsterdam* stil. Op 't *Pampus* lag het ys zo vast, dat de *Friesche* en *Overysfelsche* Veerscheepen eerst den drie en twintigsten van Lentemaand te *Amsterdam* aankwamen. Veertig Vaartuigen met volk uit *Futland*, en elders, komende om onze *Groenlandsche* en *Straatdavidische* Schepen te bemannen, noch over 't *Pampus* kunnende komen, noch te *Edam* binnen loopen, moesten na *Hoorn* vaaren.

megen onder deedt loopen. Was deeze LXXXII. Ysdam langer blyven zitten, dan zou de BOEK. *Arnhemfche* Postweg waarfchynlyk geheel vernield geworden zyn, en de Rivier I755. den ouden loop langs de zuidzyde van *Schenkfchans* genomen hebben: door dit wyken der Ysdam, en het maaken van hulpgaten kreeg de ondergezette Polders ontlasting, de Weidlanden waren door het Rivierwater yrbeterd, en de Koornlanden hadden niets geleden. In *Holland* en in 't *Sticht* kwam men met de vrees, door het tydig los raaken der Rivieren, en het afdryven der Ysdammen vry. In de *Betuwe* hadt men eene Dykbreuke en Overfrooming; doch het water viel, in 't kort, zo fterk als het was aangewafen.

Niettegenftaande het langduurig Winterweer, verfcheen de Lente met het aanbreeken van Grasmaand, met een Donderbui van een malfchen Regen vergezeld, en herfchiep, in korten tyd, 't geheele gelaat der Natuure. Den Beesten, vroeg in de weide gebragt, wies het gras als in den mond. Het groeiend Ryk, door dien heilzaamen Voorjaars, invloed gekoesterd, vertoonde zich, in Grasmaand, zo voordeelich als of deeze met Bloeimaand gewisfeld hadt. Van allerwegen hoorde men de gunftigfte tydingen, wegens den toefland der Veldgewafen. — Een heevig en Langduurig Onweer van Donder en Blixem, op zommige plaatzen met Rukwinden, Hagel en
Ys.

LXXXII. Ystukken gepaard, woedde op den der-
 BOEK. tienden van Hooimaand door meest alle
 ————— *Nederlandsche* Gewesten, baarde schrik,
 1755. schade, brand en doodde verscheide Men-
 schen en Beesten. (*)

Aardbee-
 ving te
Helmont
 gevoeld.

Wy hebben dit weinige van de Weers-
 gesteltenisfe dezes Jaars opgetekend, om
 te komen tot het verslag van een verschyn-
 zel van vreemder aart in deeze Streeken.
 Van *Helmont*, in de Meyery van 's *Herto-*
genbosch, hadt men berigt gekreegen, dat
 'er 's avonds den zes en twintigten van
 Sprokkelmaand, en den daar op volgen-
 den morgen, eene Aardbeeving gevoeld
 was; vergrootend bleeken de eerste ty-
 dingen, en de zeldzaamheid eener Aard-
 beevinge in deeze Gewesten, deedt zom-
 migen vaststellen, dat 'er geene Aardbee-
 ving in 't geheel geweest was, dat het waar-
 genomen kraaken der Deuren en het trillen
 van het Porcelein, moest toegeschreeven
 worden aan het losfen van eenig Geschut,
 in eene naastgelegene Vesting; een denk-
 beeld, 't welk te gereeder ingang vondt;
 dewyl in of by de *Stad-Grave* ten dien
 tyde sterk zou geschooten weezen, om een
Isdam te doen breeken. Eenige hielden
 het begrip der Aardbeevinge staande,
 en versterkten het met berigten van ge-
 waarwordingen dier Schuddingen op plaat-
 zen buiten die Stad. (†)

Aan

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 134. 179. 193. 328.
 701.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 456.

Aan geen twyfel altoos was onderheev- LXXXII.
 ving eene Aardbeeving, op den eersten BOEK.
 van Slachtmaand, door geheel *Nederland* —
 waargenomen, en van wegen derzelve 1755.
 meerdere en algemeenere zichtbaarheid in Aardbee-
 't Water, met den naam van *Waterberoe* ving met
ringe bestempeld. De weeklyksche, maand- eene
 lykiche en andere Berigten van dien tyd zwaare
 tekenen, veele zonderlinge en merkwaar- Waterbe-
 dige omstandigheden op (*) te omslagtig roering
 voor ons Geschiedblad, 't welk zich tot den 1.
 eene algemeener opgave moet bepaalen. Nov.
 en zullen wy ons voornaamlyk, wat het
 verschynzel zelve betreft, bedienen van
 't wel opgesteld berigt des kundigen Hee-
 ren J. F. DRYFHOUT.

Het was op Saturdag, den eersten van
 Slachtmaand, deezes Jaars, dat men,
 's morgens omtrent Elf Uren, een vie-
 rēndeel uurs voor of naa onbegrepen,
 (dewyl het verschil der Klokken als mede
 de meerder of minder oplettenheid der
 Waarneemeren, het nette tydſtip eens zo
 onverwagten en ontzettenden Verschyn-
 fels, te eene maale onzeker maakt,) met
 zeer ſtil en mooi Weer, de Wind alhier (†)
 Noord-

(*) Genoeg is het hier de Leezers te wyzen na de
Nederl. Jaarb. 1755; bl. 989, enz. en den *Neder-
 landſchen Postryder* voor *November* diens Jaars. bl.
 503.

(†) In 's *Haage* naamlyk: deeze windſtreek ſtemt
 overeen met genoegzaam die van andere Plaatzen, in
 welker berigten eene Windwaarneeming voorkomt.

LXXXII. Noord-Oost, de Barometer ruim dertig
 BOEK. Engelsche Duimen en de Thermometer
 — van FAHRENHEID omtrent zes en veer-
 1755. tig Graaden hoog zynde, in de Wateren
 der Rivieren, Meiren, Vaarten, Grag-
 ten, Vyvers en Slooten, gansch schieelyk
 en onverwagt, eene sterke schommelende
 Beweeging bespeurde.

Deeze Waterberoering heeft zich niet
 overal in dezelfde maate vertoond, op
 zommige rees het water twee, drie ja vier
 voeten rechtstandig op; daar het op ande-
 re zes, acht of tien duimen klom. Klaar
 genoeg was dezelve allerwegen te onder-
 scheiden van de Golvinge door den wind
 op de oppervlakte veroorzaakt, en andere
 gewoone Waterklimmingen, het bleek ten
 vollen dat ze tot den grond of bodem toe
 werkte; de opborrelende waterbellen en
 blaazen, de opschietende Modder en Slyk,
 weezen zulks uit: ja de kragt der werkin-
 ge van deeze diepgaande Waterberoerin-
 ge, deedt Balken, Schuiten, Ankers, en
 andere zwaare Lichaamen, langen tyd te
 vooren gezonken, en onder 't water be-
 dolven, boven komen. Zy oefende haar
 haar geweld op eenige plaatzen zo sterk,
 dat niet alleen veeler Vaartuigen touwen
 aan stukken rukten, en de deeze aan den
 overkant vervielen, en op 't land geraakten;
 maar ook groote Schepen, slingerden als
 door

Alleen uit *Friesland* en *Overysfel*, meldt men dat de
 Wind West ten Zuiden was.

door een Stormwind gefchokt; een Schip-LXXXII.
 per op de *Haarlemmer Meir* vaarende, BOEK.
 werd op dien tyd gewaar, dat zyn Vaar-
 tuig niet na 't roer luisterde, en hem iets 1755.
 wedervoer, waar van hy geen denkbeeld
 kon maaken.

Wat de nette Kompas streek deezer
 Beweeginge betreft, dezelve is niet
 volkomen zeker. Volgens zommige en
 wel de meeste Berigten zou dezelve aan-
 gekomen zyn uit den Zuid-Westen, vol-
 gens anderen uit den Zuid-Oosten. Dan,
 zonder zulks te bepaalen, of ook vast te
 stellen, dat ze overal dezelfde geweest zy,
 't geen niet waarschynlyk is: dewyl de
 ongelykaartigheid en verscheide strekkingen
 der Onderaardsche Stoffen en Beddingen,
 hier en daar eenige afwendingen en
 veranderingen aan den oorspronglyken
 loop der Beweeginge hebben kunnen, en
 waarschynlyk moeten, toe brengen, mogen
 wy, uit alle Berigten en Omstandigheden
 besluiten, dat deeze Waterbeweeging van
 tusfchen het Zuid-Westen en Zuid-Oos-
 ten, herwaards is angekommen.

Schoon deeze Beweeging zich veel al-
 dermaate tot het Water bepaalde, dat de
 meesten, op den Grond buiten 't gezigt
 des Waters, 'er niets van bemerkten, en
 vreemd ophoorden, wanneer zy het ge-
 beurde vernamen, bleek het nogthans ten
 vollen, dat 'er eene Schudding der Aarde
 mede vergezeld ging. Het *Allerheiligen*
 Feest op dien dag invallende gaf gelegen-
 heid, dat men, in veele *Roomfche Ker-*
ken,

LXXXII. ken, Lampen en Kaarskroonen zag slingeren: welke slinging men op veele plaatsen in andere Kerken van een twee tot drie voeten heen en weder waarnam. De klepels in de klokken te *Gouda* bewoogen zichtbaar. Zommigen hebben ook eene daadlyke gronddeininge op het Land, boven al op Hoogtens, en Toorens, gevoeld, en een geloofwaardig Man, getuigt meer of min dezelve aan een groote streek Lands, omtrent *Rotterdam*, gezien te hebben, schoon hy geene beweging in 't Water was gewaar geworden. (*) Men bespeurde dezelve in allerlei soorten van vogten als in het Bier, in de Ketels en Koelbakken der Brouweryen, in de Aardwasfcheryen te *Delft*, ook in een Ketel met gesmolten Lood op de Abdy-tooren te *Middelburg* in *Zeeland*. (†)

Wel-

(*) De Heer DRYFHOUT zelve meent zich wel te kunnen herinneren, dat hy op dat pas staande te schryven, eene ligte duizeling in 't hoofd voelde; eene aandoening, gelyk bekend is, zeer algemeen by eene Aardbeeving.

(†) Zie de *Nadere Aanmerkingen over de Oorzaak en Werkingen der Waterberoeringe* van den 1 Nov. 1755. door J. F. DRYFHOUT, in de *Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappy te Haarlem*. VII. D. bl 136. enz. Die Heer hadt, twaalf dagen naa de Gebeurtenis eene kleine Verhandeling in 't licht gegeven, behelzende *Natuurkundige Aanmerkingen en Onderstellingen om de wyze op te lossen, hoe die zeldzaame Waterberoering hadt kunnen geschieden*; waar van deeze *Nadere Aanmerkingen* ter staaving dienen; en, op eene alleszins beezenswaardige wyze, dit Onderwerp behandelen.

Welhaast liepen 'er Tydingen uit ande LXXXII: re Landen in, die de wyduitgestrektheid ROEK: van deezen Aardschok te verstaan gaven; — men vernam dat dezelve ten Noord-Oos- 1755: ten van onze Gewesten zich uittrekte tot aan de *Gostzee* voorts dat dezelve in deeze tot diep in *Zweeden* waargenomen was. Ten Westen hadt men zè te *Portsmouth* in *Engeland* en te *Kork* in *Ierland* bespeurd. Ten Zuid-Westen bepaalden zich eerst de berigten tot *Frankryk*; doch eerlang vermeldden Brieven, dat men in *Spanje* en de Hoofdstad van *Castilie*, op dien eigen dag, eene aanmerkelyke Aardbeeving gevoeld, en niet weinig schade geleden hadt; maar wat deeze Sted en andere Zuidelyke gelegene Gewesten des ondergingen, kwam in geene vergelyking by het lot der vernielinge 't welk veele plaatzen in *Portugal*; doch boven al de Hoofdstad *Lisfabon*, trof, welke bykans in een puinhoop veranderde, en, schoon menigmaal door Aardbeevingen geschokt, nooit in die mate verdelgd. (*)

Veele gisfingen, redeneeringen, bymonde, en geschrifte, volgden terstond over den Oorsprong der Waterberoeringe in ons Vaderland; doch *Lisfabons* ondergang, door een allerverfchriklykste Aardbeeving, ontdekte

(*) In de boven aangeweene *Nadere Aanmerkingen van den Heere DRYFHOUT* vindt men deswege zeer keurige Berigten. bl. 161. 183. enz. Zie ook 't *Schouwtooneel der Verwoestinge*. Gedr. 1756.

LXXXII. dekt zynde, hielden, alle gisfingen op,
 BOEK. en niemand twyfelde om die Aardbee-
 ——— ving voor de Oorzaak, en de Waterbe-
 1755. roering in deeze Gewesten voor een Uit-
 werkel, te houden. — De Heer DRYF-
 HOUT, die zich omtrent dit Verschynzel
 zeer veel moeite gegeven heeft, besluit
 te regt, dat 'er te *Lisfabon*, en in deeze
 Gewesten, ten zelfden dage, eene *Aard*
 en *Waterbeweging* geweest zynde, welker
 verschil alleen in de hoegrootheid der uit-
 werkinge bestondt, geen bedenklykheid
 kon overblyven, wegens de Overzenkomst
 en Gemeenschap dier twee Verschynzelen.
 Hy hadt nagegaan of alles op een en het
 zelfde oogenblik, dan wel met eenig tyds
 verloop, gebeurd was, en ten allerklarste
 bevonden, dat deeze algemeene Waterbe-
 weeging niet op den zelfden tyd als de
 Aardbeeving te *Lisfabon*, voorviel; maar
 alomme laater, en meest met eenige even-
 redigheid naar de meerdere of mindere
 afgelegenheid van die verwoeste Hoofdstad
 des *Portugalschen* Ryks; als mede dat de-
 zelve zich doorgaans op de plaatzen, het
 verste van *Lisfabon* afgelegen, het laatst
 vertoond hadt, en voorts ongevoelig te niet
 geloopt was. Volgens zyne Berekening
 heeft de schok der Aardbeeving te *Lisfa-*
bon, in den tyd van veertig Minuten, op
 een afstand van twee honderd zeven en
 veertig Mylen, die *Holland* van deeze
 Stad afligt, gewerkt. — Tot eene ver-
 baazende diepte moet, naar 't oordeel dee-
 zes kundigen Schryvers, die werking ge-
 gaan-

gaan hebben, dezelve is niet net te bepalen, maar moet veel dieper geweest zyn, dan de bodem van de *Middellandsche* en *Oostzee*, ja zelfs van de *Atlantische Zee* of *Grooten Oceaan*: dewyl niet alleen op de *Kusten van Barbaryen*, en dus aan de overzyde van de *Middellandsche Zee*, ten zelfden tyde eene zwaare Aardbeëving geweest is; maar ook de *Waterbeweëging*, door de Aardbeëving te *Lisfabon* veroorzaakt, in *Zweedien* en *Engeland*, als mede op de Eilanden *Barbados* en *Antigoa*, alle ten opzichte van die Stad, aan de overzyden der gemelde Zeeën gelegen, onder derzelver bodems heen gewerkt heeft, en wel zo diep dat ze daar door niet heeft kunnen uitbreeken: vermids anders aan de overzyden dier Zeeën geene beweëging zou geipeurd geweest zyn. (*)

Zo veel oordeelden wy te moeten zeggen, van dit in deeze Gewesten vreemde Verschynzel, 't geen op zichzelve geene noemenswaardige nadeelen aldaar toebragt. Doch de tyding der verwoestende Aardbeëving, die *Portugal* en *Spanje*, in zo veel leeds dompelde, kon niet dan onheil spellen aan het Handeldryvend deel der Ingezetenen van dit Land, en baarde grooten kommer by de Handelaars op die Ryken. Zo veele vermogende Koopsteden als *Lisfabon*, *St. Ubes* en *Sevilie*, om geene

(*) Zie de boven aangehaalde *Nadere Aanm. van den Heere DRYFHOUT*. bl. 166. 190.

LXXXII. ne andere te noemen, in puinhoopen ge-
 BOEK. stort, hadden zeker schatten, de zenuwen
 — van den Handel, verloren. Omtrent den
 1755. toestand der Huizen van Koophandel was
 men in onzekerheid, de beste konden bui-
 ten staat weezen, om aan hunne verbinten-
 nissen te voldoen; dit deedt den Geld en
 Wisfelhandel, voor geen gering gedeelte,
 stilstaan; en veele Zeehandelaars beslooten,
 de Goederen, bestemd om na thans
 zo deerlyke verdelgde Gewesten af te zen-
 den, of ten dien einde reeds ingescheept,
 op te houden; 't welk eene groote frem-
 ming, in een aanmerkelyken Handeltak,
 ten gevolge hadt. De *Hollandsche* Kaas,
 in *Portugal* sterk getrokken, daalde, op 't
 inkomen der tydinge van *Lisabons* ver-
 woesting, te *Hoorn*, twee Guldens by den
 prys der voorige maand ten honderd
 Pond. (*)

(*) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 1118. 1196.

V A D E R L A N D S C H E

H I S T O R I E.

D R I E E N T A C H T I G S T E B O E K.

I N H O U D.

't Beginzel des Oorlogs tusfchen Frankryk en Engeland. *Vyandykbeden in America. De Franschen en Engelschen geven elkander de fchuld van de aanleiding tot de Vreedebreuke. Deeze vyandykbeden hadden invloed op onzen Staat. De Fransche Afgezant D'AFFRY vraagt de Staaten, welk een gedrag zy voor hadden in deezen te houden. Deeze vraag beantwoord. De Engelsche Afgezant YORKE verzoekt Hulpbenden. De Fransche Afgezant poogt zulks te fuiten, en vordert een nader Antwoord. In 't zelve belooven de Staaten Onzydigheid. YORKE dringt niet meer op de Hulpbenden aan. Engeland en Frankryk verklaaren elkander den Oorlog. In de Engelsche Oorlogsverklaaring, en verdere Staatsbefluiten, de Zeevaard van onzen Staat op een voet ftrydig met de Tractaaten behandeld. Zee-rooveryen der Engelschen. Moedig gedrag*

LXXXIII
BOEK.

Q 3 van

LXXXIII van de Oost-Indischen Schipper SCHRY-
 BOEK. VER, tegen een Engelsch Oorlogschip.
 Frankryk neemt genoeg in de betuigde
 Onzydigheid der Staaten. Een Fransche
 Kaaper neemt in Texel een Engelsch Schip.
 't Zelve door 't Fransche Hof, wedergegeev-
 ven. Kaapergevallen te Vlissingen en te
 Veere. Reglement der Staaten op de Kaa-
 pers en Commissie Vaarders der Oorlogende
 Mogenbeden. Veelen willen de Zeevaard
 kragtdaadiger beschermd hebben. YORKS
 verzoek om Oorlogschepen afgeslaagen. De
 Convoyen traaglyk verleend. Eenige Zee-
 handelaars verwoegen zich deswegen met
 klagten by 's Landvaderen, en ver-
 werven Convoy. De Vrede met Marocco
 bevestigd. Aardbeeving op den Dank-Vast-
 en Bededag, den achtienden van Sprokkel-
 maand. Ontweeren en zwaare Storm in dit
 Jaar. De Optiepartyen in den Graanhan-
 del, door de Algemeene Staaten, verboden.
 Staaten van Utrecht verbieden het voorop-
 koopen van Aardappelen. De Voorregten
 aan de Grootte Viscbery geschonken ver-
 lengd. Octroi verleend aan een nieuw ver-
 beterde Vyzel of Tonnemoten. De Fabry-
 ken te Haarlem aangemoedigd. Een Izer-
 hutte in Gelderland aangelegd. Eene ou-
 de Graffstede in Drente gevonden. Zwaare
 Ysgang. Schriklyke Doorbraaken in de
 Rivierdyken. Onheilen de Bommelerwaard
 overgekomen. Beraamd Plakaat den Uit-
 vaer van Graanen verbiedende. De Koorn-
 koopers te Amsterdam leveren tegenbeden-
 kingen in. Het Plakaat gaat egter door.
 De

De Vrugbaarheid deezes Jaars doet het LXXXIII Plakaat intrekken. Het Plakaat, wegens BOEK. de Optiepartyen, opgebelderd. De Oorlog in het Duitsche Ryk wekt nieuwe Staatsbekommernissen. De Fransche Afgezant stelt de Staaten gerust, wegens het byeentrekken eens Legers aan den Neder-Rhyn. Verzoekt doortocht voor Krygstuig door Namen en Maastricht. Deze ve wordt toegestaan. Klagten, over het schenden des Grondgebieds door Fransch Krygsvolk, krygen gebor. YORKE klaagt over het leggen van Fransche Bezetting in Oostende en Nieuwpoort. Verklaringen van het Weener en Fransche Hof over dit stuk. De Zeerooveryen der Engelschen gaan den ouden gang. Verbeurdverklaringen der opgebragte Schepen. Vertoogen en Klagten deswegen ten Engelschen Hove gedaan. Derzelver vrugteloosheid, Fransche Kaaperyen. Vrede met de Algerynen geslooten. Een Gezant van Tripoli komt met geschenken in den Haage. Zyne Hoogheid woont de Schuttersmaaltyd in den Haage by, en ontvangt het Staathouderlyk Gezin, op eene en andere Reis, Eerbetooningen. Geschil over het aanstellen van Burgemeesteren te Haarlem. Gelastigden tot het onderzoek deezzer zaake, door de Gouvernante, benoemd. De Meerderheid besluit dezelve voor de Staaten van Holland te brengen. De Meerderheid doet twee voorstellen ter Staatsvergaderinge. Antwoord der Gouvernante. De Meerderheid handhaaft haar Regt. Wat deswegen ter Staatsvergade-

LXXXIII ringe voorziel. Haarlem wordt, wegens
 BOEK. den Eisch eener Buitengewoone Vergade-
 ringe, in 't gelyk gesteld. De Meerder-
 heid der Vergaderinge is, wat de Verkie-
 zing betref, op de zyde der Gouvernante.
 Steden, die met Haarlem, 'er van verschilden.
 Aantekening van Amsterdam en Rot-
 terdam Astoop aeezer zaake. Dooppleg-
 tigheden in Zeeland en Utrecht, tot eere
 van het Stadhouderlyk Huis ingerigt. Prag-
 tig Huwelyks Feest der Dogter van den
 Gouverneur Generaal van Neerlands Indie.
 Schouwburg op Batavia aangelegd. Het
 Hon.erdjaartig Feest van het Diakonie-
 Weeshuis te Amsterdam gevierd.

1/2 Begin-
 zel des
 Oorlogs
 tusch n
 Frankryk
 en Enge-
 land.

Kunnen de bepaaldste en afgemeetenste
 bewoordingen, in Verdragen tusfchen de
 Mogenheden geslooten, wanneer de Staatkun-
 de haare dikwyls zo veel verderfs berokke-
 nende rolle speelt, in eenen zin geduid
 worden, rechtsstreeks overgesteld tegen
 het bedoelde, of zodanig gewrongen en
 verdraayd, dat Onpartydigheid deswe-
 gen blooze; wat hebbe men dan niet te
 wagten, wanneer, in dezelve, onbepaalder
 uitdrukkigen voorkomen, in gevolge van
 welke de Vorsten zich daaden veroorlo-
 ven, van een wederzydsch beledigenden
 en op nieuw Oorlogs onsteekenden aart?
 Van laatsgemelde loort was het bepaalde
 tusfchen de Hoven van *Versailles* en *Lon-*
den, omtrent *America*, op de Vredehande-
 ling

ling te *Aken*, in den Jaare MDCCXLVIII. LXXXIII
 „ Alle dingen in *America* zouden gebragt BOEK.
 „ worden, op dien voet op welken zy wa-
 „ ren, of behoorden te weezen, vóór den 1756.
 „ tegenwoordigen Oorlog.” (*) Hoogst
 onvoorzigtig was het gehandeld een Volk,
 ’t welk ten Staatsregel hadt, *om door meerderheid van Rykdom tot meerderheid van Magt te geraaken*, zo veel aanleidings te geeven tot het daadlyk volvoeren dier grondstellinge.

Nauwlyks bescheen de Vredezon het Vyand.
 gelaat van *Europa* of de stoffe tot nieuwe lykheden
 Oorlogswolken, verzamelde zich in *Ame-* in *Ame-*
rica, om eerlang uit dat Werelddeel, *rica*.
 in het onze over te dryven. De *Engelschen*
 begonnen gewapenderhand de zaaken in
America „ te brengen op dien voet als zy
 „ oordeelden dat ze behoorden te wee-
 „ zen.” Zo veelvuldig als vergeefsch
 waren de klagten, van het *Fransche* Hof
 over dit bestaan, hoe meer LODEWYK DE
 XV. den Vrede zocht te bewaaren; dewyl
 een uitgeputte Schatkist, met een zeer
 groote schuld belaadend, en een bykans
 geheel vernielde Zeemagt, zulks vorder-
 den, hoe meer men in *Engeland* naar den
 Oorlog haakte. In veele openbaare ge-
 schriften van deezen tyd, stelde men voor,
 dat het vermeersteren der *Fransche* Volk-
 plan-

(*) ROUSSET *Recueil*, Tom. XX. 189. WAGE-
 NAAR *Vaderl. Hist.* XX. bl. 248.

LXXXIII
BOEK
—
1756.

plantingen in *America* ten middel zou kunnen dienen, tot aflossing der Staatschulden des *Engelsche* Ryks, in den jongst gevoerden Oorlog, veel meer dan de helft vermeerderd. — Een rechtstreeks Krygsbedryf zou een te haatlyk vertoon gemaakt hebben, naa eenen kortlings geslooten Vrede. De *Engelschen* zonden deswegen, onder voorwendzel van den Koophandel te begunstigen, eene sterke Vloot van Oorlogschepen naar *America*; het waare doelwit was, om den linkeroever van de Rivier *St. Laurens* in te neemen: hun wagen en zoeken was naar eene gelegenheid, om op de *Fransche* Volkplantingen te kunnen aanvallen. Hier door zou de Koophandel van dat Ryk op dit Werelddeel vernietigd, en 't zelve buiten staat gesteld worden, om eene Zeemagt in Zee te houden, bekwaam om de gezogte Opperheerschappye ter Zee te betwisten. Ter gewisser volvoeringe van dit plan, stelde de *Engelsche* Afgezant ten Hove van *Madrid* alles in 't werk, om dat Ryk tot Onzydigheid te beweegen; de voordeelen, die *Spanje*, door een meerderen bloei van den Koophandel, zou behaalen, ten breedste uitmeetende. De meer Min-dan Oorlogzugtige geestgesteltenisse van LODEWYK DEN XV, op wiens Ryksbestuur zyne Matresfen maar al te veel invloeds hadden; de verzwaktheid des Ryks, door kleinagting van het Staatsbestuur, door Verdeeldheden, tusfchen allerlei Rangen, door de Oneenigheid der Staatsdienaaren, gepaard met

met de uitgeputte Geldmiddelen, en een LXXXIII
 vervalte Zeemagt (*); dit alles deedt voor BOEK.
Engeland een gunstig tydstip gebooren
 worden; ter bereiking van deszelfs doel- 1756.
 wit. Het Hof wilde, en het Volk schreeuw-
 de om, den Oorlog.

't Ontbrak in *Engeland* niet aan Schry- De En-
 vers, die de schuld van hun Landgenoo- gelschen
 ten poogden af te neemen, en op de *Fran-* verwyten
schen te leggen. Zy beweerden, dat *Frank-* *Frankryk*
ryk in *America* zyne Bezittingen zegt uit de schuld
 te breiden; ten koste der *Engelsche* Volk- der Vre-
 plantingen; dat het dezen enkel tot de debreu-
 Zeekusten wilden bepaalen, en versteeken ke.
 van allen Handel met de zogenaamde Wil-
 den; dat men, ten dien einde, een aantal
 van Sterktens hadt gebouwd, van de Ri-
 vier *Mississippi* tot aan *Canada*, meest op
Engelschen bodem, (†)

't Loopt buiten ons bestek in een on- Deeze
 derzoek te treden wie der klaageren, Vyand-
 wegens overlast en krysgeweld; gelyk lykheden
 hebbe; wanneer men enkel in 't ooge hadden
 houdt, de volkomen erkende flegte gestel invloed
 tenisfe van het *Fransche* Staatsbestuur (§), op on-
 en de onmagt om iets van gewigt, ten zen Staat,
 dien

(*) Zie *Gedenkschriften, dienende tot de Geschiedenis van LODERWYK den XIV. en XV. door MILLOT VI. D. bl. 263. enz.*

(†) TINDAL Vol. IX.

(§) *Gedenkschriften* door MILLOT, als boven bl. 280.

LXXXIII dien tyde, uit te voeren; en daar mede ver-
 BOEK. gelykt het in magt en aanzien toegeno-
 ——— men *Engeland*, dat den voorgemelden
 1756. Staatsregel, Hof en Volk zo welgeval-
 lig, aankleefde, zal het niet bezwaarlyk
 vallen, te oordeelen wie der Partyen de
 meeste schuld hadt. ——— Wy moesten
 dit weinige vermelden, om de aanleiden-
 de oorzaak op te geeven, van eene an-
 dere gedaante der dingen ook in ons Va-
 derland. De rustige dagen voor de Gou-
 vernante namen een einde, en werden,
 van tyd tot tyd, de Landszaaken, tot het
 einde haars leevens, met meer en meer
 aangroeiende onaangenaamheden, ten ha-
 ren opzigte, vervuld. Het verslag der-
 zelve, met de andere Lotgevallen des
 Vaderlands, moet dit Boek behelzen.

De Geschillen tusfchen *Frankryk* en
Engeland waren, tot zulk eene hoogte
 opgeklimmen, dat ze, met den aanvang
 des Jaars MDCCCLVI, tot een openbaaren
 Oorlog dreigden uit te barften. Geen der
 ten kryg gereede Mogenheden, kon het
 onverschillig weezen, hoe deeze Staat zich
 in denzelfven zou gedraagen. Des Koning
 van *Frankryks* buiten gewoone Afgezant,
 de Graaf D'AFFRY, als mede de gewoone,
 de Marquis DE BONAC, hadden, over dit
 onderwerp, met hunne Hoog Mogenden
 verscheide onderhandelingen gehouden; en
 de eerstgemelden, op den negenden van
 Sprokkelmaand, uit naam zyns Meesters,
 verzogt te mogen weeten, welk eene Par-
 ty hunne Hoog Mogenden zouden kiezen,
 in

*Frank-
 ryk*
 vraagt
 wat de
 Staat in
 dit geval
 zal doen.

in gevalle de twist, tusfchen *Frankryk* en *LXXXIII Engeland*, tot een wederzyds verklaarden Oorlog mogt komen? BOEK.

Der Staaten Antwoord liep op deezen 1756.
 zin, „dat zy, met veel fmerten de On- Die
 „ eenigheden tusfchen *Frankryk* en *Enge- Vrang be-*
 „ land ontfiaan bemerkten, en wenschten ant-
 „ dat dezelve in der minne mogten byge- woord.
 „ legd worden. Zeer verre was het van
 „ hun zich in den Oorlog te willen ftee-
 „ ken, wegens eene zaake, die hun in 't
 „ minst niet aanging, en tot welke zy
 „ gansch geene verbintenis hadden. De
 „ waarde der Vriendfchap en Genegen-
 „ heid van zyne Allerchristlykfte Maje-
 „ fteit kennende wenschten zy, met de
 „ uiterfte poogingen, op allerlei wyzen,
 „ denzelver aanhouding te zoeken, in zo
 „ verre de Onafhangelykheid en de Eer
 „ van het Gemeenebest zulks maar eenig-
 „ zins kon toelaaten. Zy vleiden zich,
 „ ingevolge van deeze Verklaringe, dat
 „ het Gebied, zo wel der *Vereenigde* als
 „ der *Oostenrykfche Nederlanden*, welke
 „ laatstgemelden hun tot een Barriere
 „ dienden, van alle Dreigingen en Aan-
 „ vallen bevryd mogten blyven. Zy hoop-
 „ ten, verder, dat zyne Majesteit hun
 „ daar van verzekering zou geeven, en
 „ den Oorlog niet in *Groot-Brittanje*
 „ overbrengen; dit zou eene omftandig-
 „ heid opleveren, die het Gemeenebest,
 „ in verfcheide opzigten, raakte.”
 't Leedt maar weinig dagen, of de *En- YORKE*
gelfche Afgezant YORKE, jalours, over de verzoekt
 veel- om Hulp.
 benden.

LXXXIII veelvuldige Onderhandelingen met *Frank-*
 BOEK. *ryk*, vervoegde zich by hunne Hoog Mo-
 — genden met een Vertoog, het dus lang ge-
 1756. houden gedrag met *Frankryk* afmaaiende
 als eene kenbaare schennis der Verdragen,
 en een openbaaren Aanval, teffens gewaa-
 gende van de gedugtste Krygstoeustin-
 gen, geschikt om Landingen in *Groot-*
Brittanje en *Ierland* te doen; welk voor-
 neemen de *Fransche* Staatsdienaars, aan
 de Hoven van *Europa* opentlyk zouden te
 kennen gegeven hebben. — Ten slot
 den Staat verzoekende om Zesduizend Man
 Hulpbenden, die der *Vereenigde Gewesten*
 verplicht waren den Koning van *Engeland*
 te leveren. — Verzekerende, dat zy-
 ne *Groot-Britannische* Majesteit, in 't
 vol vertrouwen, dat die Hulpbenden ter
 Inschepinge gereed zouden gehouden wor-
 den, zonder vertoeven, de Schepen, tot
 het overvoeren noodig, stondt te zenden.

[D'AFFRY
 zoekt
 zulks te
 sluiten,
 en vor-
 dert een
 nader
 Ant-
 woord.

De Graaf D'AFFRY nam den tyd, hier
 te Lande noodig, om de Raadsbesluiten
 der Staaten, op den Eisch des Konings van
Engeland, ter overweeginge rond gezon-
 den, in te winnen, waar, om het verlee-
 nen van dien Bystand hun Hoog Mogenden
 te ontraaden. In zyn Vertoog scherfte hy
Engeland af als den blykbaaren Aanval-
 ler, en grondde daar op 's Konings ver-
 wagting, dat de Staaten der *Vereenigde*
Gewesten, met *Engeland* geene andere dan
 Verdedigende Verdragen hebbende, wel-
 verre van op eenige wyze hulp te ver-
 schaffen aan het Hof van *Londen*, in te-
 gen-

gendeel, zo zulks van hun gevorderd LXXXIII
 mogt worden, hunne evengelyke Verdee- BOEK I
 digende Verbintenissen, met den Koning —————
 zynen Meester, aangegaan, vervullen zou- 1756.
 den. — Zyne Allerchristlykste Maje-
 steit was genegen, in alle maatregelen te
 treden, die de Zekerheid, de Rust, en
 den Voorspoed van 't Gemeenebest kon-
 den bevorderen, als mede deszelfs Eer
 en Onafhangelykheid handhaaven. —
 Doch dewyl de Omstandigheden dezelfde
 niet waren, als in den Jaare MDCCXXXIII,
 toen de Koning een Verdrag van Onzy-
 digheid met de Staaten sloot, ten opzigte
 van de *Oostenryksche Nederlanden*, was
 alle voorzorg, ten dien aanziene, overtol-
 lig. — Niet zonder verwondering hadt
 zyne Majesteit in het Antwoord gelezen,
 het bygevoegde betreffende het Vaste land
 van *Groot Brittanje en Ierland*. — Daar
 „ was „ sprak dit Vertoog, in beantwoor-
 ding hier van „ geene Mogenheid op den
 „ Aardbodem „ welke regt hadt om de
 „ Krygsverrigtingen te Lande te bepa-
 „ len, die de Koning voor hadt te werk
 „ te stellen, om wettige wraak te oefe-
 „ nen over eenen Vyand, die hem ge-
 „ hoond en aangetast hadt tegen de Trouw
 „ der Verbintenissen. En oordeelde zy-
 „ ne Majesteit het ondienstig zich te ver-
 „ klaaren over de toebereidzelen, die zy-
 „ ne billyke gevoeligheid aankondigden.”
 By dit Vertoog las de Graaf d'AFFRY,
 uit een byzonder Papier voor, hoe de Ko-
 ning verwagte, dat de Staaten zich nauw-
 keu-

LXXXIII keuriger zouden verklaren over de Para
BOEK. ty, welke zy, in den tegenwoordigen toe-
— dragt van zaaken, zouden volgen, beslui-
1756. tende met deeze sterke betuiging, „ dat zy-
„ ne Majesteit onder het getal zyner
„ Vrienden niet zou kunnen rekenen,
„ zulke Mogenheden, die, wel verre
„ van, ten zynen opzigte, de Verdeedi-
„ gende Verbintenissen met hem aange-
„ gaan, te vervullen, eene lyn zouden
„ trekken met zynen Vyand, en dien On-
„ derstand bewyzen.”

De Staa-
ten ver-
klaaren
Onzydig
te zullen
blyven.

De met zo veel aandrangs verzogte ha-
dere bepaaling begreepen hunne Hoog
Mogenden in deeze bewoordingen „ dat,
„ dewyl zy, in de Onlusten of Verschil-
„ len over de Bezittingen in *America*,
„ noch in derzelver gevolgen, tot hier
„ toe, geen deel genomen, noch recht-
„ streeks, noch van ter zyde, zich daar
„ mede bemoeid hadden, zy ook geen-
„ zins gezind waren 'er zich mede te be-
„ moeien, noch met de gevolgen, welke
„ 'er, in 't toekomende, uit konden ont-
„ staan; maar, in tegendeel, voornee-
„ mens waren, ten dien opzigte, eene
„ slijpe Onzydigheid in agt te neemen:
„ alles nogthans onbenadeeld de Allian-
„ tien, welke de Republiek hadt, en die
„ zy op geenerlei wyze meende te bree-
„ ken.” (*) Zy twyfelden niet of deeze

(*) Wat hunne Hoog Mogenden verstonden, door
de uitdrukking, *onbenadeeld of onverminderd de*
Al-

3, nadere en stelliger Verklaaring zou ten ge- LXXXIII
 3, volge hebben, de verzogte zekerheid, zo BOEK.
 3, ten aanzien van het eigen Grondgebied —
 3, van den Staat als van hunne Barriere." 1756.

De Schepen te *Hellevoetsluis* gekomen, YORKE
 om, overeenkomstig met het gestelde dringt
 in 't Vertoog des *Engelschen* Afgezants, niet meer
 de Hulpbenden af te haalen, maakten een op de
 vertoon, als of 'er geen ontzeggen was Hulpben-
 aan den eisch van *Groot-Brittanje*, en den aan.
 deeze zo ras volbragt stondt te worden als
 dezelve gedaan was. Dan men herinner-
 de zich nog de nadeelen in voorgaande
 Oorlogen door de *Engelschen* geleden:
 wanneer men, dien nydigen Nabuur zelfs
 ten wille was. Het bleek dat onder de
 Regenten en het Volk zich min lust op-
 deedt, om deel te neemen in den Oorlog,
 dan

Alliantien enz: is eenigzins duister. Het wordt toegelicht door den Geschiedschryver WAOENAAR, als hy, in zyn Brief, getyeld *Het Gedrag der Engelschen*, verklaart „ de Rede leert dat zy, door deeze *Alliantien*, geene *Alliantien* met *Engeland* verstaan, die tegenwoordig konden gereclameerd worden: anders zouden zy in eenen adem zichzelve tegenspreken. Zy verstaan 'er ongetwyfeld *Alliantien* door, 't zy met *Engeland*, of met andere Mogenheden, die verbinden zouden, in zekere evenementen, die uit den tegenwoordigen Oorlog zouden kunnen provenieeren, en welke zy dan ook zouden willen nakomen. 't Is my onder anderen niet onwaarschynlyk, dat zy byzonder zien op die *Alliantien*, waar by de *Hanoversche Succesfe* geguarandeerd is." *Verzameling van Hist. en Pol. Traaaten*. I. Deel. bl. 223.

EXXXIII dan men in en naa den Jaare MCCCXL be-
 BOEK. speurde, en den Ingezetenen op zo veel
 — schats en bloeds te staan kwam: de voor-
 1756. naamste Gewesten wilden den Staat bui-
 ten onverpligte Verbintenissen houden.
 De Afgezant YORKE, deeze veel geringer
 maate van *Engelschgezindheid* dan hy ver-
 wagt hadt, bemerkende, vervoegde zich,
 in Lentemaand, by haare Koninglyke Hoog-
 heid, met kennisgeving van den last
 zyns Konings, om, voor het tegenwoor-
 dige, geen naderen Eisch tot het leveren
 van de Zesduizend man, by den Staat te
 doen: waar op de Schepen, ter overvoer-
 ring bestemd, de Reede van *Hellevoetsluis*
 verlieten.

Dit nadere berigt door de Gouvernante
 by de Algemeene Staaten bekend gemaakt,
 gaf lugt aan de beklemdheid, om zich van
 het leveren des verzogten Bystands, te ver-
 schoonen; of, door het houden van een
 strydig gedrag, in de allerongunstigste om-
 standigheden, den Staat aan de gevoelig-
 heid van den Allerchristlyksten Koning,
 en aan het uiterste gevaar en eenen onher-
 stelbaaren ondergang bloot te stellen. Zy
 betuigden die nadere Verklaaring aan te
 zien, als een nieuw blyk en bewys, der
 toegenegenheid zynere *Britsche* Majesteit
 voor de Republiek, en waar door zy zich
 uit eene netelige omstandigheid gered zagen:
 vuuriglyk wenschende, dat de gedugte In-
 val niet mogt geschieden, en dat de daad-
 lyk plaats hebbende geschillen, tot ge-
 noegen van zyne Majesteit, door een spoed-
 dig

dig vergelyk, konden geslegt worden. (*) LXXXIII. Ook deelden zy hem, in vertrouwen, me- BOEK de het Antwoord, 't geen de Staaten be- flooten hadden; op de laatste vertoogen 1756. van den Graaf D'AFFRY te geeven. (†)

Wel verre was het gewenschte spoedige Vergelyk van de hand. *Groot-Brittannië* verklaarde, met de gewoone Plegtigheden, den zeventienden van Bloei maand, den Oorlog aan *Frankryk*, waar op den zestienden van Zomer maand de Tegenverklaring van *Frankryk* volgde. — Kortstondig was het betuigd genoeg over het nieuwe blyk van Vriendschap der *Britsche* Kroone jegens deezen Staat: dewyl men in de Oorlogsverklaring van dat Ryk; „ alle Schepen, die Contrabande Goederen naar *Fransche* Plaatzen voerden; „ voor goeden Prys verklaarde.” De oude rol der Zeerooverye, met schennis der Tractaaten, stont eerlang weder gespeeld te worden. Want deeze bepaaing liep aan, tegen het Verdrag des Jaars MDCLXXIV, waar by beraamd was, dat wel de *Contrabande Goederen* in Vrienden of Neutrale Schepen gevonden aangeslaagen; doch dat de *Schepen*, en de *overige Laading* zouden vry gegeeven worden. Daarenboven werden de onvrye Personen en Goederen, in de thans uitgegeevene Oorlogsver-

(*) *Nedert. Jaarb.* 1756. bl. 658 — 666.

(†) Zie hier boven bl. 256.

I. XXXIII
 BOEK.
 1756.

verklaaring met deeze woorden beschreeven, *Soldaaten, Wapenen, Buspoeder, Ammunitie* of *eenige andere Contrabande Goederen*. Deeze onbepaaldheid moest reeds het ergste doen vreezen van een Ryk, welks schennissen op Zee, in de Jaarboeken des Lands afzigtige vlekken maaken. Wie kon zich verzekeren, dat de *Engelschen*, onder *Contrabande Goederen*, de zulke niet zouden betrekken, die by de Verdragen vry gesteld waren? Een Parlements Acte, eenige dagen na de Oorlogsverklaaring uitgegeeven, dienende tot *Aanmoediging der Matroozen*, wees het genoegzaam uit. *Scheepsbehoeftens* werden daar in als eene soort van *Contrabande* aangemerkt, in zo verre dat 's Konings Onderdaanen regt verkreegen om Onzydige Schepen, die dezelve naar *Frankryk* of *Fransche* Plaatzen voerden, op te brengen; en den Officieren der Marine vryheid gegeeven werd, om die *Scheepsbehoeftens*, voor 's Konings Rekening, te koopen. Eene schikking desgelyks aanlopende tegen het meergemelde Tractaat, waar by het voeren van *Hout, Hennip, Zeilen, Ankers*, en andere *Scheepsbehoeftens*, met ronde woorden, vrygesteld wordt. Het inkooopen, of overneemen, deezer *Scheepsbehoeftens*, voor 's Konings Rekening, verminderde wel de zwaarigheid van de Inbreuk op de Tractaaten; doch nam dezelve niet weg. Het voeren van *Scheepsbehoeftens* naar zulke Havens als de *Eigenaars* goedvonden,

den, mits dezelve niet ingeslooten waren, LXXXIII
 stondt, volgens de Verdragen vry, en was BOEK.
 het eene blykbaare krenking dier Vryheid —
 de Schippers te brengen, waar zy niet 1756.
 wilden weezen, en te dwingen de Waaren
 te verkoopen, daar zy niet voorhadden
 dezelve te veilen.

Krenkte het *Engelsche* Hof, in deeze Zecrove
 twee Staatsgeschriften, de Verbintenissen 1756 der
 tusfschen 't zelve en onzen Staat in weezen; *Engel-*
 men kon geenzins vermoeden, dat 's Ko- *schen.*
 nings Oorlogschepen, en vooral de *Engel-*
sche Kaapers, een ras van de slegtste Zee-
 rooveren, voor de Tractaaten eenigen eer-
 bied zouden betoonen. Dit bleek onmid-
 delyk, de Oorlogsverklaaring was 'er niet,
 of eene menigte van Koopvaarders, die
 naar *Frankryk* stевenden, of van daar kwa-
 men, en *Fransche* Goederen of Scheeps-
 bouwstoffen aan boord hadden, werden
 genomen en opgebracht, tot merkelyke
 schade van Reeders en Inlaaders. De
 Schippers deden hun regtmatig beklag
 by onzen buitengewoonen Afgezant HOP
 te *Londen*: eenigen, die vóór de Oorlogs-
 verklaaring gelaaden geweest waren, en
 geene Scheepsbehoeftens in hadden, wer-
 den, op het sterk aanstaan van gemelden
 Heere, ontslaagen. *YORKE* hadt eerst ver-
 klaard, „dat al de Schepen zouden vry-
 „gegeeven worden: en dat de Koning
 „zyn Meeſter, op het strengſte verbo-
 „den hadt eenige Schepen meer te nee-
 „men, onder wat voorwendzel het ook

LXXXIII „ zyn mogt;” (*) doch, hoe zeer voor-
 BOEK. den en daaden streeden, leerde de uit-
 —————
 1756. komst; men eischte naderhand de Scheeps-
 behoeften, voor 's Konings Rekening, over
 te neemen. Eenige Eigenaars, grooter
 schade dugtende, bewilligden hier in;
 doch anderen weigerden, vorderende, daar
 zy volgens de Tractaaten gehandeld had-
 den, ook overeenkomstig met dezelve be-
 handeld te worden; deeze toch stonden
 hun toe van de eene *Fransche* Haven op
 de andere te vaaren; *Fransche* Goederen
 in te laaden en te vervoeren. Masten, Hen-
 nip, Lood en dergelyke, uitdruklyk on-
 der de geoorlofde gerekend, in te neemen,
 en over te brengen. Ja zelfs, hadden 'er
 eenigen bestaan, gelyk hier van veel op-
 hefs gemaakt, doch geen voldingend be-
 wys bygebragt werd, om eigenlyke Con-
 trabande Goederen naar *Frankryk* over te
 voeren, dan noch zouden die Goederen
 alleen Prys geweest zyn, en het Schip,
 nevens de overige Laading, hebben moe-
 ten vrygegeeven worden.

Doch op zulk eene gansch onbehoore-
 lyke wyze begonnen de *Engelschen*, by
 den aanvang des Oorlogs, hunne Bondge-
 nooten te behandelen. 't Neemen, 't op-
 brengen, 't ophouden, 't ontladen van de
 Schepen, ging alles frydig met de Ver-
 bintenissen toe, en liep het onderzoeken
 der

(*) *Resol. van Hoog Mogenden 13 July 1756,*
 bl. 294.

der Schepen niet minder tegen dezelve LXXXIII
aan: dit geschiedde zelfs door 's Konings BOEK.
Oorlogschepen, op een ongeoorlofd
voet. 1756.

Tot een staal hier van diene, het we- Moedig
dervaaren van Schipper JAN FREDERIK gedrag
SCHRYVER, het uitgaand *Oost-Indisch* van den
Schip *Ruiskestein* voerende; van de ande- (O. I.
re Schepen, met welken hy uit *Texel* ver- Schipper
trok, afgeraakt, vernam hy een Tweedek- SCHRY-
ker, die, zonder vlag te vertoonen, op hem VER.
aanzette. Hy stelde zich in staat van te-
genweer. Het naderend Schip gepreid
hebbende om te weeten van waar het
kwam, en waar het heen moest, kreeg hy
alleen ten antwoord *van Londen*, en kort
daar op de volle laag uit het grof geschut.
De stoutmoedige *Oost-Indische* Schipper,
hees den Wimpel op, en beantwoordde
zulks met een volle laag, en door het vuur
uit het handgeweer. Zy bleeven tusschen
de vier en vyf glazen slaags, wanneer men
op het *Oost-Indisch* Schip, uit het bevel
aan 's Vyands boord gegeven, met ze-
kerheid vernam, dat zy met een *Engelch-*
man te doen hadden: want geen Vlag
was 'er nog verdoend. De *Engelsche* Be-
velhebber riep, dat de *Oost-Indische* Schip-
per by hem aan boord moest komen; doch
deezee zondt een Officier met de Zeebrie-
ven; wanneer dezelve met eenige Sloeps-
gasten volgens bevel op 't Oorlogschip ge-
stapt was, werd de Sloep met *Engelschen*
en twee Officieren bemand, die na het
Schip *Ruiskestein* voeren, en het Geld der

LXXXIII Maatschappye, 't welk zy veronderstelden
 BOEK. aan boord te weezen, onder de sterkste be-
 dreigingen afvorderden: dewyl de Schip-
 1756. per een onvergeeflyke stoutheid bedreeven
 hadt, om op een *Engelsch* Oorlogschip te
 vuuren, waar door vier Mannen gesneu-
 veld en anderen gekwetst waren. Schip-
 per SCHRYVER antwoordde, dat het
Engelsch Schip, geene Vlag verтоond heb-
 bende, onmogelyk hadt kunnen gekend
 worden, dat hy, in volle Zee vyandlyk
 aangetast, genoodzaakt geweest was zich
 te verdedigen, en desgelyks vier gekwet-
 sten bekomen hadt, en 'er geen gereed
 Geld van de *Oost-Indische* Maatschappye
 aan boord was. Zy, niets kunende opdoen,
 zonden, 's anderen daags, den dus lang
 aan boord gehouden Officier te rugge, en
 hielden af. (*)

De Kaapers maakten het nog groover,
 en beroofden bykans alle Schepen, welke
 zy aantreffen, zelfs de zulken, die noch
 naar *Frankryk*, noch van daar naar elders be-
 stemd waren. Met één woord dit gansche
 bedryf toonde, dat *Engeland* voor hadt
 onzen Handel geheel te stremmen; de ja-
 loezy, door de *Engelschen*, reeds voor
 omtrent twee Eeuwen, wegens de *Neder-
 landsche* Scheepvaart opgevat, duldde niet
 dat zy de onzen vry lieten vaaren, op een
 tyd dat hun Vaart de belemmeringen van
 den

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 766.

den opkoomenden Oorlog gevoelde. (*) LXXXIII
 Men vindt 'er in *Engeland*, en geen won- BOEK,
 der, dit dit gedrag der *Engelschen* zогten —
 te bewimpelen, en met schynreden te ver- 1756.
 schoonen. Deeze redenen vielen in den
 smaak der *Engelschgezinden* in *Holland*,
 die zich niet schaamden op den zelfden
 toon te spreken, *Engeland* in 't gelyk, en
 hunne Landgenooten in 't ongelyk te stel-
 len. (†)

De betuiging der Algemeene Staaten van *Frank-*
 hunne gezindheid, om een slijpe Onzy- ryk
 digheid in agt te neemen (§), gaf den Ko- neemt ge-
 ning van *Frankryk* het uiterste genoegen, noegen
 gelyk hy zulks, by monde van zynen buit- in de ver-
 tengewoonen Afgezant D'AFFRY, liet wee- klaaring
 ten, met de plegtigste verklaring, „ dat van der
 „ het Gebied van de Republiek volko- Staaten
 „ men van de Legers zyn'er Allerchriste- Onzydig-
 „ lykste Majesteit bevryd zou zyn. En, heid.
 „ wat de *Oostenryksche Nederlanden* be-
 „ trof, vernieuwde de Koning zeer gaar-
 „ ne de voorheen gedaane toezeggingen,
 „ geschikt om 'de *Vereenigde Gewesten*,
 „ die veiligheid te bezorgen, welke zy
 „ we-

(*) WAGENAAR *Verz. van Hist. en Pol. Trac-*
taaten. I. D. bl. 233.

(†) Het zou te lang vallen ons tot eene opgave en
 wederlegging derzelven in te laten, meesterlyk heeft
 de Heer WAGENAAR zulks gedaan in 't gemel-
 de Werk bl. 237. enz.

(§) Zie hier boven bl. 256.

LXXXIII „wegens hunne Landen en Nabuurschap
 BOEK. „met regt verlangden.” — By een
 —————
 1756. Staatsbesluit bedankten hunne Hoog Mo-
 genden den Koning van *Frankryk* voor de
 verzekeringen van zyne Vriendschap en
 Genegenheid voor 't Gemeenebest, ten
 eenemaal voldaan over de toezeggingen;
 desgelyks bedankten zy den Graaf D'AFFRY
 voor zyne goede diensten, te deezer gele-
 genheid, aangewend. Die, by 't overle-
 vereren van dit alles afdoend Vertoog, te
 verstaan gaf, dat hy, zyn last nu geluk-
 kig geeindigd zynde, de te rug reis na zyn
 Hof dagt aan te neemen, gelyk hy korten
 tyd daar op deedt. (*)

In deezer voegen vindt zich het Gemeene-
 best gered uit den verlegen toestand,
 toen *Engeland* Hulpbenden vorderde, en
Frankryk dreigde, wanneer men dezelve
 verleende. Te regt mogt de Afgezant DE
 BONAC, toen hy van den Koning zyn Mee-
 ster verlof bekomen hadt, oin zyn Ge-
 zantschap by den Staat te eindigen, in
 Wynmaand Affcheid van hunne Hoogmo-
 genden neemende, onder andere, hier op
 oogende, zich laten hooren. „Geluk-
 „kige Onzydigheid! Gedenktuk der Wys-
 „heid, die uwe beraadlaagingen bezielt,
 „'t welk nayverende Volken te vergeefsch
 „zullen tragten om verre te werpen: de-
 „wyl, by het overleveren van de Brieven
 „des Konings, door welken 't my wordt
 „ge-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 738,

geoorlofd Affcheid te mogen neemen LXXXIII
 van uw Hoog Mogenden, zyne Maje- BOEK,
 steit my tevens gebiedt, uitdruklyk te
 verklaren, dat zyne Majesteit bereid 1756.
 en volvaardig is, om *de concert* met de
 Republiek zulke maatregels te neemen,
 die geoordeeld zullen worden, de ge-
 voeglykste te zyn tot handhaving der
 Vryheid, en behoud van de Ruste van
 deezen Staat, en te gelyk de bekwaam-
 ste om uit te werken Veiligheid en Ze-
 kerheid voor den Handel uwer Onder-
 daanen." (*)

By aanhoudenheid stoorden de *Engel* Een
sche Zeegewelddaadigheden die Rust en *Fransche*
 Handel: en vondt zich de Staat, door het Kaaper
 bedryf eens *Franschen* Kaapers, in een neemt
 netelig geval ingewikkeld. Een *Duinkerksche* een
Kaaper, in gedaante een Poon of *Goe- Engelsch*
reesche Visfcherfchuit, kwam van onder Schip in
 den *Texelschen* wal, en ging leggen niet ver- *Texel.*
 re van een reeds geklaard *Engelsch* Scheep-
 je van *Nieuw-York* naar *Amsterdam* be-
 stemd, 't geen tusschen de hoogte van de
Helder, en het *Nieuwe-Diep* voor anker
 lag. Men hadt geen vermoeden van Kaap-
 pery, dan welhaast kwamen de *Franschen*,
 met het gewaande Visfchersvaartuig na-
 der, enterden het bygelegen Schip, en
 zetten alle de *Engelschen*, die een vreeslyk
 getier maakten, in de Poon over, den Ca-
 pitein alleen aan boord latende; twee
 ston-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1759. bl. 949.

LXXXIII stonden met uitgetoogen houwers in het
 BOEK. overompeld Schip op schildwagt. De
 ——— Poon zeilde met den Prys naar Zee; wilde
 1756. den Loots, die nog aan boord was, niet
 laten vertrekken, den Prayschipper toe
 roepende; *Ik weet wel dat Holland en
 Frankryk het eens zyn!* ——— De Afge-
 zant YORKE vervoegde zich by Hunne
 Hoog Mogenden, met klagten over dit
 Bedryf, zeggende dat de Onzydigheid
 hunner Haven, op de stoutste en geweld-
 daadigste wyze, geschonden was, door het
 neemen van een *Engelsch* Schip, op de
Texelsche Reede, door een' *Franschen* Ka-
 per; en verzogt dat zy de spoedigste en
 kragtdaadigste maatregelen zouden nee-
 men, om des voldoening te verzorgen,
 en, onverwyld, het Schip in 't geheel, met
 Volk, Laading en Papieren, zonder on-
 derscheid, te rug te doen geven, en in
 het toekomende te beletten, dat de Vy-
 and van den Koning meer Vyandykheden
 bedreef tegen de Onderdaanen van zyne
 Majesteit, onder de bescherming van de
 Onzydigheid, welke de Havens van dee-
 zen Staat moesten genieten.

De Staaten voldeeden aan dien eisch, en
 lieten door hunnen Afgezant aan 't *Fran-
 sche Hof*, den Heere LESTEVENON VAN
 BERKENRODE, dit Schip, reeds aan de
 Reeders van het Kaperschip, als een wet-
 tige Prys, toegewezen, te rug eischen,
 als genomen op eene plaats, waar het zich
 onder de bescherming van de Staaten be-
 vondt; deeze gaf zich des veel moeite, en
 bragt

bragt het eindelyk zo verre, dat zyne Ma- LXXXIII
 jesteit, schoon de schennis van de Haven BOEK.
 regten niet zeker bleek, om blyk te gee-
 ven van zyne vriendschap en van de mee- 1756.
 ninge waar in hy was, dat door de Kaa-
 pers zyner Onderdaanen niets tegen de
 Regten van Hunne Hoog Mogenden on-
 dernomen wierd, de wedergave van dien
 Prys, Schip en Laading, beval. (*)

De Kaapvaart der *Franschen* tegen de *Engelschen* op onze Kusten veroorzaakte ^{Geval met een Kaaper te Vlisfingen} meer onaangenaamheden; doch van minder nasleeps, daar ze ter plaatze zelve werden afgedaan. In 't gezigt van *Vlisfingen*, viel een gevegt voor tusfchen een kleinen *Franschen* Kaaper en een *Engelsch* Scheepje, wèlk hy binnen joeg: de stílte belette den Kaaper weder buiten te komen. Om de gewapende *Engelsche* Smokkelbooten en een *Engelsch* Oorlogschip voor de Stad liggende, die den *Franschman* welhaast in 't oog kreegen, en zich gereed maakten, tot het nazetten van deezen nu voor overmagt dugtenden vervolger, te ontwyken, zette hy zyn Vaartuig op den *Vlaamschen* Wal by *Brestkens*, latende, met al zyn Volk aan land vlugtende, 't zelve ten prooy der *Engelschen*, die 't in de haven sleepten. De *Engelschen* stapten mede aan wal. De Heer LOKE, Zoon des Baljuws van *Brestkens*, oordeelde als Strand-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 678. 740. voor 't Jaar 1757. bl. 450.

LXXXIII Strandvoogd, dat het geftrandde Schip hem
 BOEK. toekwam, en hadt 'er zich, in die hoeda-
 ——— nigheid by vervoegd; de *Engelschen* hiel-
 1756. den hem voor den Kaaper-Capitein, en
 bragten dien Heer, aan boord van 't
Engelsch Oorlogschip; men ontdekte ras
 den mislag, en ontfloeg den gevangenen.

Een an-
 der te
Veere.

Een andere *Fransche* Kaaper een *Schotsch*
 Scheepje, van *Veere* uitgevaaren, geno-
 men en bemand hebbende om het in eene
Fransche Haven op te brengen, verviel
 weder op de Reede van *Veere*. De *Fran-*
sche Luitenant op 't zelve gesteld, ging,
 ten anker gekomen, aan wal om een *Schot-*
schen Jongen, by den *Engelschen* Consul
 uit te wisselen, onder verband, dat een
Fransche Gevangenen in *Engeland* hier
 door ook zyne vryheid zou bekomen. Van
 de *Schotsche* Schepen in de Haven van
Veere liggende, vervoegde zich een half
 woedende hoop matroozen by den *Brit-*
schen Consul, hem verzoekende vryheid te
 mogen hebben, om het Scheepje te her-
 neemen. De sterkste bedreigingen konden
 hen nauwlyks van dit voorneemen afbren-
 gen, en niet beletten dat anderen, mid-
 delerwyl den *Schotschen* Jongen, met ge-
 weld, van boord haalden. De Consul en
 de Luitenant, intuschen, wegens de uit-
 wisseling, overeengekomen, verzogten
 bystand van de Stadsregeering, die den-
 zelve aan den Luitenant verleende, en
 raadde zyn Schip in de Haven te haalen,
 waar hy beter, dan op Stroom, zou kün-
 nen beschermd worden. Een Schildwagt
 van

van de Bezetting, befchutte hem voor ver- LXXXIII
der geweld en overlact. Het voorzigtig BOEK.
en bezadigd gedrag van den *Britfchen* Con-
ful voorkwam veel wanorde, die anders, 1756.
uit dit geval, veelligt hadden kunnen ont-
ftaan. De woede van den eerften dag be-
daard, en de gemelde voorzorgen gedraa-
gen zynde, liep het hier mede ten einde.

Deeze voorvallen, zo aanleidelyk om Regle-
Onlusten tufchen den Staat en derzelve ment der
oorlogende Nabuuren te veroorzaaken, Staaten
bewoogen Hunne Hoog Mogenden, om wegens
in Slachtmaand een Reglement op te stel- de vreem-
len en uit te vaardigen, voor de vreemde de Kaa-
Vaartuigen van Oorlog en Commiffieyaar- pers en
ders, ten einde allen misbruik van de vry- Commis-
heid, om in de Haven deezer Landen in fie vaar-
te loopen, geweerd mogt worden. Be- ders.
veelende, dat zy, dezelve aandoende, by
hunne aankomst, de Vlag zouden hebben
te hysfen, en, zonder byzonder verlof, niet
verder op te zeilen, dan waar zy zich te-
gen Onweer of ander Ongeval, konden
bergen. — Dat zy zich zouden moeten
onthouden van alle daadlykheden, waar
door iemand der Ingezetenen deezer Lan-
den, leed of fchade kon lyden; ander-
zins zouden zy geen byftand te wagten
hebben; maar met geweld verdreeven, of,
als Zeeroovers, geftraft worden. —
Met hunne Schepen en Pryzen, of met
de Pryzen alleen, in de Zeegaten invallen-
de zouden zy zich hebben te wagten van
die Pryzen eenigzins te verreppen, derzel-
ver last te breeken, dien in 't geheel of
ten

LXXXIII ten deele, te losfen, te vervoeren, te
 B O E K. verkoopen, of, op eenigerlei wyze, te
 ——— vervreemden: in gevalle zy dit bestonden,
 1756. zouden de Pryzen, door 's Lands Officie-
 ren, hun afgenomen, aanvaard en in ver-
 zekeringe gebragt worden, tot dat de Ad-
 miraliteits Collegien, daar omtrent de noo-
 dige fchikkingen maakten. — Zy moe-
 ften, by het inkomen, van zich en van de
 Pryzen, de vereifchte onderrigtingen gee-
 ven. — Dit zelfde Reglement verboodt,
 onder zwaare Geldboete, van die Kaaper-
 fchepen of Opgebragte Pryzen, iets te
 koopen, of de behulpzaame hand te lee-
 nen, tot het vervoeren en vervreemden,
 der dus ingebragte goederen. (*)

Veelen
 willen de
 Zeevaard
 kragt daa-
 diger be-
 fchermd
 hebben.

Doorzigtigen in den Lande oordeelden,
 dat, indien de *Engelfchen* voortvoeren
 met hunne Zeerooveryen; indien, gelyk
 het zich liet aanzien, het klaagen van on-
 zen Staatsdienaar ten *Londenschen* Hove
 niet mogt baaten, het best ware het voor-
 beeld der *Zweeden* en *Deenen* te volgen,
 fterker te convoyeeren, zich te voegen
 met de andere Handeldryvende Volken,
 en de *Vrye Scheepvaard*, de Ziel en Ze-
 nuw van 't Gemeenebest, als eene zaak
 waar by zy een algemeen belang hadden,
 overeenkomstig met de Tractaaten, te hand-
 haaven, tegen elk die dezelve, op eene
 onbehoorelyke wyze, zocht te belemme-
 ten. — Op de zwaarigheid, dat dit
 fter-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 1020, 1089.

sterker uitrusten zou strekken om 't Gemeenebest in eenen Oorlog in te wikkelen; merkte men, met regt, aan; dat hetzelfde niemand beoogde te beledigen, of aan te vallen; maar alleen vry en vreedzaam te vaaren, en zo weinig neigings tot oorlogen betoonde. dat het alle voorstellen en raadgevingen, die 't in een nieuwen Kryg zouden kunnen inwikkelen, verdagt hielt. — Het *Engelsch* Staatsbestuur, in tegendeel, was 'er op uit om den Staat tot het vermeerderen van de Krygsmagt te Lande, en het te hulp komen met Schepen en Krygsvolk over te haalen; doch de Verbintenissen den Staat niet verpflichtende tot die hulpe, zou van het verleenen geen andere reden kunnen gegeven worden dan louter lust tot oorlogen. (*)

Hier om bleef de Aanzoek des *Engelschen* Afgezants, naa den daadlyken Inval der *Franschen* op het Eiland *Minorca*, om Bystand van Land en Zeemagt, gegrond op het Tractaat des Jaars MDCLXXVIII, (†) onvoldaan, en hielden zich de Staaten, schoon des niet luttel te doen viel, by de zo welberaaden aangemene Onzydigheid. Men zag te duidelyk, dat zulks tot geen ander einde zou strekken, dan om 't Gemeenebest in te wikkelen in den

LXXXIII
BOEK.
1756.

YORKS
verzoek
om Oor-
logsche-
pen afge-
slaagen.

(*) WAGENAAR *Hist. en Pol. Tractaaten*, I. D. bl. 244.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 741.

LXXXIII den Oorlog, en wederom, gelyk voor-
 BOEK. heen, een groot gedeelte van den last te
 — leggen op deszelfs schouders, nog moede
 1756. van de laatst gedraagene zwaarte: — in te
 wikkelen in een Oorlog, waar van 't ge-
 volg, mogt dezelve naar den zin van *En-
 geland* uitvallen, geen ander zyn zou dan
 dat de reeds zo uitgebreide Bezittingen
 en Handel der *Engelschen* in *America* nog
 meer zouden uitgebreid en bevestigd wor-
 den, ten koste van het goed en bloed
 eenes te veel gevergden en gedrukten Ge-
 meenebests, 't geen men in een staat van
 Afhangelykheid zocht te brengen: dit was,
 gelyk men toen beweerde, *Engelands* doel
 geweest, van ELIZABETHS tyden af, tot
 het tegenwoordig uur.

De Con-
 voyen
 traaglyk
 verleend.

't Verleenen der verzogte Oorlogfche-
 pen zou, daarenboven, het Gemeenebest
 nog meer buiten staat gesteld hebben, om
 de Scheepvaard te beveiligen: die, hoe
 zeer veele Convoyen, om ze tegen de
Algerynen te beschutten, voor deezen
 Jaare bestemd waren, (*) zeer traaglyk
 verleend werden, door de veelvuldi-
 ge verdeelde en onovereenbrengbaare
 raadplegingen in de hooge Staatsver-
 gaderingen. 't Verzuim van ten allen
 tyde de Zeemagt van den Staat, ter be-
 fcherming van den Koophandel ter Zee,
 in stand te houden, was oorzaak, van de
 droeve vernedering, dat men, de overheer-
 fching

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl 442.

ſching van *Engeland* op den Oceaan moe- LXXXIII
rende dulden, de beloofde Convoyen niet BOEK.
durfde uitzenden. Dit marren bragt een
aantal van omtrent tachtig Koopvaarders 1756.
in groote ongelegenheid. Zy waren, in
Oogst en Herfstmaand, uit *Petersburg*, *Ko-
ningsbergen*, en *Riga*, beladen met Hennip
en Hout, in *Texel* gekomen om, volgens
order, onder Convoy, na *Frankryk* te ſte-
venen, dit een geruimen tyd te vergeeſch
gewagt hebbende, beſlooten zy naar *Amſter-
dam* op te zeilen, waar eenige de verdere
Laading hadden ingenomen. Naa ruim
negen weeken wagtens en vrugtloos aan-
houden by het Collegie van de Admirali-
teit te dier Stede, zagen zy hun geheel
bederf voor oogen. Het broeyen van de
Hennip, het vuuren der Schepen met Hout
belaaden, het knaagen der Wormen,
bragt zulk eene ſchade toe, dat dezelve,
volgens de minſte begrooting, 's weeklyks,
op acht duizend Guldens, en de Winst-
derving, over zulk eene talryke vloot, op
ruim driemaal honderd duizend Guldens
gebracht moest worden.

In deeze verlegenheid vervoegden zich Verzoek
eenige Zeehandelaars op den eerſten van eenigen
Slachtmaand, met bittere klagten, by Zeehan-
's Lands vaderen; met voordragt van den naa- delaa-
deelingen toestand, waar in zy verkeerden. by den
Om uit denzelven gered te worden, za- Staat.
gen zy ſlegts twee wegen open, die zy
aan Hunne Hoog Mogenden voorſloegen:
om naamlyk volmagt en verlof te krygen,
tot het loſen der Laadingen aan hunne Be-

LXXXIII vragters te *Amsterdam* — of dat zy terftond
 BOEK. Convoy mogten hebben, om hunne reis na
 ——— *Frankryk* voort te zetten. (*) Het eerfte
 1756. kon niet wel anders dan een onmiddelyk
 bederf des Koophandels, in zyne recht-
 maatigfte bedoelingen en werkzaamheden
 gestuit, naa zich fleepen; door 't laafte
 bleef dezelve niet alleen behouden; maar
 ftondt meer en meer te bloeyen: zy dron-
 gen, derhalven, hier op aan. Men zag
 van wederzyden moeilykheden. De Staaten
 van *Holland* namen het Verzoekschrift
 over, om de gedaane voorftellen nader te wik-
 ken, en men verftondt dat 'er een Affchrift
 van zou gezonden worden aan het Collegie
 der Admiraliteit te *Amsterdam*, om Hun-
 ne Hoog Mogenden te dienen van haaren
 raad.

Zy ver-
 werven
 Convoy

Het verfchil der Land en Zeegewesten,
 by het raadpleegen, over de beveiliging
 van de Scheepvaard en Koophandel, in
 vroegere oorlogen tusfchen *Frankryk* en
Engeland, hadt zeer veel nadeels berok-
 kend, en fcheen deeze bron van twee-
 dragt,

(*) Zy konden dit tweeledig voorftel doen:
 dewyl de Charter-party, of het Verdrag der Bevrage-
 tinge tusfchen de Schippers en de Bevragers in-
 hielt. „ Dat deeze Schepen ten allereerften zou-
 „ den zeilen direct naar de *Zond*, en van daar direct
 „ naar *Amsterdam* of naar *Frankryk*, doch niet ver-
 „ der dan *Bourdeaux*; of wel eerst naar *Texel* en
 „ van daar met Convoy naar *Frankryk*, als vooren;
 „ alles in gevolge de order, welke de Schippers aldaar
 „ in de *Zond* zouden vinden.” *Nederl. Jaarb.*
 1756. bl. 1085.

dragt, op nieuw, bittere wateren te zullen opgeeven: te meer, dewyl de Vrouwe Gouvernante, wier invloed zo groot was op de Staatsleden, geagt werd aan de voorgeevens van *Engeland*, maar al te zeer het oor te leenen, en de belangen van het Ryk haarer geboorte voor te staan. De nadruk van de klagten der Schippers en der Kooplieden woog, eger; thans gelukkig over; en werd den tienden van Slachtmaand een Convoy uitgeschreeven voor de Schepen deezer Landen naar de Bogt van *Frankryk* bestemd, om, met den eersten goeden wind, naa den negentienden dier Maand te zeilen: daar mede konden die Schippers hunne reis vervorderen, gelyk zy deden, en alle de bedoelde Havens bereikten, behalven één, die, in de handen der *Engelschen* vervallen, zich het lot der opbrenginge moest getroosten.

De *Algerynen*, van het begin des Oorlogs, tot deezen Jaare toe, door Krygsverrigtingen te Land, de handen vol werks gehad hebbende, voerden weinig op Zee uit, en was de vrees meer dan de schade; twee of ten hoogsten drie *Nederlandsche* Schepen waren zy meester geworden: doch zy begonnen met het Naajaar, in grooter getale in de *Middellandsche Zee* te kruisfen. Ondertusfchen hadden Hunne Hoog Mogenden den Zeevaardenden eene gerustfelling mogen verleenen, wegens andere Roovers, hen in Oogstmaand, kennis geevende dat SIDY MAHOMETH, Erf-

Vrede
met *Algero*
rocco be-
vestigd.

LXXXIII prins van het Ryk van *Marocco*, tot het
BOEK. Verdrag, tusfchen den Keizer MULEY
ABDALA, en den Staat der *Vereenigde Ne-*
1756. *derlanden*, in den Jaare MDCCLII gelloo-
ten (*) was toegetreden; waar door de
Vrede met de Havens van *Salte*, *Tan-*
ger, *Sta Cruz*, *Saphy*, en andere,
onder het Ryk van *Marocco* behoorende,
volkomen bevestigd fcheen. (†)

Aardbee- In deezer voege droegen zich 's Lands
ving op zaaken toe, ten opzigte van de Buiten-
den 18 landfche Mogenheden, en ftonden dezel-
van ve gefchapen om veel eer eene ongunfti-
Sprok- ger, dan eene betere gedaante, aan te nee-
kelmaand men. De Gefchiedkunde het oog bepaal-
der op binnenlandfche Gebeurteniffen ves-
tigende, ontdekt, met ontzetting, dat de
Aardschuddingen, met eene vreeslyke Wa-
terberoering in den voorleden Jaare verge-
zeld (§), in Wintermaand van 't zelve,
te 's *Herogenbosch*, en in Louwmaand van 't
volgende, aldaar, als mede te *Axel*, in 't *Gooi-*
land in 't *Sticht*, als mede te *Dordrecht* en
elders, zich deden voelen. Wel te regt mog-
ten 's Landsvaders, in de Uitschryving
van den gewoonen Jaarlykfchen Vierdag,
den *Vaderlande* geheiligd, daaromtrent
tot de Ingezetenen deeze opwekkende en
vermaanende taal voeren, „ Terwyl veele
„ Ko.

(*) Zie hier boven, bl. 51.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 735.

(§) Zie hier boven, bl. 237.

„ Koningryken en Volken verschriklyk LXXXIII
 „ geschud zyn, door de hand des Aller-BOEK.
 „ hoogsten, en in één van dezelve eene —
 „ vermaarde Stad, in den bloei van haaren 1756.
 „ welstand, magtig door de uitgestrekt-
 „ heid van haaren Handel, en 't getal
 „ haarer Inwooneren, in den tyd van
 „ weinige uren, vernield en om-
 „ gekeerd is geworden, en daar by
 „ zwaare Overstromingen, in andere
 „ Landen, verwoestingen hebben aange-
 „ rigt, zyn wy, en de Inwooners van dit
 „ Land, door de oneindige Goedheid en
 „ genadige Bescherming van den opper-
 „ sten Regeerder der Wereld bewaard en
 „ staande gebleeven. Deeze bewaaring
 „ kan met reden worden aangemerkt als
 „ een stem van GODS Voorzienigheid, die
 „ de hartlykste gevoelens en uitdrukkin-
 „ gen van Dankbaarheid van ons afvor-
 „ dert, en die te gelyk eerbiedige aan-
 „ doeningen moet verwekken in de har-
 „ ten van de Grootsten van het Land, zo
 „ wel als in de gemoederen van de ge-
 „ ringste Ingezetenen. Het is, egter, ten
 „ zelfden tyde, zichtbaar, dat deeze bly-
 „ ken van GODS Goedheid vergezeld zyn
 „ van omstandigheden, die ons toonen,
 „ hoe ligtlyk Gunstbewyzen plaats kun-
 „ nen maaken aan Oordeelen: want of-
 „ schoon wy, in 't midden van deeze al-
 „ gemeene en vermenigvuldigde Aardbee-
 „ beevingen, niet uitgeroemd zyn gewor-
 „ den, zyn wy, nogthans, als met den

LXXXIII „ vinger daar door aangetast en gewaar-
BOEK. „ schuwd.”

— Men verbeelde zich welk eene diepgaande ontzetting aller harten beving, wanneer, met het aanbreeken van dien Dank-Vasten Bededag, op den achtienden van Sprokelmaand eene Aardbeving voorviel, welker breedere aantekening, de Geschiedschiëkunde niet mag overslaan. De geloofwaardigste verhalen komen hier op neder. In den vroegen morgenstond, met onzekere tydsbepaaling, zou men, volgens eenige berigten, reeds eenige Aardschudding vernomen hebben; doch ontrent acht uren, wanneer men zich gereed maakte om den Godsdienst te gaan bywoonen, werd, in alle de Gewesten dezes Lands, vry algemeen, door allen, eene zeer merkbare Aardschudding gevoeld. Het weer was zeer stil, de Lugt, volgens de meeste tydingen helder, en aan de weinige dunne Wolken, geen de minste beweging van Wind te bespeuren, die gevolgelyk ook als in streek zeer verschillende wordt op gegeven; de helderheid van de Lugt was, egter, niet algemeen, op zommige plaatzen vertoonde zich dezelve betrokken, en in 's *Hertogenbosch* viel een zachte regen. Menschen, die zich op hoogtens bevonden, werden herhaalde keeren eene zeer merkbare slingering gewaar, die hun duizelig maakte, dit was byzonder het geval van twee Persoonen, de eene op den Tooren te *Maasfluis*,

huis, en de ander op dien van *Zuider-LXXXIII*
zwoude; zy gisten de beweging dier BOEK
 Kerktoorens op omtrent twee voeten over-
 gangs. Te *Leyden* zag men de Stadhuis- 1756.

tooren, en te *Amsterdam* de Spits op de
 Nieuwe Kerk, beweegen, in de *Zuiderker-*
 ke te dier *Stede*, hoorde men de Klokken
 tot drie maalen aanslaan, 't geen elders
 meermaalen agter een geschiedde.

Lieden op *Bovenkamers*, of in vertrekken
 gelyks gronds zittende, gevoelden, in meer-
 dere en mindere maate, eene wiggelende
 of golvende *Beweging*, wier strekking,
 zo veel men in die oogenblikken van
 ontsteltenisse kon raamen, zich *Zuid-*
 oost en *Noord-west* schein te bepaalen;
 waar door zy die ze gewaar werden zeven
 of achttmaal heen en weder, voor agter-
 waards of zydlings, volgens de gemelde
Kompasstreek, werden gevoerd, terwyl
 den meesten, onder dit ongewoon gevoel,
 eene misfelyke *Ongesteltenis* en *Duizeling*
 overkwam, die zeer veelen deedt den-
 ken, dat zy eene *Flauwte* kreegen, of dat
 hen eene *Beroerte* beving, Het *Gevogel-*
 te in de *Kooijen* als *Pappegaaien* en *Ka-*
narie-vogels, viel door de *Beweging* van
 de stokken af, en toonde de beangstheid,
 door het trillend uitspreiden der vleuge-
 len. — Weinigen, die op straat gin-
 gen, hebben de schudding gevoeld, schoon
 het niet ontbreekt aan getuigenissen van
Perfoonen, die ze op straat, of in *huis*,
 gaande, met ontzetting gemerkt heb-
 ben. — Niets was gemeener dan het

LXXXIII heen en weder beweegen der Deuren van
 B O E K. Kasten, die open stonden, van Glasluiken
 — en het rammelen der Glasraamen; Spie-
 1756. gels, Schilderyen, en andere aan de wand
 hangende Huiscieraaden weeken 'er van
 af en slingerden 'er weder aan; zwaardere
 stukken Huisraad als Kabinetten hielden,
 zo verre voor over dat men den val
 vreesde, Lessenaars en Tafels waar op
 men leunde, scheenen zich van den
 eenen naar den anderen kant te beweegen.

De Godsdienstoefening was by de *Protestanten* nog niet aangevangen; doch by de *Roomfchen*, vroeger beginnende, zag de vergaderde menigte, vol verbaasheid, de Kerkkroonen slingeren; in de *Meyery van 's Hertogenbosch*, veroorzaakte zulks in eenige Kerken, een zo geweldige schrik, dat ze ledigliepen, om in de open lugt het dreigend gevaar te ontkomen; dit geschiedde ook te *Amsterdam* in de *Roomfche Kerk de Pool*. Veelen, vroegtydig om voeglyke plaats te vinden, naar de *Protestantsche Kerken* gegaan, ontdekten aldaar desgelyks de schommeling der Kerkkroonen; ieder sprak over dit vreemd verschynzel naar hy te moede was, veelen twyfelden of het juist aan eene Aardbeëving moest worden toegeschreeven: want zy scheen hier minder voelbaar, doch de twyfel verdween en de ontsteltenis greep allen aan, die uit het verhaal der inkomenden vernamen, wat zy ondervonden en gezien hadden. Vee-
 len,

len, des nog geheel onkundig hoorden uit LXXXIII
 den mond der Leeraaren, het ontzettend BOEK.
 berigt van de zo even voorgevallene Aard-
 schudding, in de vooraffpraaken; de Aan- 1756.
 dagt bepaalde zich op dat Onderwerp,
 waar van in de Uitschryving diens Dags,
 met zo veel onderscheidings, gesproken
 was; zulks baarde, voor 't overige, hin-
 der in de bedoelde stigting dier plegtige
 zamenroepinge: welke te *Amsterdam* in
 de *Luthersche* Oude Kerk nog meer stoo-
 renis onderging, door een valsch gerugt
 dat 'er Brand in die Kerke ontstaan was;
 eenigen, door schrik bevangen, lieten zich
 langs de pilaaren van de gaanderyen neder
 gelyen, en vermeerderden de verbaasdheid
 der menigte in 't hol der Kerke, waar
 oud en jong, ryk en arm, in de uiterste
 ontsteltenisse, door elkander liep en uit-
 komst zocht, en veelen door schrik ver-
 styfd lagen.

De sterke beweging in het Water, op
 den jongstleden eersten van Slachtmaand
 meer ontzettend dan de Aardbeeving, van
 welke zy een gevolg was, heeft men,
 schoon ze, op zommige plaatzen be-
 schouwd is, niet algemeen vernomen. De
 tyd, welken deeze Aardschudding, op
 eenige plaatzen met onderaardsch Ge-
 druisch, als dat eens van verre rommelen-
 den Donders, vergezeld, geduurd heeft,
 wordt op één Minuut iets meer of minder
 bepaald. De uitwerking beschryft deeze
 sterker dan geene, 't welk geenzins te ver-
 wonderen is; naardemaal ze by allen de-
 zelf-

LXXXIII zelfde ondervindelyke aandoening niet
 BOEK. baarde, dit verschil ging zo verre, dat, op
 ——— verscheide plaatzen, twee of meer Perfoo-
 1756. nen, die aan één tafel of tegen elkander
 overzaten, de een de Beweeging en Schud-
 ding met de grootste ontsteltenisse gevoel-
 de, terwyl de ander niets, of byna niets,
 gewaar werd, en nauwlyks geloof kon
 slaan aan 't geen hy dagt op dezelfde plaats
 zo wel te moeten ontwaaren als een ander.

Inkomende berigten weezen eerlang uit,
 dat geen der Gewesten deezer *Vereenigde
 Nederlanden*, met het Onderhoorige *Staats-
 Brabant* en *Vlaanderen*, vry geweest was
 van dit ontzettend verschynzel. in *Gro-
 ningen* voelde men het minst. Alle plaat-
 zen, waar men de uitwerkingen van 't zel-
 ve waarnam op te noemen, zou een Lyst
 bevatten van den ganschen omtrek onzes
 Gemeenebests, en alle die berigten zouden
 zeer eenzelvig in aart zyn, met die wy
 reeds te boek stelden. ——— Juist te be-
 paalen, waar de Aardschuddingen de
 grootste kragt gebaar hebben, is bykans
 ondoenlyk: de beschryvingen draagen te
 kennelyke merktekens van de meerdere
 of mindere ontroeringe der Berigteren;
 egter sehynt men met de waarheid volko-
 men overeenkomstig te mogen vaststellen,
 dat de Aardbeeving allersterkst in *Staats-
 Brabant* en naar den kant van *Maastricht*
 getroffen heeft. Geen merkwaardige scha-
 de was 'er door veroorzaakt. Te *Vaals*,
Bortschet en *Aken*, waar men, op den twaalf-
 den en dertienden van Sprokkelmaand, reeds
 vry

vry sterke Schuddingen hadt, gevoelde LXXXIII
 men de hevigte op dien algemeenen Dag BOEK.
 van Ontroeringe, ten zelfden tyde in den
 morgenstond, Schoorsteenen stortten in, 1756.
 Gevels, Toorens en Muuren leeden scha-
 de, en geraakten in een stand, dat het niet
 veilig was ze langer te laten staan. Wy
 voegen dit weinige, even buiten de Gren-
 zen van der Staaten grondgebied hier ne-
 vens, om den dankbaaren Landzaat de
 beschermende hand der Voorzienigheid,
 over ons uitgestrekt, te doen opmerken.
 In die strecken, als mede te *Maastricht*,
 voelde men in Gras-Zomer-en Slacht-
 maand Aardschuddingen; doch waren dee-
 ze niet te vergelyken met die op den
 gemelden Dank-Vast en Bededag voor-
 viel. (*)

Daags voor de beschreeve zo algemeene Onwee-
 Aardbeeving in deeze Gewesten, hadt ren en
 men, op zommige plaatzen, zwaar Weer- Storm in
 licht of Blixem waargenomen, waar by dit Jaar.
 eenigen het gerommel van verre Dondersla-
 gen hoorden. De Dampkring, door de
 zwaa-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. II. 13. 14. 197. 420.
 505. 644. 1137. Medegedeelde Berigten, Ondervin-
 ding. De *Lutherische* Predikant te *Kleef*, J. F. SY-
 BEL, voelde, behalven de zwaare, door eenige byzon-
 dere Proefneemingen, dien achttienden van Sprok-
 kelmaand, verscheide kleine Aardbeevingen; en ont-
 dekte daar door dat het Aardryk, te dier plaatze, tot
 den zeven en twintigsten dier Maand, bykans gesta-
 dig in beweging was nu meerder dan minder.
Verhandel. van de Hollandsche Maatsch. der Wee-
tensch. te Haarlem. III. Deel. bl. 618.

LXXXIII zwaare Zomerhette, met Blixemstoffe be-
 BOEK. zwangerd, stortte deezen Zomer verschrik-
 ——— lyke Onweeren uit, in de meeste deelen on-
 1756. zes Vaderlands, met de vreeslykste en vernielendste uitwerkingen gepaard. De Tydschriften van dit Jaar vloeyen over van de schrikbaarendste Berigten. Gelyk zy ook gewaagen van een vreeslyken Stormwind uit den Zuid-westen op den zevenden van Wynmaand, die Boomen uit den grond, Pannen van de Daken, Schoorsteen van de Huizen rukte, en Noordwest loopende, eenige Plaatzen met Waterwee dreigde, andere daar mede bezogt; de Zuid-weste wind, gewoon in den Zomer zo mild en zagt te waayen, doch die in den Naatyd menigmaal een nypende koude aanvoert, bragt te wege, dat alles wat 's avonds te vooren nog groen, fris en weelig stondt, den volgenden middag zich zwart, uitgedroogd en als door koude geschroeid verতোonde. Dit deedt de Bladeren der Boomen, het Gras in de Weiden, de groente op Akkers en in Tuinen schie-lyk verdorren; de Landman geraakte ten aanzien van het weiden zyns Vees, meer dan eene maand ten agteren: terwyl hy dit Jaar, in eenige strecken, over eene verbaazende menigte van Muizen klaagde, en zich, hoe veel het Voorjaar ook beloofd hadt, over geen daar aan in allen deele beantwoordenden Oogst mogt boogen. — Dan daar de gemelde Storm, door alle de Vereenigde Gewesten te Lande woedde, veroorzaakte dezelve, in de
 Zee-

Zeegaten de deerlykste rampen, in *Texel* LXXXIII
 spoelden de meeste Schepen, de zwaarste, BOEK.
 als Oorlogschepen en Oost-Indievaarders, —
 niet uitgezonderd, van de ankers, eenige 1756.
 geraakten zonder masten, aan en in den
 grond, of dreeven binnenwaards tot een
 bykans ongelooftaaren afstand. In't *Vlie*
 verongelukten eenige Schepen, en op de
Zuiderzee waren de rampen, kleindere Vaar-
 tuigen overgekomen, ontelbaar; en moe-
 ften by deezen eenigen het leeven inschie-
 ten, de kusten lagen met wrakken be-
 zaaid, welker droevig vertoon vermeer-
 derde, door de Lyken der Drenkelin-
 gen. (*)

's Landsvaders, op den Handel en het De Op-
 Heil der Ingezetenen, bedagt, zagen met tieparty-
 leedweezen, het toeneemend misbruik in en in den
 den Graanhandel, hier bestaande, dat vee- Graan-
 len, geen of weinig Graans in eigendom handel
 bezittende, eene groote hoeveelheid ver- verbo-
 kogten, of aannamen op tyd te leveren, den.
 't welk men *Optiepartyen* noemde; 't geen
 de Graanen, buiten noodzaake, zeer in
 prys kon doen klimmen, en de Markt af-
 hangelyk doen worden, van de Win- en
 Hebzugt eeniger Handelaaren. Dit ver-
 koo-

(*) Wy oordeelden deeze Weersbyzonderheden op-
 merkelyk genoeg om ze dus even aan te stippen. Wat
 de droeve gebeurtenissen, daar by voorgevallen, betreft,
 van deeze kan de Leezer de voornaamste opgetekend
 vinden, behalven by andere Tydschryvers, in de *Ne-
 derl. Jaarb.* 1756. bl. 714. 859. 860. 1059. 1065.
 1067.

LXXXIII BOEK. 1756. koopen van 't geen men niet bezat, en deeze Optiepartyen verboden hunne Hoog Mogenden by een streng Plakaat, stellende de verbeurte van de verkogte of gekogte Graanen, en daarenboven eene boete van drieduizend Guldens; ook zouden de Optiepartyen voor kragtloos en van onwaardig gehouden, en daar op geen Regt mogen gedaan werden. Doch dewyl'er veel geschillen en moeilykheden zouden kunnen ontstaan, over het volbrengen van zodanige Koopverbintenisfen, vóór de uitgave van dit Plakaat aangegaan, stelden de Algemeene Staaten, ter voorkominge hier van vast, dat de Verkoopers in zodanige Verbintenisfen op tyd, niet gehouden zouden zyn, dezelve daadlyk te leveren; maar volstaan mogten met de betaaling van de helft der somme, welke het verschil maakte tussehen den Prys, in die Koopverbintenisfen uitgedrukt en den Prys der Graanen ten tyde van de uitgave des Plakaats, volgens de Pryscourant.

In *Utrecht* het voor opkoo- pen van Aardap- pelen verbo- den.

De Lyst der Graanen in 't gemelde Plakaat noemde Tarwe, Rogge, Gerst, Spelte, Haver, Boekweit, Erten en Boonen, en bedoelde 't zelve, op een tyd, dat de Graanen tot een hooger dan den gewoonen prys gesteege waren, de goede Gemeente eenigzins te gemoet te komen, met zorg te draagen, dat de Duurte, door den kwaaden handel van baatzugtige Menschen, niet vermeerderde. De Staaten 's Lands van *Utrecht* bemerkten, dat dit Voor en Opkoo- pen mede plaats greep

greep omtrent de Aardappelen, waar in de Gemeene man, zints eenige Jaaren, zyn onderhoud, en een groot gedeelte van zyn Voedzel, vondt, waar om zy te werden, dit verbod ook uit te strekken tot dit Aardgewas, de overtreeders in eene boete van vyftig Guldens beslaande. (*)

De Vryheden van alle Lasten, van hunne Hoog Mogenden afhangende aan de *Groote Vischery*, in den Jaare MDCCL, voor den tyd van drie Jaaren, verleend in den Jaare MDCCLIII verlengd, stonden, met dit Jaar te eindigen, en werd deeze vergunning thans, op nieuw, tot den eersten Louwmaand des Jaars MDCCLX geschonken. (§)

Hoe verre men in een Land als 't onze en boven al in *Holland*, het gebragt mogt hebben om de laagliggende Polders en bedykte Meiren, door Watermolens van onderscheidene soort, droog te maalen en te houden, bleef het altoos 't lofslyk doel der Werktuigkunde, op middelen bedagt te zyn, om deeze Molens sterker van werking en teffens min kostbaar te maaken. Twee Burgers van *Wasfenaar*

LXXXIII
BOEK.
—
1756.
De voof-
deelen
der
Groote
Vische-
ry ver-
lengd.
Octroi
verleend
aan de
Uitvin-
ders van
een nieu-
we Vy-
zel of
Tonne
Molen.

DI-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 1150. 1192.

(†) *WAGENAAR Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 409.

(§) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 1152.

LXXXIII DINAND OPDAM en KLAAS KLAVERWEI-
 BŌEK. DE NEVENS ADRIANUS VAN MARLE, Com-
 mies ter Kamer van Burgemeesteren in
 1756. 's *Gravenhaage*, eene nieuw verbeterde Vyzel of Tonnemolen uitgevonden hebbende, vervoegden zich, in 't laatst des Jaars MDCCLIV, met een Verzoekschrift by de Staaten van *Holland*, om Octroi voor deeze Molen, voor den tyd van twintig Jaaren. De Hoogleeraar J. LULofs, door hen gelast deeze nieuwe uitvinding te onderzoeken, vondt dat ze aan de opgave beantwoordde, en gaf in bedenkinge of het niet dienstig zou weezen de Uitvinders aan te moedigen om de Vyzels, grooter te maaken, in eene Windmolen te plaatzen, ten einde men gelegenheid mogt hebben om uitwerkzels deezer nieuwe Vyzelen met die der Schepraden, en gewoone Vyzelen te beter te vergelyken. Dit vondt goedkeuring en hun Edel Groot Mogenden beslooten, het verzogte Octroi te verleenen, mits deeze Vyzels, in eene Windmoolen geplaatst, het Water hooger, en in meerder hoeveelheds, opvoerden, dan eenige Molen tot nog bekend, in welk geval daarenbooven aan de Uitvinders zouden uitgereikt worden, duizend Zilveren Ducatonnen, tot goedmaking der gedaane kosten. De Proef werd door Heeren Gecommitteerden, in het byzyn des gemelden Hoogleeraars genomen, en bevonden dat één Molen van deeze nieuwe Uitvindinge, in volle kragt maalende, merkelyk meer deedt dan twee Schepradmolens van de-

dezelfde grootte, en zelfs meer dan twee LXXXIII
 Vyzelmoolens van dezelfde vlugt. EN BOEK.
 hadden deeze Molens, schoon ze geen ———
 meer hoeveelheids van water, (naar even- 1756.
 redigheid van de hoogte,) opvoerden dan
 de gemeene Schepradmolens, nog het
 voordeel dat de Vyzels, op eene zeer ge-
 maklyke wyze, in en uit het werk gezet
 konden worden, naar maate de kragt van
 den wind zulks vorderde: en dus in staat
 bleeven te werken, wanneer de Scheprad
 en Gemeene Vyzelmolens, wegens een te
 flappen wind, geheel moesten stil staan, of
 niets van belang konden uitwerpen. Ook
 zouden zy in Droogmaakeryen, die tot
 eene aanmerkelyke diepte moeten uitge-
 maalen worden, en waar toe men drie of
 vier gewoone Molens boven elkander
 liet werken, naast elkander geplaatst, van
 veel meer dienst zyn: naardemaal één der
 boven elkander staande Schepradmolens
 lam wordende, ze alle moesten stilstaan,
 en ieder deezer Molens, als de overige be-
 lemmerd of ongesteld geraakten, zouden
 kunnen voortmaalen. Men hadt den Erf-
 stadhouder en de Vrouwe Gouvernante,
 vóór de beslissende Proefneeming, by het
 doortrekken van *Leyden*, deeze Molen
 buiten een der Stadspoorten gebouwd,
 laten zien, en de laatstgemelde den Uit-
 vinder, door eene vriendlyke toefpraak,
 aangemoedigd, om met het maaken zulke
 nuttige werktuigen voort te vaaren. De
 Uitvinders verwierven, in Hooimaand

LXXXIII deezes Jaars, het verzogte Oëtroi, en de
 B. O. E. K. beloofde Geldfomme. (*)

1756. 't Ontbrak, daar de Staaten zo veel
 werks maakten, om nutte Uitvindingen aan
 te moedigen, niet aan byzondere Ingezete-
 nen, die een nieuwen yver by de Burgers
 hunner Stad, en verdere Landsgenooten,
 zogten op te wekken: onder deezen staa-
 ken de Overlieden vande Looikamer, en
 het daar aan behoorende nieuw opgeregte
 Bonte Lynwaten-Reeders-Gilde te *Haar-*
lem uit, die, daar toe door de Regeering
 geregtigd, in den voorleden Jaare, vier
 Eerbelooningen uitschreeven voor de
 zodanigen, die eenige in die uitschryving
 bepaalde zaaken tot de Fabrieken behoo-
 rende, tot genoegen, mogten uitvinden.
 Deze deels verdiende, en behaalde Eer-
 belooningen, wekten veelen, te dier Stede
 op om de Wol en Katoen Spinneryen in
 trein te brengen, en werk te verschaffen
 aan handen, die anders, door 't verval der
 Handwerken, ledig stonden. — Terwyl tot
 verbetering en bevordering der Wolle Fa-
 brieken in die Stad, een Gezelschap van
 vyf en twintig Perfoonen, meest Kooplie-
 den, in dit Jaar, beslooten, eene Wolle
 en Saaispinnery aan te leggen; welken
 welmeenenden yver, de Burgemeesters van
Haarlem niet alleen erkenden en preezen;
 maar ook daar toe eene ruime Huizing,

aaa

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 586. 671.

aan de Stad vervallen, verleenden, en op LXXXIII's Stads kosten, tot eene Saai-halle lieten BOEK. vervaardigen, en zouden de Gereedschappen, op gelyke wyze bezorgd worden. 1756. Gemelde Overlieden voeren voort, een Prysstofte, tot verbetering der binnenlandfche Wollestoffe, uit te fchryven. (*)

Onze *Nederlandsche* Gronden, hoe Een fchaars van Metaalen voorzien, zyn 'er eg- Yzerhut- ter niet geheel van ontbloot, een *schubagtig* te in *Gel-* *bryzelig Yzererts*, doet zich in *Overysfel* en *derland* en *Gelderland* op; en heeft men, reeds voor aange- vyf en twintig of dertig Jaaren, te *De-* *venter* eene Yzerfsmeltery doen oprigten, welke nog stand houdt, waar men van de- zelve Yzerwerk bereidt. (†) Ten deezen Jaare zagt in 't Graafichap *Zutphen* by *Ulft*, de Heer JOAN COENRAAD BRAND een Yzeroven, of om het kunstwoord te bezigen, een Yzerhut aan te leggen, om gelyk by *Boekholt* omtrent *Bredevoort*, al- len voordeel te trekken, van de daar om- ftreeks overvloedig voorkomende Oer, zo ryk dat het, van de honderd Ponden, veel al van zestig tot zeventig Ponden goed Yzer uitlevert. In den beginne vondt dee- ze onderneeming veele tegenftreevers, in zo verre dat men, van hooger hand, een bevel tot het ftaaken hadt weeten te beko- men; doch, naa een verder onderzoek, werd

(†) *Nederl. Jaarb.* 1755. bl. 913. voor 't Jiar 1756. bl. 582. 731. 875.

(†) *Tegenw. Staat van Overysfel.* bl. 36.

LXXXIII werd dit verbod weder ingetrokken, en
 BOEK. een aanvang gemaakt met het gieten van
 ——— Plaatcn, Kogels, Staaven, Kachels, Pot-
 1756. ten, stukjes Kanon en ander Yzerwerk,
 't welk men op de proeve zeer goed be-
 vondt. Deeze Yzerhutte verschaftc vee-
 le handen werk, tot het graaven van den
 Erts, tot het bereiden, gieten, en vervoe-
 ren, gebezigd, en bezorgde niet weinigen
 daar omtreeks, door het vertier van het
 noodige aan de Ambagts en Werklieden,
 welvaard. (*)

Eene ou-
 de Graf
 stede in
 Drente
 gevon-
 den.

Nu en dan ontdekt men, by toevallige
 gelegenheden, Overblyfzels der Oudheid,
 lange Jaaren, ja eeuwen, onder den grond
 bedolven: eenige Landlieden van *Anloo*,
 ruim vier uren van *Groningen* in *Drente*
 gelegen, bezig met Kei of Vuursteenen
 te zoeken, ontmoetten, onder een opgewor-
 pen heuveltje, een aloud Gedenkteken,
 bestaande in een Grafstede uit Keisteenen
 zamengezet. Wanneer zy de steenen, die
 ten bovendekzel dienden, wilden wegnee-
 men, stortte onvoorziens het Gewelf in,
 en zy vonden een Grafkelder, van het
 Oosten naar het Westen strekkende, negen
 voeten lang, ruim zes breed, en vyf voe-
 ten hoog, en den ingang met vier aftrappen,
 gelyk de vloer met Keisteenen belegd.
 Dat zy dit voor een Begraafplaats moesten
 hou-

(†) J. L. F. VAN BERKHEY *Nat. Hist. van Hol-
 land* II. D. II. St. bl. 941. 946. *Nederl. Jaarb.*
 1756. bl. 1143.

houden, weezen verscheide Lykbusfen LXXXIII of *Urnen* uit, twee slegts waren geheel: BOEK. zy vonden 'er ook ettelyke Steenen By- tels van onderscheide grootte, gelykende naar gemeenen Vuursteen of *Duitsch* 1756. Agaat, eenige geheel glad en byna als gepolyst, andere, uitgezonderd het scherpste einde, gansch ruuw. Onkunde, Nieuws- gierigheid, en boven al de opgevatte Hoop van een verborgen Schat te zullen vinden, zette de Ontdekkers aan om die Grafftede deerlyk om te wroeten, en dit Gedenkteken der Oudheid te schenden, eer kundige lieden het te zien kreegen, die 't zelve zo ras mogelyk herstelden. (*)

Schoon de Aardbeeving des voorleden 1757. Jaars, door dezelve ongewoonheid in deeze Gewesten, groote schrik hadt veroorzaakt, was de schade niet noemenswaardig: een veel algemeener, doch niet min verschriklyk, en in de uitwerkzelen veel schadelyker, ramp bejegende met den aanvang des Jaars MDCCLVII, den Lande. De Vaderlandsche Geschiedkunde, treft maar al te veel gelegenheden aan om Waterwee te boeken, en mag zy, wen het zo aanmerkelyk is, als het geen op dien tyd drukte, niet in gebreke blyven, 't zelve op te tekenen.

Langduurige Koude met strenge Vorst, doet altoos voor die Waterbezoeking dug- ten; deeze hadt, zints den elfden van Wintermaand, slegts eenige weinige da- ^{Zwaare,} ^{Ysgang.} gea

(*) *Nederl. Jaarb.* 1756. bl. 560.

LXXXIII gen omtrent Kerstyd uitgenomen, tot om-
 BOEK. trent de helft van Sprockelmaand, de
 — binnen Wateren en Rivieren zodanig met
 1757. Ys geflooten, dat de vaard geheel gestremd
 bleef. De *Zuiderzee*, desgelyks door
 Ys toegedamt, verwekte groote vrees voor
 Ysgang, en de daar aan gehegte vernie-
 ling der Schepen in de Zeegaten. Deeze
 Ysgang was zeer geweldig: als eene by-
 zonderheid ten dien opzigte by Menschen
 heugenisse niet gebeurd, vindt men opge-
 kend, dat, in 't laatst van Louwmaand,
 het Ys, binnen *Medemblik*, ter breedte en
 lengte van zestig voeten, veertien en zes-
 tien voeten hoog boven den kruin van den
 Wierriem gekrooden was. De scheeps-
 schade, door het Dryfys veroorzaakt,
 bleek veel minder te wezen, dan de vrees
 zich hadt voorgesteld; droeviger ongeluk-
 ken troffen de Landstreeken aan de tot
 vyf, zes ja acht voeten digt gevroorene
 Rivieren, gelegen, die losraakende en
 Ysdammen vormende veelvuldige Dyk-
 breuken, geweldige Overstromingen en
 Verwoestingen baarden.

Schrikly- In de *Rbyn*, *Waal* en *Maasyken*, telde
 ke Door- men niet min dan zeventien Doorbraaken,
 braaken door de hier en daar vastgezette Ysdam-
 aan de men, en de vervaarlykste Yskruyingen, ver-
 Rivier- oorzaakt. Vier deezer aan het *Spuy*, be-
 dyken. hoorende tot het Land *Kleef*, zette de ge-
 heele *Duiffelt*, *Duiffelwaard*, de bene-
 den Stad van *Kleef*, *Kleversham*, de Stad
 en 't Ampt van *Kraanenburg*, de geheele
 cirkel van de *Ooi*, met de daar in gelege-

ne Heerlykheden, tot voor de Poort van **LXXXIII**
Nymegen, onder water. — Vier an- **BOEK.**
 dere, te *Herwen*, in de *Over-Betuwe*, —
 deden niet alleen de Polder, boven het **1757.**
Pandersche Kanaal, met de daar in gelege-
 ne Dorpen, overstroomen, maar ook de
 geheele Landstreek van de *Lymers*. (*) —
 Te *Millingen* veroorzaakten twee Dyk-
 breuken groote schade. — Vyf Door-
 braaken te *Alphen*, en één te *Dreumel*
 veranderden het geheele *Ampt*, tuschen
Maas en *Waal*, byna het geheele Ryk
 van *Nymegen*, en een groot gedeelte des
Schependoms van *Nymegen* in een water-
 plas. — Te *Hedel*, in de *Bommeler-*
waard, was de Doorbraak allervreeslykst;
 binnen vier en twintig uren, naa dat de-
 zelve voorviel, stonden genoegzaam alle
 de Dorpen in die Waard binnens Dyks,
 zo hoog als buiten den Dyk onder water,
 en dus de Rivier en het Binnenwater by-
 kans waterpas.

Gingen deeze Overstroomingen op de **Onheilen**
 meeste plaatzen met vernieling van Hui- **de Bom-**
 zen, 't verlies van Vee, en het bederf van **meler**
 Akkers, vergezeld, in de *Bommelerwaard* **waard**
 was het allerdeerlykst geschapen. Menschen **overge-**
 en Vee moesten na een goed heen komen **komen.**
 zien, op de Dyken hunne behoudenis zoe-
 ken, aldaar eenige Hutten van riet tot
 herberging opslaande. Verre de meeste
 Hui-

(*) De *Lymers* is een Polder in 't *Kleeffche*, waar
 in de Stad *Zevenaar* ligt.

LXXXIII Huizen, tot de daken toe onderstaande;
 BOEK. werden, door den wind en den slag des
 ——— waters, van daken beroofd, waar door het
 1757. Huisraad, 't geen de Ingezetenen op de
 Zolders hadden meenen te bergen, als
 mede het Voeder voor het Vee, verlooren
 ging, in zo verre men het niet dan met veel
 moeite opyischte tot deszelfs onderhoud;
 hier en daar hadt men op de Dyken bak-
 ovens opgerigt, om de van huis en hof
 verftookene menigte van brood te voor-
 zien. Gelukkig dat in deeze omftandig-
 heden de wind ging leggen, anderzins
 was 'er van de tien Huizen nauwlyks één
 flaande gebleeven. Dit waterwee trof de
 Inwooners van de *Bommekwaard* te zwaar-
 der, dewyl dezelve, zedert den strengen
 Winter van den Jaare MDCCIX niet over-
 stroomd geweest was, en dus maar weini-
 gen van 't voorgaande eene flauwe geheu-
 genis hadden. (*)

Een herhaalde Doorbraak in de *Bomme-
 lerwaard*, prentte deeze met verdubbelde
 kragt in 't geheugen der ongelukkigen. Het
 bevangen der groote Doorbraake te *Hedel*,
 was voor eene groote fomme aanbesteed,
 terftond begonnen, en in 't begin van
 Grasmaand, tot een ieders genoeg, vol-
 tooid. De Ingezetenen verheugden zich
 over

(*) In de *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 59. 182. 184.
 190. 192. 198. 276. vindt men, ten opzigte deezer
 Overstromingen, veele naaleezenswaardige byzon-
 derheden, en ter laatst aangetoogene Bladzyde eene
 keurlyke Kaart tot opheldering.

over de herstelling van hun Dyk, en I.LXXXIII
vreesden, het Jaar zo verre verloop en BOEK.
zynde, voor geen verder gevaar, zy ston-
den gereed, om, met nieuwen moed, den 1757.
Akkerarbeid, in de hoogstgelegen Landen,
reeds van 't overfroomde water bevryd,
aan te vangen, vol hoope, dat een goede
Oogst de geledene schade, zou vergoe-
den. Eene hoope allerdroevigst te leur
gesteld. Het ongestuimig weer in Lentemaand,
deedt het Water in de *Maas* weder
zo hoog ryzen, dat het over de *Uiter-
waarden* niet alleen heen liep, en zeer
hoog voor den gemaakten Kistdam stondt,
maar de aandrang en persing was zo ge-
weldig, dat de zwaare balken, tot dit
werk gebruikt, ten deele door midden ge-
brooken, ten deele uit den grond geligt,
wegspoelden, en de Aarde, tot vullinge
gebruikt, wegzonk. Geen poogingen
om het watergeweld te keeren, met lee-
vensgevaar bestaan, konden iets baaten,
men moest aan de woedende golven den
vryen loop laten, en de Ingezetenen, nog
nauwlyks bekomen van de ontsteltenisse
der Doorbraake, voor omtrent twee maan-
den, (*) zagen nu nog grooter onheilen
in 't treurig verschiet. Niet alleen lag de
geheele *Bommelerwaard* op nieuw over-
froomd; niet alleen dreigde de gezaaide
Graanen in de aarde te verrotten; doch
naar

(*) Dit ongeluk viel voor, 's nagts, tusfchen den
7 en 8. van April.

LXXXIII naar allen ſchyn zouden ook de Bouwlan-
 BOEK. den, dit Jaar niet weder bebouwd, noch
 — de Weidlanden gebruikt kunnen worden,
 1757. de Boomen in de Boomgaarden liepen,
 door zo langen tyd in 't water te ſtaan,
 groot gevaar van ſterven. — Schoon
 de vrugtbaarheid des Zomers dit nadeel
 minder maakte dan men vreesde, beliep
 de Verpagting der Bezaaide Landen, over
 deeze Landſtreek, die anders veel hooger
 zou geweest hebben, dan in het voorleden
 min vrugtbaare Jaar, bykans twaalf hon-
 derd Guldens minder. Een groot nadeel
 zeker voor den Landman, die zich, behal-
 ven de mindere voordeelen van 't Gewas,
 en de geleedene ſchaden in de herhaalde
 verwoelingen en rampen, nog gedrukt
 voelde, door de zwaare kosten om de
 Dykbreuken te herſtellen. Ruim twaalf-
 duizend Guldens waren vrugtloos beſteed,
 aan den weggeſpoelden Kistdam, en lie-
 pen de kosten van het weder opmaaken
 der Dyken, en 't ſtoppen der Breuken, eene
 geweldige ſomme. Veelen zouden ge-
 noodzaakt geweest hebben, hun Hof en
 Land voor de onkosten te moeten verkoo-
 pen, indien Ryken en Vermogenden, door
 medelyden met hunne ongelukkige Land-
 genooten getroffen, de elenden deezer
 Landſtreeken, niet verligt hadden, door
 hulpvaardige Milddadigheid, die thans
 haare hand uitſtrekte. (*)

De

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 353. 618. 693.

De bekommring voor gebrek aan Graanen, inzonderheid aan Rogge, welke uitvoer in meest alle Landen, van waar men gewoon was in deeze Gewesten de zelve te krygen, verbooden werd, veroorzaakte Duurte der Eetwaaren, inzonderheid van Roggebrood; voor 't zelve moest men ruim een derde meer, dan den gewoonen prys, besteeden. De Algemeene Staaten, door deeze Duurte bewoogen, namen met Louwmaand in overweeging, om den Uitvoer van Graanen, zo in de *Vereenigde Gewesten*, als in de *Generaliteits Landen*, te verbieden. Het gerugt hier van baarde schrik by alle de Graanhandelaaren in deeze Gewesten, en wel meest ter beurze van *Amsterdam*, waar de Graanhandel gezegd mag worden, ten Zetel te zitten. Deezen, diep getroffen door het vooruitzicht van hoogstwaarschynlyke schroomlyke nadeelen, oordeelden de zaak van zo veel gewigts dat zy te raade werden, om de gevolgen van zulk een Verbod, Hun Edel Groot Mogenden onder 't oog te brengen, terwyl andere Gewesten over dit stuk raadpleegden. Zy ontwierpen eenige Bedenkingen over een Verbod des Uitvoers van Graanen buiten 's Lands, en booden die Burgemeeren aan, om ze door de Afgezonden der Stad ter Dagvaard, in de Staatsvergadering te doen inleveren, hoofdzaaklyk kwamen ze hier op neder.

„ Wanneer, in een vryen Staat, daar
 „ anderzins aan een ieder de beschikking
 „ over

BOEK.

1757.

Beraamd
 Plakaat
 tegen
 den Uit-
 voer van
 Graanen.

De
 Koorn-
 koopers

LXXXIII „ over zyn Eigendom geheellyk toebe-
 BOEK. „ hoort, een Verbod van Uitvoer van ze-
 — „ kere Goederen, byzondere Perfoonen
 1757. „ toekomende, wettig zou gefchieden
 te Am- „ moest het strekken om zodanig een ge-
 ſterdam „ gebrek te verhoeden, waar uit men vrees-
 leveren „ de, dat aan de Ingezetenen in 't alge-
 tegenbe- „ meen, en dus aan de geheele Maarſchap-
 denkin- „ pye, het noodige, 't geen volftrekt niet
 gen in. „ gemist kon worden, zou ontbreeken;
 „ 't welk de Overheden in de noodzaak-
 „ lykheid bragt om de hoogſte Regten der
 „ Oppermagt te gebruiken. Doch zy be-
 „ ſchouwden de zaaken tot nog toe niet
 „ in die omſtandigheden, 'er was nog
 „ geen zodanig algemeen Gebrek van
 „ Graanen voor deeze Landen, en een
 „ Verbod van Uitvoer zagen zy niet al-
 „ leen aan als een ongepast middel tot
 „ voorkoming van de Schaarsheid; maar
 „ alleszins gefchikt om eene ſtrydige uit-
 „ werking te baaren, en de gedugte Elen-
 „ de te verhaaften. — Zy erken-
 „ den, dat de Inwoonders deezer *Veree-
 „ nigde Geweſten*, uit eigen Gewas geen
 „ genoegzaamen voorraad van Graanen
 „ hadden, dat wel byzonder *Holland* en
 „ *Westfriesland*, uit eigen ſchoot daar
 „ aan niet konden voldoen; doch 't was te
 „ gelyk waar, dat nergens het Gebrek
 „ minder of laater was ondervonden, dan
 „ juist in dit Geweſt. Zulks moest na-
 „ tuurlyk de gedagten leiden, om op te
 „ klimmen tot de oorzaak eens zo zonder-
 „ lingen verſchynzels, dat het allerbe-
 „ „ hoef-

„ heftigste Land ten Spyskamer van an. LXXXIII
 „ dere strekte: deeze was geene andere BOEK.
 „ dan de Toevoer van buiten, kon men —
 „ dezelve in zyn gewoonen loop en zon. 1757.
 „ der fremminge behouden, en dus zon-
 „ der vermindering van den Aanbreg,
 „ den Uitvoer worden verboden, men
 „ zou zich mogen vleyen, door een Ver-
 „ bod van Uitvoer, meer overvloeds bin-
 „ nen 's Lands, en te gelyk laager Pry-
 „ zen, te zullen verkrygen. Doch het
 „ tegendeel hier van was waarheid: daal-
 „ de door zulk een Verbod de Pryzen, de
 „ Invoer zou ophouden. Dit steunde op
 „ den aart des Graanhandels. De Aanvoer
 „ der Graanen kwam voort, of door In-
 „ koopen, die de Handelaars hier te Lan-
 „ de buiten 's Lands lieten doen, of door
 „ 't geen vreemde Kooplieden herwaards
 „ zonden. Beider beweegrad was de hoop
 „ van Winst, hier van verstooken, moest
 „ alle Graanhandel ophouden. Geen
 „ Koopman zou zyn Geld buiten 's Lands
 „ besteeden aan Graanen, die ingekomen,
 „ niet te zyner vrye beschikkinge zou-
 „ den staan; maar welke hy opgelegd
 „ hebbende, naderhand met verlies zou
 „ moeten verkoopen; en mogt men ver-
 „ wagten, dat buitenlandsche Kooplieden
 „ hunne Goederen zouden zenden na Lan-
 „ den en Steden, waar de Handel vry
 „ bleef. In gevolge hier van zou de voor-
 „ raad, welke ieder dag verminderde,
 „ binnen kort, gansch en gaar verteerd
 „ zyn: mogelyk zou, door het Verbod
 „ van

LXXXIII „ van Uitvoer, de Prys één of meer weë-
 BOEK. „ ken iets daalen; doch naderhand des te
 — „ hooger stygen, de verhinderde Uitvoer,
 1757. „ in 't einde, het noodlottig middel weë-
 „ zen, om de Gemeente in de uiterste
 „ elenden te storten. — De Pryzen
 „ der Graanen waren boven den gewoo-
 „ nen gereezen; doch by lange zo hoog
 „ niet als in andere duure Jaaren, gelyk
 „ Lysten der Pryzen van de Jaaren
 „ MDCCIX MDCCX en MCCXL uitweezen.
 „ In geen dier Jaaren geschiedde 'er een
 „ algemeen Verbod, door deeze Vry-
 „ heid klommen de Pryzen; maar men
 „ bleef buiten Gebrek, de Markt zeide
 „ nooit Neen, het noodige was altoos
 „ voor handen. De hooge Pryzen ver-
 „ wekten van alle kanten, en langs alle
 „ wegen, toevoer, en werd hier door, in
 „ Gebrek, het Gebrek voorgekomen. —
 „ Men den tegenwoordigen Prys der Graa-
 „ nen was het zodanig gesteld, dat, naar
 „ den ouden regel, de Vrees voor Duurte,
 „ de Oorzaak was der Duurte. —
 „ Zwaarmoedigen, of door andere inzigten
 „ gedreevenen, mogten van Verlegenheid
 „ schreeuwen, deeze bevondt zich nog
 „ op een wyden afstand. Het scheen be-
 „ kommering, en zelfs eenige drift te
 „ verwekken, dat de Uitvoer in eenige
 „ Graanlanden reeds verboden was; doch
 „ de Uitvoer van Tarwe, vondt zich te
 „ *Dantzik, Koningsbergen* en op andere
 „ *Plaatzen in de Oostzee*, nog onbelem-
 „ merd; en was het meer dan waarschy-
 „ lyk,

„lyk, dat men, in het verder Voorjaar, LXXXIII
 „uit *Poolen*, *Pruisfen*, *Brabant* en BOEK.
 „*Vlaanderen*, een grooten voorraad mogt —
 „verwagten; in *Frankryk* lagen daadlyk 1757.
 „verscheide Schepen, met Graanen be-
 „laaden, na deeze Landen en *Hamburg*
 „bestemd; de Kooplieden kenden den
 „weg om uit *Rusland*, *Sicilien*, uit de
 „*Levant*, en zelfs uit *Nieuw Nederland*
 „en *Pensilvanien*, wanneer de Handel
 „vry en open bleef, Graanen herwaards
 „te krygen; ook stondt uit deeze belem-
 „mering een verleg des Graanhandels te
 „dugten.”

Met deeze Bedenkingen paarden de *Amsterdamsche* Koornhandelaars, eenige byzondere Aanmerkingen voor Burgemeesteren van *Amsterdam* geschikt, strekkende ten grondslage van de by monde verzogte voorpraak hunner Ed. Groot Agtbaaren. Zy merkten aan, dat *Amsterdam*, by den Graanhandel, het allermeeeste belang hadt, dat zy Kooplieden, zedert veele Jaaren, Magazynen van Graanen bewaard hebbende, waar van zommige, door gemaakte Onkosten en verloopen Interesses, reeds meer kosten dan zy als nog, by verkoop, daar van zouden kunnen maaken. Het Verbod van Uitvoer zou hun op 't oogenblik versteeken van het middel en de verwagtinge om een gedeelte hunner schade te herkrygen, en zy afgeschrikt worden om ooit weder zodanige onderneemingen te doen, of hun geld op die wyze aan te leggen. — Het was zeer treffend, ten

LXXXIII lafte en kosten van eenige byzondere Per-
 BOEK. foonen, niet alleen voor de behoeftige Gemeente, maar ook de vermogende en middelbaare Ingezetenen, den Prys des Broods te verminderen. — En zou dit redmiddel den Lande van veel voordeelen, in ontelbaare opzigten, aan den Graanhandel verknogt, berooven, en eindelyk denzelven geheel verbannen. Men hadt, de na-deelen hier van inziende, in duurer Jaaren deezer Eeuwe, anders gehandeld.

1757.

De *Amfterdammers* hadden by een Verbod van Uitvoer der Graanen, ten tyde van PHILIPS VAN BOURGONJE, zich tot dien Hertog vervoegd, en wegens den toefland van hunne Stad van hem byzonder verlof gekreegen om de Graanen, aldaar gekogt, vrylyk te mogen uitvoeren; en wanneer in den Jaare MDXDV de Prys der Rogge zeer hoog fteeg, deden de Wethouders van *Amfterdam*, den voorraad op neemen, en bevonden denzelven zo gering, dat zy elkander by Eede verbonden, niemand dan den Raadpenfionaris daar van kennis te geeven, uit vrees voor opfchudding en voor Verbod van Uitvoer, waar toe men mogt denken dat toen dubbele reden was, indien 'er tegenwoordig een fchyn van reden toe gevonden wierd.

He Pla-
 kaat gaat
 egter
 door.

De bygebragte Bedenkingen, en Aanmerkingen, hadden geen kragts genoeg om het Verbod des Uitvoers te beletten, 't zelve kwam den vierden van Sprokkelmaand te voorfchyn, en mogt, in gevolge van 't zelve, tot den eerften van Zomermaand, geen

geen Tarwe, Garste, Rogge, Boekweit, LXXXIII
 Haver, Spelte, Erten, of Boonen uit de BOEK.
Vereenigde Gewesten of de Generaliteits
Landen, op daar toe gestelde Aanhouding, 1757.
 Geldboete, en Lyfstraffe, worden uitge-
 voerd. Doch zouden daar onder niet be-
 greepen zyn de Graanen, naa de uitgave
 deezes Verbods in gebragt, voor welker
 Uitvoer van het Collegie der Admirali-
 teit, onder 't welke de Uitvoer zou ge-
 schieden, verlof gevraagd, en onder voor-
 zorgen, door den Staat bevolen, verkree-
 gen zou zyn. — Dit Verbod werd ver-
 lengd tot den vyftienden van Hooimaand,
 en by nadere Afkondiging, tot den eersten
 van Herfstmaand (*).

By eene nadere Afkondiging in Lente-
 maand, stonden de Staaten den Uitvoer
 van Haver toe; doch trokken in Bloei-
 maand die vryheid weder in. De Staaten van
Holland lieten den Uitvoer van Hooi en
 Stroo in Zomermaand verbieden, dit dee-
 den ook die van *Overysfel*; de Staaten van
Friesland hadden in Sprokkelmaand den
 Uitvoer van Rogge en Boekweit uit dat
 Gewest, tot wederzeggens toe, den Inge-
 zetenen ontzegd, en vervolgens dit tot Er-
 ten en Boonen uitgestrekt.

Behalven de reden tot deeze Bepaalin-
 gen des Graanhandels, met den aanklee-
 ve van dien, ontleend uit het Verbod eeni-

De
 Vrugt-
 baarheid
 deezes
 ger Jaars
 doet het
 Plakaat
 intrek-
 ken.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 94. 194. 197. 394.
 524.

LXXXIII
BOEK.

1757.

ger Graanleeverende Landen, beloofde de Lente deezes Jaars het gelukkigste Gewas in onze Gewesten niet. Op het vrugbaar *Walcheren* lagen, te midden van Bloei-maand, de velden nog wit van hagel en sneeuw, en gaf dit oorzaak van dugten voor een misgewas: dewyl 'er in 't Graan geen leeven schein; doch alles veranderde daar en elders in deez Landen, op eene verbaazende wyze ten gelukkigste, door een matschen regen, in 't begin van Zomermaand gevallen. Van alomnie kreeg men deswegen even blyde berigten, de Akkers beloofden een ryker Oogst, dan door-gaans den Landman ten deele viel, of hy zedert eenige Jaaren hadt mogen inzamen. Geen algemeen verdervend onheil stelde die hoop te leur; de Vrugten en Veldgewasfen werden uitmuntender en menigvuldiger ingewonnen, dan veele Jaaren herwaards. De heete Zomer ging van zwaare Onweeren vergezeld, die hier en daar het Veldgewas troffen, en byzonder in 't *Gooiland* groote schade deden aan de bloeiende Boekweit, en ook de Rogge met zulk eene kragt uit de airen sloeg, dat de gemeene wegen met dezelve als bezaayd lagen, en de Landlieden hunne Landen weder omploegden, zonder die te bezaay-en; dewyl 'er overvloedig Zaad voor 't volgend Jaar, opgevallen was. Dan dit plaatslyk onheil weerde geen algemeenen zegen: — Deeze ook elders genooten, deedt het Verbod des Uitvoers, waar het op zekeren tyd bepaald was, ophouden en

en waar men het, tot wederzeggens toe, LXXXIII hadt vastgesteld, door Vrygeeving intrek- BOEK.
ken.

Doch vonden de Algemeene Staaten 1757.
goed, om het Plakaat, in den voorleden Het Pla-
Jaare gegeven, tegen de verkoopingën kaat, we-
van Graanen op tyd, of de zogenaamde gens de
Optie-partyen, (*) dewyl men 'er gevol- Optie-
gen uit trok, strydig met de welvaard des partyen,
Graanhandels, 't zelve nader te verklaar- opgehel-
ren; verbiedende, dat iemand voor zich derd.
zelve, of voor zyne Meesters, zich zou
vervorderen, *Premien* te geeven of te
trekken, om eenige Graanen, op zekeren
tyd, te moeten leveren, of te moeten ont-
vangen. (†)

Niet weinig Staatsbeleids was 'er noo- De Oor-
dig geweest, om, in den Oorlog tusschen log in het
Frankryk en *Engeland* ontstooken, eene *Duitsche*
den Lande hoogstheilzaame Onzydigheid *Ryk* wekt
vast te stellen, en te onderhouden. (§) nieuwe
De Staatzorg moest op nieuw ontwaaken, Staatsbe-
by het ontstaan van een anderen Oorlog, kommer-
tusschen twee groote *Duitsche Mogenbe-* nissen.
den, „welks uitgestrektheid zo min als de
„ uitflag te berekenen was; doch niet kon
„ nalaaten welgegronde en regtmaatige be-
„ kommernissen te verwekken, by allen,
„ die

(*) Zie hier boven. bl. 287.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 393.

(§) Zie hier boven, bl. 252.

LXXXIII

BOEK.

1757.

„ die door hunne Nabuurschap, daar in „ belang hadden.” Dus spraaken 's Landsvaders in de Uitschryving van den gewoonen Dank-Vast-en Bededag deezes Jaars; en de Staaten van *Friesland* gaven deeze hunne bekommernissen breedspreekig te kennen, in de Uitschryvings brief tot den gewoonen Jaarlykſchen Landdag. — Toen naamlyk, in den voorleden Jaare, het Oorlogsvuur tusſchen den Koning van *Pruisfen*, die met den Koning van *Groot-Brittanje* een Verdrag hadt aangegaan, en de Koningin van *Hongarye* en *Böhemen*, Gemalin des *Roomſch* Keizers, ſmeulde, vormden de Hoven van *Weenen*, *Versailles*, *Petersburg* en *Dresden* een Bondgenootſchap tegen dien Monarch, die, in gevolge daar van, met het afloopen van Oogſtmaand, in *Saxen* viel, aan 't hoofd eens talryken Legers, waar hy, met zyne zegevierende Krygsbenden, de Winterlegering nam, en dat Keurvorſtendom als een overwonnen Land behandelde. Deeze inval baarde in het *Duiſche Ryk* verſchillende gevoelens; de meeste Vorſten van 't zelve oordeelden, met den Keizer, dien Inval geheel ſtrydig tegen de Wetten en de vrye Geſteltenis des Ryks: de Koning van *Frankryk* was, volgens de vaſtſtellingen des Vredeverdrags van *Westphalen*, onder anderen Verzekeraar geworden van die vrye Ryksgelſteniſe. In gevolge hier van belloot die Vorſt een Leger langs den *Neder-Rbyn* te verzamelen.

Het

Het byeenbrengen van Krygsvolk op onze Grenzen, kon ongerustheid veroorzaken by de *Nederlanders*, die de Onzydigheid tusfchen *Frankryk* en *Engeland* omhelsd hadden: om deeze weg te neemen, vervoegde zich de *Fransche Afgezant* d'AF-*FRY*, op den acht en twintigsten van Sprokelmaand, by Hunne Hoog Mogenden, met een Vertoog, te verftaan geevende, dat zyn Koning, uit hoofde der aangegane Verbintenifen met de Keizerin Koningin, en als Verzekeraar van den *Westphaalſchen Vrede*, op verzoek van verſcheide Staaten des Keizerryks, ten oogmerke hadt, langs den *Neder-Rbyn*, een Leger te verzamelen min of meer ſterk naar gelange, de omftandigheden zyner Bondgenooten zouden vorderen. Deeze Krygsmagt zou tusfchen den *Rbyn* en de *Maas*, op de hoogte van *Dusfeldorp* zich legeren; en alle mogelyke zorge draagen, om geen de minfte reden van klagten aan eenige Mogenheid, en voornaamlyk niet aan de *Algemeene Staaten*, te geeven. De Koning, op de onſchendbaare Getrouwheid van Hunne Hoog Mogenden, raakende de beloofde Onzydigheid, vertrouwende, zou, van zynen kant, volharden, om, by alle gelegenheden, de doorſlaandſte blyken aan den dag te leggen, van het wezenlyk belang, 't welk hy in hunnen voorſpoed nam. 's Konings Krygsvolk, wel verre van iets te beftaan, 't geen de minfte ongerustheid by hun kon verwekken, zou te hunner Verdediging gebruikt worden,

LXXXIII
BOEK.

1757.

De
Fransche
Afgezant
ſtelt de
Staaten
gerust,
wegens
een
Leger op
de gren-
zen.

LXXXIII indien men, uit haat, over de gekoozene
 BOEK. Onzydigheid, de Rust, Vryheid of Koop-
 handel der *Nederlanderen* wilde flooren.
 1757. Zeer gaarne zou de Koning aan de Staaten
 de verdere Belluïten, noodig in deezen te
 neemen, toevertrouwen. Hun verzoeken-
 de dat zy geen agt zouden slaan op de val-
 sche tydingen, waar mede men hun zou
 tragten te misleiden. — De Afgezant
 overhandigde dit Vertoog, met de sterk-
 ste verzekeringen van het voorneemen
 zyner Majesteit, om de magt hem door
 GOD gegeven regtmatig en grootmoedig
 te gebruiken, om onderdrukking voor
 te komen, en de onderdrukten aan dezelve
 te onttrekken.

Verzoekt door-
 tocht
 voor
 Kryg-
 tuij, door
Namen
 en *Maa-
 stricht*.
 Wanneer het Leger zyner Allerchristly-
 ke Majesteit, overeenkomstig met de ge-
 melde niets dan vriendschap ademende Aan-
 kondiging, in Grasmaand op marsch zou
 gaan, verzogt dezelve Afgezant by den
 Staat vryen Doortocht voor het Krygstuij
 tot dit Leger behorende, door de Steden
Namen en *Maastricht*, als ten deele on-
 der de Barriere Steden, en ten deele on-
 der het Grondgebied van den Staat begree-
 pen. Hunne Hoog Mogenden betuigden
 bereid te weezen, om door *Namen* den
 verzogten Doortocht te vergunnen, zo ras
 zy kundschap hadden van de toestemming
 der Keizerinne, als Souveraine van dit
 Gewest. Deeze kwam schielyk, en was
 het verzoek, wat dit gedeelte betrof, toe-
 gestaan; doch wat *Maastricht* belangde,
 gaven Hunne Hoog Mogenden te kennen,
 hoe

hoe zy, ter oorzaake van de Onzydigheid, LXXXIII
 wel wenschten, dat het vervoeren des BOEK.
 Krygstuigs, met vermydinge van *Maa-*
stricht mogt geschieden. 1757.

De *Fransche* Afgezant betuigde, de ver- Dezelve
 wondering van den Koning zyn Mee- wordt
 ster, over dit verzoek, en hoe, zyne Ma- toege-
 jesteit, het toestemmen van den Doortocht staan.
 door *Maastricht*, in geen en deele als een
 inbreuk op de Onzydigheid kon aanzien.
 In tegendeel stondt Hy versteld over het
 onderscheid, 't geen Hunne Hoog Mogenden
 maakten tusfchen hem, de Keizerin-Ko-
 ningin, en den Koning van *Pruisfen* (*);
 wat ten opzigte dier Mogenheden over-
 eenkomstig met de Onzydigheid geoordeeld
 werd, kon niet ophouden van dien aart
 ten zynen opzigte te weezen. Zyne Ma-
 jesteit wilde wel gelooven, dat die stap
 een uitwerkzel was van de verlegenheid,
 waar in zy zich jegens de Oorlogende Par-
 tyen bevonden; doch hy kon, zou het Le-
 ger geen gebrek aan behoeften lyden, de
Maas onmogelyk misfen. Weshalven hy,
 by herhaalinge verzogt, dat aan den Be-
 velhebber van *Maastricht* of anderen, in-
 dien zulks noodig mogt weezen, bevelen
 werden afgegeeven, om de vrye vaard op
 de *Maas* niet af te breeken.

In
 (*) Hunne Hoog Mogenden hadden het vervoeren
 der Artillerye uit *Wezel*, en eenige andere Plaatzen,
 den Koning van *Pruisfen*, en aan de Keizerin-Konin-
 gin eene dergelyke vryheid toegestaan.

LXXXIII BOEK. In het antwoord, op dit herhaald verzoek, erkenden de Algemeene Staaten, dat de verlegenheid, in welke zy zich ten opzichte van de Oorlogende Partyen bevonden, hun dien stap hadt doen neemen; dat het onderscheid tusfchen den verieenden Doortocht aan de twee gemelde Mogenheden, en den verzogten van zyne Majesteit, waar tegen de Afgezant des Konings van *Groot-Brittanje* een Vertoog hadt ingeleverd, hun daar toe bewoogen hadt; het niet onbeproefd willende laaten, om langs den weg van overreeding, te tragten eene toeflemming te vermyden, dien Vorst zo onaangenaam; doch dat zy thans in dien Doortocht bewilligden, en het noodige, daar toe behoorende, zouden beschikken.

Klagten over het fchenden des Grondgebieds door *Frankryk*, krygen gehoor.

Eenig *Fransch* Krygsvolk, ter gelegenheid van het verzamelen en trekken, niet verre van het Grondgebied deezes Gemeenbests, hadt Staatenbodem betreden; dit wekte regtmaatige klagten, beantwoord met eene betuiging, dat zy door onvoorzienne toevallen, zich in de noodzaaklykheid bevonden hadden om, over een smalle streek Lands, tot der Staaten Grondgebied behoorende, heen te trekken; terwyl de *Fransche* Afgezant, uit naam zyns Konings, verzekerde, dat de voorgaande bevelen vernieuwd waren, en de Generaal van zyn Leger de grootste oplettenheid zou gebruiken, om ze ftipt uit te voeren. (*)

Met

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 236. 237. 311. 313. 395.

Met leede oogen zag *Engeland*, alles wat eenigzins ter begunstiging van *Frankryk* kon strekken. De Afgezant *YORKE* bleef niet in gebreke, om 'er zich tegen aan te kanten; doch, wanneer in Hooimaand de Koning van *Frankryk*, met de Keizerin Koningin overeenkwam, om *Fransche* Bezetting in *Oostende* en *Nieuwpoort* te brengen, ontstak zyn drift op 't hevigeste, en liet zich op den acht en twintigsten van Slachtmaand, in deezer voegen hooren. „ In de hachlyke omstandigheden, „ waar in *Europa*, geduurende den loop „ van dit Jaar, zich heeft bevonden, door „ eene aaneenschakeling van zo veele maatregelen, geschikt om deszelfs vryheid geheel en al om te keeren, heeft de Koning zich ten minsten gevleid, dat, in aanmerking van een zo gemaatigd Gedrag van uwe Hoog Mogenden, de Hoven van *Weenen* en *Versailles*, aan hun wel zouden hebben medegedeeld de veranderingen, welke zy hebben kunnen goedvinden in de *Oostenryksche Nederlanden*, te maaken. — Het is, derhalven, niet dan met de uiterste verwondering, dat de Koning vernomen heeft, hoe, niet alleen zonder eenige Waarschuwing het Hof van *Weenen* gevonden, heeft de Steden *Oostende* en *Nieuwpoort* in handen van *Fransche* Troepen te stellen, en de zyne daar uit te trekken, met Geschut en Krygsbehoefden; maar ook *Frankryk* voortgaat, een ontzaglyk aantal van dezelve derwaards

„ te

BOEK.

1757.

YORKE

klaagt

over het

leggen

van Fran-

sche

Bezetting

in Oosten-

de en

Nieuw-

poort.

LXXXIII , te zenden. — Wel is waar , dat
 BOEK. , men, omtrent het gedrag van het *Wee-*
 — , *ner* Hof, ten aanziene van zyne Maje-
 1757. , steit zo onverdiend als ongewoon, zich
 , niet dan zeer moeilyk in gepaste uitdruk-
 , kingen kan verklaaren; doch met welke
 , schoonschynende voorwendzelen men
 , ook getragt heeft, aan 't zelve omtrent
 , *Engeland* een glimp te geeven, zo
 , meent men, egter, dat zich zulks zo verre
 , niet kan uitsprekken, om daar door, met
 , *Frankryks* gemeene toestemminge, de
 , allerheiligste Verbintenissen tusfchen het
 , zelve en uwe Hoog Mogenden te ver-
 , breeken. — De Koning heeft nooit
 , getwyfeld, of uwe Hoog Mogenden
 , zouden aan die twee zo onlangs veree-
 , nigde Hoven, de gepaste Verdoogen
 , doen, om de onregtmatigheid van zulk
 , eene handelwyze aan te toonen, en het
 , gevaar, 't geen daar uit voor het toeko-
 , mende staat gebooren te worden. Uwe
 , Hoog Mogenden zullen ook zeker heb-
 , ben aangemerkt, dat hun stilzwygen
 , omtrent den eersten stap, hun heeft aan-
 , gemoedigd tot de onderneeming van an-
 , dere. En wie zal zeggen, waar zy nog
 , zullen ophouden? In den beginne heeft
 , men voorgewend, Troepen noodig te
 , hebben, tot den Oorlog, die ontstoo-
 , ken was in het *Duitsche Ryk*, en de
 , noodzaaklykheid, om die twee Plaatzen
 , van zo veel aanbelangs te bewaaren; en
 , eindelyk het ingebeelde gevaar voor *En-*
 , *geland*. Maar, Hoog Mogende Heeren,
 , het

„ het is al te klaar, dat de twee Mogenheden, welke die onderlinge schikkingen hebben gemaakt, eenen geheel anderen toeleg, en iets nieuws beslooten hebben, omtrent dat Land, het welk de Nabuurten ten uitersten moet verlegen maaken. — De laatste Verzoeken aan uwe Hoog Mogenden gedaan, om Doortocht voor eene groote menigte Krygsbehoefden door de Plaatzen van de Barriere, naar *Nieuwpoort* en *Oostende*, hebben niet anders dan de ernstigste aandagt van den Koning kunnen opwekken. De opregte Vriendschap en het gelyk Belang van beide Landen vordert, dat men hier omtrent niet langer stilzwyge, op dat zulks, in 't vervolg, niet aangemerkt worde als eene stilzwygende Toestemming, en Verlaating van al ons Regt. — De Koning gebiedt my dan, uwe Hoog Mogenden te herinneren, het dubbel Regt, dat de Zee Mogendheden verkreegen hebben, om de *Oostenryksche Nederlanden* te doen blyven in handen van het Huis van *Oostenryk*, en dat, zonder derzelver toestemming, het in de magt niet staat van anderen, hier omtrent de allerminste veranderingen te maaken; ten ware die nieuwe Bondgenooten beslooten hadden, alle voorige Verbintenissen ter zyde te stellen, en over alles, wat dienen kan tot hun eigen Belang, te beschikken.

Naa het XIV. Artykel van het *Utrechts* Vredesverdrag in het II. van het Trac-

LXXXIII.

BOEK.

1757.

LXXXIII Tractaat der Barriere aangehaald te heb-
 BOEK. ben, gaat hy voort. „ Het enkel leezen van
 ——— „ die twee Artykelen, is genoeg om kragt
 1757. „ by te zetten aan 't geen ik uw Hoog
 „ Mogenden onder het oog breng; en
 „ welke voorwendzels de Hoven van *Wee-*
 „ *nen* en *Versailles*, ook zullen kunnen
 „ uitdenken, om de verbreking van die
 „ twee Tractaaten te bewimpelen, zullen
 „ dezelve daar om niet te minder klaar
 „ blyven; zo lang die twee Hoven niet
 „ kunnen bewyzen, dat de Steden *Oosten-*
 „ *de* en *Nieuwpoort*, niet werklyk in de
 „ Magt van *Frankryk* zyn. ——— Is hun
 „ voorneemen regtvaardig en heeft het
 „ tot zyn grondslag hunne Verbintenis,
 „ dan zullen zy geene zwaarigheid maa-
 „ ken, uwe Hoog Mogenden deswegen
 „ gerust te stellen, met zich openlyk te
 „ verklaaren aan den Nabuur, zo gerust
 „ als vredelievend, en met gewisse bly-
 „ ken te geeven, van hun voorneemen
 „ om de Verbintenisfen dier twee Trac-
 „ taaten, met betrekking tot de *Neder-*
 „ *landen*, te vervullen. De Koning heeft
 „ zo groot een Vertrouwen, op het ver-
 „ licht Oordeel, de Voorzigtigheid en
 „ Vriendschap van uwe Hoog Mogenden,
 „ dat Hy niet twyfelt of zy zullen de ge-
 „ paste maatregelen neemen, om klaar te
 „ zien in eene zaak van zo veel aanbe-
 „ langs, en met onderlinge overeenstem-
 „ ming met den Koning waaken, omtrent
 „ het noodlot van een Land, waar van de
 „ gelegenheid en onafhangelykheid, nu
 „ „ meer

„ meer dan eene Eeuw zyn aangemerkt LXXXIII
 „ als het voornaamste steunzel van onze BOEK
 „ Vryheid en Koophandel.”

De Graaf D'AFFRY hadt zich, benevens 1757.
 den Baron van REISCHACH, toen zyn Hof Verklaa-
 met dat van *Weenen* de schikking, omtrent ringen
 het bezetten van *Oostende* en *Nieuwpoort*, van het
 maakte, in de Aanspraak van YORKE als *Weener*
 een zo schreeuwend en bondbreukig be- en *Fran-*
 dryf afgeschilderd, by den Voorzitter van *sche Hof*
 Hunne Hoog Mogenden vervoegd, en over dit
 verklaard, dat de Keizerin Koningin, zich stuk.
 in de volstreckte noodzaaklykheid bevin-
 dende, om al haare Krygsmagt aan te wen-
 den tot verdediging van haare Erflanden
 in *Duitschland*, verplicht geweest was
 uit *Oostende* en *Nieuwpoort* haar Krygsvolk
 te ligten; dat 'er reden te over zich op
 deeden, om in de beveiliging dier twee
 Plaatzen te voorzien: dewyl *Engeland* dui-
 delyk een toeleg hadt, om dezelve te be-
 magtigen: Oorlogschepen en Fregatten
 blokkeerden reeds de Haven van *Oostende*;
 dat, in deeze omstandigheden de Keize-
 rin Koningin zich by den Koning van
Frankryk vervoegd hadt, als den naast-
 gelegen Bondgenoot, om haar Krygsvolk
 te verschaffen tot Bezetting dier Plaatzen,
 voor zo lang zy zulks noodig zouden oor-
 deelen voor hun wederzyds belang; dat
 die Vorstin aan zich behouden hadt, de
 vrye en volkomene oefening van alle Reg-
 ten van Eigendom en Souverainiteit, zo
 wel als de Bediening van het Regt, de
 Ontvangst der Inkomsten en Belastingen
 en

LXXXIII en zelfs de Beschikking over alle Krygs-
 BOEK. behoeften ; dat de Graaf DE LA MOTHE
 D'HUGUES , Bevelhebber van 's Konings
 1757. Krygsmagt in de Steden , den Eed aan de
 Keizerin Koningin , in handen van den
 Graave van COBENTZEL hadt afgelegd ;
 dat , eindelyk de Vriendschap dier beide
 Mogenheden eene zekere waarborg was ,
 om de volmaakste Verstandhouding met
 het Gemeenebest te doen volduuren , en
 om te beletten , dat deeze gemaakte schik-
 king aan dezelve geen het minste nadeel
 mogt toebrengen , of de minste ongerust-
 heid veroorzaaken. De *Fransche* Bezet-
 tingen aldaar zouden niet alleen bevel heb-
 ben , om den Koophandel en Scheepvaard
 des Gemeenebests te begunstigen , maar
 zo wel als al de magt des Konings ge-
 fchikt worden , tot verdediginge der *Ver-
 eenigde Gewesten* , indien de Vyanden der
 gemeene ruste , uit haat , opgevat over de
 Verbintenis die Hunne Hoog Mogenden
 met den Koning van *Frankryk* hadden
 aangegaan , om eene stipte Onzydigheid
 te bewaaren , het wilden toe leggen op
 de Vryheid of op de Rust der Repu-
 blik. (*)

De Zec- Overeenkomstig met die Verklaring was
 roovery- 'er , toen de *Engelsche* Afgezant YORKE ,
 en der met bovengemelde Aanspraak zich by hun-
 Engel- schen
 gaan den
 ouden
 gang.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 1071. De Verkla-
 ring der Afgezanten van de Hoven van *Wenen* en *Ver-
 sailles* , was gedaan op den 13 van Hooimaand. *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 40.

ne Hoog Mogenden vervoegde, niets ge- LXXXIII
 beurd, 't welk eenige onrust of kommer BOEK.
 baarde, wegens dit invoeren der *Fransche* —
 Krygsbenden: maar hadt men allen grond 1757.
 om ten hoogsten te onvrede te zyn, we-
 gens het zo zeer op de goede Trouw en
 Verbinténissen stoffende *Engelsche* Hof;
 daar de belemmeringen van onze Scheep-
 vaard en Handel, hoe zeer door Tractaa-
 ten gewettigd, op den ouden, of een slim-
 mer, voet voortgingen. Het liet zich aan-
 zien, of de gedaane klagten, en de ver-
 leende Convoyen, iets ter weeringe der
 Zeegeweldenaryen betekenden, daar ze in
 den Winter en het Voorjaar, min veelvuldig
 gepleegd werden, dan den voorleden Zo-
 mer; doch wanneer de Zeevaard op het
 drukste was, behelsden de Nieuwspapie-
 ren lyten van mishandelingen en roovery-
 en, die in gewelddaadigheid de voorgaan-
 de overtroffen, schoon de Schippers zich,
 volgens het vernieuwd bevel der Admira-
 liteiten, van behoorelyke Zeebrieven voor-
 zien, en het regt der Bescherminge daar
 door verkreegen hadden: ja ging de moed-
 wil der Zeeschuimeren zo verre, dat zy
 eenen Schipper te *Rotterdam* t' huis hoo-
 rende, onder andere Papieren, ook van
 zyn *Turksche* Pas beroofden; welke euvel-
 moed hem in de ongelegenheid bragt, van
 door een *Tetuanische* Kaper bemagtigd en
 opgebragt te worden. Men mogt, om dit
 wangedrag te vergoelyken, deeze en der-
 gelyke schreeuwende mishandelingen toe-
 schryven aan Rooffchepen, die geen be-
 XXII. DEEL. X hoo-

LXXXIII
BOEK.

1757.

hoorelyke borgen, in gevalle van wanbedryf, kunnende stellen, ook geene Commissie konden krygen, en als Vrybuiters op roof uitvoeren, hun naam verborgen, en aflieten geweld te pleegen, als een Konings Oorlogfchip of Commissievaarder hun overviel, gewettigde Kaapers maakten 'er zich niet min aan fchuldig, en billykten de klagten thans by herhalinge uitfrott.

Verbeurd
verklaaringe der
Schepen.

Wy kunnen, zonder verveelend te worden, door de gelykfoortigheid der gevallen, alle die Zeerooveryen niet boeken; doch moeten met eenige onderscheiding gewaagen van twee *Friefche* Schepen, aangestast door twee Kaapers van *Kork* in *Ierland*: één deezer overweldigde ze beide, en bragt ze in gemelde Haven op. De Schippers en Eigenaars ftelden de noodige Verklaaringen en Getuigenifen in handen van hunne Hoog Mogenden, met een Verzoekfchrift tot het bewerken van een kost en fchadeloos ontfslag deezer Schepen, om 't welk te onderfteunen, zy zich ook by de Gouvernante vervoegden. Ter Vergaderinge van Hunne Hoog Mogenden vondt, het zelve een gunftig onthaal, en beflooten zy 't zelve te zenden aan den Heer HOP, en 'er een Affchrift van te geeven aan den Heer YORKE. Niet tegenftaande allen gemaakten fpoed, om de Brieven van Voorfchryvinge na *Engeland* af te zenden, ten einde zy daar mogten weezen, eer de uitfpraak van het Hof ter Admiraliteit gefchiedde, kwamen zy eerst

in handen der belanghebbenden, toen de LXXXIII
 Vonnissen van Verbeurtverklaaring reeds BOEK
 geveld waren; en de Lading van het eene ———
 Schip, zonder dat de Schipper eenige de min- 1757
 ste Vragt, Onkosten of Legdagen zou ont-
 vangen, aan den Kaaper was toegewe-
 zen, en het andere, nevens de Laa-
 ding, geheel aan de Kaapers verbeurd ver-
 klaard. De Gevolmagtigde deezer Schip-
 peren, te *Kork*, deedt terstond Appel aan-
 tekenen aan 's Konings Raad te *Londen*,
 by eenen Brieve aan den Heer HOP kennis
 geevende, van het geval en toedragt dee-
 zer zaake, waar in men, noch op de egt-
 ste Zeebrieven, noch op de Tractaaten
 gelet hadt, hy hoopte dat dezelve in *En-
 geland*, op eene andere wyze dan in *Ier-
 land* zou behandeld worden; te meer de-
 wyl 'er gezegd werd, 't geen hy op goe-
 den grond geloofde waarheid te weezen,
 dat één van de Gelastigden ter Admirali-
 teit van *Kork*, die de Ondervraagingen
 der Schipperen bygewoond, en de Ver-
 klaaringen aan 't Hof ter Admiraliteit te
Dublin mede getekend hadt, een voor-
 naam Medereeder in deeze Kaapers was;
 het byzonder belang van deezen Man,
 vreesde hy, hadt, zo te *Kork* als te *Du-
 blin*, de meeste schade aan de zaak der
 Schipperen toegebracht.

Andermaal gingen de Belanghebbenden
 de Algemeene Staaten met een Verzoek-
 schrift aan, zich wegens de gestreeke Von-
 nissen beklagende, met bede, dat zy hun-
 ne regtvaardige zaak zich op de best mo-

LXXXIII gelyke wyze geliefden aan te trekken. Zy
 BOEK. vaardigden Brieven van Voorfchryvinge
 — aan den Heere HOP af. Het gedaane Appel
 1757. was te *Dublin*, wegens 't eene Schip,
 wel aangenomen; doch ten aanziene van
 het andere geweigerd: dewyl men door
 het te ruggeeven van 't zelve, oordeelde
 aan de Uitspraak de kragt van een Slot-
 vonnis gegeeven te hebben; althans het
 zou niet kunnen gefchieden, zonder borg-
 ftelling van eenige honderden Ponden Ster-
 ling, als men het Geding te *Londen* ver-
 loor; doch berigte de Gevolmagtigde
 der *Friefche* Schipperen te *Kork*, dat het
 onderzoek van de Uitspraak in *Ierland* ge-
 daan, zonder Appel, zou kunnen gefchie-
 den, indien de Staatsdienaar van Hunne
 Hoog Mogenden te *Londen* zulks eifchte.
 Deeze werd hier toe, door de Reedery,
 op 't hartlykst verzogt.

Vertoo-
 gen en
 Klagten
 deswe-
 gen ten
Engel-
fchen
 Hove ge-
 daan.

Een ganfche reeks van Schepen, bevondt
 zich in dezelfde of foortgelyke omftandig-
 heden, als de twee gemelde, die ten ftaal
 der behandelinge kunnen dienen. De Staaten
 van *Holland*, verfcheide overleggingen
 gehouden hebbende, over het berooven,
 mishandelen, opbrengen, en prysverklaa-
 ren der fchepen van de Ingezetenen dee-
 zer Landen, werden in Slachtmaand te
 raade de zaak ter Algemeene Staatsverga-
 deringe daar heen te wenden, dat de Heer
 HOP last kreeg, om deswegen ten Hove
 van *Groot-Brittanje*, de nadruklykfte
 Vertoogen en Klagten te doen, en de on-
 regtmaatigheid dier handelingen, op 't
 klem-

klemmendst, voor te draagen. Ten grond- LXXXIII
 slage hier van diende, een Verflag van BOEK.
 eenige der voornaamste Klagten aan Hun-
 ne Hoog Mogenden, zedert Oogstmaand 1757.
 des voorleden Jaars, gedaan over het op-
 brengen der *Hollandsche* Schepen, door
 de Oorlogschepen van zyne *Groot-Brit-*
tannische Majesteit, en de *Engelsche* Kaa-
 peren en Commissievaarderen, als mede
 de Geweldenaaryen en Beroovingen door
 deezen, zo in *Europa*, als in *America*,
 gepleegd, srydig met de Tractaaten, rus-
 sischen dien Koning en deezen Staat. Men
 mag dit verflag een zwart Register van
 Volksregtschennisfen en Bondverbreekin-
 gen noemen: 't gaf den Staaten het hoogste
 regt tot een allerernstigst Besluit, om die
 klagten onder 't oog van zyn *Groot-Brit-*
tannische Majesteit te brengen, en den bui-
 ten gewoonen Afgezant te *Londen*, een
 Last te geeven, welks voornaamste inhoud
 hier op neder kwam.

In de eerste plaats moest hy, uit naam
 van Hunne Hoog Mogenden, zich beklaa-
 gen, over het opbrengen en aanhouden
 van Schepen met Scheepsmateriaalen be-
 laaden; met vertooning van de duidelyke
 Letter der Tractaaten, volgens welke de
Scheepsmateriaalen, voor *vrye Goederen*
 verklaard waren; en, zonder de minste
 dubbelzinnigheid, bedongen was, *dat al-*
les, wat gelaaden zou zyn in Schepen, aan
Ingezetenen van den Staat toebehoorende,
vry en vrank zoude gehouden worden, of
schoon de geheele Laading, of een gedeelte

LXXXIII van dezelve Laading, den Vyanden van
 ROEK. zyne Koninglyke Majesteit in vollen eigen-
 ——— dom beboorde. Dat Hunne Hoog Mogen-
 1757. den, van tyd tot tyd, hadden blootgelegd

de onverdraagelyke geweldenaaryen aan de Schepen van deezen Staat gepleegd; doch daar op geen ander antwoord gekreegen, dan het zeer algemeene en onvolgende, dat men *Armateurs niet wilde protegeeren; also men wel wist, dat dezelve veel Insolentien en Vexatien pleegden.* Met zulk eene betuiging, vondt men zich geenzins geholpen, het behelsde niets, dan eenige zeer algemeene aanmerkingen, en redeneeringen, of geheel vreemd van het onderwerp der gedaane Klagten, of die toegepast zynde, te veel zouden bewyzen. Op het betoog, dat het neemen der Schepen, het losien, en aanhouden der Laadingen niet overeengebragt kon worden, met de Tractaaten, hadt men niets ter wereld aangemerkt.

Wel scheen men in aanmerking genomen te hebben, dat de Neemers dier Schepen, in 't verkeerde begrip gestaan hadden,
 „ dat Hunne Hoog Mogenden niet zouden
 „ hebben voldaan, aan derzelve Verbind-
 „ tenissen, volgens de Tractaaten, en dat
 „ daarenboven de Staat en deszelfs Inge-
 „ zetenen, zich niet door het aanhouden
 „ der Scheepsmaterialen beledigd zouden
 „ kunnen oordeelen; vermids zyne Ko-
 „ ninglyke Majesteit, uit eene zonderlin-
 „ ge goedheid, de Betaaling dier Materi-
 „ aalen hadt doen aanbieden.” Dan de
 Ko

Koning zelve hadt dit misbegrip afgekeurd LXXXII en verklaard, dat het Tractaat van den BOEK. Jaare MDCLXXIV nog bestondt en 'er aan be- hoorde voldaan te worden. ————— 1757.

Dat Hunne Hoog Mogenden niet anders vroegen, dan de Onderhouding van dit Tractaat, dat zy niemand, daar mede strydig handelende, eenige bescherming zouden verleenen; doch niet konden berusten in de Overneeming der Scheepsmateriaalen: dewyl Koopmanschappen, by Tractaaten, voor *vrye Goederen* verklaard, in zekere omstandigheden geene *Onvrye* konden worden. *Convenientie* was wel het Rigtsnoer, volgens 't welk men Volksverbintenissen maakte; maar deeze tot een Uitlegregel der Verbintenissen te neemen, vernietigde het oogmerk der Tractaaten van Handel zelve, alleen strekkende om de wederzydsche belangen te bepaalen, en aan de Onderdaanen of Ingezetenen een regel te geeven, naar welken zy zich met gerustheid in hun Vaard en Handel konden gedraagen. — Zy eischten dat den Ingezetenen regt mogt gedaan worden, volgens de Letter des erkenden Tractaats, 't welk geenzins, door het Secret Artykel eens vroegeren van dat zelfde Jaar, gelyk Lord HOLDERNESSE hadt zoeken te beweeren, in zulker voege moesten verklaard worden, „ dat men de *Scheepsmateriaalen*, met goed regt, voor *Onvrye Goederen* kon houden:” de strydigheid tuschen dat Artykel met het Vierde van 't

LXXXIII bewuste Tractaat, liep volstrekt in 't on-
BOEK. bestaanbare.

1757. Over het onderscheid tusschen het oog-
merk, om een zeker gedeelte, van een
Kust of eene Vloot, binnen eene Haven
te blokkeeren, en een Kust of Haven met
de daad geblokkeerd te houden; als mede
over den hun zeer bedenkelyk voorko-
menden Regel, „dat het van de Omstan-
„digheden der oorlogende Mogenheden zou
„afhangen, wanneer men eene Plaats ge-
„blokkeerd zou agten,” zouden zy zich
niet uitlaaten: dewyl zulks niets gemeens
hadt met de gedaane Klagten en Vertoo-
gen, geenzins daar op gegrond, dat 'er
Schepen der Ingezetenen van deezen
Staat genomen waren, onder voorwend-
zel, van bestemd geweest te zyn, na eene
geblokkeerde Plaats of Haven; doch al-
leen daar over liepen, dat men *Holland-*
sche Schepen „met Scheepsmateriaalen en
„andere by de Letter der Tractaaten vry
„verklaarde Goederen, hadt doen op-
„brengen en aanhouden.”

Dat Hunne Hoog Mogenden geene zwaar-
righeid maakten, in gereedlyk toe te stem-
men, dat alle Verbintenissen, schoon op
verschillende tyden gemaakt, de Aangaan-
ders van dezelve te wederzyden even
zeer verpligten; doch konden zy de re-
den niet bedenken, „waarom de Repu-
„blik, in deeze tydsomstandigheden,
„minder het Uitvoeren des Tractaats van
„MDCLXXIV van zyne Koninglyke Maje-
„steit zou hebben behooren te vraagen,
„ dan

„ dan in andere tyden : immers vergde LXXXIII
 „ men niets meerder, dan waar toe men, BOEK.
 „ volgens de klare Letter der Verbinte-
 „ nissen gerechtigd was.” — De in- 1757.
 geleverde Klagten konden, derhalven, geen
Misverstand genoemd worden, en betrof-
 fen daadlyke Overtreedingen der Verbonden,
 waar over men zich met goed regt
 mogt beklagen, en met gegronde redenen
 voldoening verzoeken, gelyk zy nog
 bleeven doen.

Thans moesten zy 'er nog byvoegen, dat
 het niet gebleeven was, by het opbrengen
 der Schepen, met Scheepsmateriaalen ge-
 laaden; maar dat men genoegzaam alles
 opbragt en aanhieldt, 't geen uit eenige
Fransche Haven kwam of ging; dat zulks
 zich uitstrekke tot *Hollandsche* Schepen naar
Spaansche, of andere onzydige Havens
 bettemd, die, onder allerlei voorwendze-
 len, dit lot ondergingen; dat zy, zo in *Eu-
 ropa* als in *Amerika*, geen Schip ongemoeid
 lieten, op de ongehoordste wyze, alle *Hol-
 landsche* Schepen, hun ontmoetende, plun-
 derden, de Laadingen beroofden, het
 Scheepsvolk mishandelden. Tegen al het
 welk geene herhaalde klagten hadden mo-
 gen baaten.

Een nevensgaand Geschrift, stelde dit
 alles in klaren dag. — Dat Hunne Hoog
 Mogenden, inmiddels, gaarne erkenden, hoe
 nu en dan eenige van de opgebragte Sche-
 pen, door het Gerechtshof van de Admira-
 liteit werden ontslaagen; doch dat men al-
 toos schein een reden te kunnen vinden,

LXXXIII om de Kaapers van de kosten te bevry-
 BOEK. den; en men nimmer hoorde, dat 'er eenig-
 zins agt geslaagen werd, op de geweld-
 daadige handelwyzen der Kaaperen, die

1757.

doorgaans, op eigen gezag, tegen de uit-
 druklyke Letter der Tractaaten, de Lui-
 ken openbraaken, de Koopmansgoederen
 weg roofden, eer zy de Schepen opbrag-
 ten, of in Regtsgedingen betrokken. —

De gestreeke Vonnissen van het Admirali-
 teits Hof, de Schippers tot de kosten van
 't Geding veroordeelende, moedigde zulks
 de Kaapers aan om alles, wat hun voor-
 kwam, op te brengen. En was het op
 zich zelve zeer onbillyk, dat de Schip-
 pers der opgebragte Schepen, ingevalle
 'er geene duidlyk spreekende blyken wa-
 ren van vermoeden, dat zy Contrabande
 Goederen gelaaden, of zich met den Vlag
 van den Staat gemaskerd hadden, eenige
 kosten van de Regtsgedingen moesten draa-
 gen: dewyl de Deelhebbers in die Sche-
 pen reeds, door het vertragen der Reize,
 het bederf der Goederen, en de meerdere
 kosten van het Scheepsvolk, zeer groote
 schade leden, en dikwyls door het Ont-
 slag der opgebragte Goederen. in erger
 staat geraakten, dan wanneer men dezelve
 zou hebben kunnen verbeurd verklaren:
 vermids de kosten der Regtsgedingen me-
 nigwerf hooger liepen, dan de geheele waar-
 de der opgebragte Goederen zou bedraagen.

In 't kort, dat men schier zodanig han-
 delde, als of 'er geene Verbintenissen tus-
 schen zyne Koninglyke Majesteit en dee-
 zen

zen Staat bestonden, en men regt hadt om LXXXIII den Ingezetenen van den Staat allen Handel en Vaard op en uit de *Fransche* Havenen te beletten. Dat Hunne Hoog Mogenden, die behandelingen niet konden aanmerken, als overeenkomende met het oogmerk des Konings, die zo dikwyls zyne goede geneigdheid voor den Staat betuigd, en nog in dit Jaar, by monde van den Heer YORKE, , verzekerd hadt, dat „ hy altoos bereidwillig zou gevonden „ worden, om de Republiek te bewaaren „ by haare Vryheid, Godsdiensr, en Koop- „ handel.” Zy hielden aan, om daadlyke bewyzen hier van, en voldoening op de gedaane klagten; op het kost en schadeloos Ontslag, van alle Schepen, op eene onwettige wyze tegen de Tractaaten aangehouden; op het verleenen van eene volkomene gerustheid, voor den Vaard en Handel hunner Ingezetenen, en het handhaaven derzelven by 't genot der Tractaaten. Betuigende laatstlyk dat zy zulke kragtdaadige voorzieningen zouden beraamen, als, in 't vervolg, de *Hollandische* Schepen konden beveiligen tegen de Gewelddaadigheden der Kaaperen, en derzelver duldelooze Plaageryen. (*)

Hoe veel men ook van zulk een ernstigen Voordragt mogt hoopen, hadt de vrees, dat 'er niets van zou komen, op de

Derzel-
vervragt-
loosheid.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 357. 421. 494. 628. 648. 674. 764. 887. 995. 1009.

LXXXIII de vrugtloosheid der voorheen gestorte
 BOEK. klagten gegrond, de overhand, en ons
 ———— Geschiedblad zal, in een volgend Jaar,
 1757. ontvouwen, dat dezelve geen baat toe-
 bragt aan de onderdrukte Zeevaardye;
 die, ondanks 'er eenige Schepen in dienst
 gesteld en de Convoyen bepaald waren,
 de noodige bescherming derfde.

Fransche Niet geheel vry van mishandelingen der
Kaapery *Fransche* Kaaperen bleeven onze Sche-
 en. pen; doch deeze waren zeer zeldzaam,
 en liepen niet tot het dulzinnig uiterste van
 de *Engelsche* Rooveryen: meermaalen had-
 den onze Schippers aile reden, om de
 heuschheid der *Franschen*, in gevalle van
 ontmoetinge, te roemen.

Vrede
 met de
*Algery-
 nen* ge-
 flooten.

Terwyl de Staat zo veel leeds moest
 verduuren, en zo veel nadeels lyden in
 hunne Koophandel, door de schandelyke
 en steeds aanhoudende Zeerooveryen der
 Engelsche Kapers, hadt de Oorlog met de
Algerynen, zeer weinig ramps aan de Zee-
 vaard berokkend. Oorlogen te Land, ga-
 ven hun, van den beginne, tot het laatst
 verstrecken Najaar, de handen vol werks;
 en schoon men vreesde, dat zy, met het
 Voorjaar, hunne Zeeschuimeryen, gewel-
 diger zouden doorzetten: dewyl zy, naar
 ingekomene Berigten, zich op de hoog-
 te van *Barcelona* lieten zien, verminder-
 de die vrees zeer op de tyding, dat de
 Heer LEVETT, Consul hunner Hoog Mo-
 genden te *Tunis*, door de *Algerynen*, by
 het vervoeren dier Stad gevangen geno-
 men, en in harde Slaaverny gehouden,
 met

met den aanvang van Hooimaand, te *Algiers* in vryheid gesteld zynde, kennis van den Dei kreeg, hoe deeze tot den Vrede neigde. — De Staaten zonden daar op den gewezen Consul te *Algiers*, den Heer PARAVICINI, derwaards, om, wegens den voorgeslaagen Vrede, in onderhandeling te treden: en bragt de Schout by Nagt JOOST SELS denzelven, in Slachmaand, tot stand. (*)

De Regeering van *Tripoli* hadt den Staat, met het begin deezes Jaars, verzekering van Vriendschap gedaan, door het zenden eens Afgezants, HASDN-ALI-EFFENDI, een Lid van den Divan, die, in den Jaare MDCCXLIX, nogmaals het Gezantschap hier te Lande bekleed hadt. Van *Leyden* staatlyk afgehaald, en na den *Haage* gebragt, geschiedde daar zyne openbaare Gehoorverleening, met alle eerbewyzingen, by die gelegenheden gebruikelyk. De Geschenken, die de Basfa en de Regeering van *Tripoli* voor hunne Hoog Mogenden geschikt hadden, werden vervolgens overgeleverd, zy bestonden in een kostbaar Paarden-montuur, een fraay Hoofdstel van rood Fluweel, met Goud omzoomd, een dergelyke Zadel, Holsterkap en Buikriem, en een pragtig rood Fluweelen ahangend Kleed, ryklyk met Goud geborduurd, met Zilver en Paarlen

Een Gezant van *Tripoli* komt met Geschenken in den *Haag*.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 769. voor 't Jaar 1758. bl. 353.

LXXXIII bestikt en voorzien met Gouden Franjes;
 BOEK. Om deeze Geschenken voegelyk en met
 ———— luister ter hand te stellen, hadt de Afge-
 1757. zant een Paard verzogt, 't welk door vier
 Staaten Booden, vergezeld van de Be-
 dienden des Afgezants, en een Sergeant
 met twaalf man; van de Garde naar 't Bin-
 nenhof geleid werd. Hier eenigen tyd,
 om door ieder bezigtigd te worden, ge-
 staan hebbende, ontzadelden de Bedien-
 den des Gezants het schitterend uitgedoschte Ros, en stelden de Geschenken,
 uit naam van hunnen Meester, aan hunne
 Hoog Mogenden ter hand, die ze den Jon-
 gen Prins Erfstadhouder vereerden.

WILLEM Wanneer deeze Vorst den Wapen-
 DE V. schouw der *Haagsche* Schutterye byge-
 woont de woond, en zyne Vrouw Moeder, als in
 Schut- voorige Jaaren, dezelve met haare tegen-
 tersmaa- woordigheid vereerd, als mede aan elke
 tyd in woordigheid vereerd, als mede aan elke
 aen *Haag* Compagnie een Oxhoofd wyn geschonken
 by. hadt, liet de Jonge Prins zich onverwagt
 aandienen, om den Schuttersmaaltyd te
 zien, en verscheen, toen het Nageregt
 opgezet was. Te deezer gelegenheid ont-
 ving de *Haagsche* Schutterye zyn Portrait,
 en dat zyner Zuster, beide in vergulde
 Lysten, ten geschenke, die met dankbaar-
 heid, aangenomen, vervolgens op de
 Schuttersdoele in de Krygsraadskamer ge-
 plaatst werden. Eene staatlyke dankzeg-
 ging voor dit Geschenk, deden vervol-
 gens de Officiers der Schutterye; beant-
 woord door haare Koninglyke Hoogheid,
 met betuiging van gaarne het haare te wil-
 len

len toebrengen, tot alles, wat ten welzyn LXXXIII
 en genoegē der Officiēren en verdere BOEK.
 Schutterye zou kunnen strekken. — Opeene —
 reize des Stadhouderlyken Gezins, naar 1757.
 het Lusthuis *Zoestdyk* over 't *Prinseland*,
Bergen op den Zoom, en *Breda*, ontving de-
 zelve, by het doortrekken, alle mogelyke
 Eerbewyzingen; en ontbraken dezelve
 niet, toen deeze om de *Rotterdamsche*
Kermis te bezigtigen, *Schiedam* in 't voor-
 bygaan bezogt. De gelykaartigheid dee-
 zer gebeurtenissen vordert, dat wy 'er
 slechts ter loops van spreken.

Breeder moeten wy handelen over een Geschil
 voorval, de Regeeringsbestelling betref- over 't
 fende, 't welk veel gerugts maakte, waar aanstellen
 in zommige Leden van *Holland* betoon- van Bur-
 den, voor hunne Regten te durven spree- gemeeste-
 ken, en dezelve tegen een invloed, waar ren te
 voor anderen gereedlyk bukten, te verdee- Haar-
 digen. — De Regeering van *Haarlem* lem.
 hadt, uit de Leden der Vroedschap,
 overeenkomstig met de Oétroien (*), eene
 Benoeming gedaan van acht Persoonen,
 op welken de meeste stemmen gevallen
 waren, om, volgens gebruik, deeze Naam-
 lyst aan haare Koninglyke Hoogheid te
 zenden, die zich toen op 't Lusthuis
Zoestdyk onthieldt, ten einde zy uit de-
 zelve eene Verkiezing van vier Burge-
 meesteren mogt doen. Drie Leden oor-
 deelden, dat die Benoeming, wegens daar
 in

(*) *Handv. van Haarlem*, bl. 505.

LXXXIII in begaane *Informaliteiten*, haare Hoog-
 BOEK. heid niet als wettig kon worden aangeboden, en verzogten dat deeze hunne tegen-
 1757. verklaaring dezelveen mogt vergezellen: eenigen oordeelden dat dit moest toegestaan; doch verre de meesten, dat het moest geweigerd, en de Benoeming, op de gewoone wyze, aan de Gouvernante gezonden worden. Gelyk geschiedde. Doch de misnoegde Leden vaardigden, ten zelfden dage, een berigt aan haare Koninglyke Hoogheid af, inhoudende dat de gezondene Benoeming niet wettig was: dewyl 'er Persoonen waren afgebleeven, die, naar de orde der Regeeringe, benoembaar, en dus in hun eer en goeden naam te kort gedaan waren, met krenking van de Stadsvoorregten; dat zulks voortsproot uit een verdrag, door de Meerderheid der Vroedschappen onderling aangegaan. (*)

Gelastigden, tot het onderzoek deezer zaake, door de Gouvernante benoemd.

De Gouvernante gaf hier van kennis, met eenen Brief aan de Regeering van *Haarlem*, tevens vermeldende, dat zy eenige Heeren zou benoemen, om, wegens dit stuk, nader onderzoek te doen. De mee-

(*) In het vervolg ontdekten de Meerderheid, met de uiterste verbaazing, dat Elf Leden der Vroedschappen, hadden kunnen goedvinden, afzonderlyk, heimlyk, en buiten de Vroedschap, eene Benoeming te sineeden, en dezelve, op eigen gezag, aan haare Koninglyke Hoogheid, toe te zenden. Zie dit omstandig in de *Justificatie van de Meerderheid der Vroedschap van Haarlem. Nederl. Jaarb. 1759. bl. 498.*

meeste Leden verklaarden, dat zy de in-LXXXIII geleverde Benoeming voor alzins wettig BOEK hielden, en beslooten Gelastigden te zenden; om des haare Hoogheid kennis te 1757: geeven, met ontvowing van de redenen, waar op hun bedryf steunde, met verzoek dat zy van de benoeming der Heeren tot nader onderzoek wilde afzien, en om eene spoedige verkiezing uit het voorgestelde Achtal. De misnoegden bleeven niet in gebreke, om de onwettigheid der Benoeming verder aan te dringen. Aan de Afgvaardigden betuigde de Gouvernante blyde te zyn, te verneemen, dat 'er niets onwettigs in de Benoeming was; doch dat zy, wegens het zenden der Heeren tot nader onderzoek, zich nog niet bepaald kon verklaaren. — Zy besloot dit voortgang te doen hebben, en benoemde daar toe, uit de Ridderfchap, FREDERIK HENDRIK, *Baron van Wasenaar* en Mr. HENDRIK VAN DER DUSSEN, Oud Schepen en Raad van *Delft*, die beide de Partyen hoorden.

Toen deeze Heeren in de Vroedschap De Meerd-
verflag gedaan hadden, van hun wedervaa- derheid
ren by haare Hoogheid, die weigerig bleef der Re-
de verzogte Verkiezing te doen, werd de geering
grootte Meerderheid ter raade de zaak te besluit
brengen in den schoot van den Souverain; dezelve
de Staaten van dit Gewest, als aan welken voor de
de uitlegging der Privilegien, met welken Staaten
men wilde dat de Benoeming streedt, al- van Hol-
leen toekwam; en verzogten, by eenen land te
Brieve, Gecommitteerde Raaden eene Bui- brengen.
tengewoone Staatsvergadering te beschry-
XXII. DEEL; Y ver.

LXXXIII ven. Dit werd afgeslaagen, om de naby-
 BOEK. heid der gewoone Vergaderinge, en het
 1757. afweezen van drie Heeren, en van haare
 Koninglyke Hoogheid, als mede, dewyl
 het hun voorkwam, dat de zaak niet van
 dien dringenden nood was, om 'er zo veel
 gerugts van te maaken als de Beschryving
 eener Buitengewoone Vergadering nood-
 wendig zou veroorzaaken. Geen nader
 aanhouden hadt mogen baaten. Gecom-
 mitteerde Raaden begeerden hier in niet te
 bewilligen, zonder alvorens het gevoelen
 van haare Koninglyke Hoogheid in te nee-
 men, die zy des zouden schryven. Dit
 mondeling berigt der Gelastigden uit de
 Vroedschap, wegens het weigeren eener
 Buitenwoone Vergaderinge, werd vervol-
 gens bekrachtigd door een Brief van Ge-
 committeerde Raaden.

De Meer- De Heeren door de Gouvernante benoemd,
 derheid zetten hunne handelingen voort; doch zon-
 doet een der vrugt, haare Koninglyke Hoogheid kon
 voorstel niet besluiten, uit het overgeleeverd Acht-
 terStaats- tal, eene Verkiezing, tot genoeg van de
 vergade- ringe, Meerderheid der Vroedschap, te doen.
 ringe, De dag der gewoone Vergadering, welken
 wegens zy hadden moeten afgagten, brak aan, en
 het niet leverden de Afgevaardigden van *Haarlem*
 beschry- ven eener op denzelfven een klemmend voorstel in,
 buitenge- woone wegens de weigering van Gecommitteerde
 Vergade- Raaden, om de Vergadering der Staaten
 ringe. buitengewoon te beschryven. 't Zelve in
 handen van Gecommitteerde Raaden ge-
 steld zynde, gaven zy daar op een breed-
 voerig Bericht, strekkende om hun ge-
 hou-

houden gedrag te wettigen, grootendeels LXXXIII
 gegrond op hunne bezorgdheid, om, vol- BOEK.
 gens hun last, een goede Correspondentie —
 te houden met den Erfstadhouder, of met 1757.
 den geenen, die deszelfs plaats zou bekleeden; 't welk zy niet hadden kunnen naalaaten in een geval, waar in haare Koninglyke Hoogheid zo zeer betrokken was.

Een tweede Voorstel, door de Gelastigden van *Haarlem*, ten dien dage, ter tafel gebragt, diende tot opheffing der Zwaarigheden, waar door de Verkiezing uit de overgeleeverde Benoeming tot Burgemeesteren vertraagd werd, met verzoek dat dezelve wettig mogt verklaard worden. *Dordrecht* eischte een Affchrift, en verftonden hunne Ed. Groot Mogenden, dat 'er een van gezonden zou werden aan de Gouvernante, om 'er haare aanmerkingen op te mogen verneemen: deeze werden eerlang ingediend, en luidden op deezen toon. „ Zy stondt ten uitersten verbaasd, „ als zy voor 't eerst kennis kreeg, van „ het voorneemen der Heeren van *Haar-* „ *lem*, om, te deezer zaake, een Voor- „ stel ter Vergaderinge van Hunne Groot „ Mogenden te doen; niet weetende, dat „ zy in deezen iets gedaan hadt, dan waar „ toe zy, volgens de magt aan Haar op- „ gedraagen, niet alleen bevoegd, maar „ zelfs verpligt was. — Haare ver- „ baasdheid was niet weinig toegenomen, „ als zy, by het leezen van dit Voorstel, „ bevondt, de kunstige schikking van het „ Verzoek, daar by gedaan, om, onder

En heft,
 in een
 tweede;
 de inge-
 bragte
 zwaarig-
 heden op.
 Ant-
 woord
 der Gou-
 vernante.

LXXXIII „ een voordraagen, dat de Verklaaring en
 BOEK. „ Opheldering van de Stads Privilegien
 ——— „ en Oëtroien alleen aan den Souverain
 1757. „ kon gevraagd worden, haar te willen
 „ ontzetten van een Regt; dat, van de
 „ Grondlegginge der Republiek, door de
 „ Stadhouderen in den tyd gebruikt was,
 „ en, daar het te pasfe kwam, hadt moe-
 „ ten gebruikt worden. — Zy kon niet
 „ begrypen, waar door zy zulks aan die
 „ Heeren verdiend hadt, en nog veel min-
 „ der eene onderneeming van dien aart
 „ overeenbrengen met derzelve veelvul-
 „ dige betuigingen en verzekeringen, van
 „ haar te willen handhaaven by Haare
 „ Regten en Voorregten, waar toe zy ook
 „ by Eede verbonden waren. — Zy
 „ rekende zich en Haaren minderjaarigen
 „ Zoon verongelykt, door het inslaan van
 „ deezen weg.” Dit poogde zy te toonen
 door een voordragt van 't geen zy in dit
 geval gedaan hadt, en verder te bedui-
 den; dat in deezen het Gefchil niet was,
 gelyk die van *Haarlem* beweerden, tus-
 fchen de Meerderheid en Minderheid van
 de Vroedfchappen dier Stad; doch tus-
 fchen de Meerderheid en Haar: willende
 deeze haar ontzetten van een Regt, zon-
 der 't welk een ander Regt, 't geen zy
 Haar niet konden betwisten, niet kon uit-
 geoeffend worden. Haar kwam het Regt
 van Verkiezing toe uit de Benoemde Per-
 foonen; doch kon ze met geene gemoed-
 lyke gerustheid voor zichzelve doen, als
 zy niet wist of die Benoemingen overeen-
 kom-

komstig waren, met der Steden Voor- LXXXIII
 regten, en hier over was men het niet BOEK.
 ééns. — Het verklaaren en ophelderen
 van eenig Privilegie of Octroi kwam 1757.
 hier niet te pasfe: en zou, in zulk een ge-
 val, het Haar, als in deezen vertegenwoor-
 digende den Prins van den Lande, niet
 minder toekomen, dan het haaren Voor-
 zaaten toegekomen hadt.

Haar besluit was „ om een Regt, door
 „ haar ontvangen, te bewaaren, en, ten
 „ zynen tyde, aan haaren lieven Zoon
 „ over te leveren. Kon het den Heeren
 „ van *Haarlem* dan behaagen Hem dat
 „ Regt te betwisten, oordeelden zy dat
 „ het welvaaren van hunne Stad en van
 „ den Staat daar door zou bevorderd wor-
 „ den, zo men Hem dat Regt ontnam,
 „ zy mogten doen wat hun oorbaar dagt.
 „ Maar zy, als Moeder en Voogdesse,
 „ zou gelooven veel te kort te doen, aan
 „ het Vertrouwen, 't welk hunne Ed.
 „ Groot Mogenden in haar hadden gelie-
 „ ven te stellen, indien zy niet, met een
 „ dubbelen yver, bleef handhaaven een
 „ Regt, 't welk zy alleen in bewaaring
 „ hieldt, en waar van het in haar vermo-
 „ gen niet was het geringste deel afte-
 „ staan. — En behoefde zy geen de
 „ minste vreeze te hebben, dat haar Prin-
 „ selyke Weeze, in een tyd dat hy weer-
 „ loos was, door toedoen van hun Ed.
 „ Groot Mogenden, zelfs de kleinste ver-
 „ mindering hadt te wagten.”

Verder gaf de Gouvernante te kennen,
 dat,

LXXXIII dat, by de Tegenverklaaring van den Bur-
 BOEK. gemeester WITTE, de Oud Schepenen en
 Raaden VAN ZAANEN en VAN ECHTEN,
 1757. zich nog acht andere Leden vervoegd had-
 den, die de Benoeming, op dezelfde gron-
 den, niet voor wettig hielden. — En
 hadden de Heeren van *Haarlem* gesproo-
 ken van „Gevolgen uit het verwyl der
 „Verkiezingen te dugten, welke zo voor
 „de Stad in 't byzonder, als ten aanzien
 „van den Lande in 't algemeen, zeer
 „zorglyk waren”, Haare Koninglyke
 Hoogheid betuigde die niet te kunnen vin-
 den in Haar Gedrag; maar wel in dat der
 Meerderheid van de *Haarlemsche* Vroed-
 schap, voor welker verantwoordig zy de-
 zelve overliet.

Eindelyk sprak zy van het Regt, 't geen
 Haar, by 't Voorstel der Heeren van *Haar-
 lem*, bedektelyk, en onder een andere ge-
 daante; doch niet minder rechtstreeks be-
 twist werd: het Regt van Verkiezing, uit
 Benoemingen overeenkomstig met der Ste-
 den Privilegien gemaakt, om van welke
 laatste byzonderheid verzekerd te zyn, het
 noodig was des wel onderrigt te weezen:
 het onderzoek van de Wettigheid der Benoe-
 minge was, derhalven, even zeer als de
 Verkiezinge, Haar, vertegenwoordigende
 den Prins van den Lande, opgedraa-
 gen. — Dit Regt van Onderzoek was
 altoos den Stadhouderen eigen geweest,
 en maar ééns zonder gevolg, in twyfel
 getrokken; toen hadden Afgevaardigden
 van *Haarlem*, als de last hunner zenderen,
 uit

uitgebragt. „ Dat het Regt van Informa- LXXXIII
 „ tie inseparabel was van het gedefereer- BOEK.
 „ de Regt van Electie, dat hetzelfde alzo —
 „ weinig, als het Regt van Electie, in con- 1757.
 „ troverfie kon worden getrokken; en dat
 „ vervolgens alle deliberatien daar over,
 „ ter Vergaderinge van Hun Groot Mo-
 „ genden behoorden geseponneerd en van
 „ de hand gewezen te worden.

„ Hebben nu,” liet zy ’er, op volgen,
 „ de tegenwoordige Regenten van *Haar-*
 „ *lem*, of de Meerderheid van dezelve,
 „ zo veel meer lichts en wysheids in de
 „ gronden van de presente Constitutie der
 „ Regeeringe, dan hunne Predecesseurs?
 „ Zyn dezelve nu zo veel inventiver en
 „ subtieler, om, onder een voorgeeven
 „ dat de Kwetstie Haar niet aanging, Haar
 „ een Regt uit de hand te willen wrin-
 „ gen, dat hunne Predecesseurs daar in
 „ gevestigd gelaaten hadden. Het ware
 „ zo! Maar welk eene omwending by hun
 „ ook plaats genomen mogt hebben, dit
 „ was en bleef zeker, dat, de Heeren
 „ Staaten des Lands dezelfden blyvende,
 „ zy alle reden hadt om zich verzekerd
 „ te houden, dat Hunne Groot Mogen-
 „ den niet zouden gedoogen, dat haar
 „ Vorstlyke Weeze daar van ontzet
 „ wierd.”

Op hoe hoog en sterk een toon dit Be- De Meer-
 richt van haare Koninglyke Hoogheid ook derheid
 gestemd mogt weezen, de Regeering van hand-
Haarlem liet zich daar door niet weder- haast
 houden, om haare zaak in ’t breede te haar
 Regt.

LXXXIII regtvaardigen, met grond van reden klaa-
 BOEK. gende over het verkeerde licht, waar in
 hun Voorstel beschouwd was, als 't welk
 1757. in geenendeele eenigen toeleg behelsde om

haare Koninglyke Hoogheid, of haaren
 Minderjaarigen Zoon, te ontzetten, van
 eenig aan de Stadhouderen wettig opge-
 draagen Regt, als dat der Verkiezinge,
 noch ook het kennisneemen nopens de
 Wettigheid eeniger voorgestelde Benoem-
 ing. „ Maar dat het punt, waar op het
 „ eigenlyk in deezen aankwam, hier in
 „ gelegen was, dat, in gevalle van Ge-
 „ schil, over de Wettigheid van een ge-
 „ maakte en aangeboden Benoeming, het
 „ zy dan hetzelfde verschil tusfchen de
 „ Meerderheid en Minderheid der Vroed-
 „ schappen, ook tusfchen haare Koning-
 „ lyke Hoogheid, welke de Verkiezing
 „ toekwam, zoude mogen bestaan, de
 „ Besliffing over zodanig een Verschil,
 „ door niemand kon worden gegeven,
 „ dan alleen door Hunne Groot Mogen-
 „ den, van welken het Voorregt tot het
 „ maaken der Benoeming was voortgeko-
 „ men, en het Regt van Verkiezinge daar
 „ uit, aan haare Koninglyke Hoogheid of
 „ den Heer Prins Erfstadhouder, opge-
 „ draagen: als de Souverain, in beide de
 „ gevallen, alleen die geen zynde, wel-
 „ ke het Regt, dat van hem was afgeko-
 „ men, ook kon en mogt verklaaren, en
 „ die alleen als Regter kon zitten en be-
 „ fliffen tusfchen die geenen, welken,
 „ over het uitoefenen der Regten, of den
 „ zinn

„ zin en meeninge van zodanig een Privi- LXXXIII
 „ legie, verschil hadden.” BOEK.

Als Leden eener Souveraine Vergade-
 ring, als voor de vuist handelende Regent- 1757.
 ten, en Lieden van Eer, hunne gedagten
 openleggende, schroomden zy niet vast
 te stellen, en voor een onwrikbaaren grond-
 regel te houden, dat, gelyk de Souverai-
 niteit den Staaten van den Lande alleen
 byzonder toekwam, daar uit noodwendig
 moest volgen, „ dat hun Edel Groot Mogen-
 „ den in eigen boezem hadden behouden,
 „ alles wat zy aan niemand anders uitdruk-
 „ lyk hadden opgedraagen; alle Regten
 „ waar van geen byzonder gewag was ge-
 „ maakt in eenige overgifte, waren den
 „ Souverein zo volstrekt eigen, dat nie-
 „ mand denzelven, als Prins van den Lan-
 „ de, kon vertegenwoordigen.”

Het Regt van Magistraatsbestelling was
 altoos tweeledig beschouwd, bestaande
 deels in het opmaaken der Benoeminge,
 volgens de Voorregten van ieder Stad;
 deels in de Verkiezing uit die Benoeming:
 nooit iets meerder dan dit laatste, was
 aan Heeren Stadhouderen opgedraagen, of
 afgestaan: en waren dus alle zaken, ver-
 der tot de Benoemingen betrekkelyk, in
 handen van den Souverain gebleeven.

Wilde men, uit het opgedraagen Regt
 van Verkiezing, afleiden, het Regt, niet
 alleen, om op de Benoemingen onderzoek
 te doen, maar ook dezelve te verschikken
 en de verschillen, welke over de Wettig-
 heid of Onwettigheid mogten ontstaan,

LXXXIII tusfchen wie het ook zou mogen weezen,
 BOEK. alleen en met uitsluiting van den Geever
 der Privilegien, in gevolge van welke die
 1757. Benoemingen gedaan zyn, te kunnen en
 te mogen besliffen, dit kwam hun onbegrypelyk voor, en oordeelden zy niet te mogen vaststellen. Het formeeren van *Benoemingen* en het doen van *Verkiezingen* uit dezelve waren geheel onderfcheide bedryven.

Wilde men aan den Souverain niet overlaaten, de besliffing over de Wettigheid of Onwettigheid der Benoemingen uit kragt der Privilegien gemaakt, wie zou dan de Regter weezen, wanneer zy regtstreeks met haare Koninglyke Hoogheid over de Wettigheid der Benoeminge in verschil geraakten? eene zaak, welke zy, in alle gevallen, hadden poogen te ontgaan; doch die evenwel gebeuren kon. Aan den Souverain behoorden te blyven alle onovergeeevene Regten; die de Stadhouder van den Souverain hadt ontvangen, behoorden gehandhaafd te worden; ook was het niet meer dan regt, dat de Leden en Steden de Regten aan de zelve toekomende genooten.

Met die gevoelens bezielde hadden zy hun Gedrag aan hun Ed. Groot Mogenden opengelegd. 't Was ook altoos zodanig begreepen geweest, wanneer het op der Steden Voorregten aankwam, de Staaten hadden steeds dergelyke verschillen, de Stadsregeeringen betreffende, aangemen als tot derzelyver kennisneeming behoo-

hoorende, schoon veele onbessist geblee- LXXXIII
 ven waren. Voorbeelden, uit 's Lands Ge- BOEK.
 schiedenis ontleend, spraaken hier met al-
 len klem.

1757.

Niet onopgemerkt lieten zy voorbyglip-
 pen, het verwyf hun toegevoegd, dat zy
 van den weg hunner Voorzaaten afweeken,
 „ In zo verre zy,“ luidt de aanmerkelyke
 taal, welke wy woordlyk overneemen,
 „ op dat point anders mogten gedagt heb-
 „ ben, dan wy, waar van wy, egter, geen
 „ klaare preuve of bewys vinden kunnen,
 „ zo zouden wy ons, nogthans flatteeren,
 „ dat, in dat geval zelf, een iegelyk het
 „ ons niet kwaalyk zal kunnen duiden,
 „ of daar in mispryzen, dat wy thans,
 „ daar het op 's Lands Hoogheden en Ge-
 „ regtigheden aankomt, welke ieder Lid
 „ van de hooge Reegeringe, by Eede ver-
 „ bonden is voor te staan, en van wien
 „ wy wegens onze Privilegien en Voor-
 „ regten eenige Elucidatie, Interpretatie
 „ of Decisie mogen en moeten vraagen,
 „ die sentimenten niet blindelings zouden
 „ kunnen dopteeren; maar liever verkie-
 „ zen, in dien gevalle, scrupuleuser daar-
 „ omtrent boven onze Predecesseuren ge-
 „ houden te worden, dan dat men ons
 „ immer zou verdenken eenige dusdanige
 „ Regten, waar voor onze Voorvaders
 „ zorgvuldig hebben gewaakt, ten deezen
 „ tyde, eenigzins te willen negligeeeren,
 „ of met de ligte hand tracteeeren.”

Zy toonden dat het hier aankwam, op den
 onderscheiden zin, welken Partyen aan
 een

LXXXIII een zelfde Privilegie gaven, en het hun
 BOEK. Ed. Groot Mogenden alleen toebehoorde
 ——— daar over te oordeelen; en weerden van zich
 1757. af de aangewreeve blaam, als of zy, door
 eenig Verdrag, gebooren uit haat en nyd,
 tegen een der voorbygegaane Leden, de
 ingeleverde Benoeming ontworpen had-
 den; hun gehouden gedrag wees uit, dat
 zy verre waren van haare Koninglyke Hoog-
 heid, het Onderzoek op de Wettigheid
 der Benoeming te ontzeggen, zy hadden
 haar alle inlichting zoeken te geeven. Dat
 het vertraagen der Verkiezinge, veroor-
 zaakt door de tegenkantingen en ophoudin-
 gen der misnoegde Raadsleden, dus verre
 geene nadeelige gevolgen naa zich sleep-
 te, hadt men alleen toe te schryven, aan
 de eenvoudigheid der zaake zelve, als
 mede aan de waare en klare bevattinge,
 welke alle Burgers en Ingezetenen, zon-
 der onderscheid, daar van terstond ge-
 vormd en behouden hadden, zo ter aan-
 ziene van de Benoeming op zich zelve, als
 ten opzigte dat het lang agterblyven der
 Verkiezinge aan hun niet haaperde: de-
 wyl Regenten daar toe al het mogelyke
 gedaan hadden.

Voorts wettigden zy hun aandringen, op
 het beleggen eener Buitengewoone Verga-
 deringe, zulks met voorbeelden staaven-
 de. ——— En wat het voorstel aanbelang-
 de om het Geschil, by bemiddeling, uit den
 weg te ruimen; zy hadden met hunne Me-
 deleden geen Geschil dan alleen dit. 't
 Welk zy nogthans, met betrekking tot
 hun-

hunne eer en agting, van het uiterste ge- LXXXIII
 wigt oordeelden; aangezien in de beschul- BOEK.
 diging tegen hun ingebracht, niets minder
 dan Meened, en het vertreden van Stads- I 757.
 voorregten opgeslooten lag. Zulke onaan-
 genaame en treffende ontmoetingen begree-
 pen zy konden, door geene toegeeven-
 heid, uit den weg geruimd worden, of de
 Leden, die eene Tegenverklaring hadden
 ingeleverd, moesten van hunnen weg ver-
 anderen, van de ongegronde beschuldig-
 ingen afzien, en zelfs de Verkiezing uit
 deeze Benoeming, van haare Koninglyke
 Hoogheid verzoeken en bevorderen. Wist
 men van Haaren kant, of van de zyde hun-
 ner Ed. Groot Mogenden, eenigen voorslag
 te doen, zy zouden zulks met alle bereid-
 willigheid ontvangen, om aan die smert-
 lyk gebeurtenis een spoedig einde te maa-
 ken.

Wanneer deeze Brief in de Staatsverga- Wat des-
 ring geleezen en overwogen was, verzog- wegen
 ten *Dordrecht, Leyden, Amsterdam, Rot- ter Staats-
 terdam en Brielle* des een Affchrift, en vergade-
 ring
 het bepaald Besluit deezer zaake, stelde voorviel.
 men uit tot nadere Overweeging. De Hee-
 ren van de Ridderfchap droegen, by eene
 Aantekening, voor, dat die van *Haarlem*
 dit hun Berigt weder na zich zouden nee-
 men, en, om verdere verwyderinge te
 voorkomen, buiten de Notulen van hun
 Ed. Groot Mogenden houden; omtrent de
 zaak nogmaals verklaarende, dat zy in-
 stemden met het Bericht van Haare Ko-
 ning-

LXXXIII ninglyke Hoogheid (*), volkomen overs
 BOEK. tuigd van de gegrondheid haars Regts, en
 — dat zy, in deezen, niets anders gedaan
 1757. hadt, dan waar toe zy niet alleen bevoegd,
 maar onvermydelyk verplicht was. —

De Afgevaardigden van *Haarlem*, lieten
 deezen vreemden voorflag geenzins onbe-
 antwoord; zy mogten noch konden aan
 't verzoek voldoen; de Brief hieldt
 rechtstreeks aan de Vergadering van hun-
 ne Ed. Groot Mogenden, en behelsde
 daarenboven de redenen, waarom die van
Haarlem zich verplicht en genoodzaakt von-
 den. denzelve, te hunner Regtvaardiging
 en Verontschuldiging te laten afgaan;
 zy konden niet begrypen, hoe uit het
 plaatzen van denzelve in de Notulen
 eenige verdere verwydering zou kunnen
 ontstaan of gevreesd worden. Veel eer was
 die ingerigt om ze te doen ophouden.

Haarlem De beide stukken door *Haarlem* ter ta-
 wordt, fel gebragt, en waar over zo veel te doen
 wegens viel, werden in Slachtmaand nader over-
 den eisch woogen. — Wegens het Beschryven
 tot eene eener Buitengewoone Vergaderinge door
 Buiten- Gecommitteerde Raaden (†), viel het Be-
 gewoone sluit ten hunnen voordeele: uit kragte eens
 Vergade- duidelyk spreekenden Besluits van den zes-
 ring, in den van Hooimaand des Jaars MDCLXXVII,
 't gelyk waren Gecommitteerde Raaden verplicht,
 gesteld. de

(*) Zie hier boven bl. 338.

(†) Zie hier boven, bl. 339.

de Vergadering van hun Ed. Groot Mo- LXXXIII
 genden zamen te roepen, en te beschryven, BOEK.
 wanneer zulks door een der Heeren van de
 Ridderfchap of Edelen, of van wegen 1757.
 Burgemeesteren en Regeerden van één der
 Steden, Leden van de Vergadering, werd
 verzogt, zonder dat zy het mogten weige-
 ren; ook waren zy gehouden den voor-
 slag, aan hun gedaan en overgeleverd, als
 een punt van Beschryving, aan de Leden
 toe te zenden.

Omtrent het Voorftel tot het wegneemen Doch de
 van de Zwaarigheden, in de zo veel ge- Meerder-
 rugts maakende Benoeming tot Burgermee- heid der
 fteren, (*) droeg het zich geheel anders toe. Vergade-
 Haare Koninglyke Hoogheid verfcheen ringe is,
 zelve in de Vergadering, en drong aan op wat de
 een fpoedige afkomst van deeze zaak. Verkie-
 „ De Meerderheid vindt goed Haar te zing be-
 „ bedanken, voor het goed beleid en ge- trof, op
 „ drag in de behandeling daar van gehou- de zyde
 „ den; en voorts te verklaaren, dat het der Gou-
 „ Regt van Informatie, waar over alleen vernante.
 „ de kwestie was geweest, aan haare Ko-
 „ ninglyke Hoogheid, in haare hooge
 „ Qualiteit als Gouvernante, als custodie-
 „ rende de Regten van het Stadhouders-
 „ fchap, competeerde.”

Dordrecht, Amsterdam, Rotterdam en [Steden
Brielle, waren verre van in dit Besluit te die met
 ftemmen, en behielden aan zich het doen, *Haarlem*
 van nadere Aantekening, gelyk ook die 'er van
 van verschillen.

(*) Zie hier boven. *Ald.*

LXXXIII van *Haarlem* deden, schoon zy terstond
 B O E K. beweerden en aantoonde, dat de zaak des
 ——— Geschils, in 't uitgebragte Besluit, geheel
 1757. verkeerd was neder gesteld. Zy beklagden
 zich, dat, niet tegenstaande hunne
 poogingen om een Besluit te bewerken, 't
 welk in geenen deele strekte, om de Reg-
 ten van het Stadhouderschap te verkor-
 ten, of ook de Bekleeders dier waardig-
 heid, van het Regt des Onderzoeks op
 de Wettigheid hunner Benoeming te ont-
 zetten, de Meerderheid der Leden hadt
 kunnen goedvinden, een algemeen Besluit
 te neemen, waar by het Regt van *Infor-*
matie, zonder eenige aanduiding op welk
 eene wyze, of eenige bepaling over wel-
 ke zaaken, aan haare Koninglyke Hoog-
 heid werd toegewezen: weshalven zy,
 in gevolge van den hun gegeven last, ge-
 noodzaakt waren, dit Besluit aan te zien,
 als gaande over zaaken van zodanig een
 aart, van zulk een gewigt, en waar in
 zulke gevolgen konden gelegen zyn, dat
 het zelve, niet by *Meerderheid*, maar
 alleen by *Eenpaarigheid* hadt kunnen ge-
 nomen worden; zodanig een Besluit, kon
 de gedaante krygen van te behooren tot
 de Grondwetten van den Staat, en was
 dus voor de Vryheid en waare Staatsge-
 steldheid des Gemeenebests van veruitzien-
 de gevolgen: zy hielden hetzelfde dus van
 onwaarde.

De Aan- De nadere Aantekening der Regeeringe
 tekening van *Amsterdam*, was zeer sterk. Met veel
 van *Am- verwonderings en leedweezen hadden zy*
sterdam. ver-

verstaan, dat het Besluit genomen was, LXXXIII
 door de Meerderheid, op eene wyze stry- BOEK.
 dig met de Regten, Privilegien en Vry-
 heden, aan de Leden der Vergaderinge 1757.
 van hunne Edel Groot Mogenden roeko-
 mende. Zy lagen den gehouden handel
 open, met aanwyzing van het verdraayde,
 het uitgelaatene, het doorgestreepte, het
 onregelmaatige; bovenal aanmerkende,
 dat alle de Leden, uitgenomen de Heeren
 van de Ridderfchap, *Gornichem, Schie-*
dam, Schoonhoven en Purmerende, niet
 hadden kunnen bewilligen, in het vaststel-
 len van een Dag, om de zaak tot een Be-
 fluit te brengen: vermids zy begreepen,
 dat zulks in kragt een Besluit behelsde om
 de zaak by *Meerderheid* af te doen, waar
 toe dezelve niet geschikt was; maar *Een-*
paarigheid vereischte: dewyl het niet al-
 leen betrof het Regt en de Privilegien van
 de Stad *Haarlem*; doch ook het Regt en
 de Hoogheid van den Souverain zelf; als
 mede het Regt en de Bevoegdheid van den
 Stadhouder, waar van de *Custodie* boven
 al, aan hun Edel Groot Mogenden, met
 betrekking tot dit Gewest, onbetwistbaar
 toekwam. Zy geloofden niet dat van bo-
 vengemelde behandelingen een voorbeeld
 in de Registers van Staat te vinden was: en
 verwierpen, derhalven, dit vreemd, ver-
 haast, en met de Orde der Regeeringe on-
 bestaanbaar, Besluit.

Dit deden vervolgens de Heeren van *Rot-*
terdam, in eene niet min uitgewerkte *terdams*

LXXXIII Aantekening , waar van wy alleen het slot
 BOEK. zullen mede deelen. „ Zy konden de zon-
 1757. „ derlinge en vreemde handelwyze , by
 „ het neemen van dat Besluit gehouden,
 „ geenzins overeenbrengen met de orde
 „ en forme der Regeeringe , aangezien
 „ één der aanzienlyke Leden op de *Con-*
 „ *cept-Extensie* ongelast geweest was , en
 „ dat ook uit deeze , doortoedoen der Hee-
 „ ren van de Ridderfchap , zodanige
 „ Woorden geligt waren geworden , wel-
 „ ke het gansche weezen der Zaake dee-
 „ den veranderen van gedaante ; en dat
 „ men op de bedenkingen , aanmerkin-
 „ gen , en poogingen der andere Leden ,
 „ geen agt hadt gelieven te slaan ; doch
 „ daarentegen de zaak , by Meerderheid
 „ van Stemmen , weeten door te dringen ,
 „ tegen het gevoelen van Vyf aanzienlyke
 „ Leden , en zonder hun eenigen tyd te
 „ gunnen , om nader last van hunne Zen-
 „ ders te kunnen bekomen , ftrydende niet
 „ alleen tegen reden en billykheid , maar
 „ tegen het voorheen afgesprookene.”
 Afloop „ Geheel onaangenaam waren de nadere Aan-
 deezer tekeningen , dier twee Steden voor haare
 zaaken. Koninglyke Hoogheid ; en de Ridderfchap ,
 daar in niet getpaard zynde , sprak van
 Tegen-aantekening. De zaak zelve bleef
 hangende tot Grasmaand des volgenden
 Jaars , wanneer , door het benoemen van
 één der op 't Achtal staande Heeren , om
 zitting te neemen in den Raad van Staa-
 ten , een ander daar op geplaatst , en uit die

die aangevulde Benoeming der Verkiezing door de Gouvernante gedaan werd. (*) Zoo slepend liep deeze veel gerugts wekkende zaak af; doch hier mede was het misnoegen der Gouvernante niet ten einde; wy zullen het, by eene volgende Regeeringsverandering te *Haarlem*, op nieuw, zien te voorschyn komen.

Men zag dit Jaar twee voorbeelden van Eerbetooningen, op het Vorstlyk Huis nederdaalende, die verre waren van eene algemeene goedkeuring weg te draagen. De Gemalinne van Jonkheer JAN, Baron VAN BORSSELE, Vryheer van *Borssele* zyne Doorlugtige Hoogheid, als eerste Edelle van *Zeeland* verbeeldende, van eenen Zoon bevallen, ontving deeze door eene Bezending, de Gelukwenschingen der Heeren Staaten van *Zeeland*, die het Peterfchap over den Jongebooren aanboden; terwyl Mevrouw de Gouvernante, om haare agting aan deezen Gunsteling te toonen, op zich nam Gemoeder over dien Zoon te weezen. Overeenkomstig met deeze aanbiedingen werd de Doopplegtigheid, met eene Vorstlyke Staatfie verrigt, en het Kind den Doopnaam van WILLEM ZEELANDUS gegeven. Ongeschikt keurden veelen de Pillegifte door de Staaten van *Zeeland* voor deezen Jongen Heer bestemd:

(*) *Nedert. Jaarb.* 1757: bl. 911. 994. voor 't Jaar 1758. bl. 4-32.

LXXXIII stemd: hier in bestaande, dat het Eerste
 BOEK. Ampt, 't welk van wegen *Zeeland* ter
 Vergadering van de Hoog Mogende Hee-
 ren Staaten der *Vereenigde Nederlanden*,
 of in den Raad van Staaten, of in de Ge-
 neraliteis Rekenkamer, openviel, zo ras
 1757. WILLEM ZEELANDUS VAN BORSSELE TOT
 DEN HOOGE, den ouderdom van twintig
 Jaaren zou bereikt hebben, zonder eenige
 verdere overlegging, zou worden opge-
 draagen. Het Besluit, hier toe genomen,
 werd, in een daar toe vervaardigde, en
 met een daar op passend Latynsch Vers
 vercierde, Zilveren Doos, by wyze van
 Pillegift, met veel plegtigheds den Va-
 der ter hand gesteld. (*)

Doop-
 plegtig-
 heid
 eener
 Dogter
 des Graa-
 ven van
 NASSAU
 LA LECK.

In *Utrecht* beschouwde men iets derge-
 lyks, by de bevalling der Gemalinne van
 Jonkheer JAN FLORIS, Graave van NAS-
 SAU LA LECK, Hoofdofficier dier Stad,
 De Prins Erffstadhouder, en de Magistraat
 van *Utrecht*, waren de Gevaders en Prin-
 ses CAROLINA, de Gemoeder deezer Sprui-
 te, die by de staatlyke Doopverrigting de
 Naa-

(*) *Resol. Zeel.* 24. Nov. 1757. *Nederl. Jaarb.*
 1757. bl. 727. en voor 't Jaar 1758. bl. 175. enz.
 Over eene Dogter, in 't volgend Jaar, dien Jonk-
 heere in den *Haage* gebooren, nam de Magistraat van
Middelburg het Gevader- en Prinses CAROLINA
 het Gemoederschap aan, en ontving zy by den Doop
 twee naamen, betrekkeelyk tot beide de hooge Doop-
 getuigen, te weten die van CAROLINA MEDIO-
 BURGENSIS. *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 1232.

Naamen kreeg van CAROLINA WILHELMINA-TRAJECTINA, zinspeelende op de naamen hunner Doorlugtige Hoogheden en van de Stad. (*)

LXXXIII
BOEK.
1757.

Wetten tot regeling van weidsche Pragt worden, zullen ze immer iets betekenen, den meesten klem bygezet, door het voorbeeld der Geeveren, en moeten, zonder 't zelve, welhaast vervallen. De Gouverneur Generaal van *Neerlandsch Indien*, de Heer J. MOSSEL hadt des betreffende weinig Jaaren geleden, zeer sterkte Voor- schriften doen afkondigen; en by dezelve eenige Uitzonderingen gemaakt, voor zyne Hofhoudig, en die der Hooge Regeeringe, noodig om den luister van den Staat in 't oog der weidsche *Oosterlingen* op te houden. (†) Ten deezen Jaare tradt zyne Dogter in den Egt, met den Heere PIETER CORNELIS HASSELAAR, te voren Schepen en Raad der Stad *Amsterdam*, afgaande Water Fiscaal en benoemde Voorzitter op *Ceribon*. Wat Luister, Rykdom, en Vrolykheid kon verbeelden werd hier ten toon gespreid, op eene wyze, die in een Bestryder der Pragt zeer in 't oog moest loopen. Een staatlyke trein Koetzen voerde de Bruid, pronkende met een overkostbaare Kroon, met Juweelen op

Pragtig
Huwe-
lyks-
Feest der
Dogter
des Gou-
verneurs
op *Bata-
via*.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 730.

(†) Zie hier boven bl. 169.

LXXXIII op het pragtigste vercierd, door veele
 BOEK. Eerepoorten naar de Kerk, voorgegaan door
 ——— Dragonders, en ook door Dragonders op-
 1757. geslooten, omstuw'd van fraay gekleede Li-
 very bedienden. Meer dan zeshonderd
 Gasten zaten aan de Bruilofstafel, door
 elf Cerimonie-meesters in orde geschikt.
 Op het fraay verlichte Kasteel, werd een
 Vuurwerk afgestookt, meer dan drie dui-
 zend lampen verlichten het Huis des Brui-
 degoms; veele andere Huizen deelden in
 die verlichting; terwyl by het Gouverne-
 ment twee Fonteynen Wyn uitgaven, tot
 vermeerdering van 's Volks vreugde.

Eene Schouw- In dit Jaar besloot de Hooge Regeering
 burg daar van *Nederlandsch Indie* te *Batavia*, in het
 opge- voor weinig Jaaren aangelegde Stads-Lo-
 richt. gement, 't welk aan de bedoeling niet be-
 antwoordte, een Schouwburg op te rich-
 ten, om 'er Treur- Blyspel, en Dans ten
 tooneele te voeren. (*) Dan wien is on-
 bewust, om ons in 't lang betwist geschil
 over de Schouwburgs vermaaklykheden, als
 zedeverbeterende, of bedervende, niet in te
 laten, dat, in meest alle Landen, waar
 dezelve plaats vinden, de Pragtvertooning
 zich niet bepaalt tot het Tooneel, waar 't
 Spel dezelve dikwyls onvermydelyk vor-
 dert; maar dat de Aanschouwers, inzon-
 derheid die van de schoone Sexe, deeze
 Ver-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 1114. voor 't Jaar
 1758, bl. 526.

Vertoonplaatzen gebruiken, om op 't schitterendst te voorschynte treden, en in kostbaarheid elkander de loef af te steeken, — dat de Schouwburg een Leer- en Kweek-school van Pragt worde.

Meer dan eene Tooneelvertooning mogt *Amsterdam* in Wintermaand, beschouwen, en de hartroerenheid dier weezenlyke Gebeurtenisse, ging alle Kunstgewrogten om de Driften te roeren te boven, en de gaande gemaakte waren van de edelste. 't Was naamlyk, op den vyftienden dier Maand ééne Eeuw geleden, dat men 'er het Dia-konie Weeshuis hadt ingewyd. (*) Men besloot dit Honderdjaarg Feest te vieren. Dan het groot aantal van Kinderen in 't zelve, en andere omstandigheden, dedden het ongeraaden vinden, dit in het Huis zelve te doen, op gelyke wyze als by de Inwyding geschied was.

Beter keurde men de openbaare Gedagtenisviering, den Zondag daar aan volgenden, in de elf Kerken te laten verrigten, en by Dankzegging aan GOD, de Gemeente op te wekken, om, ten bewyze van die Gemoedsgestalte, liefderyke Milddaadigheid te betoonen. (†) De Verjaardag zel-

(*) WAGENAAR *Besch. van Amsterdam*, V. Stuk bl. 230. VIII. Stuk bl. 478.

(†) Dit was van zulk eene gezegende uitwerking, dat men, op dien Dag, ruim 3300 Guldens meer inzamelde, dan doorgaans 's weeklyks in den Wintertyd.

LXXXIII ve hieldt men, ten eigenften dage, in het
 BOEK. Huis waar toe de in dienst zynde Diakens
 — en Diakonesfen, met vier Predikanten, en
 1757. vyf Ouderlingen, als Gelastigden van den
 Kerkenraad, in 't Weeshuis genoodigd
 waren, de andere Leden van den Kerken-
 raad verfcheenen mede; voorts waren de
 Deuren geflooten, en door Geregtsdienaars
 bewaard. Twee Leeraars dedden ieder
 gepaste Aanfpraaken in de Eetzaalen der
 Jongens en Meisjes, met Dankzeggingen,
 Gebeden en Lofzangen. Aan de twee-
 maal wel voorziene Middag-Tafel, waar
 men ook een voegelyk Nageregt opzette,
 en Wyn fchonk, werden de Weezen
 bediend door Diakenen en Diakonesfen;
 de eerfte hielden een Middagmaalyd,
 met de Gelastigden van den Kerkenraad,
 ten befluite van welken een fchotel met
 duizend Guldens, tot een gefchenk voor
 de Diaconie verfcheen; de Geever was,
 toen onbekend, daar tegenwoordig, en
 bleek naderhand de Ouderling JOHAN
 HEINIUS zyn, die het ftil genoegen
 zyner Liefddadigheid fmaakte, en dub-
 bel feest hieldt. De Diakonesfen had-
 den, ten haaren koste, mede een Maalyd
 doen bereiden. De daar vergaderden,
 mogten 's avonds de vreugde der Kin-
 deren vernieuwd aanfchouwen, toen een
 aangenaam avondeten, hun vervrolykte,
 en zy, in het vooruitzigt van den vol-
 gendenden dag, een Vryen Dag te zul-
 len hebben, deezen beflooten. Dit in
 ftil.

filte gevierd Gedenkfeest, klonk door LXXXIII de Stad en wyder in Gezangen en GeBOEK. dichten, vermaarde Dichters zweegen te — deezzer gelegenheid niet; en is voorts 1757. door eene Gedenkpenning dit Gedenkfeest vereeuwigd. (*)

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 59-70.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

VIER EN TACHTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

- LXXXIV
BOEK. *De Zwaarigheid, wegens de Inkomsten van Oostfriesland, uit den weg geruimd. Vier Wagens met Geld, door de Franschen aangehouden, te rug gegeven. De Fransche Afgezant verdedigt het bezetten van Nieuwpoort en Oostende. Verzoeken, Klagen, Schadeboetingen, wegens den Oorlog op de grenzen. De Gouvernante dringt by de Staaten van Holland aan op vermeerdering van Landmagt. Herbaalt dien aandrang. Afwijzende Raadslag der Regeeringe van Amsterdam op dit stuk. Door de Ridderfchap beantwoord. De Vermeerdering der Landmagt gaat niet door. Aanhoudenheid en vermeerdering der Engelsche Zeerooveryen. De Kooplieden leveren des klagten in by de Staaten van Holland en de Gouvernante. De West-Indische Compagnie beklaagt zich by den Engelschen Afgezant*

zant YORKE, die dezelve in 't ongelyk stelt. LXXXIV
 De Amsterdamsche Kooplieden leveren Lys- BOEK.
 ten van de Zeeschaden door Engelsche Roo-
 veryen toegebracht, by den Staat en de Gou-
 vernante in. De Kooplieden verwoegen
 zich ten derde maale by de Gouvernante,
 Inhoud van hun Verhoog. Antwoord der
 Gouvernante. De Kooplieden in den Haa-
 ge geroepen. Hooren een ongunstig verslag
 uit Engeland. De Kooplieden beraamen
 eene talryke Bezending. Inhoud des Ver-
 toogs door dezelve gedaan. Antwoord der
 Gouvernante. Hun gesprek met DE LAR-
 REY, en de onaangenaame ontmoeting by
 dien Geheimraad. Misnoegen der Gouver-
 nante over die Bezending en Aanspraak.
 Zy dringt nader op het vermeerderen der
 Land en Zeemagt aan by de Algemeene
 Staaten. Een Afschrift diens Voorstags
 aan Holland, Zeeland en Friesland gezon-
 den met eenen aanpryzenden Brieve van de
 Vier overige Gewesten. De Kooplieden
 van Amsterdam en Rotterdam, verwoegen
 zich by de Staaten van Holland. YORKE
 vangt eene Onderbandeling aan. Eischen
 des Konings van Engeland. Traage toe-
 rusting der Zee. Het Schip Oranjewoud
 zinkt binnen gaats. Capitein HARINXMA
 laat het doorzoeken der Schepen onder zyn
 Convoy niet toe, en wyst twee Engelsche
 Oorlogschepen af. Capitein JAN BINKES
 redt twee door de Engelschen afgesneedene
 Koopvaarders. Klagten der Zeeuwsche
 Kooplieden. De Gouvernante, by de Koop-
 lieden in haat, haalt zich het misnoegen van
 an:

LXXXIV
B. E. OK.

anderen op den halze. De Gouvernante verkiest SALOMON VAN ECHTEN, die niet op het Achttal stondt, tot Burgemeester van Haarlem. Bezending aan de Gouvernante om zich daar over te beklagen. Zy doet eene Waarschuwing te Haarlem afkondigen. De Meerderheid der Haarlemsche Vroedschap vervoegt zich by de Staaten van Holland. Brief der Gouvernante over het Gedrag van de Meerderheid der Haarlemsche Vroedschap. Die van Haarlem verzoeken zyd om hun Gedrag te regtvaardigen. Verantwoording der Haarlemsche Vroedschap. Afsloop deezer zaake. Het voorgevallene in het Sticht, wegens de plaatsing van PHILIP JACOB VAN BORSSELE TOT DEN HOOGHE, onder de Geeligeerden. Brand op de Jaarmarkt in 's Gravenhaage. De Kruidmaakery Sollenburg buiten Amsterdam springt. De uitvoer van Hoot en Stroo in de meeste Gewesten verboden. De Invoer van gezouten Haring in Frankryk toegestaan.

1758.

De zwaai-
gheid we-
gens de
Inkom-
sten van
Oost-
friesland
uit de
weg ge-
ruimd.

Met het aanhouden des *Duitschen* Krygs kon het niet missen of onze Staat, naby welks Grondgebied dezelve gevoerd werd, vondt zich, nu en dan, in onaangenaamheden ingewikkeld, die klagten wekten, en op de best mogelyke wyze, behoudens de aangenomene Onzydigheid, uit den weg moesten geruimd worden. De voorspoed der *Fransche* wapenen, hadt het

Vor

Vorstendom van *Oostfriesland* met *Fransch* LXXXIV
 Krygsvolk, in den Zomer des afgelopen BOEK.
 Jaars MDCCLVII, opgevuld: te dier gele-
 genheid waren de Inkomsten van 't zelve, 1758.
 geschikt tot aflosfinge der Hoofdsommen,
 en tot betaaling der Renten, onder Borg-
 tocht van hunne Hoog Mogenden in de
 Jaaren MDCCXXI, MDCCXXII en MDCCXXIII
 opgenomen, beslaagen. Der Staaten Afge-
 zant aan 't Hof van *Versailles*, hier over
 klagtig vallende, kreeg daar op van den
 Abt Graave DE BERNIS, 's Konings Se-
 cretaris, wegens de Buitenlandsche zaa-
 ken, ten bescheid, dat zyne Majesteit,
 over dit stuk zich zou beraaden met het
 Hof van *Weenen*, welks Afgezant in den
Haage verklaarde, tot nog toe onkundig
 geweest te zyn, dat een gedeelte der In-
 komsten van *Oostfriesland*, voor de On-
 derdaanen van het Gemeenebest der *Ver-
 eenigde Nederlanden* bestemd was; dat hy
 intusfchen de stelligste verzekeringen kon
 geeven, van 's Konings onveranderlyke
 geneigdheid om niet te dulden, dat, door
 zyne Troepen, eenig nadeel aan de Inge-
 zetenen des Gemeenebests, noch in dit,
 noch in eenig ander geval, zou worden
 toegebracht. De Graaf D'AFFRY bevestig-
 de zulks by hunne Hoog Mogenden, en
 waren de Vertoogen van die kragt, dat de
 Baron van REISCHACH eerlang kennis gaf,
 dat 'er bevelen naar *Oostfriesland* gezonden
 waren, om 't geen de Intresen der Hoofd-
 sommen op dat Vorstendom opgenomen,
 be-

LXXXIV betref, tot genoeg en der Staaten, te re-
ROEK. gelen.

1758. De *Fransche* Krygsmagt, het grootfte gedeelte van *Hanover* desgelyks bezet houdende, hadt, in Wintermaand des ver-
Vier Wa- streeken Jaars, vier wagens, die een schat
gens met strecken Jaars, vier wagens, die een schat
Geld, van acht en dertig Vaatjes en zeven Kis-
door de ten met gemunt Goud en Zilver, en ruwe
Fran- Baaren Zilver voerden, aangehouden;
schen eenige Kooplieden van *Amsterdam*, waren
aange- de Afzenders van deeze kostbaare vrage
houden, naar *Hamburg*, met vier Vragtbrieven
te rug houdende aan *Joodsche* Kooplieden te laatst-
gegeev- gemelder Stede. Reeds hadden zy *Bree-*
ven. men bereikt; doch reeden, de waaren, op
het aanrukken der *Fransche* Krygsbenden
tot bezetting dier Stad, zoekende de moei-
lykheden, welke daar uit ontstaan mog-
ten, te ontwyken, naar *Osnabrug* te rugge.
Het ongeluk, 't geen zy zогten te ontvlie-
den, liepen zy aldaar in den mond. De
Heer DE BEAUREGARD DE BELLE ISLE,
Commisfaris der *Fransche* Krygsmagt, zeer
oplettend op 's Konings Dienst, viel in
het niet ongegrond vermoeden, dat zo
veel Gelds veel eer mogt geschikt weezen
voor de *Hanoversche* en *Pruisfische* Le-
gers, dan tot den Koophandel, en dat
deeze schat uit *Engeland* was overge-
maakt: hy stelde zich aan 't hoofd van
eenige Ruiters, en nam, zonder eenigen
tegenstand te ontmoeten, aan 't Posthuis,
de vier Wagens in beslag; zondt des kund-
schap aan den Koning, liet alles met de
groot-

grootste zorgvuldigheid bewaaren, tot hy LXXXIV
 bevel kreeg die klinkende fragt naar *Wezel* BOEK.
 te voeren, om daar tot nader last te bly-
 ven. — De Abt Graave DE BERNIS daar 1758.
 over by eenen Brieve door den Afgezant
 LESTEVENON onderhouden, merkte in ant-
 woord op, dat de bestemming van dit Geld
 ten minsten zeer verdagt was; dat de Koop-
 handel der Stad *Hamburg* zulke aanzien-
 lyke Overmaakingen, als het in deezen
 op aankwam, niet mede brengende, die
 gissing sterkte kreeg. Wel hadt zyne Ma-
 jesteit, ten blyke zyner agting jegens on-
 zydige Mogenheden, en zyner byzondere
 vriendschap voor hunne Hoog Mogenden,
 de Generaals zyner Legeren aangefchree-
 ven aan de Postwagens, ten dienste der
 Onderzaaten van de Republiek, als mede
 van derzelver Koophandel op *Duitschland*
 en het *Noorden*, Paspooten te verleenen:
 doch hy verbeeldde zich niet, en was
 overtuigd, de Staaten stonden in 't zelfde
 begrip, dat die wagens, in eenig geval, en
 onder welk een voorwendel ook, zouden
 strekken tot het bedrieglyk, en ten zynen
 nadeele, begunstigen der Krygsverrigtin-
 gen zyner Vyanden. In gevolge van dien
 grondregel was 's Konings oogmerk, dat
 men stipt den eigendom, en het gebruik der
 aangehaalde Geldsommen, zou bewyzen,
 en wanneer, door egte bescheiden, bleek
 dat ze aan Onderzaaten van den Staat be-
 hoorden, zou hy de wedergave bevelen.
 Dit zelfde verzekerde de Graaf D'AFFRY. —
 Overeenkomstig hier mede kreeg de Be-
 vel-

LXXXIV
BOEK.
—
1758.

velhebber van *Wezel*, last van den Koning van *Frankryk*, om het Geld af te leveren aan de Kooplieden, die beweezen daar toe gerechtigd te zyn. Zy zonden Gevolmagtigden deswaards, met hunne bewysstukken; doch dit zo vlot niet gaande als zy zich voorstelden, keerden, zy onverrigter zaake, te rug. De Heer LESTEVENON deedt nadere vertoogen, aandringerende op de spoedige wedergave. De Abt Graave DE BERNIS beantwoordde dezelve in eenen Brieve, in welken het uitsfel werd toegeschreeven aan de mogelyk al te beschromde nauwkeurigheid van den Krygs. Comissaris, die de somme onder zyne bewaaring hadt; teffens aanduidende, dat, zo deeze zaak streng onderzocht en volgens de regelen der Wet, behandeld was, het onderzoek zeer lang en de uitslag twyfelagtig zou geweest hebben; doch zyne Majesteit, door eene aanmerking, die het eigenbelang overtrof, bewoogen, hadt genoeg genomen in de bewyzen, opgeleverd door de Kooplieden, die voorgaven de Eigenaars te weezen. Zyn voornaamste oogmerk was, om, door het geeven van bevelen tot het niet langer verwylen der wedergave, een nieuw bewys op te leveren van zyne Vriendschap, en het Belang 't geen hy altoos stelde in 't genoegen en den voorspoed van den Handel der Onderzaaten van hunne Hoog Mogenden. — Eene tweede komst der Gemagtigden tot de ontvangst was niet te vergeefs; zy bragten dien schat onverminderd te rugge.

Hadt

Hadt de *Engelsche* Afgezant YORKE, LXXXIV
 gelyk wy gehoord hebben, in den voor- BOEK.
 leden Jaare, bitter geklaagd over het be-
 zetten van *Nieuwpoort* en *Oostende* (*), 1758.
 thans poogde die des *Franschen* Hofs, de
 Staaten, wegens dien stap gerust te stellen. De
 Hy beriep zich op een voorheen inge- *Fransche*
 diend Verflag, door hem en den Baron Afgezant
 van REISCHACH gedaan (†), met vermee- digt het
 ding van de poogingen, door het Hof van bezetten
Londen, zints aangewend, om het Gemeene- van
 nebest ongerust en de voorzigtige maat- *Oosten-*
 gels des Konings van *Frankryk*, en der *de en*
 Keizerin Koningin, by hunne Hoog Mo- *Nieuw-*
 genden verdagt te maaken. Zyne Majesteit *poort.*
 wilde aan *Engeland* geen het minste voor-
 wendzel laten, om, over dit punt, der
 Staaten agterdocht en wantrouwen op te
 wekken, en, schoon niemand regt hadt den
 Koning zynen Meester rekenschap aftevraa-
 gen van de Verbintenissen, welke hy goed-
 vondt aan te gaan, voor al wanneer ze
 niet ten nadeele van een derden geslooten
 werden, was hy, nogthans, door Hem
 gemagtigd om zich nog duidelyker uit te
 laaten, ten opzigte van een Onderwerp,
 't welk het *Londensche* Hof zich geliet zo
 gevaarlyk in zyn beginzel en in zyne ge-
 volgen aan te zien. — De Troepen
 van zyne Majesteit zouden in *Oostende* en
Nieuw-

(*) Zie hier boven bl. 315.

(†) Zie hier boven bl. 319.

LXXXIV *Nieuwpoort*, om voorheen gemelde redenen gelegd, niet langer blyven dan tot het einde van den tegenwoordigen Oorlog, en 1758. 'er zelfs eerder uittrekken, indien de Keizerin Koningin zulks begeerde, en op het eigen oogenblik dat zy de bewaaring dezer twee Plaatzen aan haar eigen Krygsvolk zou toevertrouwen. — De noodzaaklykheid om voor derzelver behoudenis te waaken, was te onvermydelyker: dewyl de *Nederlanden*, zo zy iets voor hunne veiligheid en rust te dugten hadden, het tegen *Engeland* alleen was, dat de Mogenheden, daar by belang hebbende, op hunne hoede moesten zyn. Eén der Ontwerpen van die Kroon was den Oorlog over te brengen in de Nabuurschap van 't Gemeenebest; en het was maar al te waarschynlyk, dat de Onzydigheid en het Grondgebied van den Staat, in zulk eenge gelegenheid, niet meer ontzien zouden worden, dan het Regt der Volken, de Verbintenisfen, en het Woord van Eer tot hier toe ontzien waren. — Dat de Koning en de Keizerin Koningin, een oogmerk ten nadeele van den *Protestantschen* Godsdienst zouden gesmeed hebben, gelyk men in *Duitschland*, en in de *Vereenigde Gewesten*, hadt laten verluiden, om het ligtgeloovig Gemeen een strik te spannen, was een valscheheid, blykbaar, uit de verpligtingen niet alleen die de *Westphaalsche* Tractaaten op hunne Majesteiten gelegd hadden; maar ook uit de zorg door hún gedraagen, om ze by dat van *Versailles* te vernieuwen;

tut de herhaalde verklaaringen, ten deezen aanziene op den Ryksdag aan verscheidene Stenden des *Duitschen Ryks* gedaan; en uit de Vryheid met welke de *Protestanten* hunnen Godsdienst openlyk handhaafden in de Landen; door 's Konings Krygsvolk in bezit genomen, en eindelyk uit de bescherming, die zy, in gelyke maate, verleenden aan de drie Religien in *Duitschland* gewettigd.

LXXXIV
BOEK.
1758.

De ongerustheden des Krygs, onzen bodem naderende, groeiden vast aan. Het vereenigd Leger, dreef dat der *Franschen* uit *Hanover*; tot aan den *Beneden Rbyn* in *Kleefslund*, 't welk aan de verplaatzing van het Tooneel des Oorlogs in de *Oostenryksche Nederlanden*, groote waarschyntlykheid byzette; dit bewoog den buitengewoonen Afgezant van 't *Roomsch Keizerlyke Hof*, den Baron van REISCHACH, by de Staaten vryheid te verzoeken, tot het vervoeren der Leevens- en Krygsnoodwendigheden voor de meest bloot liggende Plaatzten, over *Veurne*, vertrouwende dat zulk een verzoek, zo billyk in zich zelve, en met het Tractaat van Barriere zo overeenkomstig, geen tegenstand zou ontmoeten. — By het heromzwerven en trekken der vreemde Krygsbenden op de grenzen van onzen Staat, was het bykans onvermydelyk, daar de Grenscheidingen zo dicht in en door elkander loopen, dat 'er schennis van het Grondgebied begaan, en den Onderzaaten deezer Landen eenige schade toegebracht werd. Dit gebeurde

Verzoeken,
Klagten,
Schadeboetingen, wegens den Oorlog op de grenzen.

LXXXIV
BOEK.

1758.

van wederzyden. De des ingeleverde Klagen kreegen gehoor; Verontschuldigungen volgden; Schadebeteringen werden ontvangen, en men kreeg de sterkste belofte van zorgvuldige waakzaamheid der Legerhoofden om, in het toekomende, de Grenzen te myden, en de ongeregeldheden des Krygsvolks, naar de strengste Krygswetten te beteugelen. (*) Doch dit waren kleinigheden, in vergelyking van de belangryker Staatsoverweegingen, uit dit naderen des Oorlogs aan 's Lands grenzen, gereezen.

De Gouvernante dringt by Staaten van Holland aan op vermeerdering van Landmagt.

Gelderland en *Overysfel* vonden zich, door de wisselvalligheid van den Oorlogskans in een hachlyker toestand gebragt, dan eenige der overige Gewesten. Werd, door eenige onvoorziene gebeurtenis, der Staaten Grondgebied daadlyk geschonden, zy lagen het eerste aan de beurt. Uit overweeginge hier van, hadden zy zich by haare Koninglyke Hoogheid vervoegd, haare hulp en ondersteuning verzoekende, om by de overige Bondgenooten, door haare tusschenkomst, te bewerken, dat zy in deeze ontwyfelbaare gevaarlyke omstandigheden, door eene genoegzame Krygsmagt, mogten gedekt worden.— De Gouvernante, verscheen, den zevenden van Zomermaand, ter Vergaderinge van hun Ed. Groot Mogenden, met eene Aanspraak om vermeerdering der Land-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1757. bl. 33. 939. 172. 439. 501. 503. 587. 923.

Landmagt. Zy betuigde, onder andere, LXXXIV
BOEK.
 van de gegrondheid der gevoelens dier bei-
 de Gewesten overtuigd te weezen, en dat
 Zy, die, reeds drie Jaaren geleden, uit 1758.
 zich zelve, daar van zichtbaare blyken ge-
 geeven hadt, niet onverschillig kon zyn
 op een zo regtmaatigen aanzoek, die ze-
 dert zo veel aandrangs gekreegen hadt.
 „ Het Vereenigd Leger, (dus maalde zy
 „ den stand der dingen af,) was nu voor
 „ weinig dagen den *Rbyn* overgetrokken, en
 „ de beginzelen eener Onverzekerde Onzy-
 „ digheid lieten zich van verre zien, in de
 „ daadlyke beweging om de *Oostenryksche*
 „ en *Franfche* Legers op te zoeken en
 „ aan te tasten, in welk geval, de Party,
 „ die het te kwaad zou mogen krygen,
 „ ligtlyk haare veiligheid zou zoeken op
 „ den Bodem van den Staat, die, onvoor-
 „ zien van eene toereikende Magt, om
 „ iets van dien aart af te keeren, onge-
 „ lukkig genoeg zou moeten worden, om
 „ op eigen grond het Toneel geplaatst te
 „ zien eenes Oorlog, waar in zy noch
 „ rechtsstreeks, noch van ter zyde, eenig
 „ deel hadt, of begeerde te neemen.”

Dit een en ander hadt Hoogstdezelve
 doen besluiten, om, by het scheiden der
 laatst gehouden Vergaderinge, de mee-
 ste Afgevaardigden der Steden, over
 deeze aangelegene zaak, te onderhou-
 den: en thans in de Vergadering
 te verschynen, om aldaar de dringen-
 de noodzaaklykheid voor oogen te hou-
 den, om de Landmagt te vermeerderen,

LXXXIV op den voet door Haar en den Raad van
 BOEK. Staaten, in den Jaare MDCCLV voorgesteld. (*) Niet om daar door deel te nemen in de Onlusten, of te ligter in dezelve ingewikkeld te worden; maar alleen om de Onzydigheid en Onafhangelykheid der Republiek te handhaaven, en tegen allen geweld te dekken. — Zy agtte zich, zo uit hoofde van de verpligting aan den Staat als aan zich zelve, aan haar Huis, en aan de goede Ingezetenen dezer Landen, gehouden, dit Voorstel, met allen ernst, aan te dringen. Het gevaar was voor oogen, en niemand der Nabuuren, en Oorlogende Mogenheden kon een ergdenken tegen die Vermeerdering opvatten; vooral wanneer men deezen, met de oude *Hollandsche* trouwe, kon verzekeren niets anders op 't oog te hebben, dan de eige Veiligheid en Onafhangelykheid der Republiek. En gesteld het werd anders begrepen, zo was het te noodzaaklyker om het te vreezene Onheil van zulke ergdenkende Nabuurige Vorsten, te vroeger af te weeren. Niemand der Onderdaanen van dit Gemeenebest zou kunnen weigeren, met eenige geringe lasten bezwaard te worden, als dienende om hunne Vryheid en Godsdienst, zo als de Eer van een Vryen Staat vorderde, onafhan-
 ge

(*) Deeze voorgeslaage Vermeerdering was 13450 Hoofden en 1092 Paarden.

gelyk van het goeddunken van anderen, te bewaaren. LXXXIV
BOEK.

Niets minder dan eene vaardige en volledige toestemming, tot die Vermeerdering hadt de Gouvernante zich voorgesteld. Veelen, de meeste Staatsleden, hadden zich ook gereed getoond, tot het omhelzen van dien voorflag; doch van allen hadt zy zulks niet mogen verneemen; weshalven zy, op den drie en twintigsten dier zelfde maand, zich anderwerf, ter Staatsvergadering van *Holland* vervoegde, niet om te herhaalen 't geen zy voorheen gezegd hadt; maar het nader aan te dringen; dewyl, in dien tusschen tyd, de omstandigheden van het Gemeenebest, in verscheide opzigten, nog hachlyker geworden waren. „Niet alleen de Veiligheid, „maar de Eer van den Staat vorderde, „dat men deeze zaak tot een spoedig Besluit bragt, en dat de Leden, die of „ongereed waren, of nog niet bewilligd „hadden, hoe eer hoe beter, hunne toestemming verleenden.” — „Moest „zy.” was, naa veel aandrangs, haare taal, „by aanhoudinge, met veele tegenstreevingen blyven worstelen, dan zou „zy ten minsten die voldoening voor zich „zelveu genieten, dat, zo de Republiek „nu eenig Ongeval, of daar naa eenige „vermindering in haar Gezag en Aanzien, „uit deezen hoofde, zou mogen ontmoeten, „het aan haar niet te wyten zou „weezen; dewyl zy, naar maate van den „nood, niet hadt opgehouden, toen het

LXXXIV „ tyd was, te waarfchuwen en aan te maa-
BOEK. „ nen.’

— Een Voorflag met zo veel ernst gedaan,
1758. met zo veel yvers herhaald en aan gedron-

Raadflag
der Ke-
geeringe
van *Am-
sterdam*
op dit
stuk.

gen, komende uit den mond eener Vorftinne,
die zoo veel invloed had, ontmoette
egter wederspraak, by eenige Staatsle-
den, die vreesden, door het toestemmen
den Staat in dieper rampen te zullen storf-
ten, dan men voorgaf dat denzelfven dreig-
den. De Regeerders van *Amsterdam* had-
den geoordeeld, over eene zaak van die
aangelegenheid, niet los te moeten heen
loopen, en een uitvoerigen Raadflag hun-
nen Afgevaardigden mede gegeven, om
te doen zien, dat geen geest van tegen-
ftreeving hun bezielde; maar dat zy wel-
gevestigde gronden hadden, om die Ver-
meerdering van de hand te wyzen. Wy
kunnen, uit hoofde van de breedvoerig-
heid, alleen de hoofdzaaken aanstippen,
van een Stuk geheel leezenwaardig, en
te noodiger te plaatzen, dewyl het den
toedragt dier zaake geheel voor oogen ftelt.

Zy merkten op, dat het werk der Ver-
meerdering van de Landmagt, nu zints
drie Jaaren, te meermaalen het voorwerp
geweest was, van de Raadpleegingen hun-
ner Ed. Groot Mogenden; doch dat de
middelen tot aanpryzinge, en betoog van
de Noodzaakelykheid, van tyd tot tyd
gebruikt, zeer van elkander verfchilden.—
Eerst hadt men daar toe grond meenen te
vinden in eene geheime mededeeling, door
den Grave van HOLDERNESSE, in Bloei-
maand

maand des Jaars MDCCCLV, aan haare Ko-^{LXXXIV}ninglyke Hoogheid gedaan, en vervolgens ^{BOEK.} door Hoogstdezelve ter kennisfe van den Staat gebragt, dat naamlyk de Marquis de ^{1758.}MIREPOIX, toen Afgezant van zyne Allchristlykfte Majesteit te *Londen*, in zyne gesprekken met de *Engelsche* Staatsdienaaren, zeer duidelyk zou te verstaan gegeven hebben, dat, indien de oneenigheden in *America* verder voortgingen, het *Fransche* Hof, het Verdrag van *Aken* voor verbrooken zou houden, het Tooneel des Oorlogs in de *Nederlanden* overbrengen, en zyn verhaal weeten te vinden, op de Bondgenooten van *Groot-Brittanje*. — Bedagtzaamheid hadt aangeraden, zich tot geene vermeerdering van Krygsvolk te bepaalen, vóór dat men met zekerheid kon zien, welke de geschikfte maatregelen voor het Gemeenebest zouden zyn, indien de medegedeelde bedreigingen waar bevonden wierden. En hadt men zich uit die verlegenheid gered, de vrees voor een Inval van *Frankryk* geheel afgeweerd, door het vaststellen der Onzydigheid, zowel voor de *Oostenryksche Nederlanden*, als voor het Grondgebied van den Staat.

Tot een tweede beweegreden, om die beoelde Vermeerdering der Landmagt te bewerken, hadt men zich bediend van de Nabyheid der magtige Legers, van de Vrees voor den Staat hoonende bedryven, als mede van te rugtrekkingen op het Grondgebied van 't Gemeenebest met de geringe Krygsmagt onbekwaam om dezelve te keeren, en

LXXXIV de aangenomene Onzydigheid, naar eisch, BOEK. te handhaaven. *Gelderland* hadt, in den — voorleden Jaare, tot dien voordragt de eerste aanleiding gegeven, en schoon de 1758. Leden van dat Gewest het gansch niet ééns waren, ter Algemeene Staatsvergaderinge 'er sterk op aangedrongen. Dan de ingebragte bedenkingen van *Holland* hadden het stuk buiten befluit doen blyven; tot dat, in dit Voorjaar, *Overysfel* en *Gelderland* beiden het weder ter tafel bragten; en byzonder vorderden, dat men inmiddels de voorziening zou doen, om de Troepen in dienst en soldy van den Staat in *Duitschland*, binnen de Grenzen te doen komen. — Alle de Leden, de Ridderchap en de Afgevaardigden van *Alkmaar* alleen uitgezonderd, namen de Besluiten dier twee Gewesten over. De Regeering van *Amsterdam*, vondt, by herziening, geene reden om van de voorige gedagten, wegens Vermeerderinge van de Landmagt, aftegaan; alleen zou zy, uit roegeevenheid, in het opontbod der *Duitsche* Troepen kunnen bewilligen, indien de verdere Leden van *Holland*, of immers derzelver meerder gedeelte, zich daar toe genegen toonden: mits *Zeeland* afzage van eene vermindering der Troepen, op eigen gezag; onderstaan, en in de verwagting, dat de Gewesten de aandeelen in de meerdere kosten, uit de Vermeerdering door de Herwaardkomste spruitende, gereedlyk opbragten. — Op het uitbrengen van deezen last, hadden de Afgevaardigden van

van *Amsterdam* wel het genoeg ge- LXXXIV
 maakt, dat verscheide aanzienlyke Le- BOEK.
 den, met hun even ééns dagten; doch te-
 vens, met leedweezen, gezien, dat de an- 1758.
 ders gevoelende Leden hun niet alleen in
 aantal overtroffen; maar dat haare Ko-
 ninglyke Hoogheid zich by dezelve voeg-
 de, hunne gevoelens ondersteunde, en in
 twee Aanspraaken de Vermeerdering der
 Landmagt, met veel nadruks, aanbeval.

Friesland, merkten zy verder op,
 hadt, wel verre van 'er in toe te stemmen,
 de Raadpleegingen daar over uitgesteld,
Stad en Lande, op het Belluit tot Ver-
 meerdering aangedrongen; doch zonder
 redenen by te brengen. Niets dringends
 was 'er, om zich over de Besluiten dier
 Gewesten in 't byzonder uit te laten;
 doch de Beweegredenen door Mevrouw
 de Gouvernante aangevoerd, vorderden
 een nader onderzoek. — In 't zelve
 beweerden zy, rechtstreeks tegen Haar
 gevoelen aan, dat eene Vermeerdering
 van Landmagt, op herhaalde aandringen
 van *Engeland*, nergens anders toe zou
 hebben kunnen strekken, dan om *Frank-
 ryk* in 't begrip te doen vallen, dat het
 Gemeenebest, hoe wel geen betrekking
 hebbende op de ontstaane Onlusten in *Ame-
 rica*, als deeze in *Europa* overfloegen,
 gezind was, even als in voorige tyden,
 zich dezelve aan te trekken. Hier door
 zou men zich dat Gevaar, 't welk men
 zegt te ontgaan, en door middel eener
 veel grooter Vermeerdering niet ontgaan
 kon

LXXXIV kon worden, op den halze gelaaden heb-
 BOEK. ben. Die voorzigtige Maatregelen had-
 den den Staat dus lange, buiten den Oor-
 log gehouden, en de vastgestelde Onzy-
 digheid alle vrees van de zyde van *Frank-
 ryk* geweerd.

De bezwaarde staat der Geldmiddelen
 ondersteunde kragtdaadig het aankleeven
 van deeze maatregelen. Verscheide Ge-
 westen klaagden reeds jaaren herwaards,
 dat zy de lasten, op dien voet, niet kon-
 den blyven draagen; *Zeeland* hadt uit on-
 magt, buiten weeten der Bondgenooten,
 eene verminderinge van Krygsvolk on-
 derstaan. *Holland*, waar op de last der
 vermeerderinge, zo niet geheel, ten
 minsten voor een groot gedeelte, zou aan-
 komen, bleef nog belast met de meeste
 buitengewoone Middelen ten Oorlogstyd
 geheeven: die van *Amsterdam* hadden,
 hoe wel tot nog zonder vrugt, alle moei-
 te aangewend, om, door verscheide voor-
 gellaagene middelen, de lasten van den
 Staat des Oorlogs te verminderen: en zou-
 den dezelve, door de voorgellaagene Ver-
 meerdering, behalven de Aanritsgelden,
 die niet verre van een Millioen beliepen,
 nog met negentien en een halve Tonfchats
 worden vermeerderd. Nieuwe belastin-
 gen zouden, derhalven, den Ingezetenen
 moeten worden opgelegd.

Schoon deeze slegts voor een tyd mog-
 ten weezen, en de Landzaat gereed ge-
 noeg, om 'er zich aan te onderwerpen,
 wanneer zy zulks aanzagen als een noodig
 redmiddel voor den Staat, was het nog-
 thans

thans de pligt van braave Regenten zorg te draagen, dat dergelyke Plegtankers niet nutloos verfpild wierden; maar gespaard tot een tyd dat de nood het uitwerpen vorderde. Deeze was 'er niet, daar de Staat zich aan de Onzydigheid hieldt, en geen der Oorlogende Mogenheden een voorneemen betoonde, om denzelven aantetasten; doch veel eer deszelfs Grondgebied ontzag. — Ook was, indien één dier Mogenheden zulk een voorneemen mogt koelsteren, de voorgeslaage Vermeerdering veel te gering; en de tegenwoordige Landmagt, wel aangelegd, genoeg om de stroopende partyen af te keeren, en de Grenzen te dekken. — Voor derzelve betreedinge, door eene der in den kryg het te kwaadkrygende Party, was geen regtmaatige grond van vreeze; en de bloote mogelykheid alleen geene genoegzaame reden om 's Lands schatkist met meerdere uitgaven te beswaaren, in een tyd dat men, om een Fonds tot bescherming van de Zeevaard tegen de *Algerynen* te vinden, zyne toevlugt hadt moeten neemen, tot de Kas van het verhoogde Last- en Veilgeld, en men nog dagelyks moest aanzien, dat de Vlag van den Staat geschonden, en de Koopvaardy, op eene verregaande wyze, mishandeld en bedorven werd, door eene Mogenheid, van welke men 't zelve, uit hoofde van de byzondere betrekkingen met den Staat, niet scheen te wagten te hebben, en tegen de klare letter der Verbintenissen, zonder dat men tot dus verre de noodige Geldmiddelen tot Bescherm-

LXXXIV

BOEK.

1758.

fcher-

LXXXIV fcherming van dezelve, op eene andere
 BOEK. wyze hadt kunnen vinden, dan door het
 ——— leggen van nieuwe Lasten, op den Han-
 1758. del, tot goedmaking der kosten, noodig
 om eenige meerdere beveiliging te verlee-
 nen.

Tegen-
 aanteke-
 ning der
 Ridder-
 schappe

Weinig smaakte zulk een breed Vertoog, over dit wichtig Onderwerp aan haare Koninglyke Hoogheid, en de Ridderfchap was gereed om het uitvoerig te beantwoorden, in eene Tegenaantekening. Zeer eüvel duidden zy het ontdekken van de opening door den Graave van HOLDERNESSE aan de Gouvernante gedaan, en wilden dit Staatsgeheim liefst duifter gelaaten hebben; doch gaven 'er de best mogelyke kleur aan, nu het tog het licht zag, beweerende, dat geen deelneeming in de Onlusten daar mede bedoeld, en het enkel een blyk van de vertrouwlyke Vriendfchap des Konings van *Engeland* geweest was, om het Gemeenebest op zelfsbehoud te doen bedagt zyn; dit ook hadt men, naar hun Voorgeeven, alleen met den voorflag der vermeerderinge van de Landmagt beoogd, en beoogde nog niets anders. Hier mede zогten zy het verwyt te ontleggen, dat men, van tyd tot tyd, onderscheide Middelen hadt aangewend om die Vermeerdering voor te stellen.

Verder lieten zy, naa een schets van de tegenwoordige, huns oordeels, gevaarlyke gesteldheid der zaake gegeeven en zich beklaagd te hebben over de weinige wei-

ge-

gerende Leden, die noch door de klaare voordragt van den gevaarlyken stand, noch door de poogingen van *Gelderland* en *Overysfel*, noch door de overreeding die by andere Gewesten plaats hadt, noch door de aanmaaningen van haare Koninglyke Hoogheid, te beweegen waren, eene wederlegging volgen van de vier redenen, voor deeze weigering hoofdzaaklyk in de Staatsoverleggingen bygebragt. Wy zullen, der Onpartydigheid hulde doende, den voornaamen inhoud hier neder stellen.

De eerste was, dat de Staat, geen deel neemende in de ontstaane verschillen tuschen de Oorlogende Mogenheden, en aan dezelve geene aanleiding tot het opvatten van misnoegen gegeven hebbende, voor een aanval op deszelfs Grondgebied niet behoefde bedugt te zyn; maar zich op de trouw der Verbintenissen moest verlaaten. — Door dezelve, begreepen zy, werd men afgetrokken, van het eigenlyk punt, daar het hier op aankwam, dat alleen eigen Veiligheid op 't oog hadt; 'er viel geen geschil meer over het deel of geen deel neemen in de tegenwoordige Onlusten, of het geeven van aanleiding om Misnoegen op te vatten. Het volgde geenzins, dat men alle reden van bedugting ter zyde stellende, zich alleen op de trouw der Tractaaten moest verlaaten, zonder voor zich zelve eene zorge te draagen naar de tydsomstandigheden geschikt, anders kon men veel, 't welk nu 's Lands

mid-

LXXXIV BOEK. 1758. middelen bezwaarde, affchaffen. In vol-
 len Vrede, wanneer 'er geene waarfchyn-
 lykheid zich opdeedt om dien geftoord te
 zien, kwam dit te pafte, als dan de Krygs-
 magt te vermeerderen, en andere Oor-
 logftoebereidzelen te maaken, ging de
 paalen der bezorging van eigen veiligheid
 te buiten, dan toonde men de trouw der
 Verbintenfisen te miftrouwen, en gaf aan
 zyne Nabuuren reden, om 'er iets kwaads
 uit te vermoeden: doch wanneer eene
 Mogenheid, te midden van een algemeen
 Oorlog onzydig gebleeven, naar ge-
 lange der omftandigheden zyne eigene veil-
 gheid vermeerderde, deedt zy geen den
 minften buiten ftap; maar ftelde zich al-
 leen in zulk een ftaat van veiligheid, als
 de natuur der zaake van de wysheid en
 voorzigtigheid der Overheid afvorderde,
 om het Land tegen alle onverwagte aan-
 vallen te beveiligen, de Onzydigheid te
 bewaaren, en de Onafhanglykheid te hand-
 haaven.

Ten *tweede* voerde men als een hoofd-
 bewys aan, dat de bekrompe ftaat der
 Geldmiddelen, het afzien van de Magts-
 vermeerdering vorderde, als niet toelaa-
 rende, om, buiten noodzaaklykheid, op
 vermeerdering van uitgaven te denken. —
 Dan, in welk eene laagte de ftaat der
 Geldmiddelen ook mogt weezen, een ftuk
 't geen de voorzigtigheid verboodt met
 alle klaarheid te ontvouwen, men mogt
 daarom zyne eigene natuurlyke veiligheid
 niet laaten dryven: en zouden de noodige
 kos-

kosten tot de voorgeslaagene Vermeerde- LXXXIV
 ring niet van dat gewigt zyn; dat het wel BOEK.
 of kwaalyk vaaren van 's Lands Geldmid-
 delen, daar van zou afhangen. Wegen om 1758.
 de benooidigde Penningen op te zamelen,
 stonden 'er open, en was het oneindig be-
 ter langs deezen zich zelve, en het zyne,
 te behouden, dan door eene loutere spaar-
 zaamheid gevaar te loopen van alles te
 verliezen. De uiterste noodzaaklykheid
 af te wagten was in den grond der zaake
 niets anders, dan het werk voor altoos
 op te geeven, terwyl deeze daar zynde
 ook de onmogelykheid, om die laatste red-
 middelen met vrugt te werk te stellen, te
 gelyk daar zou weezen. — Het aange-
 merkte omtrent de bezwaarlyk beschem-
 de Zeevaard, gingen zy, om redenen,
 stilzwygend voorby.

Ontleende men een *derde* Tegenreden
 daar uit, dat het geenzins te denken was,
 dat de Oorlogvoerende Mogenheden, ie-
 der de handen te vol hadden, om zich
 meer Vyanden op den hals te haalen; —
 de veiligheid der Republiek, behoorde
 men niet te laten afhangen van mogelyk-
 heden; veel min nog kon men eene ge-
 noegzaame waarborge vinden, in 't geen
 de Oorlogende Mogenheden ten eigen be-
 ste behoorden te doen, of te laten: men
 deedt niet altoos het raadzaamste; ook kon-
 den 'er, buiten opzet, zaaken voorvallen,
 die dezelve verpligten eensklaps van maat-
 regelen te veranderen, welke eene Onzy-

LXXXIV dige en niet genoegzaam gewaapende Staat
BOEK. aan 't hachlykst gevaar blootfelden.

1758. Stondt men, ten vierden, in 't begrip dat, zo men grond hadt om voor een vyandlyken aanval te dugten, de voorgeslaagene Vermeerdering te gering zou wezen, en dat de in dienst zynde 's Lands Krygslieden genoegzaam waren om stroopende Partyen af te weeren. — Zy erkenden, dat de Vermeerdering niet tegen een rechtstreekschen vyandlyken aanval; maar alleen tot dekkinge van den Staat, in deeze zorglyke omstandigheden, werd voorgeslaagen. Hier toe was het bestemde aantal van Volk en Paarden genoegzaam, en teffens noodzaaklyk tot behoud van 't Gemeenebest, 't welk door de Manschap thans werklyk op de been, op alle plaatzen, voor Inval bloot staande, niet gedekt kon worden. (*)

De Vermeerdering der Landmagt gaat niet door.

De Vermeerdering der Landmagt, hoe sterk ook door haare Koninglyke Hoogheid begeerd, hoe yverig door de Ridderfchap voorgestaan, hoe zeer gevorderd door *Gelderland*, *Overysfel*, *Utrecht* en *Stad en Lande*, bleef agter wege; en bediende men zich van *Hollands* en *Frieslands*, weigering om de langs hoe hooger klimmende nood der Zeevaardye ongeholfen te laaten. — Hoorden wy deeze, in de twee jongst verloope Jaaren, met regt, (†) bitter klaagen, over de mishandelingen van

Groot-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1780. bl. 493. 497. 785. 798.

(†) Zie hier boven, bl. 272. 275. 324.

Groot-Brittanje, wy kunnen niet voorby, LXXXIV hoe eenzelvig die klaagtoon klinke, we- BOEK. derom na denzelfen te luisteren; en zullen — wy dit met te min verveelings kunnen 1753. doen, daar wy middelerwyl gelegenheid aantreffen, om de Taal van Regt, Vryheid en Vaderlandliefde te hooren, schoon ze veelvuldige Tegenspraak moest gedoogen, uit meer dan ééne bron voortvloeyende.

Ondanks alle Vertoogen, van wegen de De Zee-
 Staaten by het *Engelsche* Hof gedaan, blee- roovery-
 ven de Zeerooveryen, gepaard met de en der
 daar by gewoone, doch daar door niet min *Engel-*
 smertlyke mishandelingen, aanhouden. By *schen*
 zonder scheenen zy het thans uitermate blyven
 gemunt te hebben, op den *West-Indi-* aanhou-
schen Handel. Geen Schip, in verden- den.
 king vallende van op die Kusten te vaa-
 ren, bleef ongemoeid, onbeledigd, of
 onopgebragt. Iets, maar niets noemens-
 waardigs, betekende het, dat de daar door
 benadeelde Bewoonders onzer Eilanden,
St. Eustatius en *Curacao*, schaverhaaling
 zогten te krygen, door Kustbewaarders
 uit te rusten, om de Schepen, van den
 Koophandel deezer Volkplantingen te be-
 fchermen. Magtiger, en meer beduiden-
 de, bescherming vorderde de mishandel-
 de Zeevaard; doch moest die derven.

De Kooplieden van *Dordrecht*, *Rotter-* De
dam en *Amsterdam*, leverden by 's Lands- Kooplie-
 vaderen hunne algemeene en zo zeer ge- den leve-
 gronde klagten in; terwyl die te laatstge- ren des
 melder Stede byzonder belang hebbende klagten
 in by de
 in Staaten

LXXXIV in den Handel op de *West-Indien*, een afzonderlyk breedvoerig stuk ter tafel bragten. BOEK.
 — De Handeldryvende Ingezetenen van *West-1758. friesland* en het *Noorder-Kwartier*, als mede en by de die van *Friesland*, hieven foortgelyke klagen aan. (*) De Afgevaardigden der Koop- Gouvernante. lieden, vervoegden zich ook by de Gouvernante, met voordragt hunner welgegronde bezwaaren, haare medewerking verzoekende, om tegen de Zeerooveryen, de noodige maatregelen te beraamen, en de nadeelige onderneemingen der *Engelschen*, met nadruk, te beletten, of te doen ophouden.

De *West-Indische Compagnie* beklagt zich by **YORKE**, die dezelve in 't ongelyk stelt. Gelyk de *West-Indische* Handelaars zich gedrongen gevonden hadden, een afzonderlyk Verzoekschrift over te reiken, als meer dan anderen gedrukt door het *Engelsch* Zeegeweld, zo gaven ook de Bewindhebbers van de *West-Indische Compagnie* ter voorzittende Kamer van *Amsterdam*, by eenen Brieve, hunne Hoog Mogenden kennis van de Rooveryen door de *Engelschen* in *America* aan de *Nederlandsche* Schepen gepleegd, als mede van de onwettige Geregthandelingen, door de Regters, in dat Werelddeel, omtrent de opgebragte Schepen gehouden. Zy vonden ze van zulk een dringenden aart, dat zy deswegens voorstellen lieten doen aan den *Engelschen* Afgezant **YORKE**, die, wel ver-

(*) Men leeze dezelve in de *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 562-583.

verre van daar aan een gunstig oor te lee- LXXXIV
 nen, of ze te billyken, de klaagers in 't on- ROEK.
 gelyk stelde, en beweerde, dat de *Engel-*
schen gerechtigd waren om de *Nederland-* 1758.
sche Schepen, op de *West-Indien* vaaren-
 de, aan te houden en voor goeden prys
 te verklaren. „Zyne *Groot-Brittanni-*
 „*sche* Majesteit hadt,” gelyk hy betuig-
 „de, „beslooten te beletten, dat de Han-
 „del van *Fransch America* geschiedde,
 „door andere Mogenheden, onder het
 „schoonschynend voorwendzel van On-
 „zydigheid; en niet toe te laten, dat
 „een Haarkloovery over Woorden een
 „Verlof uitleverde, om met zyne Vyand-
 „den eenen Handel te dryven, die,
 „schoon niet opgereld op de lyst der
 „Contrabanden, egter, in allen opzigte,
 „zodanig wierd, door de byzondere om-
 „standigheden; dat zo lang de *geoorlofde*
 „Handel der Onderdaanen van hunne
 „Hoog Mogenden, die zyne Majesteit
 „nooit voorneemens was geweest te stoo-
 „ren, zich vermengd vondt met eenen
 „anderen, dien de Koning voor *ongeoor-*
 „*lofd* aanzag, alle deeze Vertoogen vrugt-
 „loos moesten weezen; te meer daar de
 „Tractaaten de wyze van Regtsvordering,
 „in diergelyke gevallen, bepaald hadden,
 „en dat de Kroon geene kennis kon nee-
 „men van gevallen, tot het onderzoek
 „van de Gewoone Regtbank behooren-
 „de.” (*) Dat

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. Wy kunnen ons tot
 geene wederlegginge hier van inlaaten; wie dezelve

LXXXIV BOEK. Dat de Klagten der Kooplieden, in Zo-
mermaand, uitgeboezemd op grond van
— waarheid steunden leedt geen twyfel, de
1758. Lysten van mishandelde en opgebragte

De Kooplieden van *Amsterdam* le-
veren by den Staat en de Gouvernante Lyften van scha-
de in. Schepen in de dagelyksche Nieuwspapieren
spraaken; men lochende in *Engeland*
die gebeurtenisfen niet, schoon ze veel
verzagt, geplooid, en in de gunstigste
vouw geslaagen wierden, om het lydig
onregt, zo veel mogelyk, te vergoelyken.
De Gevolmagtigden der Kooplieden van
Amsterdam, beslooten om de schade daar
door aan de Beurs hunner Stad toegebracht,
met de noodige bewyzen gestaafd, hunne
Hoog Mogenden, en de Gouvernante, onder
't oog te brengen, welke laatstgemelde,
in haare eerste Gehoorverleening aan de
Kooplieden, het aanwenden van haaren
invloed, in de Hooge Staatsvergaderingen
niet alleen beloofd; maar toezegging ge-
daan hadt, van deswegen eene *Personeele*
Remonstrantie aan het Hof van *Engeland*,
te zullen laten doen, onder voorwaarde,
dat men de noodige Bewyzen, op welke
die Klagten steunden, haar bezorgde. Zy
bepaalden zich tot *Hollandsche* Schepen, te
Amsterdam t'huis hoorende, zonder van
de *Dordrechtsche*, *Rotterdamsche*, of andere
in dit Gewest, noch ook van de *Zeeuw-*
sche, *Friesche* en *Groningers*, te spreken.

Dit

meesterlyk wil leezen, vervoege zich tot de *Verzameling van Historische en Politike Tractaaten* van den Historie-Schryver JAN WAGENAAR I. D. bl. 249. enz.

Dit gedenkftuk van de *Engelfche Zeero*-LXXXIV
very gaf de Schepen op, als mede door BOEK.
 welke Oorlogfchepen of Kaapers, waar, —
 wanneer, en hoe zy genomen en mishan- 1758.
 deld waren, met de Vonniften daar over
 geveld, en beftondt uit drie Lyften. —

Op de eerfte waren gebragt *één en twintig*
 Schepen, van *Curacao* en *St. Eufitius*
 komende, door de *Engelfchen* genomen
 en opgebragt, omtrent welke het Nadeel
drie Millioenen, vyf maal honderd zeven
en vyftig duizend en vyf honderd Guldens
 beliep. — De tweede Lyst behelsde
vyf en dertig Schepen, die na de *West-*
Indien gaande, of van daar gezeild, een
 dergelyk lot van de *Engelfchen* hadden
 moeten beproeven, en welker fchade *vyf*
Millioenen, één honderd en vier en veertig
duizend Guldens bedroeg. — De derde
 bevatte den inhoud der Verklaringen,
 van *Honderd* Schepen, tot eene proeve van
 een ongelyk grooter getal, door de *Engel-*
fche Kaapers beftoolen, beroofd, geplun-
 derd, en mishandeld; men begrootte de
 fchade op *viermaal honderd negen en der-*
tig duizend een honderd een en negentig
Guldens. (*) In Oogftmaand werden de
 fcha-

(*) *Lysten van de Schepen, zo veel de Stad Am-*
fterdam betreft, die op de reize na of van de West-
Indien door de Engelfchen genomen zyn. Te Amft.
1758. Nederl. Jaarb. 1758. bl. 924. wegens Rotter-
dam werd eene dergelyke Lyst opgemaakt, en de
fchade der Rotterdamfche Schepen bedroeg. f 1827711.

LXXXIV fchaden den Ingezetenen van den Staat
 BOEK. door deeze Zeefchennis toegebracht, op
 — meer dan *Twaalf Millioenen Guldens* be-
 1758. rekend. (*) Welk eene geweldige fom-
 me! en hoe verbaazend groeit deeze aan,
 als men 'er byvoegt de nadeelen der Ver-
 zekeraaren, de verarming der Zeevaaren-
 den, en de volftrekte ftilftand veeler Hand-
 teeringen aan de Scheepvaard onaffcheide-
 lyk verbonden!

De Kooplieden ver-
 voegen zich, ten
 derden maale, by
 de Gouvernante,
 De Verklaaring onlangs door den *Engel-
 fchen* Afgezant gedaan, wegens het oog-
 punt waar uit zyn Koning het gedrag der
Hollanderen befchouwde, met bygevoeg-
 de verzekering, dat alle Vertoogen vrugt-
 loos zouden weezen, indien zy op dien
 voet den Handel bleeven dryven (†), werd
 maar al te zeer bevestigd, door de van dag
 tot dag voortgaande, en toeneemende Zee-
 rooveryen en Verbeurtverklaaringen. Dit
 baarde lustloosheid en kwyning aan den
 eenen, en verdubbeling van het geroep,
 om herftel, en befcherming, aan den ande-
 ren kant. De voornaamfte Kooplieden der
 twee groote Handelsteden *Amfterdam* en
Rotterdam zогten, zo veel mogelyk, de
 nedergeftaagenen op te beuren, en de ver-
 bitterden tot bedaaren te brengen, door de
 belofte om, ten derde maale, en zo dikwyls
 de nood het zou vorderen, alles in 't werk
 te

(*) WAGENAAR *Verzameling van Hift. en Pol. Tractaaten*, I. D. bl. 249.

(†) Zie hier boven bl. 389.

te stellen, wat zy dienstigst oordeelden tot bevordering van 't belang des Handels. In de eerstgemelde Stad vergaderden zy dagelijks, en beraadslaagden om hunne vernieuwde Klagten, gepaard met den Voor- dragt van de welgegronde Vreeze, voor een geheel verval des waggelenden Handels, by Burgemeesteren in te dienen, en derzelve medewerking tot herstel te zoeken. De uit hun midden Afgevaardigden kreegen een gunstig gehoor. Welhaast beslooten zy, naa onderling overleg met de Kooplieden van *Dordrecht* en *Rotterdam*, voor de derde keer, een plechtig Gezantschap naar den *Haage* te zenden. 't Zelve, bestaande uit de aanzienlykste Kooplieden der drie gemelde Steden, (*) droeg mondeling de vernieuwde klagten van den gedrukten Koophandel en Zeevaard, aan de eerste Staatsdienaaren voor, en leverden, op den negenden van Slachtmaand, een Vertoog over aan de Gouvernante, hoofdzaaklyk hier op neder komende.

„ Haare Koninglyke Hoogheid hadt, Inhoud
 „ op van hun
 Vertoog.

(*) Uit *Dordrecht* verscheenen de Kooplieden, BRUIN en KRENA; uit *Amsterdam* TER BORCH, VAN HOOBROKE, VAN EEGHEN, DE HARDE, CORDES, RAEP, WYNKOOP, NAGEL, BRUIN, DEDEL, WEILAND, TER BROEKKE, FRAISINET, TEXIER, ANGELY, VAN KERCHEM, DE VRY, NEEL, AMYOT en TAVARES; uit *Rotterdam* VAN DE WALLE, MEINDERS, HORE, OZY, BAELDE, DEGALTZ, ROCHUSSEN, YZENDOORN en ZWYNDRECHT.

LXXXIV „ op 't zien der laat ingeleverde Lyften
 BOEK. „ van schaden, wel gelieven te verklaa-
 ——— „ ren, dat ze grooter waren dan zy ge-
 1758. „ dacht hadt; dat, indien het zo voortging,
 „ het verderf van 't Vaderland daar uit te
 „ wagten was, en 'er, tot troost, by te
 „ voegen, dat zy byzonder belang hadt
 „ by dit Vaderland, en geen ander Vader-
 „ land erkende dan dit Land, 't welk zy
 „ voor haar eigen Vaderland hadt aangeno-
 „ men; dat zy deswegen alle mogelyke zor-
 „ ge zou draagen, om niet alleen het ge-
 „ beurde hersteld te krygen; maar ook zo-
 „ danige middelen zou helpen beraamen,
 „ als met de Eere van het Vaderland, en
 „ het Welzyn van den Koophandel over-
 „ eenkwamen; dat haare Bescherming van
 „ den Koophandel niet slegts in *woorden*
 „ zou bestaan; maar in *daaden*.
 „ Met deezen troost hadden zy hunne
 „ Zenders mogen opbeuren; doch thans
 „ het ongenoegen om haare Koninglyke
 „ Hoogheid lastig te vallen, met eene
 „ Lyst van *een en zeventig* *Hollandsche*
 „ *Schepen*, ter waarde van *Dertien Mil-*
 „ *lioenen* *Hollandsche* *Guldens*, zints de
 „ tweede Gehoorverleening, door de *En-*
 „ *gelschen*, genomen en opgebracht. ———
 „ Van de toegezegde Onderhandelingen,
 „ en de daar uit geschepte hoope der scha-
 „ vergoedinge, was nog niets gekomen.
 „ En moesten zy, met de uiterste aandoe-
 „ ning, en verschuldigden eerbied, zeg-
 „ gen, dat de Bescherming, op welke zy
 „ hadden gehoopt, verre van te vermeer-
 „ de

„ deren, dagelyks verminderde; aangezien LXXXIV
 „ verscheide Oorlogschepen, van derzel- BOEK.
 „ ver Reizen in de Havens deezer Landen —
 „ te rug komende, onttaakeld, afge- 1758.
 „ dankt, en genoegzaam geene andere in
 „ derzelve plaatze uitgerust wierden; dit
 „ bragt het water dagelyks langs hoe na-
 „ der aan de lippen.

„ Zulke verregaande Onderneemingen,
 „ konden niet nalaaten, een doodlyken
 „ krak aan den Koophandel in 't byzon-
 „ der, en aan het Vaderland in 't alge-
 „ meen, toe te brengen. Het verloop
 „ was in alles zichtbaar; en de naderende
 „ werklooze Winter spelde een ondraagly-
 „ ken last voor Diakonien en Armenhuizen.
 „ Dit alles bewoog hun tot het herhaa-
 „ len, en nader aandringen, der voorgaan-
 „ de Verzoeken, om de medewerking van
 „ haare Koninglyke Hoogheid tot spoedig
 „ Herstel der geledene Schaden, tot voor-
 „ koming van verdere, den Handel geheel
 „ verdervende, Nadeelen.”

Het Antwoord hier op bekomen, schoon, Ant-
 in den aanvang, niet vry van verwyf, woord
 behelsde, egter, eenige moedgeving, en der Gou-
 liep op deezen zin „ dat zy zeer wel wist vernante.
 „ haar woord gegeven te hebben, tot be-
 „ vordering van de Belangen der Koop-
 „ lieden; maar 't was aan Haar niet te wy-
 „ ten, dat de zaaken tot nog niet van ge-
 „ daante veranderd waren; dat zy zeer
 „ aangedaan was, over de schade, die de
 „ Koophandel leedt, en de nadeelen daar
 „ door het Vaderland overkomende; dat
 „ zy

LXXXIV „ zy, by het *Engelsche Hof*, de sterkste
 BOEK. „ poogingen aangewend hadt, en nog aan-
 1758. „ wendde, en reden hadt om te gelooven
 „ hoe in dat Ryk wel ten voordeele van
 „ de Republiek werd gearbeid; doch dat
 „ 'er zekere zaaken, om Herstel in deezen
 „ te bekomen, van schikkingen des Parle-
 „ ments afhingen; en derhalven de Koop-
 „ lieden verzogt nog vier of vyf weeken
 „ geduld te hebben; by aldien 'er dan
 „ geene verandering kwam, zou zy moe-
 „ ten betuigen *gedupeerd te zyn door het*
 „ *Engelsche Hof*; doch zy hadt reden om
 „ zulks niet te gelooven; dat zy, zo ras mo-
 „ gelyk, verflag van zaaken zou laten
 „ doen, en betuigde allen belang te nee-
 „ men in 't welvaaren van 't Gemeenebest,
 „ van welks welweezen haar eigen be-
 „ lang, dat van haare Kinderen en Huis,
 „ als mede haar Agting, afhing; dat zy
 „ last gegeven hadt, om de Schepen na
 „ *Curacao* en *St. Eustatius* te convoyee-
 „ ren, welk Convoi de aldaar liggende
 „ Schepen zou afhaalen; dat zy ééns en
 „ andermaal beloofd hadt, en nu ten der-
 „ den maale herhaalde, alle mogelyke poo-
 „ gingen te zullen aanwenden, om in
 „ deeze zaaken te voorzien, en hoopte,
 „ dat, wanneer zy de Kooplieden ten
 „ vierde maale weder ontmoette, zulks
 „ in gelukkiger omstandigheden zyn mogt;
 „ by herhaaling moest zy hun nogmaals
 „ verzekeren, dat zy altoos zou zoeken
 „ te toonen het welvaaren van den Koop-
 „ handel in deeze Republiek beschouwd
 „ te hebben als haar eigen belangen.”

Hoe

Hoe zeer dit Uittfel van vier of vyf we- LXXXIV
ken, op een tyd dat elke dag en uur ver- BOEK
dere schade dreigde en daadlyk toebragt, —
grievende smert baarde, was 'er niets an- 1758.
ders op dan daar in te berusten, en af te De
wagten of die Verzekeringen van Daaden Kooplie-
gevolgd wierden. — Slachtmaand liep niet den in
ten ende of men meende, dat die heuch- den Haas-
lyke dag aanbrak. Een byzonder daar toe ge geroe-
afgezonde Renboode verzogt, dat eenige pen.
Afgevaardigden uit de Kooplieden van
Amsterdam en *Rotterdam*, ten spoedigsten,
in den *Haage* mogten komen. De ver-
haalting deedt de Kooplieden denken, dat
het zo *spoedig mogelyk beloofd Verflag*, hun
zou gedaan worden, en zy streelden zich
met iets gunstigs te zullen verneemen. 't
Verlangen gaf vleugels aan zes Kooplie-
den, vier uit *Amsterdam* en twee uit *Rot-
terdam* (*), die, met allen spoed, na de
Hofplaats trokken, en den zes en twintig-
sten Gehoor hadden by de Gouvernante
en haaren Geheimraad DE LARREY. Hun
werd ter hand gesteld het Affchrift van
eenen Brieve, door der Staaten Afgezant
HOP aan den Griffier FAGEL geschreeven,
inhoudende een berigt van den staat der
Onderhandelingen, tusfchen het *Engelsche*
Hof en hunne Hoog Mogenden, over de
Klagten den Koophandel betreffende.

Verz

(*) Uit *Amsterdam* de Kooplieden VAN DE
POLL, TESTAS, TER BORCH EN NEEL, uit
Rotterdam BAELDE EN VAN DE WALLE.

LXXXIV
B E O K.

1758.

Verstaan
een on-
gunstig
verslag
uit En-
geland.

Verwondering en verbaasdheid teken-
den zich op gelaat dier Heeren als zy
laazen, dat de Heer PITT, den Afgezant
hadt te verstaan gegeven, hoe, van we-
gen de Omstandigheid der zaake, het nog
al een *geruimen tyd* zou aanloopen, eer
'er een Verslag kon worden uitgebragt, om
het den Koning voor te leggen; dat hy
ondertusfchen, zo voor zich zelve, als
voor de andere Heeren van het *Engelsch*
Staatsbestuur, wel kon verzekeren, dat
'er eene geneigdheid was om aan hunne
Hoog Mogenden genoeg te geven,
voor zo verre de Klagten hunner Onder-
daanen *wel gegrond* waren, om alle verdere
verwydering te weeren; doch dat hy tef-
fens moest zeggen, hoe 'er zich twee za-
ken op deden, die men in *Engeland* niet
zou kunnen toegeeven. Het vaaren en han-
delen op de *Fransche Eilanden*, en den
Aanvoer van *Scheepsbouwstoffen* na *Frank-
ryk*: ten welken opzigte hy hoopte, dat
hunne Hoog Mogenden zich naar redelyk-
heid zouden laten vinden. De mislagen,
in het neemen en opbrengen der Schepen,
zou men tragten te herstellen, als mede
die in de Regtspleegingen zouden mogen
begaan weezen; en, in een volgend Par-
lement, tragten te bewerken, dat, door
het veranderen der Acte tot aanmoediging
der Zaelieden gegeven, die de genomene
Pryzen hun ten eigendom toekende, alle
Plaageryen belet wierden; dan om dit al-
les uit te werken, werd *Arbeid* en *Tyd*
vereischt.

Die

Die zelfde verwondering en verbaas-
 heid greep de Kooplieden in *Amsterdam*
 en *Rotterdam* aan, als zy, by de weder-
 komst dier Afgevaardigden, hun opgevat-
 te Hoop te leur gesteld, en hunne Vrees
 op nieuw gaande gemaakt, vonden. Het
 bleek, dat het gedugt en schadelyk ver-
 wyl niet alleen zou aanhouden; maar dat
 men in *Engeland* even ongenegen bleef,
 om, ten opzigte van het weezen der zaa-
 ke, eenige verandering te maaken; niets
 was 'er gevorderd tot het bekomen van
 Schadeloosstelling voor de geleedene onge-
 lyken, tot het erlangen van Zekerheid om
 den Handel, volgens de Verbintenissen,
 vry van de kwellingen der *Engelschen* te
 mogen dryven. Alles wat deel hadt of
 nam in den Handel was misnoegd.

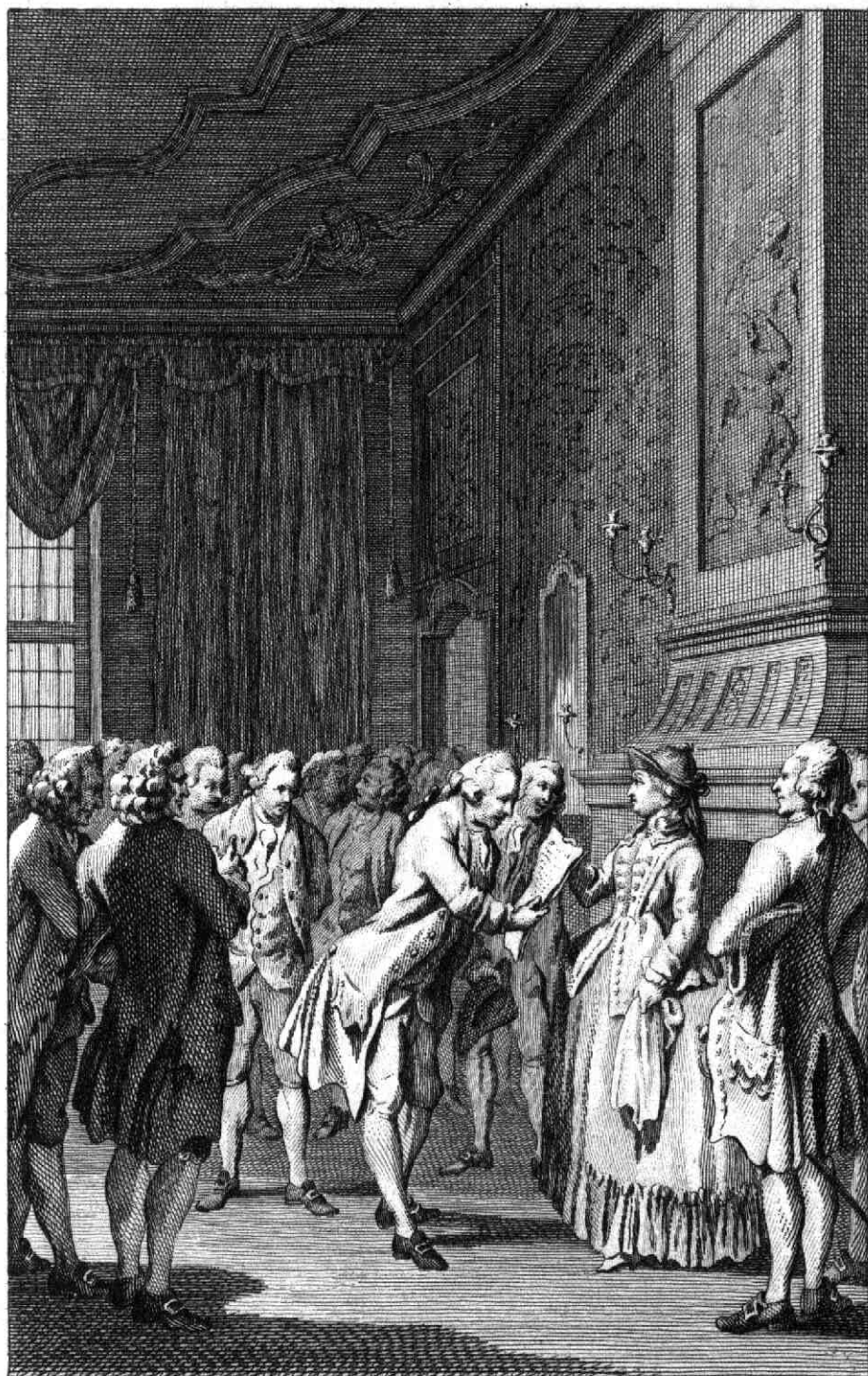
De Kooplieden hielden hun gegeven
 woord om, zo dikwyls de nood het eisch-
 te, alles ten voordeele van den verdrukten
 Handel te zullen aanwenden, en beleiden,
 in deeze nieuwe benardheid, eenige Afge-
 vaardigden uit *Amsterdam* en *Rotterdam*,
 in het Dorp *Alphen*, eene Zamenkomst
 om te overleggen wat hun, ter voortzet-
 ting van het Handelbelang, en het belang
 des Lands, zo nauw aan elkander ver-
 knogt, te doen stondt. Op die byeen-
 komst, den vyf en twintigsten van Slacht-
 maand, viel het besluit der verdrukte Han-
 delaaaren, om, op nieuw, eene Bezending
 na den *Haage* te schikken, en ten vierde
 maale de nadruklykste Verdoogen te doen.
 Eene Bezending, talryker dan de voorgaan-
 de,

LXXXIV
 BOEK.
 1758.
 De
 Kooplie-
 den be-
 raamen
 eene tal-
 ryke Be-
 zending.

LXXXIV de, en vermeerderd met daar aan toege-
 BOEK. voegde Kooplieden uit *Noordholland*, die
 1758. in deezen ramp een ruim aandeel had-
 den (*), werd benoemd om haare Koning-
 lyke Hoogheid een Vertoog voor te hou-
 den, en over te leveren, te *Amsterdam*
 opgesteld, waar in dezelve, naa eene
 voegelyke Inleiding, afgenomen van de
 voorgaande vrugtloos gedaane klagten, en
 eene wederleggende ontleding van den
 troostloozen Brief des Afgezants HOP,
 die niets dan *Uitsiel* en *onaanneemelyke*
Voorwaarden bevatte, zich dus lieten
 hooren.

Inhoud „ Uwe Koninglyke Hoogheid ziet uit
 huns Ver. „ alles klaar, dat by het Uitsiel, 't geen
 toogs. „ de Handel, nu zedert Mei, heeft moeten
 „ ondergaan, nog een *onbepaalde geruime*
 „ *tyd* zal moeten gevoegd worden, eer
 „ men eenig antwoord, men zwyge iets
 „ voldoende, ontvang. — Waar zal
 „ het,

(*) Zy waaren Veertig in getal, wegens *Dordrecht* de Kooplieden KRENA en HOOGSTRAATEN; wegens *Amsterdam*, VAN DE POLL, TERBORCH, LOQUET, DEDEL, NEEL, DE HARDE, VAN BEGHEN, VAN VOLLENHOVEN, BRUIN, VAN HOBBOKE, ANGELY, TEXIER, REIGERBOSCH, RAEP, DE NEUVILLE, AMYOT, FIZEAUX, DE WIT, AMESHOF, DUTILH, BOSCH, VAN KERCHER, DE VRY en TAVAREZ; wegens *Rotterdam*. JZ. HOPE, MEINDERS, VAN DE WALLE, BAELDE, VAN DEN EINDE, YZENDOORN, ZWYNDRECHT, ROCHUSSEN, en DE GALZ, wegens *Noordholland*. BROUWER, VISSER, T. L. ROGGE, A. ROGGE, en hadden den zevenden van Wintermaand Gehoor

J. Deyn, inv. et delin.

Reint Vinkles, sculp. 1788.

De Hollandsche Kooplieden leveren een Klaagfchrift,
aan de Gouvernante ANNA, over.

„ het, in dien tyd, en naderhand, met den LXXXIV
 „ Handel en Zeevaard heen? Eerst goe- BOEK.
 „ de Woorden op goede Woorden; dan —
 „ Uitsfel op Uitsfel; en eindelyk een 1758.
 „ Voorfchrift van Voorwaarden, waar
 „ aan de lydende Kooplieden niet konnen
 „ voldoen, en voor den Handel in 't al-
 „ gemeen onaanneemelyk. — De Koop-
 „ lieden hebben 't oog op het Onder-
 „ fcheid, dat men in *Engeland* wil maa-
 „ ken, met opzigt tot Goederen uit Bar-
 „ ken, of van Land, gelaaden: als me-
 „ de, op de ruïne van den Handel en Zee-
 „ vaard op de *Oostzee*, en geheel *Rusland*,
 „ en op de Vaard van de eene Plaats in
 „ *Frankryk* na de andere. — Dan zal 'er
 „ aan de twee groote oogmerken voldaan
 „ zyn; de *Zeven Gewesten* kunnen dan
 „ niet meer Onzydig gehouden worden;
 „ zy zyn ingewikkeld in den Oorlog; hun
 „ Handel en Zeevaard is bedorven. De
 „ dagelyksche Ondervinding toont dit
 „ klaar, al zyn de Woorden niet dan Ho-
 „ nig en Zuiker.

„ En men vleije zich niet, dat het be-
 „ ter zou zyn, wanneer de Staat blinde-
 „ lings in alle de maatregelen van *Engel-*
 „ *land* tradt: dewyl de Gefchiedenissen
 „ van voorige tyden leeren, dat even
 „ toen, wanneer de Staat op 't nauwst
 „ met *Engeland* verknogt was, de Sche-
 „ pen van de Onderdaanen der Republiek
 „ op dezelfde wyze behandeld wierden,
 „ en dat op den tyd, wanneer onze Troe-
 „ pen het Koningryk van *Engeland*, en
 „ XXII. DEEL. C c al-

LXXXIV „ allen welmeenenden *Britten*, de hand
 BOEK. „ booden, tot hunne verlosfinge van de
 „ laatste zeer gevaarlyke Rebelle, de
 1758. „ schade, door de *Engelschen*, aan onze
 „ Scheepvaard en Handel toegebracht, op
 „ tien Millioenen Guldens begroot werd.
 „ Laat het uwe Koninglyke Hoogheid
 „ dan niet verveelen, dat de Koophandel,
 „ door alle deeze redenen geperst, en tot
 „ het uiterste gebracht, zich wederom tot
 „ Hoogstdezelve keere, met herhaald
 „ verzoek, en eerbiedigen aandrang, dat
 „ het uwe Koninglyke Hoogheid behaa-
 „ ge haar te helpen uit den dringenden
 „ nood.
 „ Laaten de Kooplieden daarom de vry-
 „ heid neemen, Uwe Koninglyke Hoog-
 „ heid deeze twee Middelen voor te stel-
 „ len, welke de Koophandel, met reden,
 „ mag denken van de uiterste nutheid te
 „ zullen weezen. — Het aanwenden,
 „ naamlyk, van de allerkragtigste poogin-
 „ gen tot het bewerken van Herstel in
 „ *Engeland*, tot Vrygeeving van den zeer
 „ grooten Schat, aldaar, tegen regt en
 „ reden, opgehouden wordende. — En
 „ het verleenen van genoegzaame Bescher-
 „ ming voor de Zeevaard door de geheele
 „ Wereld.
 „ Deeze twee zaaken meenen de Koop-
 „ lieden, onder eerbied, ten uitersten, en
 „ op 't allerspoedigst, noodig te zyn, om
 „ dien aanzienlyken Schat van den Han-
 „ del, die in *Engeland* ligt, en dagelyks
 „ aanwast, te herkrygen; op dat, met
 „ hul-

„ hulpe van GOD Almagtig, voorgeko- LXXXIV
 „ men worde de ruïne van zo veele braa- BOEK.
 „ ve en eerlyke Liedèn, de steunen van —
 „ den Handel, welker Eer hun zo lief is 1758.
 „ als hun Leeven; welker val onmiddelyk
 „ naa zich zal sleeten, het verderf van
 „ alle Handwerken, Manufacturen, en
 „ Ambagten; en aan min Vermogenden
 „ den allerbittersten honger en kommer, in
 „ den op handen zynde Winter, zal doen
 „ gevoelen. — De eerste bewyzen daar
 „ van komen niet aan het Hof van uwe
 „ Koninglyke Hoogheid, wy ondervin-
 „ den het reeds; wat zal het in 't vervolg
 „ zyn? Uwe Koninglyke Hoogheid ge-
 „ loove ons, het water is aan de lippen,
 „ de elende wordt dagelyks grooter, en
 „ men zal, in 't kort, buiten staat zyn, hoe
 „ geneegen anderzins, aan de Armen
 „ handreiking te doen.

„ Hoe noodzaaklyk en gewigtig de goe-
 „ de uitflag van dit Eerste Punt voor den
 „ Handel is, niet min dringende is de
 „ nood, om den Kooplieden het Twee-
 „ de Punt van hun Verzoek toe te staan;
 „ te weeten, genoegzaame Bescherming
 „ voor de Zeevaard door de geheele We-
 „ reld. — *Oorlogschepen*, Mevrouw!
 „ zyn 'er noodig om hun te beveiligen;
 „ op dat men hier te lande niet verder
 „ geruineerd raake, op dat, wanneer de
 „ minzaame handelingen, en de groote
 „ beloften niet beantwoorden aan de
 „ verwagtinge, die men nog ten goede
 „ voedt, de Republiek in staat moge zyn

LXXXIV „ op haare eigene Magt te vertrouwen; en
 BOEK. „ dat, wanneer al het onze, 't welk in
 ——— „ *Engeland* is, verlooren zal weezen,
 1758. „ wy ons zelf kunnen helpen, en in staat
 „ zyn het geleden ongelyk te wreeken.
 „ „ Laaten de Kooplieden voor zich zel-
 „ ven en voor allen, die van den Koop-
 „ handel moeten leeven, deeze Voorzorg
 „ van Uwe Koninglyke Hoogheid mogen
 „ affmeeken. Stel hun in staat, door *Oor-*
 „ *logfchepen*, hun Vaard en Handel gerust
 „ te kunnen voeren, laaten zy daar op
 „ staat mogen maaken, en van uwe Ko-
 „ ninglyke Hoogheid, die het voornaam-
 „ ste bestuur in de Staatschikkingen van
 „ de Republiek heeft, niet weder verzon-
 „ den worden na anderen. Het hangt,
 „ vertrouwen ze alleen van Uwe Koning-
 „ lyke Hoogheid af, hun te helpen; het
 „ behoeft Uwe Koninglyke Hoogheid maar
 „ één woord te kosten, om tot de noodi-
 „ ge sterke Toerusting te doen besluiten.
 „ Niemand, die dezelve tegenwoordig aan
 „ de Vermeerdering der Landmagt, of iets
 „ anders, hegt, zal zich daar verder tegen
 „ stellen; te minder, om dat men wel mag
 „ vaststellen, dat niemand der Leden van de
 „ Hooge Regeeringe aan de Noodzaaklyk-
 „ heid van de Bescherming ter Zee twy-
 „ felt. — Wie van de Kooplieden zou
 „ zich verder durven in laaten in deeze
 „ zaak van Staat? Wie van hun zou dur-
 „ ven onderstaan te beslifen, of de Ver-
 „ meerdering te Lande even noodig is,
 „ als zy verzekerd zyn, dat eene formi-
 „ „ da-

„ dabele Equipagie ter Zee is? Niemand LXXXIV
 „ zal zo stout zyn. BOEK.

„ Dit meenen zy evenwel, onder eer-
 „ bied en met de uiterste hoogagting voor 1758.
 „ de wyze Raadsbesluiten der Staaten, te
 „ mogen zeggen, dat wanneer de Vermeer-
 „ dering geschikt is, om, vroeg of laat,
 „ gebruikt te worden aan dien kant, daar
 „ de Republiek, nu zedert zo lang aan-
 „ getast en beledigd is, met naame tot Be-
 „ fcherming des Handels, men dezelve
 „ niet morgen, maar heden, wenscht be-
 „ flooten te zien. — Wanneer dezelve
 „ dan gepaard gaat, met een genoegzaam
 „ getal Oorlogschepen, dan is 'er middel
 „ over, dat de Republiek en derzelve
 „ Gezag wederom, als van ouds, geëerd
 „ en ontzien worde.

„ Heeft eene wanhoopende drift, Me-
 „ vrouw en Koninglyke Prinfes! de Kooop-
 „ lieden te ver verleid, vergeef het hun,
 „ zy spreekten voor Vrouw, voor Kinde-
 „ ren, voor 't Vaderland en voor uw
 „ Vorstlyk Huis. 't Is ver van daar,
 „ dat zy de Republiek in een twyfelagti-
 „ gen Oorlog tegen een magtig Koning-
 „ ryk zouden willen inwikkelen; neen,
 „ zy verlangen niets dan eene zekere On-
 „ zydigheid, en gelukkigen Vrede, te mo-
 „ gen genieten. — Zy weeten, dat
 „ de kans des Oorlogs onzeker is; doch
 „ zulks moet, onder verbeteringe, niet
 „ maaken, dat men zich te laat in staat
 „ stelle, als men zo verre onderdrukt is,
 „ dat

LXXXIV „ dat 'er geen opkomen meer gehoopt
BOEK. „ kan worden.

1758.

„ En, om te toonen, Doorlugtige Vor-
„ stin! hoe verre de Kooplieden, aan den
„ eenen kant, afzyn van Oorlog tegen hun-
„ ne Onderdrukkers te willen; maar, aan
„ den anderen kant, wenschten dat de Re-
„ publiek, door haare eigene Magt, en
„ nieuwe Verbintenisfen, zich in postuur
„ stelde, om haaren verderen ondergang
„ te voorkomen, zo neemen zy de vry-
„ heid nogmaals te herhaalen, 't geen zy
„ zo menigmaal voorgedraagen hebben,
„ dat naamlyk, eene aanzienlyke Bezen-
„ ding, uit het midden der Vergaderinge
„ van Hunne Hoog Mogenden, naar *Engel-*
„ *land* gedaan worde, om by den Koning
„ van *Groot-Brittanje* een spoedig en
„ voldoende Herstel te bewerken, en
„ daar op ten sterksten aan te dringen,
„ om eindelyk eene volkomen Genoegdoe-
„ ning van de geledene schade te erlan-
„ gen.

„ En, zo zy niet dagten, dat het zou
„ gelyken, als of zy de Raadpleegingen
„ van hunne wettige Regeeringe wilden
„ vooruitloopen, zouden zy tevens voor-
„ stellen, dat 'er gelyklyk met de Bezen-
„ ding na *Engeland*, verscheide Commis-
„ sien na *Rusland*, *Spanje*, *Zweeden* en
„ *Deenemarken* besteld wierden, om, by
„ een weigerend Antwoord van het *Eng-*
„ *elsche* Hof, zich te kunnen verzeke-
„ ren van de Verbintenisfen, hulp en by-
„ stand

„ stand der gemelde Hoven, om de Alleen- LXXXIV
 „ heersching der *Engelschen* ter Zee met BOEK.
 „ ons te helpen tegengaan.”

Deeze Aanspraak, van eenen zo veel 1758.
 betekenenden en dringenden Inhoud, werd Ant-
 niet voorgedraagen met de koele onver- woord
 schilligheid eens Redenaars, die zich het der Gou-
 behandelde onderwerp luttel aantrekt, de vernante.
 Heer VAN DE POLL, het woord voerende,
 gaf, de taal van 't hart spreekende, allen
 klem aan de woorden, en zette een by-
 zonderen nadruk op zominige uitdrukkin-
 gen, welke de Bystanders bespeurden, dat
 de Gouvernante trof. — Haar Ant-
 woord was, in den aanvang eenigzins op
 den ouden toon gestemd; doch klonk ver-
 volgens sterker, en gaf te kennen waar aan
 eigenlyk de zaak hing, de Steden van *Hol-
 land*, die tegen de Vermeerdering der
 Landmagt, op 't voetspoor van *Amster-
 dam*, zich verklaard hadden, moesten
 met Naamen de schuld van alles draagen.
 Het antwoord van Haare Hoogheid luid-
 de. „ Dat zy met leedweezen, den
 „ tegenwoordigen staat van den Koophan-
 „ del aanzag, en over denzelven niet min-
 „ der aangedaan was dan iemand der Koop-
 „ lieden; doch het was haar schuld niet,
 „ dat dezelve niet meer beschermd wierd,
 „ dat aan de Magistraaten der Steden
 „ *Dordrecht, Haariem, Amsterdam, Gou-
 „ da, Rotterdam en Brielle*, de reden
 „ moest toegeschreeven worden, waarom
 „ de *Land en Zeemagt*, zich in geen be-
 „ teren staat bevonden; dat zy Gouver-

- LXXXIV „ nante niet hadt opgehouden te werken
 BOEK. „ om aan de Kooplieden genoeg te gee-
 — „ ven, waar van ten blyke strekte zekere
 1758. „ Brief, door den Koning van *Engeland*,
 „ haaren Heer Vader, aan haar gefchree-
 „ ven (*); dat zy onderrigt was, dat de
 „ Collonel *YORK* verzogt hadt, dien
 „ zelfden morgen een Mondgesprek met
 „ hunne Hoog Mogenden te houden, om
 „ in Onderhandelinge te treden over dee-
 „ ze zaak, en dat zy hoopte dat zulks van
 „ eene gewenschte uitwerking zou wee-
 „ zen.” — Hier mede brak zy haar
 „ Antwoord af, in het heengaan na een an-
 „ der vertrek, 'er byvoegende, „ dat, de
 „ Kooplieden, zulks goed vindende, ver-
 „ der met den Heere de *LARREY*, haaren
 „ Geheimen Raad, konden fpreken.”
 De ont- „ Alles deed hun vermoeden, dat hun
 moeting „ Vertoog, hoe gegrond, hoe nadruklyk,
 der „ hoe hartroerend, in vrugt gelyk zou ftaan
 Kooplie- „ met de voorgaande Aanspraak; ja, dat
 den by „ DE *LAR-*
 DE *LAR-* „ zy
 REY.

(*) Deeze Koninglyke Brief, van welken de Kooplieden een Afschrift kreegen, betekende niets, meer dan 't geen reeds bekend was, en behelsde niets stelligs omtrent de groote zaak, „ Men is,” fchreef Koning *GEORGE* aan zyne Dogter, „ thans met de daad bezig om de zaaken der *Hollanderen* te behandelen, en *YORK* zal eerstdaags de noodige Instructien hebben om eene Overeenkomst te be- raamen, naar genoeg van de *Republiek*. Men zal verder middelen trachten vast te stellen om de Buitenspoorigheden der *Kaaperen* te beteugelen.

zy het misnoegen der Gouvernante, door eene vryere taal dan zy gewoon was te hooren, gewekt hebbende, van een nader handeling met den Geheimraad, tot welken zy verzonden waren, even zo weinig mogten verhoopen. Zy wilden dit, nochtans, niet onbeproefd laten, en verzogten gehoor by den Heer DE LARREY. Eenige Afgevaardigden uit dit aanzienlyk lichaam van Kooplieden, traden met hem in een omftandig gefprek, over de fmertlyke toestand van het Gemeenebest, over het groot verfchil tufchen de Vermeerdering der Landmagt en de Uitrusting der Oorlogfchepen, hoe voor de eerfte geene dringende redenen waren, die ze teritond noodzaaklyk maakten; maar zeer veele, en allerdringendfte, voor de laafte, 't welk zy met een overwigt van bewyzen aandrongen. DE LARREY gaf 'er omtrent het zelfde op te houden als de Gouvernante gedaan hadt, 't was de fchuld van haare Koninglyke Hoogheid niet dat 'er geen Herftelling kwam. Zy hielden nader aan; en eindelyk kwam, 't zy in eene vlaage van drift of verlegenheid, of met opzet om met ééns alles te zeggen, het hooge woord 'er uit, „ dat het voor de
 „ Vrouwe Gouvernante een *Point d'Honneur* was geworden, om in geene *Equipage ter Zee* te bewilligen, zonder eene
 „ *Vermeerdering van Troupen te Land*; en
 „ dat hy de Kooplieden niet durfde vleijen
 „ en met de wedergave der Schepen

LXXXIV „ en Goederen door de *Engelfchen* geno-
BOEK. „ men!” — Verbeeld u hoe den Koop-
— lieden dit op 't hart viel; die, naa zulk
1758. eene taal, niets van den Geheimraad te
hoopen hebbende, vertrokken.

Misnoe- De Kooplieden, van de deugdlykheid
gen der hunner zaake overtuigd, en bewust van het
Gouver- aandeel, 't welk 't geheele Volk in dezelve
nante zou neemen, hadden de Aanspraak
over die doen drukken, en werd deeze, zo ras ze
Bezen- ding en gedaan was, in de Boekwinkels openlyk
Aan- spraak, by duizenden verkogt. Deeze omstandig-
Zy dringt heid vermeerderde het reeds gaande ge-
op het worden en hooggereezen misnoegen der
vermeer- Gouvernante, die, op den elfden van Win-
deren der termaand, ter Algemeene Staatsvergade-
Land en ring verschynende, in den nieuwen Voor-
Zeemagt slag over Noodzaaklykheid der Vermeerde-
aan. ring van de Land en Zeemagt, te verstaan
gaf met welk een oog zy die Bezending
der Kooplieden aanzag, en hoe zy over
de gedaane Aanspraak oordeelde. „ Die
„ Bezending,” sprak zy, „ heeft bestaan
„ in een aantal van Veertig Kooplieden,
„ niet minder opmerking verdienende dan
„ de Aanspraak, welke zy my hebben
„ voorgelezen, en waar van een ruim ge-
„ tal Afdrukken, by voorraad gedrukt,
„ onmiddelyk alom is verspreid geworden.
„ Ik zal, voor het tegenwoordige, daar
„ op geene aanmerking maaken, dan al-
„ leen dat dezelve Aanspraak niet schynt
„ ingerigt, om de aangevangene Onder-
„ handelingen met *Engeland* gemaklyker
„ te

„ te maaken, of de Natie te beweegen tot LXXXIV
 „ gevoelens om een *Verdrag* de voorkeur BOEK.
 „ te geeven aan eene *Vredebreuk* met die
 „ Kroon.” — Wyders hadt zy, in dee 1758.
 zen Voorflag, verzogt, dat hunne Hoog
 Mogenden, daar hunne ernstige en her-
 haalde poogingen, om *Holland, Zeeland*
 en *Friesland*, tot de voorgeslagene Ver-
 meerdering van de Landmagt en van de
 Uitrusting ter Zee tot nog toe vrugtloos
 geweest waren, op middelen bedagt ge-
 liefden te weezen, om, hoe eer hoe be-
 ter, daar een einde aan te maaken; deels
 om te voldoen aan de sterke en regtmaati-
 ge aanzoeken van *Gelderland, Utrecht,*
Overysel, en *Stad en Lande*; deels om te
 gemoet te komen, aan het vuurig en ge-
 grond verlangen der Handeldryvende In-
 gezetenen deezer Landen, die, niet tegen-
 staande hunne bewustheid, van de aange-
 vangene Onderhandelingen tusfchen *Groot-*
Brittanje, en hunne Hoog Mogenden, als me-
 de van haare byzonder aangewende poogin-
 gen, voor de vierde keer, haar eene Bezen-
 ding hadden gedaan, om aan te dringen
 op eene aanmerkelyke vermeerdering van
 'sLands Zeemagt, „t was thans.” dus besloot
 zy, „meer dan tyd om een einde te maaken,
 „ aan de Raadpleeginge over de voorge-
 „ slaagene *Augmentatie te Lande* en *Equi-*
 „ *pagie ter Zee*, op welke beiden zy al-
 „ toos op het kragtigst gedrongen hadt,
 „ en zonder welke beiden zy, in gemoede
 „ overreed was, dat de Staat aan alle On-
 „ heil

LXXXIV „ heil en Gevaar, zo voor het tegenwoor-
BOEK. „ dige, als het toekomende, blootgesteld

— „ was, en blyven zou!”

1758. „ Een Affchrift van dit Voorstel, voor 't
welk de Gouvernante dank van de Meer-
derheid ontving, begeleid van een Brieve
der Algemeene Staaten, of liever van Vier
Gewesten, werd nog dien eigen dag aan
Staaten van *Holland, Zeeland en Fries-
land* gezonden; deeze Brief was geheel in-
gerigt tot ondersteuning en aandrang des
Voorstels, 't geen genoegzaam zeker door
deeze Drie Gewesten niet zou aangeno-
men, en dus het Handelbelang daaraan
opgeofferd worden.

DeKoop- Groot, onbeschryfelyk groot, was in deeze
heden Gewesten, de verflaagenheid der Inwoon-
van *Am- derden van de Koopsteden, als zy vernamen
sterdam* welk een troostloos Antwoord, de Koop-
en *Rot- lieden uit den mond der Gouvernante ge-
terdam* hoord, en welk een bescheid, zy van den
vervoe- Geheimraad bekomen hadden. Men wist
gen zich nauwlyks op welk een boeg het te wenden
by Staa- in het barnen van deeze Zee. Doch, wie ook
ten van het als hooploos mogten opgeeven de Koop-
Holland, lieden van *Amsterdam* en *Rotterdam*, be-
slooten met Verzoekschriften zich weder
te wenden tot de Souverainen van dit Ge-
west, de ondersteuning van de Regeerin-
gen hunner Steden voor af ingeroepen heb-
bende: zy gaven in die Verzoekschriften
verslag van 't gebeurde by haare Koning-
lyke Hoogheid en hoe zy, zonder het in-
staan

flaan van andere wegen, geen uitkomst za- LXXXIV
gen in hunne verlegenheid. (*) BOEK.

Middeleryl hadt de Afgezant YORKE, ———
overeenkomstig met het zeggen der Gou- 1758.
vernante, ten eigensten dage dat de laatste YORKE
Bezending der Kooplieden by Haare Hoog- vangt
heid geweest was, verzogt in Onderhand- eene On-
ling te treden tot wegruiming der Verschil- derhan-
len. Eenige Leden uit de Vergadering hun- deling
ner Hoog Mogenden, daar toe gelast, hoor- aan.
den hem de gewoone Verklaaringen doen,
zo wegens de genegenheid van den Koning
zynen Meester voor de Republiek, als we-
gens diens ernstig ter harte neemen van de
Beslegting der zaaken; de uitgebreidheid
van het Onderzoek veroorzaakte, dat men
't zelve, op de gewoone wyze, niet kon
behandelen, vóór dat het tot zekeren
trap van rypheid zou gebragt zyn; dat
zyne Majesteit op de Vertoogen nog niet
formeel geantwoord hebbende, zulks geenzins
daar aan moest worden toegeschreeven,
dat hy zich daar aan meende te onttrekken;
maar om dat de wederleggingen het verschil
te verre zouden hebben uitgebreid. Thans was
's Konings Verzoek, dat 'er Perfoonen mogten
Gemagtigd worden, om met hem te handelen.
dat hy allen mogelyken yver en gemaatigdheid
zou toebrengeu, tot het herstel der Eendragt
tusfchen de

(*) *Nederl. Jaarb.* 1780. bl. 1101. 1186. 1204. 1209.

LXXXIV de Republiek en *Groot-Brittanje*, en hoop-
 BOEK. te dezelfde geneigdheid te zullen ontmoe-
 — ten. — Hooger dan eene voorbereidende
 1758. trap tot nadere Opening kon dit niet wor-
 den aangezien.

Eifchen
 des Ko-
 nings van
*Engel-
 land.*

Dan het liep aan tot den twee en twin-
 tigften van Wintermaand eer YORKE, om
 eene nadere Onderhandeling aanzoek deede;
 deeze hem vergund zynde, leverde hy een
 omflagtig Vertoog over, vervattende de
 Eifchen zyner *Groot-Brittannifche* Maje-
 fteit, ten aanziene van den Koophandel,
 en verdere Schikkingen, welke kortlyk
 hier op nederkwamen. Dat de Koning van
Groot-Brittanje den Handel der Ingezete-
 nen van deezen Staat op de *Fransche* Volk-
 plantingen in *America*, nog met het zelfde
 oog als voorheen (*), voor ongeoorlofd,
 bleef aanzien. De bloei en aanwasch des
 Koophandels zyner Naburen beschouwde
 hy met genoegen, voor zo verre de Wet
 van 't Heil zyns Volks met dien voorfpoed
 niet lynregt ftreedt; doch nooit zou hy
 kunnen dulden, dat zyne oude Bondge-
 nooten, om de voorbygaande winften, die
 eenige byzondere Perfoonen flegts voor een
 tyd genooten, de eerften zouden weezen,
 die begeerden, dat *Engeland* in een zo
 gewigtig ftuk beledigd wierd. Hy ver-
 langde te verftaan, dat hunne Hoog Mo-
 genden, ter goeder trouwe, voor hunne On-
 derdaanen van deezen Handel afzagen, en
 dien

(*) Zie hier boven bl. 389.

dien steen des aanstoots wegnamen; en tef- LXXXIV
 fens beletten, de *Verwisseling*, doorgaans BOEK.
Overscheepen genaamd, welke uit een —
Fransch in een *Hollandsch* Schip geschied- 1758.
 de, wanneer het eerstgenoemde zyne Reis
 niet durfde vervolgen, en zich onder eene
 Onzydige Vlagge poogde te verbergen, om
 in Zee de ontmoeting van 's Konings Sche-
 pen te vermyden. — Van het begin
 deezes Oorlogs, hadt zyne *Groot-Brittan-*
nische Majesteit niet zonder smerte gezien,
 dat een groot getal *Hollandsche* Schepen,
 met Scheepsbouwstoffen, tot vermeerdering
 en herstel der vyandlyke Vlooten voorby
 de Havens zyns Ryks voeren. Hier om
 begeerde hy dat zekere Artykelen van
 Scheepsbehoefden onder de Contrabande
 Waaren zouden begreepen worden. —
 Scheepsbehoefden waren zo schadelyk als
 Kogels en Buskruid: mangelde het *Frank-*
ryk aan Schepen, zyne Krygstoerusting
 zouden *Engeland* niet vertzaagen. — Wat
 de opgebragte en aangehoudene Schepen
 betrof, van den Koning kon geene buiten
 Regterlyke oefening van Magt gevergd wor-
 den; zyne handen waren ten aanziene zy-
 ner Onderdaanen door de Wetten, en ten
 opzigte der Buitenlander en door de Trac-
 taaten gebonden. Waren 'er Vonnisten
 buiten den regel geveld, hadden 'er Uit-
 stellen plaats gehad, waar over men meen-
 de zich te kunnen beklagen, de weg, om
 zich op het Oppergeretshof, te beroepen,
 bleef open. — Dan, om de Onderdaanen
 van hun Hoog Mogenden, zo veel moge-
 lyk

LXXXIV lyk te helpen, en te gemoet te komen, en
 BOEK. de *Onschuldigen* met de *Schuldigen* niet
 ——— gelyk te stellen, hadt zyne Majesteit ge-
 1758. last hem van alle *Hollandsche* Schepen, in
 de Havens zyner Ryken opgehouden, eene
 nauwkeurige lyst over te leveren, ten ein-
 de het Scheepsvolk, dat dezelve onder
 beuzelagtige voorwendzelen, hadt opge-
 ligt, na rede te doen luisteren, het te
 noopen die Schepen vry te laten en de Uit-
 spraak der Vonnisfen in het algemeen te
 verhaasten. — Het voorneemen zyner
 Majesteit was den Ingezetenen der *Vereen-*
nigde Gewesten, de Voorregten en Vryhe-
 den, uit het Tractaat des Jaars MDCLXXIV
 spruitende, ten vollen te laten genieten,
 in zo verre de *Overeenkomst*, thans het ge-
 wigtig voorwerp der Onderhandelingen,
 den inhoud van 't zelve niet vernietig-
 de. — Ten slot betuigende, dat de Ko-
 ning smerte gevoelde over de Buitenspoor-
 righeden, en Gewelddaadigheden door
Engelsche Kaapers, of die zich *Engelschen*
 noemden, tot schande zyner Onderdaanen,
 gepleegd, en dat de gansche Natie met
 hem de handen in een sloeg, om die Roove-
 ryen te beteugelen. Men hadt daar tegen
 reeds sterke maatregelen genomen. (*) —
 Van deezen onaanneemelyken aart waren
 de beraamingen, op welke de Koning van
Engeland, in zynen Brieve aan de Gou-
 ver-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 1221. 1227.

vernante oogde. (*) Ze werden in hand- LXXXIV
den gesteld waar ze behoorden, en wat BOEK.
des verder voorviel, behoort tot een vol-
gend Tydsbestek. 1753.

De Toerustingten ter Zee, om eigen Handel te beveiligen, en tegen die geweld-
daadigheden te dekken, gingen met een traagen tred voort, zo 'er geen agter uit-
gang by plaats hadt, gelyk wy de Koop-
lieden by de Gouvernante hoorden ver-
klaaren (†); en kwam 's Lands zo noodig
versterkte Zeemagt het ongeluk over van
binnengaats, een nagelnieuw Schip, het
Oranjewoud, op eene gansch onverwagte
en vreemde wyze, te verliezen, daar het
in Zee verzonk, en, behalven meest alles
wat op dien bodem was, honderd drie
man in de diepte mede voerde. Men twist-
te over de oorzaak van dit vergaan; eeni-
gen schreven het daar aan toe, dat het met
Loggaten en niet met Spygaten gemaakt
was; anderen ontkenden zulks, en hielden
staande, dat de Scheepstimmermansbaas
het met Spygaten gebouwd hadt, en dat,
schoon het met Loggaten voorzien geweest
ware, zulks het zinken niet zou hebben
kunnen veroorzaaken: dewyl de Schepen
der *Oost-Indische* Maatschappye met de-
zelfde altoos gerust vaaren. Onopletten-
heid op het Stuurlastig gaan, het openlaa-
ten der Onderdekspoorten, het niet bezor-
gen

(*) Zie hier boven bl. 414.

(†) Zie hier boven bl. 194.

LXXXIV gen der Spygaten, het niet Sjorren van het
 BE OK. Geschut, hielden anderen voor de reden.

— Hier over twistende bleef de waare oor-
 1758. zaak verborgen, en alle aangewende moei-
 te en kosten, om het gezonken Schip we-
 der boven te krygen, vrugtloos bevonden
 wordende, 't zelve zitten. De Capitein
 PIETER MYNTES, die 't zelve zou voeren,
 bevondt zich niet aan boord; eenige voor-
 naame Heeren, uit het *Noorder-Kwartier*,
 met dit Schip na *Texel* afzeilende, ont kwa-
 men ten nauwen noode, dat zy dit speel-
 reisje niet met hun leeven bekogten, ge-
 lyk, behalven de reeds gemelde omgeko-
 me Manschap, het ongelukkig geval was
 der Huisvrouw en twee Kinderen van
 den Bootsman, aan boord om Man en
 Vader het laatste vaarwel te zeggen,
 terwyl deeze, met verlot van den twee-
 den Capitein, na *Amsterdam* verreisde
 was, om zyn Gezin de affcheids kus te
 geeven. (*)

Capr. Schoon de *Engelschen* meest weerlooze
 HARINGS- Schepen plunderden, of opbragten, waag-
 MA be- den zy het der Staaten Vlag niet te ont-
 waart zien. Twee *Engelsche* Oorlogschepen ont-
 zyn Con- moeten, op de hoogte van *Toulon*, den Ca-
 voy voor pitein HARINGSMA met zyn onderhebbend
 't onder- Convoy: naa de gewoone groete van we-
 zoek der derzyde, kwamen de *Engelschen* aan boord
Engel- van 's Lands Oorlogschip, te verstaan gee-
schen. vende, hoe zy onderrigt waren, dat onder

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 901. 1118.

der de Laading van 't Convoy zich veele LXXXIV
 Contrabande Goederen bevonden, en zy BOEK.
 last hadden om daar op onderzoek te doen. —
 HARINGSMA verzette 'er zich tegen, met 1758.
 te zeggen, *Dat 'er nooit een Hollandsch
 Oorlogschip gebruikt was, om het vervoer-
 ren van verbodene Goederen te begunstigen,
 en dat hy het onderzoeken van een der Sche-
 pen onder zyn Convoy niet zou dulden.* Wei-
 nig smaakte deeze ronde *Hollandsche* taal
 aan den trotschen *Engelschman*, vol van
 ingebeelde Heerschappy ter Zee, hy dreig-
 de *Hem dit betaald te zullen zetten!* HA-
 RINGSMA, voor geen dreigen vervaard,
 antwoordde, *Gy Heeren, zyt met twee
 Schepen tegen my éne, en zult dus uw oog-
 merk kunnen bereiken, om myn Schip in
 den grond te schieten; maar ik zweer u,
 dat éen van beiden, my in dat geval gezels-
 chap zal houden, en het zelfde lot onder-
 gaan!* Hy staafe deeze taal met daaden,
 en beval, in hunne tegenwoordigheid, al-
 les tot een gevegt gereed te maaken. Zy
 bragten berigt van dit besluit des *Holland-
 schen* Scheepvoogds aan de *Engelsche* Be-
 velhebbers, die geen moed hadden om
 hunne gezegde bevelen van Scheepsonder-
 zoek te volvoeren, en den onverschrokken
 HARINGSMA zyne reis ongemoeid lieten
 vervorderen. (*)

Bewaarde HARINGSMA zyne onderheb- Capt.
 bende Koopvaarders, voor den gedreigden BINKBS
 over redt twee
 Koop-
 vaarders.

(*) *Vaderlandsch Woordenboek.* III. D. bl. 369.

LXXXIV overlast en moedwil der *Engelschen*. *Ca-*
 BOEK. pitein JAN BINKES redde 'er twee uit hun-
 ——— ne klauwen. Met eene Vloot Koopvaar-
 1758, ders, onder zyn geleide, de Baay van *Ca-*
dix willende inzeilen, sneeden eenige *En-*
gelsche Kaapers 'er twee van af, met oog-
 merk om ze te *Gibraltar* binnen te slee-
 pen. Hy ontdekte dit stout bestaan niet,
 of hy wendde met zyn Schip, zette de
 Roovers naa, hernam de twee zyn geleide
 ontrukte Schepen, en wierp met dezelve,
 nevens het overige van de Vloot, in de
 Baay van *Cadix* het anker neder. (*)

Klagen
 der
Zeeuw-
sche
 Kooplie-
 den.

Ondanks de aangevangene Onderhande-
 lingen met *Engeland*, en de schoone Be-
 loften nam het *Zeegegeweld*, hoe groot reeds,
 hand over hand toe. De *Zeeuwfche* Koop-
 lieden, die dus lange gezwéegen, het leed
 en de schade opgekropt hadden, lieten,
 met het afloopen des Jaars, by de Staaten
 van dat Gewest, hunne klaagstem hooren,
 met verzoek om die klagen over te bren-
 gen ter Algemeene Staatsvergaderinge, en
 by haare Koninglyke Hoogheid. Wy kun-
 nen niet nalaten, 'er een en andere by-
 zonderheid uit over te neemen, dit 't ly-
 dig Onregt den Lande aangedaan met ge-
 pasten klem uitboezemen. „Hoe gedrukt,
 „hoe verongelykt, hoe bezwaard, had-
 „den zy, met geduld, tot hier toe, af-
 „gewagt, of men, op zo veele overgele-
 „verde Vertoogen en Bewyzen, eindelyk
 „geen

(*) *Nederl. Jaarb.* 1759. bl. 123.

„ geen Regt zou krygen; en of de Belof- LXXXIV
 „ ten, nu en dan gegeven, niet eindelyk BOEK.
 „ een uitslag zouden hebben beantwoor-
 „ dende, zo niet geheel, ten minften ten 1758.
 „ deele, aan het verlangen van hun Hoog
 „ Mogenden zelf, van de Kooplieden,
 „ van den gantschen Staat, en van zo vee-
 „ le duizenden ongelukkigigen, dien het
 „ brood uit den mond werd genomen,
 „ door onverantwoordelyke Handelingen,
 „ frydig niet alleen tegen de *Trouwe der*
 „ *Tractaaten*, niet alleen tegen de *Chris-*
 „ *tenheid*; maar tegens de *Menschlykheid*
 „ zelve. — Tot hun bitterste smerte
 „ leerden zy, door de uitkomst, dat die
 „ sehoone woorden niets dan wind uitle-
 „ verden, en dat men mogelyk alleen op
 „ 't oog hadt om de Schepen, hun nog
 „ in kleinen getale overgebleeven, mede
 „ in de *Engelsche* Havens te zien; wan-
 „ neer men mogelyk in staat zal meener
 „ te zyn, om het masker af te ligten, en
 „ den Staat voorteschryven, 't geen men,
 „ naar eene willekeurige Magt, zal goed-
 „ vinden. Uit den grond huns harten
 „ wenschten zy hier in bedroogen te zyn;
 „ doch de vrees, gegrond op 't geen da-
 „ gelyks voorviel, deedt hun, voor het
 „ toekomende, niets anders te gemoet
 „ zien. — Al ware het dat men den
 „ aangewezen weg van Regten slipt volg-
 „ de, dan nog was 'er niets dan hunne
 „ volslagene ruïne en die des Handels te
 „ wagten, zynde die tot nu toe, zo par-
 „ tydig, zo kostbaar, zo langwylig, zo

LXXXIV „ Godloos, dat niemand van een gestree-
 BOEK. „ ken Vonnis zich durfde beroepen, over-
 — „ tuigd van de onmogelykheid der weder-
 1758. „ kryginge, zelfs by gunstig vonnis, door
 „ het verkoopen van Goederen en Sche-
 „ pen, op een derde of minder dan de
 „ waarde, en andere onregtvaardige voort-
 „ gelyke vindingen. — Zy hielden zich
 „ volkomen aan 't Advies der Staaten van
 „ *Holland*, ter zaake van het voorgeslaa-
 „ gene Convoy, waar in die Grieven zon-
 „ neklaar werden voorgedraagen, met alle
 „ de gevolgen daar aan vast.
 „ Vroeg men, verwonderd over hun
 „ stilzwygenheid, in zo veele rampen, of
 „ men in *Zeeland* niet van de *Engelschen*
 „ leedt? Of men hunne Schepen niet op-
 „ bragt? Ophieldt? Hun Volk niet be-
 „ roofde en pynigde? Of zy geene Ver-
 „ beurtverklaringen gevoeld en onder-
 „ gaan hadden? en dus het zelfde herstel
 „ en denzelfden onderstand als de *Hollan-*
 „ *ders* niet behoefden?
 „ Zy hadden”, verklaarden zy, „de-
 „ zelfde Ontmoetingen, als andere On-
 „ derdaanen van den Staat wedervaaren,
 „ en van de *Engelschen* alles moeten on-
 „ dergaan, wat men van de ergste Vyan-
 „ den, en woeste Barbaaren, niet zou kun-
 „ nen verwagten.” — Nu, „ dus maa-
 „ len zy het lot hunner Zeevaardye af”
 „ werden 'er van hunne Schepen opge-
 „ houden, naa eenige weeken toevens
 „ ontslaagen, mits de kosten, (die ter-
 „ stond verbaazend zyn,) betaalende;
 „ Sche-

„ Schepen, zo zuiver bevonden, dat men LXXXIV
 „ 'er niets op kon vitten, worden geplun-BOEK.
 „ derd; in zo verre dat 'er Capiteins zyn, ———
 „ die, als van alles ontbloot, en arm ge-1758.
 „ ftoolen, ongelukkig zyn over boord ge-
 „ sprongen, en zich het leeven uit wan-
 „ hoop hebben benomen; dan bragt men
 „ Schepen op, die men uit de Papieren
 „ en Journalen uitdruklyk ziet, dat uit
 „ *Esfequebo* kwamen, daar geene *Fransche*
 „ Producten in konden weezen; of na
 „ *Africa* om Slaaven voeren, en die in
 „ onze Volkplantingen, zyn verkogt en
 „ wel ten deele aan de *Engelschen* zelf; men
 „ laat die met hunne Laadingen maanden
 „ aan maanden leggen, of, ziet men kans
 „ men verleidt het Volk door bedreigin-
 „ gen en beloften; en op grond van de
 „ meinedigheid van twee of drie Schur-
 „ ken, durft men die in besclag neemen,
 „ *als of bewezen was, dat de Laadingen*
 „ *aan Onderdaanen van Frankryk* behoor-
 „ den, 't welk onmogelyk was; men slaat,
 „ men kwetst, men schopt, men pynigt,
 „ zelfs op de wreedste wyze, het Volk
 „ dat trouw blyft; de Vlag van den Staat
 „ wordt, als ten spot, en, zelfs eer zulk
 „ een Schip verbeurd verklaard is, ettely-
 „ ke dagen 't onderst boven gehangen;
 „ Schepen, reeds vry gegeven, werden
 „ naderhand twee of drie maalen gerant-
 „ soeneerd door andere Kaaperen. In meer
 „ dan één geval geboodt de Kegter den
 „ Advocaat, die tegen de Kaapers pleit,

LXXXIV „ te zwygen, en schaamde zich niet, in eene
 1758. „ heilige Vierfchaare. (of die ten minsten
 „ zo moest zyn). eer hy Party gehoord
 „ heeft, te verklaaren, *dat by toch Schip en*
 „ *Gaard zal confiskeeren*; een ander durfde,
 „ op het hooren leezen eens Getuigfchrifts,
 „ verleend by de Magiftraat van een der
 „ ftemmende Steden in de Republiek, open-
 „ lyk en fchaamtloos zeggen, *dat die, en*
 „ *alle Hollanders, Schelmen te zamen wa-*
 „ *ren*, en men geen geloof aan zulke stuk-
 „ ken gaf. Met één woord, waar de Sche-
 „ pen opgebracht, ontmoet, doorzigt, aan-
 „ gehaald of verbeurd verklaard werden,
 „ vondt men de eigen Onregtvaardigheid,
 „ Wreedheid, Kwaadaartigheid, Haat en
 „ Woede tegen de Onderdaanen van dee-
 „ zen Staat. — Niet tegenftaande alle Voor-
 „ zorgen in *Zeeland* genomen, om alleen
 „ op de eige Volkplantingen van den Staat
 „ te vaaren, en niets ftrydigs met de Trac-
 „ taaten te doen, ondergingen zy alles wat
 „ de Roofzugt, het Geweld, en wreede
 „ Chicane en doodlyke yverzugt in den
 „ Handel kon uitdenken, om hun te druk-
 „ ken, den Handel lastig, gevaarlyk, ja
 „ onmogelyk, te maaken; waar in men zo
 „ wel geflaagd was, dat dezelve te eene-
 „ maal stillfondt, kwynde, en zich op het
 „ punt bevondt, om met dien van den ge-
 „ heelen Staat, voor altoos, geruineerd
 „ te worden.” — In zulk een uiterfte
 vereenigden de *Zeeuwen*, dien het anders
 aan geen *Engelfch-Gezindheid* fcheen te
 ont-

ontbreeken, hunne stem met de klaagende en verzoekende *Hollanderen.* (*)

LXXXIV
BOEK.

Hoe zeer wy ons der korthed bevylytigd hebben, in de opgave van 't geen den trouwloos verdrukten Handel en Zeevaard, in dit Jaar, overkwam, vult het eenige verdrietige, doch, in de zaak zelve, onmisbaare Bladzyden, en zullen wy, in een volgend Jaar, tot die bejammerenswaardige stoffe moeten wederkeeren.

Een aantal byzondere Omftandigheden, in deezen twist met het *Engelfche Ryk*, vervreemden veeler genegenheid van Mevrouw de Gouvernante. Niet weinigen hadden, over 't voorheen gebeurde, in de Magiftraatsbestelling te *Haarlem* (†), geen gering misnoegen opgevat, en liep dit thans nog hooger, door eene andere gebeurtenis te dier Stede, welk geval, ons nu staat te boken.

Veelers
zyn mis-
noegd
tegen
Haare
Hoog-
heid.

De gewoone tyd van de Verandering der Regeeringe te *Haarlem*, met Herfstmaand daar zynde, geschiedde, volgens gewoonte, de Benoeming van Acht Perfoonen, om 'er vier Burgemeesters uit te kiezen, te weeten Mr. JUSTUS WITTE, Mr. JACOB DEUTZ, die beiden één Jaar hadden gediend, Mr. AREND DE RAAD, Mr. DAMAS GULDEWAGEN, Mr. MATTHEUS WILLEM te *Haarlem*.

De Gouvernante
verkiest
S. VAN
ECHTEN,
die niet
op het
Achtstal
stond,
tot Bur-
gemeester
te *Haar-
lem*.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1759. bl. 143. enz.

(†) Zie hier boven bl. 335.

LXXXIV LEM VAN VALKENBURG, JZAAK CLIFFORT,
 BOEK. Mr. JAN VAN STYRUM en Mr. DAVID VAN
 ——— LENNIP. ——— Deze Benoeming was
 1758. niet gemaakt, of de Heer SALOMON VAN
 ECHTEN, verklaarde dezelve onwettig, en
 dat ze, derhalven, aan de Gouvernante
 niet kon aangeboden worden, verzoekende,
 dat, by het zenden der Benoeming, van
 deze zyne Tegenverklaring berigt aan haare
 Koninglyke Hoogheid mogt gegeven worden.
 Tien Leden kreeg hy aan zyn snoer, of
 liever hy trok met hun ééne lyn: want men
 wil, dat hy de Man niet was om een Voorganger te wezen,
 der geenen die tegen de Meerderheid van
 Twee en twintig zich aankantten. Deze
 Meerderheid vaardigde, naar ouder gewoonte,
 eene Bezending aan de Gouvernante af, om,
 by beflotten Brieven, de Verkiesing te
 zoeken. Haar Brief, aan den Hoofdofficier
 ingerigt, was van deezen Inhoud.
 „ Uit de Perfoonen, ons ter bekleedinge
 „ van het Burgemeesterschap der Stad
 „ *Haarlem*, voor deezen Jaare, voorgesteld,
 „ hebben wy, naa deliberatie, goedgevonden
 „ te eligeeren, Mr. JUSTUS WITTE, Mr. JACOB
 „ DEUTZ, Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG,
 „ SALOMON VAN ECHTEN, lastende UEd. dezelve,
 „ naa afneeming van den behoorlyken Eed,
 „ te stellen in de Possessie van hunne Bedieningen.”
 — In gevolge van deezen last, deedt de
 Hoofdofficier Mr. DANIEL JAN CAMERLING, de
 verkozene Heeren ter Beëdiging by een roepen.

pen. De Burgemeesters DEUTZ en VAN VALKENBURG, (hun Amptgenoot WITTE behoorde tot de Minderheid,) zagen met veel verwonderings VAN ECHTEN, die niet op het Getal getaan hadt, onder die beëdigd zouden worden, verzogten uitsfel van dit staatlyk bedryf, tot dat de Vroedschap, over de Verkiezing van deezen Heer, zou geoordeeld hebben. De Hoofdofficier betuigde aan dit verzoek niet te kunnen voldoen, dat hy een Officier der Graaflykheid was, de Wetten van den Souverain opvolgde; indien DEUTZ en VAN VALKENBURG niet wilden beëdigd zyn, zulks stondt in hunne Vryheid, hy zou des schryven, en met de andere Heeren voortgaan, gelyk hy deedt, ondanks eene zeer ernstige Aantekening der twee gemelde Burgemeesteren.

LXXXIV
BOEK.
1758.

In eene, met veel mocilykheids en tegenstribbelens, belegde Vroedschap, over deeze netelige zaake, verklaarden zich achtien Leden tegen de Verkiezing van VAN ECHTEN, en bestemden eene Bezending van elf Heeren uit de Vroedschap, met den Pentionaris GILLES, om, over dit geval, hun beklag aan de Vrouwe Gouvernante voor te stellen. Zy volvoerden deezen last, hunne verwondering en leedweezen betuigende, over de Aanstelling van den Oudschepen VAN ECHTEN, die op de lyst der Benoemden niet gestaan hadt, en, wegens de optellinge der stemmen, 'er niet op hadt kunnen gebragt worden; zy toonden de onwettigheid deezer verrigtinge, wel-

Bezen-
ding van
de Gou-
vernante
om zich
des te
beklaa-
gen.

XXXIV welke zy, als Voorstanders en Handhaa-
 BOEK. vers der Voorregten, niet konden, noch
 1758. mogten, toelaaten. — Wanneer haare Koninglyke Hoogheid den voordragt der Afgevaardigden gehoord en gevraagd hadt of zy afgezonden waren, door de volle Vroedschap? nam zy, des wegen de noodige onder-
 rigting bekomen hebbende, verder het woord in deezer voege. „ Nu, om daar op niet
 „ te blyven staan, zal ik maar komen tot
 „ de zaak zelf, waar over de Heeren my
 „ komen spreken. 't Geen ik gedaan heb
 „ is geschied naa rype deliberatie, en, zo
 „ ik vermeene, volgens de Privilegien, de
 „ Heeren kunnen daar tegen doen dat zy
 „ goedvinden, en voor GOD, het Land,
 „ hunne Stad, en voor hun eigen zelve,
 „ in goede Conscientie, kunnen verant-
 „ woorden. Men is in een vry Land,
 „ alwaar zülks is gepermitteerd, en daar
 „ Justitie plaats heeft, en te vinden is.
 „ Terwyl ik hoop en vertrouw, dat de
 „ Heeren van my ook zullen willen den-
 „ ken, dat ik uit geene andere oorzaaken
 „ ietwets gedaan heb.” — De Afgevaardigden gaven, by het afscheid neemen, te verstaan, dat by hunne Zenders geen Eigenbelang het roerzel was; maar alleen het bewaaren van Stads-Voorregten, dit hadt hun tot den tegenwoordigen stap aangezet, en wat zy verder dien aangaande genoodzaakt zouden worden te doen, zou uit geene andere oorzaak voortspruiten, dan om zich voor alles, en ook voor hunne Burgery, onaanspreekelyk te stellen. Zy
 wa-

waren verre van iets te beoogen, ftrydig met den Eerbied voor de Perfoon van haare Koninglyke Hoogheid, voor hoogstdezelv's Doorlugtig en Vorstlyk Huis, 1758, welks wettig verkreegene Regten zy geneegen en gezind bleeven te helpen handhaaven.

Weinig dagen flegts leedt het of de Gouvernante toonde dat zy beflouten hadt, wat ook in *Haarlem*, tot wederftreeven van deeze Aanftelling mogt ondernomen worden, dezelve ftand te doen grypen. De Hoofdofficier ontving van haar eene Waarfchuwing, welke zy beval van den Raadhuize te doen afkondigen, en op de gewoone wyze overal bekend te maaken; in dezelve noemt zy haare gedaane Verkiezing van SALOMON VAN ECHTEN, overeenkomstig met de Privilegien der Stad *Haarlem*, zyne Beëediging behoorelyk: fchildert het Gedrag van zommige Leden der Regeeringe, die zich niet ontzien hadden de gedaane Verkiezing te wederftreeven, en VAN ECHTEN, in het waarneemen zyner Bediening, te ftooren, af, als rechtftreeksche tegenkantingen omtrent haar Perfoon en wettig Gezag, waar van de gevolgen tot ont-rusting van de goede en vreedzaame Burgerye zouden kunnen ftrekken. Hier in willende voorzien, hadt zy goedgevonden, die Leden der Regeeringe, en verder allen en een iegelyk, wie hy zou mogen zyn, wel ernftig te vermaanen van zich des op alle wyzen te onthouden, en tevens den Hoofdofficier te gelasten, haare gedaane

De Gouvernante laat eene Waarfchuwing te *Haarlem* afkondigen.

Ver-

LXXXVI. Verkiezing, door den arm der Justitie, te
 BOEK. handhaaven, en te doen eerbieden. Wan-
 neer de Secretaris zich huiverig betoonde
 om dezelve af te leezen, kreeg hy tot ant-
 woord van den Hoofdofficier, *Dat hy het*
 1750. *beval, uit zyn naam als mede uit naam*
van Mevrouw de Prinsesse! Een der Sche-
 penen, betuigende dat hy over de Publi-
 catie zou staan, indien hy staat kon maa-
 ken op het zeggen van den Hoofdofficier,
 dat daar van kennis gegeven was, aan den
 Voorzittenden Burgemeester, ontving dit
 antwoord, *Indien 'er Heeren zyn, die zich*
opposeeren, zo ben ik gekwulificeerd om
tegen die te ageeren, en des noods zou ik ze
in gyzeling kunnen doen brengen! De Klok
 werd langer dan gewoonlyk geluid, de
 Waarschuwing veelvuldiger dan anders aan-
 geplakt, en de Hoofdofficier vondt goed
 de puije zyner eigene wooninge daar mede
 te vercierren.

De Meer-
 derheid
 der
Haar-
Iemsche
 Vroed-
 schap
 vervoegt
 zich by
 Staaten
 van *Hol-*
land.

De Meerderheid der Vroedschappe, uit
 achttien Leden bestaande, hoogst gebelgd
 over deeze op elkander volgende stappen
 der Gouvernante, vervoegde zich tot de
 Staaten van *Holland*, met een Verzoek-
 schrift, behelzende den geheelen toedragt
 deezer vreemde en hun grievende gebeur-
 tenisfe. Noch het Lid der Vroedschap-
 pe, dat zich tegen de lyst der Benoemden
 verklaarde, noch die met hem stonden,
 hadden byzondere reden van bezwaar op-
 gegeven, noch haare Koninglyke Hoog-
 heid, wegens de onwettigheid, eenig ge-
 wag by de Vroedschap gemaakt, veel min
 eeni.

eenige opheldering daar omtrent verzogt. — LXXXIV
 Zy konden, naa een zorgvuldig onderzoek ROEK.
 van alles, niet bevatten op welk een grond —
 de Oudschepen VAN ECHTEN, door de 1758.
 Gouvernante, tot Burgemeester hadt kun-
 nen verkoozen worden, als wel bewust, dat
 by hun Ed. Groot Mogenden aan de hoo-
 ge Heeren Prinsfen Stadhouders, en dus
 mede aan haare Koninglyke Hoogheid, was
 opgedraagen, het regt van *Verkiezing* uit
 een Dubbel Getal; maar geheel onkundig,
 dat het zelfde Regt zich zou kunnen uit-
 strekken om Verkiezing te mogen doen,
 met *voorbygang der Benoeminge* van de
 Vroedschap, en buiten dezelve, wanneer
 het Regt tot het opstellen der Benoemin-
 gen voor de Vroedschap geen Regt meer
 zou blyven. Zy smeekten, diensvolgens,
 de hulpe van den Souverain deezer Lan-
 den af, om hun te handhaaven by hun wet-
 tig Regt.

Men stelde dit Verzoekschrift haare Ko- Brief der
 ninglyke Hoogheid ter hand, die haare ge- Gouver-
 dagten, by eenen breeden Brief, in Win- nante aan
 termaand, te verstaan gaf, hun Ed. Groot de Staa-
 Mogenden betuigende, „zich verzekerd ten van
 „ te houden dat zy, niet minder met ver- Holland,
 „ wonderinge dan verontwaardiginge, zou- over het
 „ den aangedaan weezen over de onder- gedrag
 „ neeminge van deeze Achttien Leden: het der
 „ *Eminent Character*, 't geen zy in deeze Haar-
 „ Provincie bekleedde behoorde daar voor lemfche
 „ beveiligd te weezen. Zy begeerde zich, Vroed-
 „ in het voorstellen haarer Bedenkingen, schap.
 „ geenzijs met die Achttien Leden te
 „ Com-

LXXXVI „ *Compromitteeren*, veel min in te laten,
 BOEK. „ om met hun, over de ontwyfelbaare
 „ Regten van haaren Zoon, den Erffad-
 1758. „ houder deezer Provintie, te twisten, of
 „ dezelve tegen hun te verdedigen. 't
 „ Geen zy in deezen deedt strekte alleen
 „ om haar gehouden Gedrag te regtvaar-
 „ digen.”

In 't breede haalde zy op het voorgevalle-
 ne in en met de Regeering van *Haarlem*, ge-
 duurende de drie laatste Jaaren, en schreef,
 zulks toe aan eene Verbintenis door twint-
 tig van de twee en dertig Leden der *Haar-
 lemsche* Vroedschappe aangegaan, met uit-
 sluiting van Twaalf hunner Medeleden,
 welke verbintenis zy met de haatlykste ver-
 wen affchilderde. Dat 'er zulk een Verdrag
 bestaan hadt, wist zy uit erkentenis der
 geenen, die het getekend hadden, als ook
 was zy onderrigt van het verbranden der
 Schriflyke Acte; doch hadt dit verbrand-
 en de zaak zelve niet veranderd, het op-
 gevat vooroordeel, misnoegen, en aanhou-
 dend voorneemen van Verongelyking was
 't zelfde gebleeven, en oorzaak van die
 Voorbygangen, en Onwettige Behandelin-
 gen, waar over de Minderheid klaagde, en
 dat VAN ECHTEN, ten derdemaale, van de Be-
 noeming was afgelaaten. — Dit, geen wille-
 keur, hadt haar bewoogen om dien Oud-
 schepen te verkiesen. — Wegens de door 't
 land zo luidklinkende Waarschuwing te
Haarlem afgekondigd, zegt zy, „daartoe ge-
 „ noodzaakt geweest te zyn, om voor te ko-
 „ men, dat de vlammen van het brandend
 „ twist-

„ twistvuur van het Raadhuis niet mogten
 „ overslaan tot de Gemeente, en hadt dee- LXXXIV
 „ ze, zo al niet eenige gemaatigdheid, ten BOEK.
 „ minsten eenige omzigtigheid, te wege
 „ gebragt; egter zo veel niet of Achtien 1758.
 „ van de Verbondene Leden hadden het
 „ Besluit genomen, om zich, met een Ver-
 „ zoekschrift, by hun Ed. Groot Mogen-
 „ den te vervoegen.” — Zy beschryft
 „ dezelve, als Lieden, „ die, door de ver-
 „ breekinge van goede orde in *Haarlem*,
 „ de Regeering, nu meer dan drie Jaaren
 „ agter een, in geduurige onrust gehou-
 „ den hadden, zonder na haare vermaa-
 „ ningen over het nadeel, dat het Land,
 „ de Stad, hunne Persoonen en Familien,
 „ daar uit konde overkomen, te hebben
 „ willen luisteren.” Weshalven zy oor-
 „ deelde „ regtmaatige redenen te hebben,
 „ om zich met deeze Achttien Particulie-
 „ re Leden der Vroedschap, op geener-
 „ hande wyze in te laten; en even wei-
 „ nig zou kunnen toestaan, dat die zelfde
 „ Persoonen, welken zich, als directe
 „ Partyen, tegen haar, en als openbaare Be-
 „ stryders der Regten van haaren Zoon,
 „ hadden opgeworpen, in de zich aange-
 „ maatigde hoedanigheid, van de Meer-
 „ derheid der Vroedschappe over deeze
 „ zaak zouden vermogen te raadpleegen
 „ en te besluiten, also niemand, in by-
 „ zondere gevallen, Party en Regter te
 „ gelyk kon zyn. — Geenzins bragt zy
 „ dit by, om zich aan 't geeven van ver-
 „ dere openinge te onttrekken; hier vindt
 „ XXII. DEEL. E e ze

LXXXIV „ ze geen reden toe, onbescroomd durf-
 BOEK. „ de zy alle haare daaden en handelingen,
 — „ voor de gansche Wereld in het helderst
 1758. „ daglicht stellen, en deedt dit te liever
 „ voor hun Ed. Groot Mogenden, wier
 „ Regtvaardigheid nooit zou toelaaten, dat
 „ de Wettige Regten van haaren Minder-
 „ jaargen Zoon, zouden worden vermin-
 „ derd, wier Wysheid al te wel bezefte,
 „ dat al het nadeel aan 't Stadhouderyk
 „ Gezag toegebracht, in den grond niets
 „ anders was, dan een rechtstreeks na-
 „ deel aan de Regeering zelve, en eene
 „ verzwakking van de tegenwoordige Re-
 „ geeringsgesteltenisse welker handhaaving
 „ alle Regenten van het Land by Eede
 „ hadden beloofd.” — Voorts loopt dit
 Bericht af met eene wydluftige ontvouwing
 deezer vier stellingen. — Dat het maa-
 ken van eene Cabale, om daar door zyne
 Mede Regenten uit te sluiten, eene onge-
 oorlofde zaak is, slydig met alle gronden
 van Regeeringe, en dat alles, wat uit dien
 hoofde verhandeld en verrigt wordt, even
 gebrekkig is. — Dat de Gewoonte te
Haarlem, gegrond op de Privilegien dier
 Stad, niet toestaat, dat iemand, in zyn
 rang zynde, buiten wettige oorzaken, van
 de Benoeming wordt afgelaaten. — Dat
 de Plicht van den Stadhouder, met zich
 brengende Burgemeesteren, Schepenen, en
 Wetten te veranderen, volgens de Privile-
 gien, zulks in deezen, uit de twee over-
 geleverde Benoemingen gedaan was, naar
 het Voorschrift van dezelve Privilegien. —

En

En eindelyk, dat het Oetroi des Jaars LXXXIV
 MDCLI hier geen voorwerp van verschil BOEK.
 was. — In het uitbreiden dier vier Stel- 1758.
 lingen wordt het gehouden gedrag der
 Meerderheid by aanhoudenheid streng ge-
 gispt, en luidt het slot, „dat, in een Land
 „ van Vryheid geene andere Vryheid be-
 „ hoorde gekend en gezogt te worden, dan
 „ die overeenstemde met de gronden van
 „ het Staatsregt, met de regelen van Regt-
 „ vaardigheid, en met de verplichting, wel-
 „ ke op elk ligt, omtrent zynen Evenna-
 „ ften; dat de Vryheid, die de Verbonden
 „ Leden op 't oog en in 't hart hadden,
 „ tegen die gronden lynrecht streedt: de-
 „ wyl dezelve de Privilegien van de Stad
 „ vernietigde, de Regtvaardigheid omkeer-
 „ de, en de Verongelyking van zynen
 „ Evennaften voor geoorlofd stelde, en
 „ Haar het Vermogen benam om gebruik
 „ van haar Regt te maaken in 't verkiezen
 „ van zulke Regenten, aan welken men
 „ ééns vooral de Uitsluiting hadt gegee-
 „ ven.”

Naa het inleveren van dit Berigt, deedt
 de Hoofdofficier eene Tegenverklaring,
 op die der twee Burgemeesteren (*), zich
 beroepende op dit Berigt, als zyn bedryf
 ten vollen wettigende; ook kwam toen in
 de Vroedschapsvergadering te *Haarlem*,
 ter Tafel eene Aantekening van Acht Le-
 den der Vroedschap, tegen het beslootene,
 door

(*) Zie hier boven bl. 427.

LXXXIV door de Heeren, die, gelyk zy spraaken,
 B O E K. begonnen hadden en voortvoeren zich aan
 ————— te kanten, tegen den regtvaardigen en bil-
 1758. lyken Handel van Mevrouw de Gouver-
 nante, om deeze in haar Regt te keer te
 gaan: al het verhandelde in twee daar toe
 strekkende Vroedschapsvergaderingen, die
 zy voor onwettig hielden, voor van gee-
 ner waarde verklaarende.

Die van Van het Berigt der Gouvernante verzog-
Haarlem ten alle de Leden der Staatsvergaderinge
 verzoeken Uit. Affchriften, en de Afgevaardigden van
 stel om *Haarlem*, daar benevens op het ernstigste,
 hun ge- dat de Onderhandelingen over deeze zo
 drag te gewigtige zaak niet verhaast, maar afge-
 verdeed- wagt mogt worden, wat hunne Zenders
 gen. noodig zouden vinden, tot opheldering
 van dit Berigt, en veele omstandigheden,
 dit onderwerp betreffende, in het daglicht
 te stellen, en hun Ed. Groot Mogenden
 nader te vertoonen; aan welk verzoek zy
 vertrouwden, dat de Leden te gereeder
 zouden voldoen; naardemaal uit een voor-
 heen overgeleverd Verzoekschrift of Ver-
 toog der Achttien Leden van de Vroed-
 schap bleek, dat aan de gemaatigdheid en
 inschiklykheid van de Vroedschap of het
 Meerdergedeelte van dezelve, was toe te
 schryven, dat voor de verhaastling van het
 Besluit hier omtrent, zonder deeze nadere
 Ophelderingen af te wagten, geen reden,
 veel min eenig kort aanstaand gevaar, te
 vinden was. Zy hadden daar in betuigd, uit
 „ hoogen eerbied voor het verklaarde oog-
 „ merk van haare Koninglyke Hoogheid,
 „ wel

„ wel niet voor te hebben, om den *also* LXXXIV
 „ door Haar verkooren Burgemeester VAN BOECK.
 „ ECHTEN, ondertusfchen in zyne functie
 „ te wederftreeven of te turbeeren; maar 1758.
 „ genegen te zyn, zonder verkorting van
 „ derzelver Regten, het zelve *interim* te
 „ laaten, by hunne daar tegen gedaane
 „ Protesten; doch dat zy aan hun Eed en
 „ Verpligtingen niet konden voldoen. in-
 „ dien zy by de Verkiezing, door de Gou-
 „ vernante gedaan, geheel bleeven berus-
 „ ten, zonder aan hun Ed. Groot Mo-
 „ genden den waaren toestand te hebben
 „ opengelegd, om dien aangaande herftel
 „ te verzoeken, by den Souverain van den
 „ Lande.”

Schoon het tot Sprokkelmaand des vol- Verant-
 genden Jaars, en dus naa den dood der woor-
 Gouvernante aan liep, eer die van Haar- ding der
 lem gereed waren, zullen wy, de tydorde Haar-
 voor die der zaake latende wyken, den *lemfche*
 gantschen afloop van dit geval vermel- vroed-
 den. — De Achtien Leden leverden een fchap.
 Tweede Verzoekschrift in, by Staaten van
 Holland, „ zes derzelven verklaarden in
 „ hunne Ondertekening, dat zy nooit met
 „ iemand, wie het ook mogt weezen,
 „ eenige *Cabale, Verbintenis, Complotte-*
 „ *rye, Correspondentie*, of hoe men 't
 „ ook anders mogt noemen, hadden aan-
 „ gegaan, gelyk zulks in 't Berigt der
 „ Gouvernante gefield werd.” Dit Ver-
 zoekschrift ging vergezeld van eene Justi-
 ficatie en Verantwoordig, nopens den
 Brief van haare Koninglyke Hoogheid.

LXXXIV Een uitgewerkt Stuk , der aandagtigste
BOEK. leezing waardig , wy kunnen maar iets
— van den inhoud aanroeren.

1758. Nooit konden zy denken , een voorwerp
van verontwaardiging by hun Ed. Groot
Mogenden te zullen wezen , wanneer zy
zich vertoonden als Beschermers der Reg-
ten ; hard viel het hun de wettige en af-
gemeetene Uitwerkingen van hun Pligt be-
schouwd te zien als Onderneemingen , waar
voor het *Eminent Charaëter* des Stadhou-
ders behoorde beveiligd te wezen , en
zulks in omstandigheden daar die verplig-
ting zich werkzaam betoonde , „ omtrent
„ eene Gebeurtenis , van welke geen gely-
„ kend , veel min nog goedgekeurd voor-
„ beeld , in eenige der voorgaande Stad-
„ houderlyke Bestuuringen , werdt gevon-
„ den ; 't zy men oogde op de Daad zel-
„ ve , de Verkiezinge van VAN ECHTEN ,
„ welke het onderwerp der klagten uit-
„ maakte , het zy op de Wyze , waar op de
„ Stad *Haarlem* die Verkiezing hadt moe-
„ ten zien invoeren .”

Nimmer was by de Meerderheid , der
Haarlemsche Vroedschap opgekomen , het
vermeeten van zich *gecompromitteerd* te
willen hebben , met die de Stadhouderly-
ke Waardigheid bekleedden . Zy erkenden
en herinnerden , zich maar al te wel de
regtmaatige tusfchenwydte , tusfchen de
Erfstahouders van het Gewest , en de be-
diening van Vroedschappen der Steden ,
hoe zeer de laatstgemelden ook gehouden
konden worden , als Leden van die Lic-
haa-

haamen, welke de *Souverainiteit* van dit LXXXIV
 Gewest hielpen uitmaaken. Nimmer had- BOEK.
 den zy bedoeld met de Gouvernante te —
 twisten, of de Voorregten des Erftadhou- 1758.
 ders aan te tasten. Maar weetende dat in
 onze Vrye Regeeringsgesteltenisse, het
 voor een grondregel werd gehouden, dat
 de *Waardigheden* zich onderscheiden door
 het *Gezag* en de uitvoeringe van het opge-
 draagene *Gebied*, en dat ook het hoogere
 Emplooi met het mindere gelykstaat in
Regten, zo als die aan elk toekomen, zo
 was het op dien grond, dat hunne poogin-
 gen bepaaldelyk daar heenen strekten, om,
 als Getrouwe Voorstanders van de Regten
 hunner Stad, by hun Ed. Groot Mogen-
 den, van wien zo wel die Privilegien als
 de Regten der Erftadhouderen afvloei-
 den, de gedaane klagten te regtvaardigen,
 over eene Onderneeming, ten nadeele van
 die Privilegien, waartoe zy eerbiedig ver-
 meenden, dat de Prins Erftadhouder on-
 rwyfelbaar *niet geregtigd was*.

Breedvoerig wyzen zy aan het onvoe-
 gelyke en wederegtlyke der Verkiezinge
 van VAN ECHTEN, *buiten* de Benoeming,
 daar die *uit* dezelve moest geschieden. Hoe
 deeze aanliep tegen het Octroi des Jaars
 MDCLI, welks aanhoudende verbindende
 kragt zy betoogden. — Hadt de Ver-
 bindtenis der Twintig Leden van de Vroed-
 schap, by welke zy de Twaalf Medeleden
 zouden hebben uitgeslooten, in het Berigt
 der Gouvernante een voor hun zo afzigtig
 vertoon gemaakt, zy stelden, van hunnen

LXXXIV kant, die zaak in een geheel ander licht, BOEK. en ontkenden volstrekt, dat zodanig eene
 — Uitsluiting, die Twaalf Leden van de Re-
 1758. geering het Regt benam, 't welk zy, by
 hunne aanstelling, te gelyk met hunne Me-
 deleden verkreegen hadden, ooit beraamd
 of gedagt, veel min tot eenige rypheid of
 werkinge zou zyn gekomen. — Zy
 wilden niet verbergen, dat, kort naa het
 overlyden van Prins WILLEM DEN IV,
 eenige weinige Leden van de Vroedschap
 zich als een bestuur in en over de Regeer-
 ring der Stad *Haarlem* hadden aangetrok-
 ken, dat onder deezen zich hadden bevon-
 den, de zodanigen, die verscheide zaa-
 ken dreeven, zeer tot ongenoegen van de
 Meerderheid der Vroedschap, en ten na-
 deele van verscheide aanzienlyke Leden —
 Staavende gevallen brengen zy in 't mid-
 den. — De kwaade gevolgen van zo-
 danig eene Bestuuringe by verscheide Le-
 den van de Vroedschap overwoogen zyn-
 de, hadden Twintig Leden met elkander
 versprooken, in alle rondborstigheid
 te zullen voorstaan, de Wettige Regten
 des Erfstadhouders, mitsgaders de deugd-
 lyke Privilegien der Stad *Haarlem*, en
 naar hun vermogen, verhoeden, dat door
Usurpatien, welke telkens met voorwen-
 dinge van haare Koninglyke Hoogheids
 welbehagen werden *gegratieerd*, de goede
 orders geheel omgekeerd zouden worden.
 Op deeze gronden, en met geen oogmerk
 om aan iemand de Uitsluiting te geeven,
 of in deszelfs Regten te benadeelen, wa-
 ren

ren die Leden overeengekomen. Dit kon LXXXIV
 den zy onder Eede verklaren, en hoop- BOEK.
 ten dat deeze plegtige Verklaring by hun —
 Ed. Groot Mogenden voldoen zou tegen 1758.
 bloote beschuldigingen, voor welken men
 geen grond van bewys hadt kunnen by-
 brengen. Ook erkenden zy die Overeen-
 komst vernietigd, en in 't vuur geworpen,
 te hebben; dewyl zy zagen, dat aan haare
 Koninglyke Hoogheid, by aanhouden-
 heid, deswegen meer en meer nadeelige
 gedagten werden ingeboezemd. — De
 Registers der Stadsregeeringe weezen uit,
 dat men die Twaalf Leden niet hadt uitge-
 flooten; en konden deeze ook toonen, dat
 het Oogmerk dier Acte, of, gelyk dit
 genoemd was geworden, „een aanhou-
 „dend voorneemen om te beledigen,”
 niettegenstaande die verbranding, geen
 stand had gehouden. In 't geval van
 VAN ECHTEN zelf bleek het, uit de
 stemlysten, dat verscheiden Leden, als
 Verbondenen om hem uit te sluiten be-
 schreeven, hem gestemd hadden. Al het
 voorgevallene, zints de Aanstelling diens
 Oudschepens, zetten zy in een helder
 licht. — Het overige deezer Verant-
 woording bestaat in eene deftige, op
 gronden van Staats-, Stadsregt en Ge-
 geschiedkunde steunende, wederlegging der
 vier bovengemelde Stellingen in 't Berigt
 van haare Koninglyke Hoogheid. (*) —
 Zy

(*) Zie hier boven, bl. 434.

LXXXIV Zy verzogten, derhalven, „dat hun Ed.
 BOEK. „ Groot Mogenden, het kenlyk ongelyk,
 — „ door de Verkiezing van SALOMON VAN
 1758. „ ECHTEN, aan de Voorregten hunner
 „ Stad toegebracht, zouden herftellen op
 „ zodanig eene wyze als wel met het mee-
 „ ste Menagement voor de hooge Waardig-
 „ heid van het Erfftadhouderschap; doch
 „ tevens met de meeste Zekerheid voor de
 „ Stad *Haarlem*, en voor derzelver Bur-
 „ geren en Ingezetenen, mitsgaders tot
 „ voorkoming van andere gelyke Onder-
 „ ming, best zou mogen gefchieden.”

Afloop
 deezer
 zaake.

Weinig twyfels valt 'er aan, of de Meer-
 derheid zou, te haarer Regtvaardiginge,
 schoon de Gouvernante in leeven geblee-
 ven ware, dezelfde taal gevoerd en de
 verkeerde informatiën, op welke haar Be-
 rigt steunde, onder 't oog gebracht hebben;
 dan even min kunnen wy, het reeds ge-
 beurde in aanmerking neemende, in twy-
 fel trekken of het verder beloop deezer
 zaak zou aanleiding hebben kunnen gee-
 ven tot vergrooting der wederzydsche aan-
 groeijende verbitteringe; en ftrekken tot
 verdere zeer mogelyke ongenoegens. Dan,
 om van de mogelykheden niet te spree-
 ken, alle de Stukken, tot de zaak der
 Verkiezinge van VAN ECHTEN be-
 hoorende, werden ten Onderzoek in han-
 den gesteld van de Ridderfchap, en de
 Gecommitteerden hunner Edel Groot Mo-
 genden tot het Groot Befoigne; die in Hooi-
 maand des Jaars MDCCLIX, een Raadflag
 uitbragten, overeenkomstig met welken het
 Be-

Besluit in Herfstmaand viel. In 't zelve LXXXIV
 sraalt genoegzaam door, hoe zeer de BOEK.
 Staaten zich met deeze netelige zaake ver-
 legen vonden, dan tevens, hoe zy oor 1758.
 deelden over het gehoudene gedrag van
 Mevrouw de Gouvernante; wy zul-
 len 't met de eigene woorden boeken,
 op dat het een en ander ten vollen bly-
 ke. „ In agtinge genomen zynde, dat
 „ het, aan den eenen kant, wel bui-
 „ ten alle constestatie is, dat de Electien
 „ gedaan moeten worden uit de Nomina-
 „ tien, die geformeerd zyn by die gee-
 „ nen, die daar toe het Regt hebben, en
 „ dat de Differenten over de Legaliteit
 „ van Nominatien tusfchen die geenen,
 „ welke het Regt van Electie heeft, en
 „ die geenen aan welken het Regt van No-
 „ minatie competeert, door niemand an-
 „ ders dan door hun Ed. Groot Mogenden
 „ kunnen worden getermineerd; doch,
 „ aan den anderen kant, gelet zynde op
 „ de situatie, waar in zich deeze zaak,
 „ door het smertlyk overlyden van haare
 „ Koninglyke Hoogheid bevindt, en dat
 „ de Regeering der Stad *Haarlem*, door
 „ haar nader geprefenteerd Request en de
 „ daar by gevoegde Memorie verstaan moet
 „ worden tegen alle consequentien genoeg-
 „ zaam te weezen gedekt. — Is, uit eene
 „ waare eerbied voor de naagedagtenisfe
 „ van haare Koninglyke Hoogheid, goed-
 „ gevonden en verstaan, dat het Different,
 „ over de Aanstellinge van SALOMON VAN
 „ ECHTEN, tot Burgemeester der Stad
 „ *Haarlem*, zal worden gelaaten ongede-
 „ ci-

LXXXIV „ cideerd, in de geruste verwagtinge, dat
 BOEK. „ zyne Hoogheid, de Heer Minderjarige
 ——— „ Erfstadhoudcr, door de Heeren, aan wie
 1758. „ Hoogstdeszelfs Educatie is toevertrouwd,
 „ geïmbueerd en geïnstrueerd wordende van
 „ de waare belangen van den Staat, en der-
 „ zelve Grondwetten, Privilegiën en Ge-
 „ regtheden in 't generaal, en van die
 „ der Steden in 't byzonder, tot de exer-
 „ citie van de hooge Charges, aan hem
 „ gedefereerd, gekomen zynde, zich nooit
 „ zal laten induceeren, om dit, of soort-
 „ gelyk geval, zich tot een Model van Naa-
 „ volginge voor te stellen.” (*)

Geschied met de Gouvernante, wegens het plaatsen van VAN BORSSELE, onder de Geëlijgeerden in 't Sticht.

Met gemaatigde stappen ging de Gouvernante in het Sticht voort, omtrent de plaatsing van PHILIP JACOP VAN BORSSELE VAN DER HOOGHE Broeder van J. VAN BORSSELE eerste Edele in Zeeland, tot Medelid der Heeren Geëlijgeerden. Deze bestaan, in gevolge van het Reglement van den Jaare MDCLXXIV, in den Jaare, MDCCXLVII weder ingevoerd, (†) ten deele uit Edellieden, ten deele uit Burgers, en worden door den Stadhouder gekoozen. Dan het is een onvermydelyk vereischte, dat de Edellieden, eer zy, in dit Eerste Lid der Staaten, kunnen aangenomen worden,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 981. 1000. Voor 't Jaar 1759. bl. 4-38. 453-576. 739. 870.

(†) Men vindt dit Reglement in 't *Utrechts Plakaat-Boek* I. D. bl. 170 En men zie, wegens de Weder invoering, *Het Tafereel der Nederl. Gesch. volgens A. M. CERICIER.* X. D. bl. 503.

den, hunnen Adeldom bewyzen, of bly-
 ken van hunne Riddermatigheid toonen. LXXXIV
BOEK.
 Wanneer bovengemelde van BORSSELE
 VAN DER HOOGHE, in den voorleden Jaare, 1758.
 na deeze Waardigheid dong, leverde hy
 een omftandig Gefchrift in, om zyne Rid-
 dermatigheid te bewyzen. Het Eerfte en
 Derde Lid, de Geëligeerden naamlyk en
 de Steden, ten minften de meerderheid in
 die Staatsleden, waren van begrip, dat het
 oordeel over deeze Bewyzen gefteeld moest
 worden, aan eene Commiffie, uit de drie
 Leden van Staat te benoemen. Het twee-
 de Lid, of de Ridderfchap, was in tegen-
 deel, van gedagten, dat ieder der Leden,
 vooraf, diende te overweegen of deeze
 zaak wel van dien aart was, dat 'er eene
 Commiffie over kon belegd worden. De
 twee Leden benoemden niet te min Gelas-
 tigden, en verzogten, dat de Ridderfchap
 hun hier in zou volgen; doch bleef deeze
 volharden by het voorgaande denkbeeld. De
 Geëligeerden verklaarden vervolgens, ter
 Staatsvergaderinge, dat zy de toegezonde-
 ne bewyzen voor de Adelyke Geboorte des
 Heeren van BORSSELE voldoende gevonden
 hadden, de Edelen en Steden verzoeken-
 de zich gereed te maaken, tot het uitbren-
 gen van hunnen Raadflag. De Edelen,
 daar en tegen, oordeelden, by hunne by-
 zondere overweeing deezer zaake, één-
 paarig, de bewysftukken voor onvoldoen-
 de; doch bragten hun Besluit niet ter Staats-
 vergaderinge, onder anderen, om dat zy
 twyfelden of de twee andere Leden van
 Staat

LXXXIV Staat niet wel van oordeel waren, dat de-
 BOEK. ze zaak by Meerderheid kon worden af-
 ————— gedaan, 't welk zy ontkenden. Niet zonde-
 1758. der grond koesterden zy deeze twyfeling:
 want de Steden hadden zich met het be-
 sluit der Geëligeerden niet vereenigd, of
 het Eerste Lid besloot nevens het Derde,
 by Meerderheid, de Gouvernante aan te
 schryven, dat zy de Bewyzen des Adeldoms
 van den Heer VAN BORSSELE, hun ten
 Onderzoek door haare Koninglyke Hoogheid
 toegezonden, voldingend gevonden hadden,
 en dien Heer, diensvolgens, geregtigd te
 houden om als een bevoegd Edelman,
 in het Lid der Geëligeerde Raaden te wor-
 den aangesteld; doch dat de Ridderfchap,
 hoe zeer daar toe aangemaand, zwaarig-
 heid gemaakt hadt, zich over dit stuk te
 verklaren, en hun Besluit uit te brengen.

Terstond verklaarde zich de Ridderfchap
 tegen dit Besluit, en gaven de Gouvernante
 kennis van de toedragt der zaake, en tef-
 fens ter Staatsvergaderinge hunne Beden-
 kingen over op de Bewyzen des Adeldoms
 des Heeren VAN BORSSELE; en in Louw-
 maand deezes Jaars hunne Nadere Aante-
 kening tegen het Besluit omtrent de Toe-
 laating diens Heeren, by de Meerderheid
 genomen. De Geëligeerden leverden eene
 Tegenaantekening in, waar mede de Afge-
 vaardigden van *Utrecht* zich veréénigden.
 De Edelen hadden hunne zwaarigheden te-
 gen de Egtheid der Bewyzen des Adeldoms,
 de Gouvernante onder 't oog zoe-
 ken te brengen, en een Lid aan haar afge-
 vaar-

vaardigd met een Vertoog ten dien einde LXXXIV
 firekkende; doch hadt het haar behaagd BOEK.
 zich te verschoonen, van 't zelve aan te
 neemen; maar was zy naderhand, te raade 1758.
 geworden, om, schoon zy zich op het ge-
 daane onderzoek van hun Ed. Mogenden
 gerustlyk kon verlaaten, en met derzelve
 bedenkingen volkomen in stemmen, de
 zwaarigheden en aanmerkingen der Heeren
 van de Ridderfchap, mede in overwee-
 ging te neemen, „ om voor te komen alle
 „ reden van beklag, even of *Gunst en Ge-*
 „ *negenheid* zou hebben kunnen aanvullen,
 „ 't geen aan de *Bondigheid der Bewyzen*
 „ ontbrak.” Zy hadt alle de Papieren van
 wederzyden gesteld, in handen van Ede-
 len uit verscheide Gewesten, en niet zyn-
 de van den *Duitschen Huize*. Derzelve
 verslag hieldt de Bewyzen des Adeldoms
 van VAN BORSSELE voor voldingend: waar
 om de Gouvernante niet langer uitselde,
 dien Heer te benoemen tot Lid van de Ge-
 ëligeerde Raaden, „ niet twyfelende of
 „ hun Ed. Mogenden zouden hoogstder-
 „ zelve omzigtige handeling in alles billy-
 „ ken, als die tot geen ander einde ge-
 „ strekt hadt, dan om aan niemand onge-
 „ gelyk te doen, en te gelyk weg te nee-
 „ men alle Verdenking, van welk een aart
 „ die ook zou mogen weezen, als of in
 „ deezen niet gehandeld ware, naar de
 „ strikste regelen van eene volmaakte Ju-
 „ stitie.”

De Heer van BORSSELE, zyn ontslag ver-
 zocht, en bekomen hebbende als Commandant van de Fortresfe *Lillo* op de *Schelde*
 en

LXXXIV en de onderhoorige Forten, en als Collo-
 BOEK. nel Commandant van het Regiment Caval-
 lery van den Luitenant Generaal Graaf
 1758. WILLEM HENDRIK *van Nasuu*, nam., op
 eersten van Lentemaand deezes Jaars, als
 Edelman zittinge. Dit geschiedde niet zon-
 der heftige tegenkating der Edelen, die
 betuigden het Besluit der twee andere
 Staatsleden, tot de Toelaating, voor van gee-
 ner waarde houden, en voor een inbreuk
 op alle Orde der Regeeringe, en den Heer
 VAN BORSSELE niet te erkennen, voor een
 bevoegd Edelman: waar van zy, in een
 nader Vertoog der Onwettigheid van het
 Besluit, ten opzigte van de Toelaating des
 Heere VAN BORSSELE genomen, sterke re-
 denen bybrengen, ten slot zeggende,
 „ niet te willen, dat tegen hun of hunne
 „ Naakomelingen, ooit of ooit, als eene
 „ uitdruklyke of stilzwygende Erkenenis
 „ der Ridderfchap van die Adelyke Ge-
 „ boorte van den Heere VAN BORSSELE, of
 „ als een uitdruklyke of stilzwygende Toe-
 „ stemming van hunnen wege in die Toe-
 „ laating, zou aangevoerd worden, het
 „ verschynen van dien Heer ter Vergade-
 „ ring van de Staaten, of van het Eerste
 „ Lid, het bywoonen van eenige Beraad-
 „ slagingen, of het verkrygen en beklee-
 „ den van eenige Commissiën, Ampten of
 „ Officien, of eindelyk iets ter wereld,
 „ waar in die Heer, nu, of in 't vervolg,
 „ zich gedroeg, of gedraagen zou, als aan-
 „ gesteld in de Hoedanigheid van Edelman,
 „ in het Lid der Heeren Geëligeerde Raa-
 „ den of waar in hy als zodanig erkend
 „ mogt

„ mogt worden, door wie, of op welke eene LXXXIV
 „ wyze ook, 't zy met kennisfe of buiten BOEK.
 „ weeten der Ridderfchap, in tegenwoor-
 „ digheid, of by 't afweezen der Edelen, 1758.
 „ zonder of met derzelve byzondere ver-
 „ klaaring daar tegen.” (*)

De Edelen hielden hun ftreng in de-
 zer voege vast, ondanks den duidelyk ver-
 klaarden wil der Gouvernante, wier Lee-
 vens einde, 't geen ons in een volgend
 Boek staat te vermelden, met snelle fchree-
 den naderde. Nog eene en andere byzon-
 derheid ten deezen Jaare voorgevallen,
 moet het tegenwoordige Boek befluiten.

Verscheide Omftandigheden mogten za-
 menloopen, waar door haare Koninglyke
 Hoogheid, mogelyk door de Landzaaten in
 een ander licht, dan voorheen, befchouwd
 wierd; de Gezindheid der Nederlanderen
 tot het Stadhouderlyk Huis, bleef zich
 vertoonen, by eene en andere gelegenheid.
 De vyftiende Verjaardag van Prinfeſ CA-
 ROLINA, op den acht en twintigften van
 Sprokkelmaand in vallende, werd met
 veel vreugde betoons in de Hofplaatze, en
 elders gevierd; doch was dit alles flegts
 een voorbereiding te agten, van den acht-
 ften

Vreugde-
 bedryven
 ten Jaar-
 dage van
 WILLEM
 DEN V.

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 329. 601 — 776.
 De Ridders bleeven dit volhouden: want, wanneer
 de Gouvernante, de in dienst zynde Heeren Geëit-
 geerde Raaden, met den aanvang des Jaars MDCCLIX,
 voor drie Jaaren hadt doen aanblyven, leverden die
 Edelen eene Verklaaring in, tegen de voldering des
 Heeren VAN BORSSELE, als tegen allen Regt ter
 dier plaatze ingedrongen. *Nederl. Jaarb.* 1759.
 bl. 349. 350.

LXXXIV
BOEK.

1758.

sten van Lentemaand, toen zyne Doorlugt-ige Hoogheid in zyn Elfde Jaar tracht: geheel 's *Gravenhaage* juichte. Maaltyden, Bals, Illuminationen, wrogten alle mede om deezen Dag luisterryk te maaken, en den nagt in een Dag te herscheppen. In veele Steden en Plaatzen van *Holland*, strekten Vreugdebetooningen tot blyken des genoegens, over deezen Jaardag. *Vlissingen* en *Veere* staaken in *Zeeland* uit, om den Geboortedag des Markgraafs te vereeren. *Leeuwaarden* in *Friesland*, en de Stad *Groningen* namen een groot deel in Feestvrolykheden. En mogt de Gouvernante, met de Vorstlyke Kinderen, van *Zoestdyk*, in Hooimaand, na *Kuilenburg* en *Buuren* trekkende, de Eerbewyzingen der Ingezetenen in eene opgehoop te maate ontvangen.

Brand op
de *Haag*.
sche Ker-
mis.

Geene Jaarmarkt of Kermis in deeze Gewesten, haalt by de 's *Gravenhaagsche*; behalven, dat deeze Hofplaats zelve veele en aanzienlyke Koopers uitlevert, en ten dien tyde veele Vreemden derwaards lokt, valt die Jaarmarkt een der vroegste in, en hebben dus de Verkoopers der kostbaarste Waaren, meest al den geheelen of voornaamen inslag, dien zy op volgende Kermisfen tragten te verkoopen, in hunne wel voorziene Kraamen. Op het Buitenhof stonden, naar gewoonte, eene menigte van Kraamen in ryen geschaard, omtrent op 't midden, geraakte 's morgens ten half vier eene Kraam, die welriekende Wateren en Oliën te koop veilde, in brand: de droogte en ligtheid der stof.

stoffe deezer draagbaare Winkelen, bragt te wege, dat drie Kraamen wel haast in volle vlam gloorden; eene sterke Noordooste wind voerde de brandende stoffe, na de Kraamen, beneden den wind staande, met zulk een geweld, dat deeze bykans alle in brand geraakten, veele, die boven den wind stonden, kreegen door dwarlingen en te rugkaatzingen zo veel ontfteekende vonken, dat zy een zelfde lot ondergingen, en, in minder dan een half uur tyds, vertoonde zich 't geheele Buitenhof, als een Vuurpoel. Onbeschryfelyk was de schrik des geroeps van Brand, 't welk, zo vroeg in den morgenstond, de Kraamers uit hunnen slaap wekte. Goed en Leeven liep gevaar. Verbystering en Verwarring heerschten onder de raadloozen, elk zegt zyn Lyf te bergen, en zo veel van zyne Goederen als de nood toeliet. Alles geraakte in de Hofplaats op de been, de Schuttery en de Milite bezette de toegangen tot den Brand. De Brandspuiten werden aangevoerd; doch konden van eenige noodwendigheden beroofd, den vereischen dienst niet doen, vóór dat het grootste gedeelte der Kraamen, en daar onder de kostbaarste, ten getale van zestig, in asche verteerd waren. Eindelyk werd men meester van de woedende vlammen, die, door de boomen afgeweerd, de Huizen rondsom het Buitenhof staande onbeschadigd lieten.

Onmiddelyk naa het blussen van den Brand, werd de Eigenaaren der Kraamen toegelaaten, uit de verbrande stoffe te

LXXXIV zoeken, 't geen niet verteerd was, en
 BOEK. hun toebehoorde. Gering was zulks in
 ——— vergelyking met het der vlamme ten prooy
 1758. geworden, of door 't water bedorvene. —
 Het betreuenswaardig lot deezer, buiten
 hunne schuld, ongelukkigen verwekte eene
 algemeene aandoening van Medelyden by
 meest alle Burgers en Ingezetenen van
 den *Haage*. Het Hof van *Holland* en
 de Magistraat dier Hofplaatze, trok zich
 den nood dier verlegenen aan, en gaf
 gelegenheid aan welgeplaatste harten om
 'er verligting aan toe te brengen, door
 eene Bekendmaking, dat Diakenen, ver-
 gezeld van een Advocaat, eene buiten-
 gewoone Inzaming zouden doen, ten
 behoeve deezer ongelukkigen, welke zy
 van den Predikstoel in de Weekbeurte
 's avonds lieten afkondigen. De Leeraar
 deeze afleezende, voegde 'er veele over-
 tuigende redenen by, om de Gemeente
 tot eene ruime Milddaadigheid op te wek-
 ken. Aan de Huizen niet alleen, maar
 ook aan de Kraamen op den *Vyverberg*,
 en elders, geschiedde de Inzaming, die
 de aanzienlyke som van ruim 19043.
 Guldens beliep. ——— Eenige Gelastig-
 den uit den Hove, en uit de Magistraat
 deden by alle Kraamers, die door den
 Brand schade geleden hadden, de groot-
 heid daar van verneemen, ieder moest
 ze, onder Eede, onderscheiden opgee-
 ven, zonder Winstderving voor schade
 te rekenen, en werd naar die opgave de
 Uitdeeling geregeld. (*) Van

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 489.

Van schrikbaarènder aart en deerlyker LXXXIV
 gevolgen, was het springen eener Kruid- BOEK.
 maakery *Sollenburg*, aan den *Overtoom-*
schen Weg, buiten de *Leydsche Poort*, te 1758.
Amsterdam. In een der Pakhuizen vatte, De
 door welk toeval is onbekend, dewyl Kruidma-
 zy, die 't zouden hebben kunnen getui- kery *Sol-*
 gen, deerlyk omkwamen, het kruid vuur, *lenburg*
 zo als het Volk te werk kwam, om den springt.
 dagelykschen arbeid te beginnen: niet
 alleen stondt het Pakhuis, op 't oog-
 blik, in volle vlam; maar alles sprong
 met eenen zo geweldigen slag als by 't los-
 fen van een zwaar stuk geschuts gehoord
 wordt, aan stukken, en verspreidde zich
 wyd en zyd. Hier door werd het digt
 daar bystaande Magazyn ook aangestoo-
 ken, en vloog dit Gebouw, met een veel
 zwaarder slag, in de lugt, ten minsten drie
 Arbeiders mede voerende. Alle Gebou-
 wen, omtrent twee honderd schreeden in
 't ronde, werden geweldig geschokt en
 zeer beschadigd. De Grond, waar de
 Pakhuizen gestaan hadden, was in een
 Poel veranderd, de Boomen rondsom den-
 zelve lagen uit den grond geslaagen, Stuk-
 ken en Balken der Gebouwen op de lan-
 den gesmeeten, zelfs was het Water zo-
 danig over de digstbygelegene landen ge-
 perst, dat ze in een moeras veranderd
 scheenen. De meeste Huizen waren van
 de Pannen, zommige der naastbystaande
 voor 't grootste gedeelte van 't geheele Dak,
 beroofd, de Muuren gescheurd, Deuren
 en Vensters aan stukken geslaagen. Binnen
Amsterdam zag men op de *Baanragt* en het

LXXXIV *Spiegelplein* veele Huizen zeer befcha-
BOEK. digd.

1758. Verbaazend groot was de fchrik en ont-
fteltenis, door deeze Uitwerkingen ver-
oorzaakt. Veelen aan den *Overtoomschen*
Weg, sprongen naakt ten bedde uit, mee-
nende dat het eene Aardbeeving en hun
Jongfte uur gekomen was. In den *Haag*,
Leyden, *Gouda* en *Rotterdam*, voelde
men deeze fchokken, en hielt ze voor
eene Aardbeeving, op het *Haarlemmer*
Meir, vernam een Schipper twee onge-
woone ftootingen. Groot was de fchade,
den Eigenaar der Kruidmaakerye over-
gekomen, en die der Buuren allerverdrie-
tigst: dewyl zy 'er zich in gewikkeld
vonden, door eene ongelukkige nabyheid
eener zo hoogstgevaarlyke hanteeringe.
Men wil dat zy, om dezelve vergoed te
krygen, al het vernielde gereglyk lieten
optekenen, misfchien met oogmerk om het
op den Eigenaar der Kruidmaakerye te
verhaalen: ook waren zy eenige dagen naa
dit ongeval bezig om de verwydering der
Kruidmaakery uit hunne Buurt te bewer-
ken. (*)

De Uit-
voer van
Hooi en
Stroo
verbo-
den.

Verfcheide omftandigheden liepen za-
men, om groote fchaarsheid van Hooi en
Stroo, ten deezen Jaare, te veroorzaa-
ken. Een droog Voorjaar belette den
groei der Land- en Veldgewaffen. On-
weersbuijen, met daar mede vergezeld
gaande, of daar op volgende, stortre-
gens,

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 831. *Verh. van de*
Holl. Maatsch. der Weetensch. VII D. bl. 177.

gens, gaven eerst verkwikking; doch, de Plasregens in Hooimaand dagelyks aanhoudende, werd de grond van water overstelpt. (*) Het schraal gegroeide Graspewas tot rypheid gekomen, was meest bedorven, zwart en kragtloos. 't Veelvuldig gevalle water, deedt vele Landeryen onderloopen, de Rivieren buiten de oevers treden, en spoelde het verzamelde weg; terwyl elders, hooge Watervloeiingen het Hooi van de Uitergorsfingen wegdreeven. 't Gevolg hier van was, dat in *Zeeland, Utrecht, Friesland, Overysel*, en *Holland*, de Uitvoer van Hooi en Stroo, by byzondere Plakaaten verbooden werd; en een Plakaat der Algemeene Staaten, zulks in alle de Gewesten, en in de Generaliteits Landen, verboodt. (†)

Zodanig een Verbod veroorzaakte, natuurlyk belemmering aan nabuurige Landstreeken, gewoon dien voorraad uit onze Gewesten te ontvangen. Groot was bovenal de verlegenheid der Opgezetenen des Lands van *Luik*, die, zo tot onderhoud der Troepen, als tot eigen gebruik, in de Generaliteits Landen veel duizenden Ponden Hoois gekogt hebbende, 't zelve door dit Verbod niet konden krygen. De Prins Bisshop van *Luik* verzogt door zynen Resident, den uitvoer van dat Hooi, 't welk

(*) Men rekent het voor zeer natte Maanden, als het gevalle water 65 of 70 Lynen bedraagt op den *Huize Zwaanenburg*: en beliep het, in deeze Hooimaand, 98 Lynen: eene hoogte, welke zelfs in Jaargeryden, wanneer het sterkst regent, niet wordt waargenomen. *Waarneemingen op Zwaanenburg, 1758. July.*

(†) *Nedert. Jaarb. 1758. bl. 777. 853. 863. 868. 874. 916. 916.*

LXXXIV hunne Hoog Mogenden gunstig toefton-
BOEK. den. (*).

1758. — Hoe zeer men bedugt geweest was, voor
eene fchaarsheid in andere Aard- en Veld-
gewassen, slaagde de Oogst der Graanen,
op veele plaatzen, beter dan men verwacht
hadt, zelfs op eenige uitsteekend. En hadt
de Landman het Wintergraan gelukkig den
schoot der Aarde aanbevolen, 't welk reeds
voordeelig begon uit te spruiten. (†)

Om 's Lands Haringvischery te bevoor-
deelen, door het vertier uit te breiden,
hadden 's Landsvaders, veele Vertoogen
ten *Franschen* Hove gedaan, ten einde, in
dat Ryk den vryen Invoer van Gezouten
Haring, naa het verbreeken van het Han-
del-Verdrag des Jaars MDCCXXIX, voor
Contrabande verklaard, op den ouden voet
te herkrygen; tot nog waren ze vrugtloos
geweest, dan nu verwierven zy gehoor, en
zyne Allerchristlyke Majesteit stondt zulks
toe, uit erkentenisfe voor de herhaald be-
tuigde opregte genegenheid der Staaten,
om by het Stelzel der Onzydigheid door
hun aangenomen te volharden (§), en ten
blyke van 't belang, 't geen hy stelde in
den voorspoed en het voordeel der *Hol-
landsche* Zeevaard: „niet twyfelende of
„zy zouden den prys, van 's Konings Ge-
„neigheden,” gelyk de Graaf d'AFERY
zich uitdrukte, „te meer waardeeren, ver-
„mids zy gestadig het volstrekt strydige
„van den kant der Vyanden van zyne
„Majesteit beproefden!”

(*) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 1229. Voor 't Jaar
1759. bl. 162.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 1046. 1168.

(§) *Nederl. Jaarb.* 1758. bl. 818.